

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Haandbog i Verdens-Historien. Anden Deel

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Haandbog i Verdens-Historien. Anden Deel", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 383. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1836_518A_2-txt-shoot-idm23144.pdf (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Kirke-Riget og Kors-Togene.

Det er, siger En af det første Kors-Togs ældste Historie-Skrivere, Herren selv, som vexler Konger og omskifter Tider, og han har i vore Dage opvakt hardtad hele *Christenheden* trindt om Land og opægget dens Kæmper til at udrydde det trælbundne *Jerusalem* af de ækle *Tyrkers* Vold. Hvordan skulde det heller være skeet uden Guds Indskydelse, at Folk, som havde fuldt op af Alt, drog fra Solens Nedgang til dens Opgang i Strid mod *Barbarer*, forlod baade Huus og Gods, baade Kone og Børn, og taalde underveis med Glæde utallige Gienvordigheder! Hvor hørde Man vel nogensinde før om saadan en Skare af Fyrster og Hertuger, Ryttere og Fod-Folk, der rykkede i Marken baade uden *Konge* og *Keiser*, ja, om en Krigs-Hær, hvori den 384^{ene} stod ikke under den Anden, og hvor der gjaldt ingen Lov, uden Raadet, de Klogeste gav og Menig-Mand bifaldt**Baldriks* *Jerusalems-Krønike* hos *Bongars* S. 84..

Samme Tanker finde vi hos *Vibert* (Guibertus), kun lidt yngre, men langt mere fornem, som derpaa anvender *Salomons* Ordsprog: *Græshopperne* have ingen Konge og holde dog Trop, og minder os derved om, hvad *Anna Comnen* meget alvorlig fortæller, at overalt hvor Kors-Farerne drog frem, havde de en Sværm af *Græs-Hopper* til deres For-Trop, som dog ingen Skade gjorde paa Sæden men kun paa Viin-Stokkene, hvoraf Tegns-Udlæggerne sluttede, løierlig nok, at der var *ingen* *Fare* for *Byzantinerne* men kun for *Musel-Mændene* **Annas Alexiade* S. 284-85.. En anden Bemærkning er derimod *Vibert* egen, den nemlig, at hvormeget Man end har for Skik at ophøje de forbigangne Dage paa de Nærværendes Bekostning, saa er dog baade *Assyrers* og *Persers*, *Makedoners* og *Romers* berømte *Krige* kun Børne-Leg og Raseri, naar de sammenlignes med *Kors-Toget*, thi de store Krigs-Hære hist forsamledes kun under *Svøben* og tjende kun rasende Herske-Syge, medens her var en *frivillig* Forening af alle *Christenhedens* Folk til et Langveis-Tog, ei for at samle Penge og indtage Lande, men for at tilbagedrive *Barbarer*, frede om *Christenheden* og ære den hellige Kirke**Vibert* hos *Bongars* S. 470..

Som et Exempel paa, hvor underlig Man ved denne Leilighed mødtes og fælde sig forbundet, anfører han endelig, at der kom Folk, Gud veed hvorfra, ensteds i *Barbariet*, til en *Fransk* Havn, hvor Ingen forstod deres Sprog, saa det var kun ved at lægge deres Fingre over *Kors*, de kunde give tilkiende, hvad de reiste efter**Sammest.* S. 471., og det er unægtelig 385^{træffende}, thi om Man end i den *Franske* Havn havde misforstaaet de Fremmedes Finger-Sprog, eller selv om det Hele kun var et løst Rygte, betegnes derved dog lige kort og godt den sikke Kiends-Gierning, at fra *Ebro* til *Raab* og fra *Middel-Havet* til *Island*, lærde Folk paa *Kors-Togene* ogsaa uden Ord, blot ved det fælles Banner, hvorunder de frivillig stillede sig, at betragte hinanden som Brødre.

Denne høiere Luft-Strøm, der lod sig føle under alle Himmel-Egne (dulcis aura circumquaque spirans), saa Folkene, uden at opgive deres Eiendommelighed, dog syndes reent at glemme den over det store Fælles-Skab, seer Man, har ogsaa slaaet *Vilhelm* af *Malmsbury*, skiøndt den rigtig nok ikke har bragt ham til at glemme sin Spydighed, der, uden at tale om *Skotternes* Skudsmaal, er kiendelig nok, naar han siger: *Vælsk-Manden* løb fra sin Ræve-Jagt, *Danskeren* fra sit Drikke-Lag og *Normanden* fra sin Klip-Fisk. Aldrig, lægger han dog alvorlig til, saae Man vist saamange Hoveder under een Hat, saamange raa Folk bøie deres stive Nakker under et Aag, der egenlig intet Aag var, og det var endda det største Vidunder, at den utallige Skare drog fredelig giennem fremmede Lande og viiste saadan indbyrdes Kjærlighed, at Hitte-Gods blev Finderen ved at lyse op, flere Dage i Træk, for at det kunde gaae fra ham til sin rette Eier-Mand**Vilhelms* *Englands-Krønike* IV. hos *Savile* S. 133..

Saaledes betragtede disse tre udmærkede Mænd, i Slutningen af det *Ellevte* og Begyndelsen af det *Tolvte* Aarhundrede, *Kors-Togene* og den Begeistring for *Kirke-Riget*, som avlede dem, og vi kan da forud vide, hvad *Reise-Kapellanerne* hos *Raimund* og *Robert*, hos *Baldvin*, *Tankred* og *Boemund*, som alt paa Toget havde Pennen bag Øret, har tænkt derom, saa naar 386de ærke-protestantiske Historie-Skrivere vil finde nogen Sympathi i den Tid, som Talen er om, maae de ogsaa glemme deres Slægt og deres Faders Huus, og reise til *Maglegaard*, hvor Prindsesse *Anna* med et naadigt Nik forsikkrer, de har Ret, naar de kalde alle Korsfarerne enten nedrige Hyklere eller Daarekiste-Lemmer**Annas Alexiade* S. 285. 87-89..

Dette naadige Nik af Prindsessen i *Byzants*, der, havde Kors-Farerne ikke været, let kunde tabt baade Næse og Mund iblandt *Tyrkerne*, er imidlertid dog neppe Reisen værd, og den store Overeens-Stemmelse af *Protestanternes* Tanke-Gang i det *Attende* med *Byzantinernes* i det *Tolvte* Aarhundrede neppe et af de Varsler for deres Frem-Tid, paa hvis Bekræftelse det er Umagen værdt at arbeide, og kunde en Historie-Skriver, der langt heller deler Kæmpernes Følelse, som øvede, end *Dværgenes* som gennemheglede Bedriften, ei finde velvillige Læsere, maatte han dog langt heller skrive for de Døde end tækkes de Levende. At skrive for de Døde er imidlertid dog kun en daarlig Trøst, med mindre Man til dem ogsaa regner de "*Ufødte*", og det maatte ret egenlig gaae til med *Hexeri*, om der ikke engang i *Norden* skulde findes aabne Øren for Ridder-Tidens Efter-Mæle, altsaa mangt et Øie blinke, der kan og skal aabnes ei mindre for *Middel-Alderens* end for *Old-Tidens* Stor-Værk, som er Vilkaaret for, at *Nyaars-Tiden* kan ogsaa faae Sit, som fattes endnu, og forberedes dog aabenbar ligesaalidt ved at gennemhegle, som ved at efterabe de Gamle!

Et Opraab til *Kors-Tog* i vore Dage vilde nemlig, som *Ny-Grækerne* fik at finde, klinge ligesaa latterlig, som Fortsættelsen af Penne-Feiderne med *Pavedom* og *Middel-Alder* vil synes vore Efterkommere, saa Sagen er kun, at vi lære at betragte *Kors-Togene* i *deres Tid* 387 som et beundringsværdigt *Stor-Værk*, hvorved *Middel-Alderen* og den *ny* Christenhed hævdede deres *Selv-Stændighed*, traadte i levende Vexel-Virkning med den gamle Tanke-Verden og udviklede *den Ny*, hvori vi nu leve, og hvis "Pinagtighed", stor nok for Resten, dog ingen Sammenligning taaler med dens *altomfattende* Ypperlighed. Det er altsaa egenlig slet ikke for de *Dødes*, men for de *Levendes* Skyld: til vort eget og Efter-Slægts Bedste, vi skal lære at lade baade Munke-Bur og Ridder-Tid, baade Kirke-Magt og *Kors-Tog*, vederfares *Ret*, og det *ingenlunde* den *strænge* *Ret*, som er hele Verdens Undergang (de *Latinske* Juristers: fiat justitia, pereat mundus), men *Billighed*, som er den almindelige *Menneske-Ret* i *indbyrdes* Forhold, der endnu mindre af en Tids-Alder end af Enkelt-Manden kan trædes under Fødder, uden at udæske den strænge *Giengiældelses-Ret*, der tøver tit, men udebliver aldrig. Vore *Latinske* og *Tydske* Skole-Mestere har nu vel givet os det Huus-Raad, i *Dødens* Arme at foragte *Efter-Slægts* Dom, men deels seer Man let, det, med denne Tanke-Gang, er aldeles *ufornuftigt* at spille sin Tid paa Dom over de Døde, og deels er det en stor Forraadelse for levende Folk at gjøre "Pagt med *Døden* og Forbund med *Hel*", thi de sluttes aldrig saa forsigtig, at jo Livet derved gaaer i Løbet og Daaden ophører. Ønske vi derfor, at Nogen skal begeistres af *vore Yndlings-Tanker*, om fælles Bedste og Menneske-Held, til en kraftig Virksomhed, der aldrig kan finde Sted uden store Opoftrelser og Voven af Alt for Øieblikket, da maae vi hverken lære hinanden at foragte *Efter-Slægts* Dom, eller give *Efter-Slægten* det slette Exempel at sværte og haane de hedenfarne *Ædlinger*, blot fordi det var, hvad det maatte være, *deres* og *ei vor* Tids-Alders *Yndlings-Tanker*, de 388glødede, kæmpede og opoffrede sig for, thi i begge Tilfælde stræbe vi at besvige vore Med-Levende for den *virksomste* Drive-Fjer til mandig og ædel Daad, som er den smilende Udsigt til et priseligt *Efter-Mæle*, et med *Æren* uddødeligt Navn! At øve "Dyden for sin egen Skyld" er nemlig, som den *Byzantinske* og hele Verdens Historie lærer, det tommeste Munds-Veir under Solen, saa om det end i *Maanen* eller paa en af de andre Planeter skulde være en udtømmelig Kilde til "store og gode Handlinger", nytter det dog slet ikke os, og hvad de *Christne* vist nok med Rette kalde den ægte og mageløs kraftige Bevæg-Grund til store Opoftrelser, ædel og utrættelig Virksomhed, kan en Tids-Alder, som trøster sig med Død og Forglemmelse, dog allermindst regne paa.

Alt dette er i Grunden saa klart, at Man i det *Nittende* Aarhundrede virkelig har begyndt at være billig mod Fortidens Lys, men med *Middel-Alderen* og *Pavedømmet*, der ikke godt kan skilles ad, gaaer det aabenbar endnu sædvanlig *Protestanterne*, som det *indtil* *Kors-Togene* gik *Spanier*, *Franskmænd* og *Italiener*, med *Romer-Riget* og *Romer-Sproget*, saa de staae for deres Øine, som noget *forfærdelig Stort*, de har løsrevet dem fra og kan dog i Grunden slet ikke maale sig med, men maa enten slavisk underkaste sig eller skye som en Pest og mane fra sig. Ligesom imidlertid *Kors-Togene* lærde *Syd-Boerne*, at hvad de havde gruet for, var kun magtesløse Skygger, saaledes vil det tilsvarende *Stor-Værk*, vi endnu skylde *Menneske-Slægten*, og *Kæmpe-Roden*, hvoraf vi randt, lære *Nord-Boerne* det Samme, men det Første, der udkræves til et nyt *Stor-Værk*, er en levende Forestilling derom og Lyst dertil, begge lige uforenelige med Miskiendelse af Fortidens Under-Værker og deres vældige Skabere. Mod *Barbari* og *Tyranni*, Menneske-Aandens og det Borgerlige Selskabs afsagte 389Fiender, gaves der i *Middel-Alderen*, i det Mindste *syden* for Elben, ingen anden Begeistring end den for *Kirken* og *Christenheden*, og hvad der i en Tids-Alder er den stærkeste Drive-Fjer til ædel Daad og gavnlig Virksomhed i det Hele, maa i *Staten* og dens Historie findes og kaldes al *Ære* værd, hvormegen Ulæmpe end deraf i det Enkelte kan være foranlediget, og hvormange Indvendinger der end med Rette, enten i Kirken eller i Skolen og *deres* Historie, kan gøres mod Begeistringens Kilde, dens *Ægthed* og reent aandelige Værd. At *Nyaars-Tiden* ikke deler denne Begeistring, har den klart nok beviist, og eftergjort Begeistring er afgjort Usselhed, men, som *Vidskabs-Tid*, maa den nødvendig lade det Store og Gavnlige under alle Skikkelser vederfares *Ret*, før dens eiendommelige Begeistring for "Frihed og Oplysning", der desuden slet ikke er mere lydesløs end *Middel-Alderens*, kan frembringe noget *Stort* og *Gavnligt*, der lader sig sammenligne med, hvad vi har al vor Frihed og Oplysning at takke, og vanære os kun selv ved at nedsætte. Vi *kværsiddende* Nordboer, som trængde mindst til *Kirke-Riget* og havde derfor mest Uleilighed deraf, tog ogsaa mindst Deel i *Kors-Togene* og fristes derved til at vurdere dem lavt; men da Reformationen har lært os, hvor nemt *Pave-Aaget* lod sig afkaste, naar Man ikke behøvede det, og da netop vor ringe Deeltagelse i *Kors-Togene* viser, det var ingen tvungen Sag, maatte vi dog ganske have tabt den *Historiske Takt*, der saa hæderlig udmærker vore Fædre, hvis vi vilde vise netop dem af *Middel-Alderens* udvandrede *Kæmper*, som stiledede høiest og gavnede mest, til *Nastrond* og *Hel*, istedenfor til *Valhald*, hvor djærve Modstandere vel paa en Maade idelig fortsætte Kampen; men dog kun som en *Skygge-Fægtning*, der ei bryder Venne-Lag paa Hær-Faders Bænke.

Ved en sælsom Øine-Forblindelse, selv en Efter-Vee 390af *Middel-Alderens* Tus-Mørke, har Man nemlig hidindtil for det Meste betragtet *Kirke-Riget* og *Kors-Togene* enten fra Prædike-Stolen i den *Christne Kirke*, eller fra Bord-Enden i den *Latinske* Skole, uagtet de dog kun høre meget lidt enten til *Kirkens* eller *Skolens*, men næsten udelukkende til *Statens Historie*, hvor *Kæmpe-Høien* under aaben Himmel er det rette Sted at see dem fra og viser os dem derfor i et ganske andet Lys.

Sandt nok, at *Paverne* og deres *Geistlighed*, ved at udlede deres *Kanoniske Ret* fra *Christus* og *St. Peder*, hvis Rige, som bekiendt, var ei af denne Verden, paa Timen har tabt deres Sag paa et ordenligt *Kirke-Møde*, og at saavel de der gav, som de der tog *Syns-Forladelse* i Sold for *Mand-Slæt* og Løfte paa *Paradis* i Løn for

Kors-Tog, med al Ret kunde dømmes til at staae aabenbare Skrifte, før de optoges i Menigheden; men saasart de protestantiske Præster gaae et Skridt videre og overantvorde dem til den verdslige Arm, til, for *Guds* Skyld, om ikke at brændes, saa dog kagstrøgne og brændemærkede at sættes i Gabe-Stokken, til alle smaae og store Tyranners Jubel, og alle djærve Kæmper, for Andet end *Penge* og *Jord*, til Formædelse, Skræk og Advarsel, da forivrig deres Velærværdigheder sig ikke blot, men anmasse sig den samme Magt over Samvittighederne og samme verdslige Indflydelse, som de nys fradømde deres Formænd, ja, forvexle, ligesom de, *Guds* Ret og *Guds* Sag med *deres egen*, og det uden at Man engang kan see, hvad Andre end de og deres Kirke-Patroner vinde derved.

Selv i den Christne Kirkes *christelige*, men for Resten upartiske, *Historie* vil da *Paven* i *Rom* faae den *Æres-Erklæring*, at kunde Nogen have Lov til, som Christi Stat-Holder og St. Peders Efter-Mand, at tildrømme sig en *Geistlig Magt* med *verdslig Virkning*, da 391maatte det langt snarere været ham, end baade Keiseren i *Byzants* og Kongen i *England*, der dog anmassede sig langt mere Herredømme over *Troen* og *Tankerne* end han. Uden derfor enten at fordølge eller forsvare Noget af al den Forkvakling, *Christendommen* har maattet taale, alle de slette eller dog fremmede Hensigter, den har maattet tjene, vil dens *Historie* vise, at *Østen* og *Vesten*, *Catholiker* og *Protestanter*, i den Henseende vel har Nok at lade hinanden høre, men Intet, som retfærdiggjør dem selv, saa ogsaa denne Skrift maa "indslutte Alle under Synd", fra den Dag, da baade Hyrderne og Hjorden med Glæde valgde den *Hedenske Keiser* istedenfor "Aanden" til *Christi Statholder*. Ja, Kirke-Historien med Aand vil vise at med "Aanden" forsvandt nødvendig saavel den ægte *Oplysning* som den sande *Frihed*, og at hvor Christendommen, som *Stats-Religion*, skal være en *tvungen Sag*, træder enten, som i *Byzants*, Keiser-Griller i dens Sted og blive en Lande-Plage under dens Navn, eller den forvanskes, som i *Vester-Leden*, efter de Folks Natur, der skal synes at rette sig efter den, saa det er kun et stort *Guds Under*, at Christendommen, langt fra at undergaae i dette Chaos, reiste sig fornyet deraf og stræber med aandelige Vaaben at tilbagevinde sin oprindelige Frihed og Herlighed.

Saaledes maa den *Christne Kirke*, naar den bliver sig bevidst, ikke blot skyde *Hierarchi* og *Kors-Tog*, men al muelig *Samvittigheds Tvang* og *verdsligt Rygstyd* fra sig, og med den *Latinske* Skole-Ret er vi let færdige; thi hverken udgav jo *Paven* sig for *Ciceros* Legat, ikke heller var han forpligtet til at være det, og hverken skyldte *Korsfarerne* *Horats* og *Virgil* for at have begejstret dem, ikke heller har de *Latinske Classiker* givet Menneske-Aanden Noget tilforn, som skulde betales dem, saa dersom *Paver* og *Kors-Tog* virkelig bidrog til at barba392risere *Latin-Skolen* og hæve de "levende Sprog" paa de Dødes Bekostning, da vil Menneske-Aanden, der altid tager Livets Parti imod Døden, slet ikke regne dem det til Onde. At imidlertid *Romer-Stolens* Anseelse og *Pavedommets kirkehistoriske* Grund-Lag reddede *Romer-Sproget* og de berømteste *Latinske Værker* fra Undergang, og at den levende Vexel-Virkning mellem *Østen* og *Vesten*, *Kors-Togene* frembragde, baade gav de Lærdes Kundskab og Folkenes Syms-Kreds en Udvidelse, de høilig trængde til, det vil i den *Skole-Historie*, Aanden tilsiger, skaffe begge Dele, om ingen Lovtale, saa dog et Slags Aflad for deres andre Synder, som et efter Omstændighederne nødvendig Onde.

I *Stats-Historien* endelig, hvortil de ret egenlig høre, fortjene baade *Kirke-Riget* og *Kors-Togene* høilig at prises, som de store Vidundere, der fremtryllede et *borgerligt Selskab* i Tyranniets Hjem, afvendte *Barbariets* frygtelige Indbrud, og fremkaldte en Virksomhed og Dannelse, Man aldrig før saae Mage til. Kun med det *Jordiske* og *Timelige* har *Stats-Historien*, saavel som Staten, umiddelbar at skaffe, saa den kan hverken indlade sig paa *Religiøse* eller *Skolastiske* Spørgs-Maal, uden forsaavidt de har kiendelig Indflydelse paa Menneske-Livet og Virksomheden i det Hele, og den holder sig da igiennem *Middel-Alderen* til *Christenheden*, slet ikke for Kirkens Skyld i sig selv, men for den Menneskelige Virksomheds, og da især for den vældige Kamps Skyld mellem *Tyranni*, *Dorskhed* og *Barbari* paa den Ene, *Frihed*, *Virksomhed* og *Dannelse* paa den anden Side, hvoraf den ny Verden seierrig udspringer. Uden derfor at tage Hensyn paa, om Over-Troen i *Østen* eller i *Vesten* var størst og kirkelig talt farligst, foretrækker den uden al Sammenligning *Vester-Leden*, som den store Kamp-393Plads, hvor Seieren vindes, og saalænge *Geistligheden* der staaer paa *Dannelsens* og *Frihedens* Side, er den nødvendig *Kirke-Rigets* Lov-Talerske, uden Spørgs-Maal om, enten dets Stiftere og Opholdere, i Hjertet og i Grunden, var *Jøder* eller *Hedninger*, *Christne* eller *Musel-Mænd*.

Som det gaaer med *Kirke-Riget*, gaaer det naturligviis ogsaa med *Kors-Togene*, saa det rager slet ikke *Stats-Historien*, om de var *christelige* eller ikke, og at de var *Blod-Bad*, det hverken roser eller laster den dem for, da det er hvad de har tilfælles med *alle Krige*, som, hvor umenneskelig end deres Kilde kan være, dog have for længe siden vundet Hævd paa at høre til Menneske-Livet i denne Verden. At de derimod var meget meer end blotte *Blod-Bad*, at de var en begejstret Kraft-Yttring af Kæmpe-Folket, som skulde fortsætte *Ebræers*, *Phønicers* og *Grækernes* Levnets-Løb, at de udsprang af en dyb Eenheds-Følelse mellem *Vester-Ledens* Folke-Færd, som ved dem sammensmeltede til en Borgerlig Christenhed, og at de virkelig reddede *denne* Christenhed fra *Tyrke-Pesten*, hvoraf den øiensynlig truedes, og avlede i alle Retninger den mangfoldigste menneskelige Virksomhed, see, det er Grunden, hvi *Stats-Historien*, trods alt Vildt og Væmmeligt i det Enkelte, løfter *Kors-Togene* i det Hele til Skyerne som et mageløst *Stor-Værk*.

For den dybere Tænkere kan det vel maaskee være baade en vigtig og vanskelig Sag at opdage *Kilden* til *Kirke-Fyrsternes* og *Kors-Farernes* Begeistring, naar det er ham klart, den var for lav til at være *christelig* og dog for *utyrdisk* til at være *mahomedansk*, men *Stats-Historien* bryder sig slet ikke om de dybe Tænkere, naar de ikke gjør Andet end at tænke og sætte deres Tanker paa Papiret, den holder sig udelukkende til de

Kiends-394 *Gierninger*, som ved at virke stærk, bevise, de var selv Virkninger af en endnu større Kraft, og anmærker kun i Forbigaaende, om den samme Kraft kiendelig spores paa flere Steder og til forskiellige Tider. Det hører derfor langt mere til *Skolens* end til *Statens* Historie at betegne *den Aand*, der udrettede de store Ting i *Middel-Alderen*, men da det var *Nordens Kæmpe-Aand*, vil den *Nordiske* Historie-Skriver naturligviis gribe enhver Leilighed til at bemærke det, og virkelig mene, han gjør sine Læsere en Tjeneste med, trods al Forklædning, at opdage den Sand-Skyldige.

Det var nemlig fra Arilds-Tid en fix Ide hos *Nordens Vætte*, at naar Man førde Sværdet som en ærlig Karl, med ædel Hu og brændende Had til *Hrungner* med "Steen-Hjertet" og alle hans Frænder, da kunde Man derved bane sig Vei til en virkelig *Udødelighed* i det usynlige *Gladhjem*, og da det nu var lutter *Asa-Dyrkere*, som deelde *Romerriget* i Vesten, hvor de aabenbar *ingen Kæmpe-Aand* forefandt, maa den, de siden fulgde, nødvendig have været deres egen. Antog de nu *Christendommen*, uden at blive besjælede af *dens Aand*, da tilegnede de sig aabenbar kun *Saameget* af *Christendommen*, som de lystede, og opfattede det med den *Aand*, de havde, hvoraf Følgen naturligviis *ikke* blev et *Christeligt*, men, naar det kom høiest, et forbedret *Nordisk Levnets-Løb*. Naar nu *deres* Bisper og Præster læste *Bibelen*, da kiendte de naturligviis kun daarlig Forskiel paa det *Gamle* og det *Ny Testamente*, og naar de stræbde at ordne deres Præstelige Tanke-Gang, fik *Gregor* den *Store* nødvendig meget mere Indflydelse paa den, end Nogen af Apostlerne. Da nu *Gregor*, saavel som allerede *Cyprian*, ansaae "*Geistligheden*" for den "hellige, almindelige Kirke" altsaa ogsaa den *Kirke-Stat*, hvori 395 *Geistligheden* var Sjælen, for det rette *Guds* og *Christi Rige* paa Jorden, saa behøvede denne Tanke-Gang aabenbar kun at *oplives* og *følges* strængt af *Nordens Kæmpe-Aand* for at avle baade Kirke-Riget, Kors-Togene og alt *Middel-Alderens* verdslige Stor-Værk. At *Nordens Kæmpe-Aand*, der selv hos *Angel-Sachserne* syndes uddød, dog immer virkede i *Løn* og vaagnede øiensynlig med *Hildebrand* og *Kors-Togene*, er underligt nok, men dog ingenlunde uforklarligt, da vi see den lyslevende hos *Normannerne*, som aabenbar var dens nye Apostler, hvorfor ogsaa *Kors-Togene*, som Man, ei uden Føie, allerede tidlig har kaldt "*den Franske Guds-Tjeneste*"* Vibert kalder nemlig sin *Kors-Krønike: Gesta Dei per Francos.*, maae, naar Man vil tale bestemt, hedde den *Normanniske*. Vel spore vi nemlig den samme Retning hos *Frankerne* og især hos *Karl* den *Store*, hvem vi derfor ogsaa finde canoniseret som Kirke-Rigets Stifter og Kors-Togenes Skyts-Helgen, men *Frankerne* var dog langt svagere i *Aanden* end *Normannerne*, som de derfor ogsaa kaldte "*Bigotter*", saa *Normannerne*, som var de Første, der ordenlig tog *Riger* til *Lehn* af *Paven* og lod det viede *Kors-Banner* vaie, tilkommer det Meste af *Æren* for hvad vi beundre. Sandt nok, at det *Geistlige* (*Aandelige*) Rige af *denne* Verden, saavelsom *den* *Skiærs-Ild* og *det* *Paradis*, hvortil *Paven* havde *Nøglerne*, *ikke* mindre end de *Nordiske* Hedningers *Asgaard*, *Hel* og *Valhald*, var Kasteller i Luften; men de var dog bygt meget bedre og gjorde derfor anderledes Opsigt; thi vore gamle *Skjalde* lagde *Grund-Volden* i Luften, hvorved de kun alt for hurtigt naaede Jorden, men de præstelærde *Byg-Mestere* i samme *Stil* begyndte ved Jorden og endte kun i Luften, derfor stod *Bygningen* anderledes fast og kom, skiøndt den ingenlunde naa396ede Himlen, dog, ligesom *Babels-Taarnet*, til at stikke i Sky, saa vi maae beundre den langt meer end alle *Gothiske* Kirker med himmelhøie Spir af Kalk og Steen, der kun er *Pave-Kirkens* Skygger. Eller, uden Billede: vore Fædre i *Heden-Old* grundede deres Betragtning af *Menneske-Livet* paa deres egne *Hjerne-Spind* om *Guderne*, men *Paven* og hans *Klerke* grundede deres *Æventyr* om Forholdet mellem *Himmel* og *Jord*, *Tid* og *Evighed*, paa den sandfærdige Historie om *Jesus Christus* og om *Christendommens* vidunderlige Virkninger i *Apostlernes* Dage, ja, bygde paa et aandeligt *Sandheds-Ord* og lagde kun en kiødelig *Mening* deri, som Man maatte selv have *Christendommens Aand* for at skielne fra den *Rette*, og som især *Normannerne* tydelig beviiste, Man, med *Nordens Kæmpe-Aand*, kunde sværme vidunderlig for.

Vil Man nu derfor sige, at *Paverne* og *alle* deres *Klerke* var nedrige Afskum, der blot af Egennytte og Herske-Syge med *Flid* fordreiede *Sandheden* og fanatiserede de arme *Halv-Barbarer*, da kan Man det jo dristig, eftersom *Døden* har gjort baade *Paverne* og deres *Normanniske* *Vaaben-Dragere* saa *dydige*, at de hverken bide eller bande og kan, da de tie, antages for at samtykke; men *Helte-Gierningen* er rigtig nok ikke nær saa stor, som *Deres* var, og Man gjør dem aabenbar *Uret*, thi betragtes de som *Døde*, gjør de jo hverken Godt eller Ondt, som er værdt at tale om, og betragtes de som *Levende*, bør de jo i deres *Tid* nyde samme *Ret*, som vi i *Vores*: altsaa have "*Tankerne toldfrie*", om de end ikke, som dog de fleste *Bisper* *efter Karl* og *Paver* *efter Otto* den *Stores* *Tid* hørde selv til de *Halv-Barbarer*, Man maa indrømme, kunde let, uden at være større *Rakkere* end vi, misforstaae saa *dybe* Ting, som et *Rige* der vel er i, men *ikke* af *denne* Verden. Da vi imidlertid ikke pleie at regne det saa nøie med en *Smule* *Uret* mod *An397*dre, selv *levende* Folk, naar vi har *Fordeel* deraf, bør det tilføies, at det ingenlunde er de *Døde* men *os selv*, der har *Skaden*, naar vi glemme de store *Begivenheder* i den virkelige Verden over *Retter-Gangen* i *Skygge-Riget*, saa det er ikke blot meget billigere men ogsaa meget fordeeltligere, som *Græker* og *Islændere*, at kalde Folk til *Regnskab* mens de lever og siden holde sig til deres brugbare *Efterladenskab*, end, som *Ægypter* og *Tydskere*, at lade *Liget* eller *Skyggen* gælde og undgiælde for *Sjæl* og *Legeme*.

Dog, for ikke selv at glemme *Begivenhederne* i den virkelige Verden over *Retter-Gangen* i *Skygge-Riget*, vil vi uden al *Forbeholden* indlade *Sagen* til *Doms*, med den *Bemærkning*, at enten *Paver* og *Præster* var gode eller onde, og enten det var *Nordens* eller *Sydens Aand*, der drev *Kors-Farerne*, saa har der i *Middel-Alderen* været et *Kirke-Rige* og et *Pavedom*, hvoraf hvad der nu kaldes saa er kun en *magtesløs* *Skygge* og en *unyttig* *Byrde*, men som i sine unge Dage ikke blot forherligedes ved *Kors-Togene*, men betragtedes af *Folkene* med *dyb* *Ærbødighed*, som et stort *Naade-Middel* til fælles *Bedste*, baade her og hisset, saa det var

kun de *ryggesløse* Krigs-Folk og de *naadeløse* Herskaber, som misundte Geistligheden dens Magt og Indflydelse. Ikke blot *Karl* den *Store*, men alle de *udmærkede* Fyrster fra ham til *Vilhelm Erobrer* og *Robert Viskard*, ja, selv disse ingenlunde ydmyge Herrer, bøiede sig gerne for Paven og Geistligheden, og hvad der tækkes baade Høie og Lave, er i det Mindste ligesaa godt som de i det Hele.

Dette *Kirke-Rige* var naturligviis, ligesom den "almindelige Kirke" beregnet paa *hele* Christenheden, men maatte dog indskrænke sig til *Vester-Leden*, og grundfæstedes kun, hvor vi endnu see dets Ruiner: i *Italien*, *Frankrig*, *Spanien* og *Syd-Tydskland*, og 398skiøndt det her forbyder sig selv, Skridt for Skridt at følge et Riges Opkomst, der egenlig ligger i *Tanke-Verdenen*, er det dog begribeligt nok, hvorfor *Rom* blev dets *Hoved-Stad* og den *Romerske Vester-Leed* dets *Hjerte*.

Da nemlig *Gother*, *Franker* og *Longobarder* havde erhvervet Spydstage-Ret til *Spanien*, *Gallien* og *Italien*, opkom *derved* naturligviis ikke nye *Borgerlige Selskaber*, men de ulykkelige Lande fik kun en Mængde meer eller mindre barbariske Herrer, som, naar ikke en beroligende, formildende, forædlende og ei sjelden tugtende og kysende Kraft var traadt i Virksomhed, maatte gjort det opløste Rige til en daglig Val-Plads, indtil Barbarerne havde udtømt deres Kræfter, og en Enevolds-Tyran fornyet Keiser-Tiden. Denne baade Naadens og Sandhedens, baade Fredens og Retfærdighedens kraftige Stemme var nu aabenbar Christendommen, som den fandtes hos *Bisper*, *Præster* og *Munke*, og de kan derfor aldrig skildres saa nærige og herskesyge, eller saa vankundige og overtroiske, at de jo almindelig var baade de Skikkeligste og de Klogeste i deres Tid og paa deres Sted, medens deres egen Fordeel, saavel som deres Kald, gjorde dem til Mængdens og de Ringes, til Fredens, Billighedens og Naadens naturlige Talsmænd. Geistligheden var en *Levning* af den *Christne Kirke-Stat*, som Barbarerne, naar de antog Christendommen, maatte skaane; *Bisperne* var det, som ved at tage *Stæderne* under deres Vinger, reddede dem fra reent at ødelægges; *Geistligheden* var det, som formaaede Krigs-Folket til dog at holde Fred de tre Dage om Ugen, og tæmmede dem i det Hele saaledes, at Tilstanden blev taalelig, og *Munkene* arbeidede, med en beundringsværdig Utrættelighed og Selv-Fornægtelse, paa at faae Landene opdyrkede, Handværkerne i Gang og de nødvendigste Kundskaber i Omløb, saa Krigs-Folket fik at see, det var i Grunden deres egen Fordeel at 399bygge istedenfor at nedbryde, lærde at kiende bedre Sysler end Svir og Sværm, Slags-Maal og Mand-Slæt. Havde nu end baade *Bisper*, og *Munke* alle været Engle, vilde der dog tit behøvedes andre Midler end rolig Oplysning og kiærlig Overtalelse til at bøie de haarde Halse, til at beskiærme i det Mindste Geistlige *Personer* og *Kirkens Eiendom* mod Vold og Mord, og i det Hele til at sætte *Ryggesløshed*, *Udsuelse* og *Herske-Syge* *Skranker*, og jo svagere da Geistligheden var i Aanden, des høiere trængde den, for at virke kraftig med *vaabenløse Hænder*, til et ganske *eget Sværd*, der vel, ligesom *Aandens*, udgik af Munden, men kunde føres uden Aand, og det er da det i *Middel-Alderen* saa berømte og frygtede, siden berygtede og afskyede "*Geistlige Sværd*" eller *Ban-Straalen*, der skulde gjøre hvem den ramde *fredløs* i *Christenheden* og, hvis han ikke fik *Afløsning*, *fordømt* i *Evigheden*.

At nu et saadant Sværd, naar det ret blev virksomt, var ligesaa udsat for *Misbrug* som det haandgribelige Sværd i *Fyrste-Haand*, er aabenbart, og at det *efter* *Kors-Togene* blev grovelig misbrugt, er ligesaa; men det *Geistlige Sværd* udmærkede sig dog fra det *Verdslige* ved mange gode Egenskaber som i *Millioner Tilfælde* hindrede grov *Misbrug* og gjorde selv den *Groveste* langt mindre farlig. Naar nemlig det *Verdslige Sværd* stræber efter *Enevolds-Magt*, da gjør det *Ondt* fra *Først* til *Sidst* og ender altid, hvis det faaer *Lov*, som i *Roms Keiser-Haand*, med at afskiære selv *Haabet* om bedre *Tider*; men det *Geistlige Sværd* kan være ligesaa herskesygt, og maa dog, fordi det *laaner* hele sin Kraft af den *herskende Mening*, gjøre meget *Godt*, før det faaer *Magt* til at gjøre *Ondt*, og taber nødvendig igien endeel af sin *Magt*, hver Gang det grovelig misbruges, saa naar *Hierarchiet* er 400værst, er det dog et *Onde*, der, som den *Romerske Pave-Magt* fik at finde, *sikkert* faaer *Ende*.

Hvorledes nu det "*Geistlige Sværd*", der i *Byzants* kun var et *Brænde-Jern*, hvormed *Tyrannen* lod dem mærke, han ønskede et *Paaskud* til at myrde, i *Vesten* blev en *Thors-Hammer*, der bragde mange *Tyranner* til at bæve, og *frelste* utallige *Slagt-Offere* fra *Bødlernes Haand*, kan være vanskeligt nok at forstaae, men er derfor lige glædeligt, og Grunden til dette *Særsyn* var det latterligt at søge i den *Vestlige Geistligheds* udmærkede *Snildhed*, thi deels udmærkede den sig *snarere*, fra det *Niende* til det *Tolvte* *Aarhundrede*, ved *Dorskhed* og *Dumhed*, og deels stod den bestandig i *Kundskab* og *Indsigt* dybt *under* den *Østlige Kirke-Riget* og *Pave-Dømmet* maa da nødvendig have udviklet sig af *Folkenes* Egenskaber under gunstige *Omstændigheder*, altsaa af *Tidens Tarv* ved *Forsynets Styrelse*, og Saameget er klart, at skulde det *Geistlige Sværd* faae almindelig *Agtelse*, da maatte det bruges efter almindelig antagne *Regler*, og skulde det vinde *Magt* til at maale sig med det *Verdslige Sværd*, maatte *Dets Kraft* finde en af dette uafhængig *Middel-Punkt*, det er med andre *Ord*: skulde *Kirke-Riget* blive anseeligt og mægtigt, maatte det baade have *faste Love* og et *frit Over-Hoved*. Udslyngedes nemlig *Ban-Straalen* efter *Tusindes* forskiellige og foranderlige *Luner*, da tabde den snart sin *Kraft*, og kunde *Man* undgaae eller afvæbne den ved at sætte den *nærmeste* *Klerk* *Kniven* paa *Struben* eller give ham *Øxen* paa *Nakken*, da var den intet *Vaaben* mod de *smaa*, end sige mod de *store Volds-Mænd*, den netop først og fremmerst, for at gavne, maatte ramme.

Det faldt derfor af sig selv, at *Biskoppen* i *Rom*, som var den *Eneste*, der kunde blive et *frit* og almindelig erkiendt *Over-Hoved* for *Kirke-Riget*, ingen *Medbeiler* og 401hardtad heller ingen *Modsigelse* fandt, under sin naturlige *Stræben* derefter. At *Rom* saalænge havde været *Verdens Hoved-Stad*, gav nemlig i *Verdens Øine*

dens Biskop en Glands, der fordunklede alle Andres, han var desuden den eneste "Apostoliker" (Apostel-Eftermand) i *Vester-Leden*, og da *Gregor* den *Store* blev *Benediktinernes* Skyts-Engel og *Angel-Sachsernes* Kirke-Fader, bandt han hele den kirkelige Aands-Kraft til sit Apostoliske Sæde. Da nu endelig *Rom* i det *Ottende* Aarhundrede blev en "Fri-Stad", hævede *Kirke-Thronen* sig der af sig selv, thi at *Pipin* den *Lille* og *Karl* den *Store*, der knælede for den og lod sig krone, ikke selv reiste den, det giver Fornuften. De viiste derimod, ved at *understøtte* og ære den, at Fyrsterne saavel som Folkene fælde Trang til en saadan *Midler* ikke blot mellem Gud og sig, men ogsaa mellem hinanden indbyrdes, og denne Omstændighed, at *Magthaverne* i *Vester-Leden*, som kun havde *Spydstage-Ret* til deres Riger, vilde dog gerne ei blot beholde dem i Ro men lade dem gaae i Arv, den var det, som gjorde Kirke-Riget og *Pave-Dømmet* mueligt, da det fulgde af sig selv, at *den Krone*, *Kirken* gav, kunde den ogsaa tage, og skulde tage, naar den sad paa et aabenbar ugudeligt Hoved; *den Troskabs-Eed*, som *Kirken* bandt *Undersaatterne* til, kunde den ogsaa løse dem fra, og skulde, naar de aabenbar mishandlede. Dette, fælde hele den *Vestlige Christenhed*, var stiltiende *Pagten* mellem *Kirken* og alle *Konger* og *Fyrster* "af *Guds Naade*", hvad vel vilde været forgiæves, dersom alle *Karl* den *Stores* Eftermænd havde været ligesaa stærke og *enevældige*, men at En af *Delene* ikke forslog til at trodse det *Geistlige Sværd*, saae Man alt i *Ludvig* den *Frommes* Tid, og siden giennem *fire* Aarhundreder.

402Udvortes havde Kirke-Riget nu kun een farlig Fiende, nemlig *Fordærvelsen* i *Rom*, der, da *Rom* valgte selv sin Biskop, nødvendig maatte komme paa *Thronen*, og truede, som vi veed, virkelig i det *Niende* og *Tiende* Aarhundrede Riget med Opløsning, før det endnu ret var sammenvoxet, saa det frelstes kun ved *Otto* den *Store*, og forvandt i Grunden aldrig *Hjerte-Stødet*; thi hvor højlig end de letfærdige *Romerske* Valg-Dukker kunde trænge til en alvorlig Formynder, for ikke at sætte sig selv, eller deres Børn og Tilbedere, paa den "*Hellige-Stol*," saa maatte dog paa den anden Side det *Apostoliske Høi-Sæde* synke i *Jorden*, hvis *Kongen* i *Tydskland*, med eller uden *Keiser-Krone*, fik Magt til at besætte det med sine *Skabninger*, ligesom den *Byzantinske* Keiser besatte *Patriarchatet* i *Konstantinopel*.

Anseer Man nu *Kirke-Riget* og *Pave-Dømmet* ikke blot for en Ulykke, men for Kilden til alle Ulykker i *Middel-Alderen*, da maa man vist nok beklage de store Vanskeligheder, *Kongen* i *Tydskland* mødte under Forsøget paa at gjøre *Apostolikeren* til sin underdanige Tjener, og derved skaffe det "*Verdslige Sværd*" frit Spille-Rum i *Vesten* som i *Østen*; men at disse Vanskeligheder mødte og fandtes uovervindelige, beviser unægtelig, at den *Tydske Konges* Anskuelse af det "almindelige Bedste" var hverken *Tidens* eller *Forsynets*, saa der hører en egen Partiskhed for det saakaldte "*Hellige Romerske Rige*" til at ønske, at dets *Monarcher*, med eller mod deres *Villie*, skulde med *Romer-Stadens* og *Romer-Stolens Frihed*, afskaaret det *Borgerlige Selskabs* sidste Haab paa hin Side *Rhinen* og *Alperne*. Nu derimod, da det var langt fra at lykkes, bidrog *Kampen*, *Tydskerne* førde, først egenlig med *Romer-Adelen*, og siden med *Normanner* og *Fri-Paver*, vist nok Sit til, baade at der kom dygtige 403Mænd paa *Pave-Stolen*, og at disse ei blev *enevældige*; men da hverken de *Frankiske* eller *Schwabiske* Konger og *Keisere* engang tænkte paa at give *Verden* mindste Erstatning for det *Retstens* og *Frihedens* Bolværk, de stræbde at nedbryde, saa ligge de paa deres *Gierninger*, som det *Borgerlige Selskabs* lykkelig overvundne *Mod-Standere*. De *Nordiske Riger*, og *Nord-Tydskland* tildeels, som havde beholdt sine *Odels-Mænd* og *Arilds-Love*, trængde vist nok ikke saaledes, som de andre Lande, til "*Ring-Mur* og *Kirke-Stævne*," eller til et *Fri-Sted* og en *Kirke-Fyrste*, saa der adskildte de meer end de forbandt og høstede meer end de saaede, men saavel de *Frankiske* som *Schwabiske* *Keisere* beviiste, især paa *Sachserne*, at *Odels-Ret* og *Arilds-Lov* var dem hverken kærere eller helligere end *Pave-Dom* og *Kirke-Tugt*, saa kunde de lænket *Apostolikeren* til deres *Triumf-Vogn*, vilde de sikkert, i *Kraft* af den "*Keiser-Værdighed*", han havde skienket dem, for *Alvor* stræbt at gjøre de *Nordiske*, ligesom de *Slaviske*, *Konger* til *Tydske Hertuger* og disse igien til *Keiserens* Slaver.

Dog, før *Kors-Togene* have vi kun med det *Frankiske* *Keiser-Huus* at gjøre, og da især med *Henrik* den *Fjerde*, hvis *Bansættelse* af *Pave Gregor* den *Syvende*, og Trods mod den *hellige Stol*, forbausede *Samtiden* og er endnu *Gienstand* for lærde *Trætter*; men da *Henrik*, hvad Man saa end siger til hans *Forsvar*, var den *Lille*, der tabde, og *Gregor*, den *Store*, der vandt, maae vi vende os til denne *Kirke-Rigets* kæmpemæssige *Høvding*, for at see, hvad han førde i sit *Skjold*, og høre hvad han fristede.

Denne *Gothiske Pave*, som det nu vilde være en *Gru* at beherskes af, men er en *Fornøielse* at skrive om, som død og begravet for mange Aarhundreder siden, var en *To404skaner* af *Fødsel*, og ventelig en *Gother* af *Herkomst*, da hans *Døbe-Navn*, *Hildebrand* (*Slag-Sværd*), er ægte *Nordisk*, og han selv "*Didrik* af *Bern*" saa liig, som en *Pave* i det *Ellevte* Aarhundrede vel kunde være den *Gothiske* *Erobrer* i det *Femte*. Sammenligner Man deres *Breve*, da finder Man endogsaa *Hildebrands* langt mere *Gothiske* end *Thjodriks*, naturligviis fordi *Paven* havde selv lært at føre *Pennen*, og lod derfor ingen *Cassiodor* sætte hans *Ord* paa *Skruer*, men gjorde Alle vitterligt: jeg er født til at herske, og før jeg skal fire, før vil jeg døe. At det ogsaa, skjøndt han var kun en *Tømmermands-Søn*, maa have været sunget for hans *Vugge*, at han skulde blive mægtigere end mange *Konger*, seer Man af det gamle *Sagn*, at førend han endnu kunde *stave*, lagde han sin *Faders* *Spaaner* saa godt sammen, at boglærde Folk kunde læse deri "han skal herske fra *Hav* til *Hav*"**Barons Kirke-Bøger* A. 1073. *Hildebrand* siger selv, han var opfostret i *Rom* til den *Geistlige* *Stand*, og forlod kun *Byen* for at følge sin *Velynder* *Gregor* den *Sjette*, som *Tydskerne* nødte til at tage sin *Afskeed*, og derpaa var han nogle Aar *Munk* i *Clugny* (i *Bourgogne*), men vendte tilbage med *Leo* den *Niende* (1050), og var, først som "*Pavernes* *Herre* og *Mester*", og tilsidst som "*Guds* *Tjeneres* *Tjener*," giennem en heel *Menneske-Alder* *Kirke-Rigets*

synlige Hoved. Efter hans Raad har det da sikkert været, baade at *Leo* rykkede i Marken mod *Normannerne*, og at, da Man saae, det var et Misgreb, *Nikolai* gjorde dem til sine *Lehns-Mænd*, medens *Hildebrand* selv forsikkrer, det var ham, som, trods "onde Tunger," bevægede *Alexander* til at sende *Vilhelm Erobrer* Kors-Fanen og paa en Maade forlehne ham med *England* **Gregors Breve VII. 25. hos Hardouin VI. 1444.* En 405 Mand med saa gode Øine og paa saa høit et Stade i Kirke-Riget, som *Ærke-Degn Hildebrand*, maatte strax indsee, at Rigets Vel for en stor Deel beroede paa et "rigtigt Valg" af dets Over-Hoved, der ei vel kunde ventes af Roms Almue og endnu mindre af den *Tydske Konge*, og *Nikolai* den *Anden* (forhen Biskop *Gerhard i Florens*), som skaffede *Apostolikeren* den *Normanniske Liv-Vagt*, udgav da tillige (1059) den berømte *Valg-Lov*, der vel i intetsigende Udtryk forbeholder den *Tydske Konge* og *Romerske Keiser* hvad Ret de kan have, men bestemmer: at Paven skal vælges af "*Cardinalerne*", i eller udenfor *Rom*, efter Omstændighederne, og tilønsker dem, der vil hindre eller tilintetgjøre et saadan ordenligt Valg, al timelig og evig Ulykke**Bullen om Pave-Valget hos Hardouin VI. 1064 og i Barons Kirke-Bøger A. 1059.*

Intet under Solen er fuldkomment, og Noget af en "*Polisk Rigs-Dag*" maatte nødvendig altid følges med Valget til en Throne, der ikke blot var den Høieste paa Jorden, men gjaldt egenlig for "høiere end Himlene"; men herved sørgedes dog for, at "*Patrioterne*", Faa eller Mange, indelukt eller udelukt, altid kunde træffe et Valg, som, naar de var "ægte", tidlig eller seent vilde kiendes "gyldigt" af de Troende og sikke Grund-Forfatningen. Øieblikket var ogsaa gunstigt, thi den myndige Keiser *Henrik* den Tredie, som var vant til at besætte Pave-Stolen paa fri Haand, laae under Muld, og *Tydskerne* trættes ivrig om, hvem der havde Ret til at raade for hans umyndige Søn, titomtalte *Henrik* den Fjerde. Da den ny *Valg-Lov* ved *Nikolais Død* (1061) første Gang traadte i Kraft, gjorde *Tydskerne* vel nogle Ophævelser, og vilde afsat *Hildebrands* gode Ven *Alexander* den *Anden*, men deels havde han *Normannerne* i Baghaanden, deels beviiste 406den berømte *Damiani*, Biskop af *Ostia*, soleklart, at hvad Ret end *Keiseren*, som *Romersk Patricier*, kunde have, lod den sig dog umuelig overføre paa et *Barn*, der ei kunde udøve den, og endelig fik *Henrik* den Fjerde snart, i *Ærke-Bisp An* af *Cøln*, en ny Formynder, der havde baade Øie og Sind for *Kirke-Rigets* Tarv og kiendte *Alexanders* Valg for gyldigt**Barons Kirke-Bøger A. 1061-62.*

Efter *Alexander* var det nu *Hildebrand* blev valgt (1073), og det eenstemmig baade af *Cardinalerne* og *Almuen*, kun lidt hovedkulds, saa Man sprang reent de "tre Dage" over, da der, efter gammel Skik, skulde "fastes og bedes," for at være vis paa "Aandens" Bistand, saa her kunde unægtelig *Rom*, og det *Apostoliske Sædes* Skyts-Engel havt Ret til at gjøre Indsigelse; men enten var *Hildebrand* selv den Eneste, der paaankede denne Uregelmæssighed, eller i alt Fald oversaae Kong *Henrik* den og stadfæstede Valget**Sammet. A. 1073.*

Hvad nu *Hildebrand* eller *Gregor* den Syvende, uforglemmelig i Christenheden under begge Navne, gik frugtsommelig med, det er langt fra at være nogen Hemmelighed; thi han gjorde i den Henseende ingen Røver-Kule af sit Hjerter, men raadte alle Konger og Fyrster, selv *Vilhelm Erobrer*, til deres eget Bedste, baade her og hisset, at blive *St. Peders Lehns-Mænd*, og han gjorde Alle vitterligt, at i det Mindste skulde *Kongerne*, langt fra at sælge *Bispe-Stole* og *Abbedier* til de Høist-Bydende, opgive al *Lehns-Høihed* over dem, da han ellers satte dem i Band og løste Undersaatterne fra deres Troskabs-Eed. Han gjorde ogsaa snart Alvor af det, ved at bansætte baade Kong *Henrik* i *Tydskland*, Kong *Philip* i *Frankrig* og selv sin "verdslige Arm" *Ro407bert Viskard* i *Apulien*, og alle hans Samtidige forundrede sig over, hvor han turde, *Kongerne* fnøs over at han vovede det, og alle De, der havde købt *Bispe-Stole* og *Abbedier* af dem, opæggede dem naturligviis mod den utaalelige Pave, der tordnede ligesaa stærkt mod *Kjøberne*, som imod *Sælgerne*; men Ingen drog i Tvivl, at han jo havde *Retten* med sig, saa det er ganske rigtigt, hvad han i sine Breve bemærker, at vel er han en Synder, men hvad Man fryser over, er netop hans Nidkiærhed for hvad Man selv ikke nægter Navn af Sandhed og Ret. Han havde imidlertid en anden Yndlings-Tanke, som Mange ansaae for en Kiep-Hest, nemlig aldeles at afskaffe "*Ægteskabet hos Geistligheden*," og da han drev paa det med samme Strængthed, gjorde han sig, om ikke forhad, saa dog frygtelig for Mange, der ellers vilde været hans troe Tilhængere**Lamberts Aarvog A. 1074. hos Pistor I. 212.*, saa det er intet Under at han fik et uroligt Sæde, men vel at han holdt Pinen ud og vandt i Grunden Seier.

I det Aar, da *Robert Viskard* gik over fra *Brindisi* til *Durazzo* (1080), stod *Gregor* i sin høieste Glands, thi da havde han nylig, efter lang Vægning (for *Salernos* og *Amalfis* Skyld), løst *Robert* af Band og modtaget hans høitidelige Hylding; den *Franske Konge* var krøbet til Korset, og den *Tydske* havde ondt ved at forsvare sig mod en Med-Beiler til Thronen, som Paven yndede. Om det nu blot var af Overmod, han i dette Aar paa Ny bansatte Kong *Henrik*, kan findes tvivlsomt, men Andet var det ikke, der bragde ham til at spaae sin Mod-Stander den ufortøvede Undergang, der udeblev, og satte derved ikke blot ham selv, men alle hans Tilhængere, lige ned til *Baronius*, i stor Forlegenhed**Barons Kirke-Bøger A. 1080.*, og samme Overmod sporer Man tydelig i To af hans Breve: det Ene til *Vilhelm* 408*Erobrer*, og det Andet til *Ærke-Biskop Lanfrank* i *Canterbury* **Gregors Breve VII. 25. VIII. 20. hos Hardouin VI. 1447. 1493.* I det Sidste stævner han denne sin gamle Ven, under Embeds Fortabelse, til inden fire Maaneder at møde i *Rom*, blot for at gjøre ham sin Opvarnting, og det Første er det stolteste Brev, der, udenfor Daare-Kisten, vel er flydt fra en Menneske-Pen. Det kan, skriver den *Gothiske Pave*, neppe være Eders Velviished ubekiendt (credimus Prudentiam Vestram non latere), at vel er den *Kongelige Værdighed*, saavel som den *Apostoliske*, en af de to Ypperste, der skal regiere Verden, men at dog har den *Almægtige* gjort samme Forskiel paa dem, som paa *Soel* og *Maane*: det større og det mindre Lys (majoritatis et minoritatis), saa den *Kongelige* skal, næst Gud, lade sig styre og lede

af den *Apostoliske*. En saadan Pille kunde nemlig være haard nok at fordøie for en langt beskednere Konge end *Vilhelm*, om den end havde været forgyldt, men her er den splitternøgen, thi Ovenstaaende er ikke en Bemærkning i Forbigaaende, men *hele* Brevets Indhold. Baade *Vilhelm* og *Lanfrank* var imidlertid meget for kloge og koldsindige til, for en saadan Overilelses Skyld, at slaae sig til den *ægte* Paves Fiender, saa da Kongen i Tydskland, efterat have fældet sin Medbeiler, *Rudolf* af *Schwaben*, vilde have sin selvgiorte Pave *Clemens* erkendt i *England*, fik hans Gesandt, som, ventelig fra *Frankrig* af, føde sig for hos *Lanfrank*, et meget koldt og spidst Svar, hvoraf Meningen var, at, uagtet Man paa *Øen* endnu ikke havde taget Parti, var det dog bedst, han blev borte, da Man hverken gad høre *Gregor* nedrevet eller *Clemens* ophøiet. *Barons Aarbøger* A. 1080..

Dog, sine *Engelske* Venner, som bestandig havde 409spiist ham af, om ikke med Snak, saa dog med "nogle Pund", kunde *Gregor* i sin Kamp om Verdens-Riget aldrig gjort mindste Regning paa, saa det var den anden *Norman*, *Robert* Viskard, det gjaldt om, og at han omsider gjorde Gavn, veed vi, men saavel af *Gregors* Lyk-Ønskning til ham efter hans berømte *Seier* over Keiser *Alex*, ved *Durazzo*, som især af to Breve til deres fælles Ven, Abbed *Desider* i *Monte Cassino*, erfare vi, at han dog ikke blot prøvede *Gregors* Taalmodighed, men skal have været nær ved at indgaae et *Svogerskab* med Kong *Henrik*, der, for menneskelige Øine, maatte styrtet *Gregor* og bragt Kirke-Riget i yderste Forvirring. *Gregors Breve* IX. 4. 11. 17. hos *Hardouin* VI. 1481. 87. 91..

Nu havde nemlig *Henrik* besluttet at drive Alt til det Yderste, rykkede mod *Rom* (1081), tog den *Leoninske* Forstad, hvor *Peders-Kirken* var, med stormende Haand, og lod der Biskop *Vibert* af *Ravenna* indvie til Pave, under Navn af *Clemens* den Tredie, medens *Gregor* maatte indslutte sig i Fæstningen *St. Angelo* og hele tre Aar vente paa Undsætning. Det maa vel synes underligt, at *Henrik* undte sin Fiende saa lang en Frist, men deels faldt hans Tydskere som Fluere, naar han vilde fortsætte Beleiringen om *Sommeren*, og deels bragde "*Keiser-Kronen*", som han gjerne vilde havt af den rette Haand, ham til, saalænge der var mindste Haab, at underhandle med *Romerne*. Da *Gregor* imidlertid ikke var at overtale til meer, end i det Høieste at *hidse* Keiser-Kronen *ned* fra *St. Angelo*, og lade tage den som et Rov hvem der vilde, valgde *Henrik* dog heller at lade sig en Anden paasætte af sin egen Pave (1084), kiøbde *Rom* for de Penge, Keiser *Alex* sendte ham til Krig med *Robert* Viskard, og gjorde Anstalt til at storme *St. Angelo*, men blev forstyrret ved 410Rygtet om *Roberts* Ankomst, som han ikke fandt det raadeligt at oppebie. *Cassino-Krøniken* III. 48-49. 52. *Bertholds Aarvog* (hos *Urstisius* I.) og *Barons Aarbøger* A. 1081-84..

Efter *Cassino-Krøniken* maatte *Robert* stikke Ild paa *Rom*, for at give Borgerne lidt at blæse paa, mens han rykkede for *St. Angelo* og reddede Paven, og skiøndt *Galfred*, der sagtens var bedst underrettet, berigtiger det derhen, at det var først nogle Dage efter, *Robert*, for at dæmpe en rasende Opstand, lagde det Meste af Byen i Aske. *Galfreds Sicilianske Krønike* III. 37., er det dog lige klart, at han udrev den hellige Fader som en Brand af Ilden.

Landflygtig, og, som Alt hvad *Normanner* fik Fingre paa, i god Forvaring, døde *Gregor* Aaret efter (1085), som det syndes, overvundet, men dog i Grunden seierrig, thi han tilbagekaldte ikke, men gientog *Bansættelsen* baade af *Henrik* og *Clemens*; Man saae Mirakler skee ved hans Grav; Man satte ham paa *Helgen-Listen* som en *Martyr* for Guds Rige, og Riget gik giennem Aarhundreder i Arv hos hans "*Geistlige*" Afkom.

Hildebrands Valg-Sprog var: forbandet være den, som holder sit *Sværd* fra *Blod*; og skiøndt han i sine Breve altid bemærker, at derved menes det "*Geistlige Sværd*", der trænger ind til Marv og Been hos grove Syndere, saa er det dog klart, baade at de *blodige* Udtryk klang bedst i hans Øre, og at han heller end gjerne saae det "*Verdslige Sværd*" fuldende hvad det *Geistlige* begyndte, saa havde han havt det til sin Tjeneste, vilde han ladt det drikke sine Fienders Blod, om mueligt, til Verdens Ende. Vi maae derfor, paa Menneske-Slægts Vegne, være glade ved, at denne frygtelige Kæmpe hverken sad paa en verdslig Throne, eller kom, som han ønskede, paa et *Kors-Tog* til at staae i 411Spidsen for *Christenhedens* samlede Styrke; thi at han havde Mod paa det Hele: ikke mindre paa *England*, *Rusland* og de *Nordiske Riger*, end paa *Spanien*, *Frankrig* og *Tydskland*, beviser hans Breve, og hans Retfærdighed maa have været hvor stræng den vil, saa lærer dog alle Tidens Erfaring, at hvem der, som han, begynder med at hæve sig over alle Love, ender, om de faae Magt dertil, med at træde al Ret under Fødder.

Det var strax efter sin Thron-Bestigelse (1074), at *Gregor* ved et Omgangs-Brev opfordrede hele Vester-Leden til at fare i Harnisk for Christendommen og frelse det *Byzantinske* Rige fra *Tyrkerne*, der alt stod for *Konstantinopels* Porte, og i et eget Brev udbad han sig den endnu ikke banlyste Kong *Henriks* Væрге-Maal for Moder-Kirken, medens han selv, i Spidsen for over 50000 Mand, agtede at undsætte *Konstantinopel*, rette *Grækernes* Tro og tilbede i *Jerusalem*. *Gregors Breve* I. 49. *Barons Kirke-Bøger* A. 1074.. Siden synes Kæmpen, der ellers havde en god Hukommelse, at have glemt dette Stor-Værk over hvad der i Sammen-Ligning var Smaa-Ting, saa enten har det kun været en Flyve-Tanke, eller han har mødt en Koldsindighed, han fortvivlede om at overvinde. Begge Dele kan vel synes urimelige, da *Gregors* Tanker immer staae for os som nagelfaste (fixe Ideer), og Tiden klarlig viiste, at *Kors-Tog* var i dens Aand, men det er dog lige vist, at den *Begeistring*, der udtømmer sig i et Brev, er kun mat, og at selv den Stærkeste *aldrig* forplantes ved *Pennen*, hvad *Gregor*, netop berømt for sin henrivende *Veltalenhed*, nødvendig selv maatte føle. Naar vi

imidlertid betænke, hvad et Kors-Tog kunde og ventelig maatte blevet til i *Vilhelm Erobrers*, *Robert Viskards* og *Hildebrands Dage*, maae vi vist kalde det en stor Lykke, at *Gregor* ei var 412saa begeistret for det som en Yndlings-Tanke, eller dog at Timen var endnu ikke kommet, men skulde først slaae i *Sønnernes Dage* af disse *Halv-Guder*, der slet ingen Medlidenhed havde med Folk, som de er flest, fordi hos dem opslugdes alle andre Følelser af Lyst til Magt og Høihed. Vel var ogsaa Sønnerne Kæmper, som hverken fattedes Lyst eller Mod til at følge deres Fædre, men de fattedes dog Kraften til at svinge sig saa høit, og derved den vide, grændseløse Udsigt, som især gjorde *Hildebrand*, Middel-Alderens *Herakles*, saa mageløs frygtelig.

Her staae vi da ved *Kors-Togene*, eller rettere ved den *Begeistring*, der avlede dem, og vel maa lignes ved "den *Græske Ild*," hvis Tilberedelse var en Hemmelighed og hvis Brand maatte slukke sig selv; thi skiøndt vi godt veed, hvordan Begeistringens udbrød, og see paa Virkningen, hvori den maa have bestaaet, saa er dens Opkomst, dens Styrke og Varighed, os dog lige uforklarlige, saa vi maae blive staaende ved den Bemærkning, at der i den menneskelige Middel-Alder gives et vist forunderligt Brænd-Stof, som, naar det fænger, luer op med forbausende Kraft, og lader sig hardtad ikke slukke ved noget Middel, før det er fortæret. Saaledes finde vi det nemlig baade i Enkelt-Mandens og hele Folke-Færds Levnets-Løb, saa efter Naturens Orden maatte det ogsaa vise sig i *Menneske-Slægten*.

Denne store Ild, optændt af en liden Gnist, udbrød, som bekjendt, i Slutningen af det *Ellevte* Aarhundrede, og den lille Gnist var i *Franskmanden Odd* fra *Auvergne*, der i *Gregor* den *Syvendes* sidste Dage, som Biskop i *Ostia*, havde været hans Høire-Haand, og besteg kort efter hans Død (1088) *Pave-Stolen* under Navn af *Urban* den *Anden*.

Vel har nemlig den lærde Verden givet *Peter Eremit* fra *Amiens* Bestalling, som *Kors-Togenes* store 413*Apostel*, men det er en Værdighed, han, til Fornærmelse for "den hellige Stol", kun alt for længe har baaret Skin af, da alle hans *Samtidige*, saanær som den *Byzantinske* Prindsesse, der hverken var sund i Troen eller vidste Beskeed om Vester-Leden, begynde med *Paven* og enten forbigaae *Eremiten*, eller lade ham komme drattende bag efter. For sin Storhed paa Papiret maa da *Lille-Peter*, næst Prindsesse *Anna*, som dog kun gjorde Nar ad det Hele, takke *Vilhelm Tyrier*, som, henved *hundrede* Aar efter, uden at benytte sine Forgiængere, skrev paa fri Haand om denne Heros, der, efter hans eget Sigende, vel var en Lilleput (pusillus) af Vext og et Skumpel-Skud at see til (*quantum ad exteriorem hominem persona contemtibilis*), men bar dog et stort Pund i en lille Æske. Det er nemlig saa overordenlig bekvemt, naar Man vil skrive *Kors-Togenes* Historie, da at følge *Tyrieren*, som giver et samlet Udbytte, istedenfor møisommelig at plukke sammen hos de Ældre, og da den *Tyriske* Ærke-Bisp, selv født i Øster-Leden, er vor eneste Hjemmel for Adskilligt *derinde*, i *hans Dage*, kan det let oversees, at han slet ingen Stemmehar om hvad der længe før hans Tid skedte i Vester-Leden. Saalænge Man ikke veed, hvad Nytte Historien i Grunden er til, men betragter den snart som en Plage og snart som et Æventyr, lønner det aabenbar heller ikke Umagen at tage det saa nøie, og da er *Peter Eremit*, som en af de "smaa Aarsager til store Begivenheder", desuden nødvendig alle de pragmatiske Historie-Skriverses Kiæle-Dægge, om hvem det fryder dem i Siælen at fortælle de utroeligste Ting.

Siden imidlertid *Kuku-Peter*, som Prindsessen med Øgenavn oftere behager at kalde ham, engang er kommet for Orde, bør det dog vides, ikke hvad *Tyrieren*, seent i det *Tolvte* Aarhundrede, snakker udenad, men hvad en langt 414ældre Skribent, den eneste *Vestlige*, som begynder med *Peter*, havde hørt fortælle om ham. En Præst, ved Navn *Peter*, født i *Amiens*, og som havde været *Eremit*, var ogsaa kommen til den hellige Grav (som giennem hele det *Ellevte* Aarhundrede ganske besynderlig trak Vester-Ledens Christne til sig) og da han ordenlig gik i Rette med Patriarchen *Simeon*, hvorfor han vilde taale at de Vantroer bespottede Helligdommen og plagede Pillegrimmene, svarede Patriarchen: fordi jeg er ikke meer end en *lille Myre*, mod dem at regne, saa det bliver vist, jo længer, jo værre, hvis ikke de andre Christne vil komme til Hjælp, gak derfor du og hils dem det fra mig. Det Ærende tog *Peter* sig gjerne paa, og da han saa næste Nat sov ind over Bønnen ved den hellige Grav, drømde han, at *Herren* stod for ham og sagde: *Peter!* kiære Christen-Barn, stat op og gak til Patriarchen og faae et Sende-Brev fra ham, besejlet med det hellige *Kors*, og skynd dig saa hjem til dit Fædrene-Land med Beskeed om al den Spot og Spee, vort Folk maa lide, at du kan opvække de Troendes Hjerter til at rense Helligdommen; thi giennem Fristelse og Fare skal nu Paradis oplades for de Kaldte og Udvalgte! Som sagt, saa gjort, *Peter* fik Brevet, gjorde Hjem-Reisen til Søs, gik i Land ved *Bari* og begav sig ufortøvet til *Rom*, hvor han gav Apostolikerens Brevet og rygtede sit Ærinde. Saasnart han derfor kom hjem til *Frankrig*, begyndte han at prædike i Landskabet *Beru* (formodenlig *Brie*), og overtalte Mange, baade Læg og Lærd, baade Høi og Lav, baade Tyve og Røvere, Mordere og Meenedere, til at begive sig paa Reisen**Albert* fra *Aix* hos *Bongars* S. 185..

Dette, seer Man let, kan være sandt, hvert Ord, uden at *Peter* derfor paa nogen Maade var *Sjælen* i *Kors-Togene*, og *kun derom* er Spørgsmaalet, thi at han aabnede Feldt-Toget med en talrig Skare af Rips-Raps, der var til Plage, 415hvor de kom, var til Spot i *Byzants* og blev af *Tyrkerne* i *Natolien* forvandlede til et Bjerg af Dødning-Been, derom er Alle enige**Anna Comnens Alexiade* S. 283-87. *Robert Munk* hos *Bongars* S. 32-34. *Baldrik* sammest. S. 89-90.. Selv undgik *Peter* sine Stalbrødres Skiæbne, ved i Tide at liste sig bort, og fulgte siden med Fyrsterne til *Jerusalem*, men vilde dog ved *Antiochien* listet af igien, da han altid, naar der vankede braadne Pander, holdt mest af at være *Eremit*.

Efter saaledes at være blevet *Lille-Peter kvit*, vende vi os til den store Begivenhed, der ved at *udledes* fra

ham nødvendig maatte skrumpe sammen i Forestillingen til en Smaa-Ting i Grunden, der kun ved den vildeste Udsvævelse, baade i Indbildningen og i Virkeligheden, for et Øieblik vandt Skin af Stor-Værk.

Det var da *Hildebrands Fortroelige, Urban den Anden*, der, blandt Andet, ved midt i *Tydskland* selv at banlyse Keiseren, havde viist, han var af Slægten, ham var det, som mens hans Med-Beiler til det Apostoliske Sæde spillede Mester i *Rom*, ei blot havde Mod til paa Møderne i *Piacenza* og *Clermont* (1095) at stadfæste alle sin store Forgængers Anordninger og banlyse baade Keiser *Henrik* og den Franske Kong *Philip*, men havde Aands-Nærværelse nok til paa begge disse Møder at behandle alt Andet som Bisag, i Sammen-Ligning med den store *Kiærligheds-Gierning*, at forlade *alle Ting, tage Korset op* og følge *Herren*, som vinkede til Kamp mod de Vantro, for hans Thrones Ære, for den hellige Grav og det forjættede Land, der kun alt for længe, til Christenhedens Skam, nedtraadtes af Hedningerne og besmittedes med alskens Uteerlighed. Disse Møder var ogsaa af en ganske egen Art; thi det var *Folke-Forsamlinger*, hvori de Lærde tabde sig mellem de Læge, og som holdtes under *aaben Himmel*, 416da ingen Kirke kunde rumme dem ^{*}*Barons Kirke-Bøger A. 1095.*, og denne Pave havde den dybe Følelse, at det "*Geistlige Sværd*", som trænger til Marv og Been, udgaar af *Munden* og stikkes kun i Skeden ved at føres i Pennen.

Mødet i *Clermont* fordunklede imidlertid ikke blot det i *Piacenza*, men alle Middel-Alderens, vist nok *ikke* i *Kirkens*, men i *Kirke-Rigets* og dermed i alle de nye *Staters* Historie, og det var intet Under, da *Clermont* ligger i *Auvergne*, Apostolikerens Hjem-Stavn.

Den berømte Tale, hvormed *Urban* optændte Ild paa Jorden, kan naturligviis *ikke* findes i nogen *Bog*, thi det er *Aandens* Hemmelighed, at dens Røst vel høres i det *levende Ord*, men Ingen kan sige, hvorfra den kom eller hvorhen den gik, saa vi bare os nok for at føre den i Penne og binde den i *Bøger*, og da det dog kun er *Aanden* som gjør levende, slaaer *Bog-Staven* med Nødvendighed hver Tale ihjel, den beskriver. Enhver Tales *Kraft* maa derfor ene bedømmes af Virkningen paa dem, som høre den, og selv *Skyggen* af *Urbans* er vi uvisse om, deels fordi de der kan skrive mens det brænder omkring dem, springe sædvanlig det Bedste over, og deels fordi Opskrifterne her er saa forskiellige, at de Fleste aabenbar kun har meldt os hvad de vilde sagt om den Sag, naar de havde været i Pavens Sted. Vil vi imidlertid see en *virkelig* Beretning om hvad *Ord* der faldt, da skal vi naturligviis *ikke* gaae til den *Tyriske Ærke-Bisp*, der giættede sig frem, men til *Robert Munk* fra *Rheims*, som var selv tilstæde og fortæller, at Paven, som rimeligt nok kan være, begyndte med at løfte sine kiære *Lands-Mænd* til Skyerne, som *Kirkens Førstefødte* og *Kiernen* af *Menneske-Slægten*, Guds Elskelige, de Udvalgte af Jorden, og gik saa over til de gruelige Tidender, Man spurgte fra Øster-Leden og det hellige Land, hvor et 417djævleblændt Folk, "fremmed for Gud fra Moders-Liv", med den meest udtænkte Ondskab og Grumhed piinde Sjælen ud af Livet paa de Christne, og besmittede alle Helligdommen, uden at der var nogen Ende at see eller Hjælp at vente, med mindre *det Folk*, hvem Herren fremfor alle *Andre* forlenede baade Vaaben-Glands og Høimodighed, baade *Kraft* og *Smidighed* til at fælde hver *Modstander*, *Frankerne* nemlig, vilde reise sig. Hertil opmuntrede og opfordrede han dem nu, deels ved at pege paa *Karl* den *Store* (magnitudo Karoli Magni) og den gamle Franke-Kamp mod de Vantro, deels ved at indskiærpe Herrens *Ord*: at hvem der elsker Fader og Moder, Hustru og Børn meer end ham, er ham ikke værd, og endelig ved at aabne de meest glimrende Udsigter baade her og hisset for stridbare *Mænd*, naar de, istedenfor at rives og slaaes om Fattigdommen i Hjemmet og derved daglig lægge *Synd* til *Synd*, stillede sig under den store Konges Banner, der kunde og vilde skienke dem *Synd-Forladelse* i *Sold* og *Landet* til *Løn* som "flød med Mælk og Honning", ja, skienke dem baade det jordiske *Paradis*, hvor *Jerusalem* laae med den hellige Grav i Verdens Midte, og det Himmelske med Ærens uforvisnelige *Krands*.

I denne Tone, siger *Robert*, blev *Paven* ved at tale fort, indtil han paa een Gang afbrødes ved det eenstemmige Raab fra utallige Munde: det er Guds Villie, ja, det er *Guds Villie* (Deus vult, Deus vult), og da Taleren hørte det, løftede han sine Øine til Himmelen, takkede Gud, vinkede med Haanden, til han fik Øren-Lyd og sagde: kiære Brødre! i Dag opfyldes det paa Eder, hvad Herren siger i Evangeliet: hvor To eller Tre ere forsamlede i mit Navn, vil jeg selv være midt iblandt; thi Eenstemmigheden viser, det var ikke eder som taled, men Guddommen, som taled i eder, og derfor skal I ikke have noget andet Krigs-Løsen end det Guds 418Ord, som i Dag blev eder givet, men naar I gaae i Slag mod de Vantro, raabe Alle med een Mund: det er Guds Villie, det er *Guds Villie*! Hvem der nu foresætter sig at være "et levende Offer" og gjøre det hellige Tog, han betegne sit Ansigt eller sit Bryst med det hellige Kors, men hvem der virkelig tiltræder Reisen, han fæste det mellem sine Skuldre, thi der staaer skrevet: hvem der ikke bærer sit Kors paa Ryggen og kommer efter mig er mig ikke værd ^{*}*Robert Munks Jerusalems-Krønike, hos Bongars. S. 31-32.*

Disse *Bogstaver* kan nu vistnok ligesaalidt, som *Tyrierens* eller *Baldriks*, eller *Viberts* eller *Vilhelms* af *Malmsbury*, give os mindste Forestilling om *Livet* og *Ilden* i *Urbans* Tale og i Tilhørernes Sjæl, men da baade Taleren og hans Folk var "*Franskmænd*" falder det Hele dog høist naturligt, og peger øiensynlig paa den *hedenske* Begeistring med et blændende *christeligt Skin*, som skabde Kors-Togene, og paa den ny Verdens borgerlige Løsen: *Folkets Røst, Guds Røst*!

Det store Møde sluttede med en *Synd-Bekiendelse* i Alles Navn af Cardinal *Gregorius*, hvorpaa fulgte en høitidelig *Afløsning* og den *Apostoliske Velsignelse*, hvormed hver gik til Sit, og fortalde hvor store Ting de paa den uforglemmelige Dag havde baade seet og hørt; men de *Geistlige*, af hvilke over *Trehundrede* bar Hyrde-Stave, oplyste og opmuntrede *Urban* end ydermere næste Dag, til hver i sin Kreds at være Kors-

Togenes værdige Prædikanter, og Man regner, at i den første Hede omtrent *trehundrede Tusinder* lod sig korse. Biskop *Ædmer* (Ademar) fra *Puy* i Languedoc var den første *Geistlige*, og Grev *Raimund* af *Toulouse* den første *Verdslige* Herre, som tog Korset op, og det allerede ved Mødet i *Clermont*, hvor *Urban* derfor høitidelig udnævned *Ædmer* til sin *Fuldmægtig* (Legat) paa Toget, og Mange saae 419i *Raimund* og ham ligesom *Moses* og *Aaron* gienfødte**Sachse-Krøniken* A. 1096..

Det kunde være en stor Fornøjelse, om vi havde det beskrevet, hvad enhver af *Kors-Togets* Høvdinger havde for, da han hørde Lyden af den store Basun og foer op til Kamp; men vi maae nøies med langt mindre, da der ingen *Islændere* var med i Spillet og *Normannerne* i det Høieste kun feie for deres egen Dør. En af Disse fra Midten af følgende Aarhundrede, vor ærede Kynding fra *Malmsbury*, som har skienket *Kors-Togene* et langt Kapitel i sin *Englands-Krønike*, har imidlertid dog godt følt, hvad Man fattedes, og derfor, saa godt han kunde, *forestillet* os de berømte *Ledere*, hvorved han ordenlig forsoner os med *Normannerne* i *England*, thi hvor matte og ligegyldige for alt Storværk de boglærde *Angel-Sachsere* var blevet, seer Man ret paa den Maade, *Sachse-Krøniken*, deres eneste svage Livs-Tegn, omtaler *Kors-Togene*, sigende: dette Aar, ved *Paaske-Tider*, blev der en gruelig Hurlumhei (mycel styring) baade hertilands og mange andre Steder, ved det *Urban*, der kaldte sig *Pave*, skiøndt han dog slet ikke havde "det *Romerske Sæde*" fik en urimelig Hob Folk, selv af Kvinder og Børn, paa Benene, for at slaaes med *Hedningerne*; men ved den Leilighed blev dog Kongen forligt med sin Broder *Robert* og indløste hele *Normandiet* af ham med rede Penge. Derpaa foer *Jarlen* (*Robert*) afsted og med ham *Jarlen* af *Flandern* og han af *Boulogne* og mange andre Høvdinger, som dog blev Vinteren over i *Apulien*, men af dem, der gik igiennem *Ungern* omkom mange Tusinde jammerlig underveis, og Mange kom forsørgede og forsultede hjem i Vinter-Laget **Sachse-Krøniken* A. 1096.. See, det er Alt hvad *Angel-Sach*⁴²⁰*seren* fortæller os om det store Kors-Tog, saa selv *Jerusalems* Indtagelse nævner han ikke, men anmærker blot i Forbigaaende, at om Efter-Aaret 1100 kom *Jarlerne* hjem derfra. *Normannen* beder derimod den vel underrettede Læser om Forladelse, fordi han, midt i *Nord-Søen*, hvor der kun kom en svag Gienlyd af det Asiatiske Vaaben-Gny, ikke veed bedre Beskeed, men siger med Fornøjelse Alt hvad han har kunnet baade høre og spørge om en Begivenhed, der i hans Øine med Rette fordunklede alle de Lovsjungne fra Heden-Old**Vilhelms Englands-Krønike* hos *Savile* S. 143..

Gotfred, siger *Vilhelm*, baade i Sind og Skind beslægtet med *Karl* den Store, var en Søn af Grev *Eustak* i *Boulogne* (som hjalp *Vilhelm* Erobrer i Slaget ved *Hastings*), men efter sin Morbroder af samme Navn blev han af Keiser *Henrik* den Fjerde forlenet med *Lothringen*, og derfor var han med ved *Roms* Beleiring, hvor han hentede sig en haardnakket Feber, som han ikke blev kvit, før han lod sig tegne med Korset**Sammet*. S. 133. 43-44..

Var det vist, at *Gotfred*, der viiste sig saa begejstret for *Kirke-Rigets* Sag, at han ikke blot førde Hoved-Banneret i den hellige Krig, men solgte til dens Tarv Alt hvad han havde og sagde sit Fædrene-Land for bestandig Farvel, dog havde været med at beleire *Rigets Martyr* i *St. Angelo*, da vilde det være en stor psykologisk Mærkværdighed; men da ingen *Samtidig* har et Ord derom, og hans *Moder* sagde, han fra *Barns-Been* havde havt Mod paa *Jerusalems-Toget* **Abbed Vibert* hos *Bongars* S. 485., er det sagtens kun et Rygte af samme Slags, som det inde fra *Asien*, at han skulde have været *Henriks* Mærkes-Mand i det berømte Slag med Kong *Rudolf* (1080) og selv fældet denne St. Peders kro⁴²¹nede Vaaben-Drager med Banner-Stagen. Da dette tilgavns urimelige Rygte imidlertid i nogle Aarhundreder har havt det uforskyldte Held at giælde for en afgjort *historisk Sandhed*, maae vi gribe Leiligheden til at bemærke, at saavel dette som den hele romantiske Fortælling om Tve-Kampen, hvori *Gotfred*, skiøndt hans Klinge sprang, dog reddede sin Ære med Stumpen, er blot Noget som *Vilhelm Tyrier*, født og baaren i *Asien*, et *hundrede* Aar efter skrev op, uden at kunne drømme om, at vore "Kritiske Historie-Skrivere" vilde regne, hvad *først* han fortalte om gamle *Europæiske* Tildragelser**Vilhelm Tyrier* hos *Bongars* S. 766-67. og ellers ingensteds, *før* midt i det *Trettende* Aarhundrede *kiendelig* udskrevet af *Ælfrik* (*Alberik*) *Munk* hos *Leibniz* S. 181-82.. Hvad der imidlertid binder Læsset og sætter den hidtil anvendte historiske Kritik i et meget ufordeelagtigt Lys, er at *Ordrik*, en *samtidig* Skribent, udtrykkelig siger, at den Dronning, Kong *Henrik* behandlede saa ilde, at *Gregor* maatte bansætte ham, var Hertug *Gotfreds* egen *Syster*, hvorover han ogsaa greb til Vaaben og slog Keiseren af Marken**Ordriks Kirke-Historie* hos *Düchesne* S. 639., saa *Gotfred* har formodenlig netop været paa *Rudolfs* Side i det Slag, Man veed, hans Folk vandt skiøndt han faldt.

Raimund (sædvanlig kaldt Greven af St. *Ægidii* og St. *Giles*), siger *Vilhelm*, skulde, som yngste Søn, just ikke rose sig af Arve-Godset efter sin Fader, der fra ingen Ting havde svunget sig op til Greve af *Toulouse*, men han var saaledes om sig, at han blev Herre baade over *Provence* og *Languedoc*. Han var nu gammel og graa og havde mistet det ene Øie i en Tvekamp med Bispen i *Cahors*, men samme Bisp var nu hans bedste Ven og netop den, der overtalte ham til herefter kun at kæmpe under Korset**Vilhelms Englands-Krønike* hos *Savile* S. 152..

⁴²²Om alt Dette er saa ganske rigtigt, kan Man vel tvivle, men det er dog det Mærkeligste, Nogen melder om denne Kors-Togets *Nestor*, som for Resten udmærkede sig ved at beskikke sit Huus, som en Kæmpe for Korset, der sagde denne Verden Farvel og vilde lægge sine Been i det hellige Land.

Om begge *Roberterne*, den Ene fra *Normandiet* og den Anden hans *Flanderske* Fætter, maa *Vilhelm* have vidst god Beskeed, men den lille Tykkert, med Kæmpe-Mod og Styrke men med meer end Dreng-Kaadhed

og Letsindighed, veed vi nok, havde slaedes med sin Fader og sine Brødre, ligetil han vendte sine Vaaben imod Tyrken, og om den *Flanderske Robert* har Man formodenlig før Kors-Toget ei vidst Andet, end at han ventelig vilde slægte sin Fader paa, den vældige Kæmpe, æret og frygtet trindtomkring, under Navn af *Robert Friser*. Denne *Gamle-Robert* (Svoger til *Vilhelm Erobrer* og Sviger-Fader baade til *Hellig-Knud* i *Danmark* og *Grev Roger* paa *Sicilien*) maae vi imidlertid ogsaa her lægge Mærke til, da Man siger, Keiser *Alex* havde skrevet ham et Brev til, hvori han paa en Maade opkaldte *Vester-Leden* til *Kors-Tog*. Vel har dette neppe været *Keiserens Mening*, men vi har dog slet ingen Grund til at tvivle om, at han jo virkelig har sendt *Gamle-Robert* et Brev, hvori han melder, at baade *Harne* over de *Vantroes* Formastelse og Grusomhed, som gjorde Kirkerne til Stalde og selv til *Moskeer*, og *Ærbødighed* for de mange Helgen-Been, der hvilede i *Maglegaard*, og endelig, om aldrig Andet, saa Lyst til "de skønne *Grækerinder*" burde bevæge Vestens Kæmper til at staae ham kraftig bi mod *Tyrkerne* **Abbed Vibert* hos *Bongars* S. 475-76.. Hans egen Daatter har nemlig fortalt os, at da *Greven af Flandern* (omt. 1090) kom som Pillegrim tilbage fra *Jerusalem*, svor han hendes Fader 423Huldskab og lovede at skaffe ham *femhundrede* Ryttere**Annas Alexiade* S. 201-2. *Vilhelms Englands-Krønike* hos *Savile* S. 105., saa disse eller andre Flere har det sagtens været, Keiseren skrev til *Robert* om og brugde alle sine Overtalelser, der gerne, ved at falde i god Jord, kan have frugtet meer end han ønskede.

Af *Kors-Togets* berømte Høvdinger har vi nu kun dets *Odysseus* og *Achil*, eller *Boemund* og *Tankred*, tilbage, men om dem forsmaaer vi nødvendig Gienlyden i *Malmsbury*, da disse *Italienske Normanner* er os beskrevet af samtidige Penne, der sad dem meget nærmere og var tildeels i deres Reise-Selskab.

Vi huske nok, at al den Glæde, *Boemund* omsider fik af sine Seire over *Alex*, var at Man sang Gade-Viser om ham i *Maglegaard*, mens Keiseren triumpherede, og det Værste var endda, at Lykken virkelig med det Samme vendte ham Ryggen; thi hans *Stifmoder Gæta*, hvem *Anna* beskriver som en Amazone, skildres ellers som en Hex, der havde de berømte Læger i *Salerno*, hendes Hjemstavn, i Ledtog med sig, og fik ei blot *Robert Viskard* til at gjøre *Boemund* saa godt som arveløs, men vilde forgivet dem Begge**Ordrik* hos *Düchesne* S. 644-45.. Saameget er i alt Fald vist, at *Gætas* Søn *Roger* blev Hertug i *Apulien*, og *Boemund* maatte slaes enstund med ham blot for at faae *Tarent*, *Otranto* og lidt andet Pillerie, saa han havde sikkert megen Lyst til at see sine Omstændigheder forbedrede, uden at være synderlig kræsen paa Midlerne, men naar Man i *Malmsbury* ymtede om, at det var vist ham der havde sat det i *Pave Urban* at overtale al Verden til *Kors-Tog*, for at han maaskee kunde blive Keiser i *Konstantinopel* **Vilhelms Englands-Krønike* hos *Savile* S. 130., 424see, da beviser det kun, at Man i *Malmsbury* tænkte ligesom vi, at, Eet af To, var *Kors-Togene* dog langt snarere *Boemunds* end *Lille-Peters* Aande. Man vilde imidlertid gjøre baade *Urbans* og *Gotfreds* og alle de *Andres* Begeistring stor Uret ved at udlede den fra *Boemund*, som enten slet ikke, eller dog kun meget flygtig deelde den; thi at han i *Asien* tænkte langt mere paa sig selv end paa den hellige Grav, lærer *Historien*, og selv hans gode Ven og Følge-Svend, *Peer Tudebod*, melder, at da *Roberterne* og de *Andre* kom til *Italien* (1096), da var det først *Boemund* begyndte at spørge, hvad det dog egenlig var, der gjorde den uhyre Opsigt i Verden?**Peer Tudebod* hos *Bongars* S. 2-3. *Boemund* laae nemlig dengang og beleirede *Amalfi*, som havde sat sig op mod *Normannerne*, og hvad enten nu virkelig, som hans egen Skriver forsikkrer, Aanden kom over ham, da den stolte Ridder-Skare drog ham forbi med Korset paa Ryggen og "Guds Villie" i Munden, eller, som *Galfred Malterre* siger, Lysten foer i ham til ved denne gode Leilighed at høste hvad han og hans Fader havde saaet ved *Durazzo* og *Larissa*, saa korsede han pludselig ikke blot sig selv men gav sin prægtige Skarlagens-Kappe til *Priis*, og fik snart saamange Følge-Svende, at hans *Broder* og *Farbroder*, som han skulde hjulpet til at indtage *Amalfi*, af *Mangel paa Folk* maatte ophæve Beleiringen**Galfred Malterre* IV. 24. hos *Muratori* V. 599.. *Galfreds* Udladelser bør for Resten ikke komme *Boemund* til mindste Skade paa gode Navn og Rygte, thi en *Historie-Skriver*, som kalder det et stort Uheld, at *Amalfi* indtil videre beholdt sin *Frihed*, og kan slet ikke finde sig i, at Kæmperne brød op med det Raab: nu skal ikke mere *Christne* men kun *Hedninger* føle vort Sværd, han fraskriver sig al Stemme om hvad der begeistrer Helte.

425Det vidste derimod *Radulf* fra *Caen* godt, som har beskrevet *Tankreds* Bedrifter og havde selv med Fornøielse fulgt hans Banner, vel ikke paa Veien til *Jerusalem* men dog siden paa den til *Edessa*; thi han siger det reent ud, at hans Helt brændte, ja stod i lys Lue, af Begiærlighed efter *Priis* og *Ære* og at han derfor, skiøndt han aldrig roste sig selv, dog tilligemed *Boemund* ofte lastede den Dorskhed, der da var over *Skriverne*, de "*Kiød-Hoveder*" (ignavum pecus), saa de største Bedrifter maatte nu savne de stolte Mindes-Mærker, som fordum bortødsledes paa opdigtede Helte**Tankreds* Levnet hos *Muratori* V. 285-86.. Høistmærkeligt er det ogsaa hvad *Radulf* lægger til, at skiøndt Kampen var *Tankreds* Liv og Lyst fra *Barns-Been*, slægtende deri tilgavns sine *Morbrødre*: de berømte *Tankreds-Sønner* fra *Høistrup* (*Hauteville*) paa, saa faldt han dog immer, naar han hvilde sig, i dybe Tanker over det, *Herren* havde sagt: slaer Nogen dig under det ene Øre, saa ræk ham det Andet, og tager Nogen din Kappe, da giv ham Kjolen med, hvad den verdslige Kæmpe aabenbar gjorde tvertimod. Først da *Pave Urban* gjorde Alle vitterligt, at hvem der bekjæmpede *Hedningerne*, havde deres Synders Forladelse, da først var det hans Helte-Mod ret vaagnede og hans Kræfter fordobledes; thi da fik han Øinene op og saa, hvad Vei han skulde, istedenfor at han hidtil bestandig havde vaklet mellem Verden og Evangeliet, saa Man skulde ikke troe med hvilken Ild han greb Sværdet i *Christi* Tjeneste! Hvad nemlig "*Skriften*" siger herom, behøvede de moraliserende *Historie-Skrivere* slet ikke at indpræke os, thi hverken er det os ubekjendt, ikke heller leve de selv desmeer efter *Skriften*, fordi

det kun er Smaa-Ting, ei Stor-Værk, de *sværme for*; men det er for alle beslægtede Naturer en stor Fornøielse at kaste et Blik ind i de *ædle* Kæmpers Siæl, som *virkelig* sværmede for 426 Kirke-Riget og fandt derved Samvittigheden forligt med Kæmpe-Driften, og efter Samtidens eenstemmige Dom over *Gotfred* og *Tankred*, som Efter-Slægten sikkert vil stadfæste, svang *ædlere* Kæmper aldrig Sværd!

Ad trende Veie drog nu den utallige Hær til *Øster-Leden*, saa *Gotfred*, med Hoved-Styrken, efter *Anna*: 10000 Ryttere og 70000 Fod-Folk, fulgte Lande-Veien gennem *Ungern*, *Grev Raimund* og Biskop *Ædmer* traadte i de gamle *Gothers* Spor langs med det *Adriatiske* Hav, og Resten gik til *Søes* fra *Brindisi*, *Bari* og *Otranto* til *Albanien*, men vi vil benytte os af det, baade før og efter Damp-Fartens Begyndelse, mageløse Befordrings-Væsen i *Aandens* Rige, og ved eet Spring komme til *Magle-Gaard*, hvor vi ogsaa har modent *Ærinde*, da vi der, langt bedre end i *Jerusalem*, baade kan overskue hele Kors-Toget og indsee dets Nødvendighed. Dog et *Øieblik* beder *Prindsesse Anna* os at standse underveis og see hvad hun peger paa, og skiøndt Kors-Togenes *nyere* Historie-Skrivere har været ugalante nok til slet ikke at ændse det, men heller travet gennem hele *Ungern*, *Bulgarien* og *Dalmatien*, hvor der ingen Verdens Ting var at see, uden Jammer og Elendighed, saa er det dog vor egen Fordeel at være anderledes artige; thi *Prindsessen* har aabenbar Ret, det er værd at see, hvad der gik for sig paa det *Adriatiske* Hav, blikstille, i klart Maane-Skin, Natten efter St. Nikolai Dag (6te Decbr.) 1096, og næste Morgen tidlig paa Kysten af *Albanien*.

Her laae nemlig samme Nat et uhyre stort *Sørøver-Skib*, som, uagtet det havde tohundrede Roers-Karle, kom for Vind-Stille neppe af Stedet, og Styr-Manden saae med Forskrækkelse hele den *Byzantinske* Galei-Flaade komme roende lige imod, hvad han da strax meldte *Greven*, Gud veed hvorfra, som havde *fragtet* Skibet til sig og sine 427 *femtenhundrede* jernklædte Kors-Dragere. Denne lod da strax alle sine Folk fare i Harnisk, og, hvis end Skylden var, saa kom det ved en besynderlig Mis-Forstaaelse til en hidsig Fægtning med de *Byzantinske* Galeier, anførte af den tappre *Marian*, som var en Søn af Admiralen *Nikolaos Maurokatalon*, der laae og krydsede i Farvandet og havde længe luret paa den store *Viking-Snekke*, men Slags-Maal har Man allevegne Nok af, saa det alene lokker kun Gade-Drenge. Sagen, hvi *Prindsessen* vinker ad os, er imidlertid den: at der var en *Præst* ombord, som da *Marian* kom til at saare *Greven* selv, blev som han var rasende, gjorde lyst med sin store Kors-Bue, som *Prindsessen* kalder en "Helved-Maskine," og holdt ud, mens hans Selskab af tolv Kæmper blev *tre* Gange afløst, uagtet ogsaa han havde mangfoldige Saar og blødte som en Tyr. Tilsidst lærde Man imidlertid dog at forstaae hinanden ret, saa *Greven* overgav sig til *Marians* Førelse, men *Præsten* havde hverken *Øine* eller *Øren* for Andet end Fienden, og da han havde skudt sine Pile op, greb han en stor Steen i begge Næver og smak i Hovedet paa *Marian*, som *Ajax* paa *Hektor* (siger *Anna* selv), saa Hjelmen knustes og *Byzantineren* daanede, men kom sig dog igien og takkede *Præsten* med tre Pile, der alle ramde. Denne, som nu heller ikke havde flere Steen, foer omkring som et fortvivlet Menneske, til han stødte paa en Sæk med *Skibs-Kavringer*, der da paa Timen regnede ned over Fienden, og gav blandt Andet *Marian* et dygtigt *Øre-Figen*. Hermed endtes Slaget i Morgen-Stunden, men da saa Folkene var sat i Land paa den *Albanske* Kyst, hvor *Byzantineren* vilde, gik *Præsten* længe og ledte om *Marian*, hvis Navn han ikke vidste, men hvem han dog kiendte paa et Haar, og da han endelig fandt ham, omfavnede han ham som sin bedste Ven, forærede ham en vægtig *Sølv-Kande* og 428 sagde: ja, havde det saa vel været paa fast Land, skulde en god Hob af Jer bestemt bidt i Græsset. Med de Ord faldt han om og døde af sine mange Saar.*Annas Alexiade S. 289-93..

Jeg haaber sikkert, Læseren vil være enig med mig om, ikke blot ædelmodig at skiænke *Prindsessen* hendes lange *Moralisering* for den døde *Præst*, skiøndt den er meget ubetimelig, men ogsaa at takke hende i Graven for det delige Træk af Halv-Barbarernes Ridderlige Kæmpe-Liv, hun *alene* har opbevaret os, saa det skal kun være til den heltelig stridbare *Præste-Mands* lovlige Undskyldning i *sin Tid*, vi bemærke, at vel gjorde det *Byzantinske* *Præsteskab* ikke som han, men de gjorde, hvad der var ligesaa *upræsteligt*, hardtad slet ingen Ting som er værd at nævne, end sige da *aandelige* Helte-Gierner, som kunde fordunkle hans de *Hjertelige*.

Hermed staae vi nu midt i *Magle-Gaard*, hvor vi vel har mærket, *Prindsessen*, bedre end de Lærdeste i *Vester-Leden*, kiendte sin "Homer" og havde *Øie* for hvad der lignede hans Helte, men vi høre ogsaa af hende selv, det var kun ved et besynderligt *Lykke-Træf*; thi istedenfor at læse "de Gamle" og stræbe at tænke og føle med dem, havde Man nu i den *Byzantinske* Skole hittet paa "at *gøre Stil*" i allehaande Sprog, hvorpaa hun selv havde maattet spille en stor Deel af sin bedste Lære-Tid, saa hun kom seent til, hvad Grammatikens Træl-Dyr aldrig naaede, *Aanden* i *Homer* og *Plato* **Sammet*. S. 485-86.. Vi som, hvis vi kom saavidt, ligesaavel maae takke vor gode Lykke og ingenlunde vore gode *Skole-Mestere* derfor, har vist nok Intet at lade *Byzantinerne* høre, men vi kan have meget godt af at speile os i dem og see paa det marvløse, visne, hensmuldrende Rige under hvilke Stjerner "*Stile-Mageriet*" er født, og hvad 429 Samme, med hele det steendøde, dræbende, aandsfortærende *Bog-Ormevæsen* har at betyde! Naar nemlig *Livet* ikke skal gaae i *Løbet* men vinde ved *Grammatiken*, da maa den, ligesom Opskiæringen (Anatomien) komme *allersidst* og kun øve sig paa "de Døde," saa naar den vil gaae i *Spidsen* og ordne *Livet* i det Lærde Væsen, da er det netop, som i den *Æsopiske* Fabel, *Slangens Hale* der vil *føre an*, hvad Hovedet maa være meget svagt for, trods sine *Øine*, at tillade, og hvad, naar det skeer, naturligviis igien gaaer ud over hele Legemet!

Men i det vi saaledes give *Prindsessen* fuldelig Ret i hendes Anke over et *Skole-Væsen*, hvori *Haar-Kløveri* er *Hoved-Sagen* og *Liv-Løshed Sjælen*, maae vi dog vel vogte os for at bryde Staven over den store

“*Vaisenhuus-Skole*” Keiser Alex i denne Smag oprettede; thi saavel den, som hele Alexes Virksomhed giennem mere end en Menneske-Alder (1081–1118), og *Byzantinernes* Bestræbelser i det *Comnenske* Aarhundrede (1081–1180), gjorde efter Omstændighederne *Menneskeheden* en stor Tjeneste, uden at Andre end *Tyrker* og *Barbarer* tabde derved. De gamle *Grækere Aand*, som Skolen vist nok skulde og, havde Den selv havt den, sikkert ogsaa vilde stræbt at vække og nære, denne *Aand* havde nemlig, siden *Justinianis* og *Prokops* Dage, giennem hele fem Aarhundreder været baade *Staten* og *Skolen* saa fremmed, at den umuelig kunde *tabes* ved de aandsfortærende *Stile-Øvelser* og ved *Lexe-Ramser*; men dette *Boglige Spøgeri* (ludus literarius), denne Leg af de gamle Børn paa de Unges Bekostning, kunde dog, som Tiden viiste, vedligeholde en Slags Børne-Lærdom i det gamle Sprog og en overtroisk Ærbødighed for de “*Classiske Værker*,” som ene gjorde en Videnskabelig Gienfødelse af Aanden muelig. Det var nu ogsaa paa den høie Tid, thi den store *Grammatiker*, som sønderlemmede *Homer*, Ærke-Biskop *Eustathius* i *Salonik*, fra det *Tolvte* Aarhundrede, var samtidig med den berømte *Landsby-Skolemester Theodor*, som, for at forstaaes af Folket, vovede at skrive ligesaa *barbarisk*, som de snakkede *Ny-Grækeren* Koumas *Menneske-Historie* IV. 401., saa naar Man, uden *Aand*, skulde blive ved at læse *Ionisk* og skrive *Attisk*, maatte Man nødvendig lære *Grammatik* og skrive *Stiil*. Medens det derfor inderlig maa glæde os, at “*det levende Sprog*,” der aldrig kan være saa *barbarisk*, det jo er *Folkets Livs-Aand*, gjorde sig giældende i Bøger for “*Fattig-Folk*”, hvorved det blev mueligt, hvad vi har seet og herefter skal see paa *Ny-Grækerne*, maae vi dog, for *Vester-Ledens* og vor egen Skyld, betragte “*Vaisenhuus-Skolen*” i *Maglegaard*, for *Aandens Fader- og Moder-Løse*, som vor *Øie-Steen*, til den lod sig flytte med Fordeel midt ind iblandt os, vist nok ei for der at foreviges, men, for at oppebie sin rette Bane-Mand, der ingenlunde er *Tyrke-Pesten* men *Græker-Aanden*! Hvor klart det derfor end er, ikke blot at *Prindsesse Anna* med Rette kalder Skolen *aandløs*, men at hun selv, der finder, at hendes Faders “*gyldne Middelmådighed*” fordunkler de *Homeriske Helte* og overgaaer *Platos* Begreb *Annas Alexiade* S. 271., stod ikke nær saa høit som hun indbildte sig over de “*Stilianer* og *Longobarder*” hun ei anderledes vil nævne, ja, uagtet *Prindsessen* maa ene takke *Robert Viskard* og *Kors-Farnerne* baade for at hun saae et Glimt af *Aand* og fik Noget at beskrive, der var Glimtet værd, saa var dog *Øinene* hendes egne, *Skole-Gangen* uundværlig, og *Byzants*, baade for Dens og hendes Skyld, godt værd at frelse fra *Tyrkerne*, om dertil end hørde et *Kors-Tog*.

Hvorvidt nu Alex og hans lærde Daatter følte, at 431kun et saadant Vidunder kunde frelse *Maglegaard* fra i det *Tolvte* Aarhundrede at besættes af *Seldschukiske* som den i det *Femtende* virkelig blev besat af *Osmanniske Tyrker*, det seer Man let, er en *Bisag*; men da *Anna*, der maatte vide det og har virkelig gjort den *historiske Sandhed* mange Smaa-Offere, langt fra at nævne det Gesandtskab til *Paven* om Bistand mod *Tyrkerne*, kun en *Tydsch Annalist* omtaler *Berthold* hos *Urstisius* I. 373., udtrykkelig forsikrer at Keiseren blev meget forskrækket ved Rygtet om *Kors-Toget* *Annas Alexiade* S. 283., maa han dog nok have bildt sig ind, at med endeel *Franker* i Sold, allevegne fra, og *Væring* fra *Thule*, kunde hans mageløse *Snildhed* ligesaavel blive *Tyrkerne*, som den blev *Normanner* og andre *Barbarer* kvit. Vi derimod, som hverken har nær saa høie Tanker om, hvad hans *Snildhed* formaaede, eller kunde trøstes ved den Tanke, at Ulykken ikke var skeet i hans eller engang i *Comnenernes* Dage, naar den dog var skeet meget for tidlig, vi maae drage en ganske anden Slutning især af hvad hans egen Daatter har været saa god at fortælle os, nemlig den: at var de *Seldschukiske Tyrker* ikke blevet saa godt som tilintetgjorte ved *Kors-Togene*, vilde de i det Mindste naaet ligesaavidt som de *Osmanniske* siden, og havde *Osmannerne* kunnet begynde i det *Fjortende* Aarhundrede hvor de slap i det *Sextende*, da havde de neppe engang endt med, som Man spaaede, at vande deres Heste i *Kolding-Aa*!

For *Tyrkernes* og *Kors-Togenes* og da især for vor egen Skyld maae vi nu kaste et Blik paa de *Musselmanske* Ene-Mærker, som vi, siden *Ommiadernes* Afgang og *Frankernes* Indgang i Historien, har overladt til den Forglemmelse, hvormed baade de og vi var bedst 432tjent. Kun i Forbigaaende har vi anmærket, at det allerede i det *Ottende* Aarhundrede øiensynlig begyndte at gaae *Krebs-Gang* med *Caliphaten*, da *Spanien* rev sig løs, og kun i Forbigaaende tilføie vi, det gik siden ligedan med *Nord-Afrika* og *Ægypten*, medens *Bujiderne* udbredte sig fra det *Caspiske Hav* over *Persien*, beherskede *Bagdad* og levnedes kun *Caliphen* den tomme Titel, og, saalænge det behagede hans Herre (Stor-Emiren), et fedt Leve-Brød! Dette skedte i det *Tiende* Aarhundrede, om end ikke til stor Fordeel, saa dog til megen Lettelse for *Byzantinerne*, som derfor under det *Makedoniske* Huus syndes at forsvare sig tappert og fatte Haab om Fornyelsen af bedre Dage; thi ikke blot indtog de under *Nikifer* (Nikiphoros Phokas), som vi kiende af den *Sachsiske* Historie, *Kypern*, *Edessa*, og, ved natlig Overrumpling (969), *Syriens Hoved-Stad Antiochien* *Zonaras* XVI. 25–26, men de beholdt dem ogsaa. De eneste *Muselmanske* Fiender, som endnu gjorde dem Bryderi, var *Fatimiderne*, som havde oprettet et eget *Chalifat* i *Ægypten*, indtog *Sicilien* og var imellem nær ved at beherske Havet; men nu, da *Normannerne* havde taget *Sicilien*, var det omtrent forbi med *Fatimiderne*, og de havde aldrig været Noget i Sammenligning med *Seldschukerne*, som dagedes først i Midten af det *Ellevte* Aarhundrede, og rykkede blot i een Menneske-Alder *Konstantinopel* saa nær, at hvem der havde Vinduer til Stranden, turde knap see ud ad dem, saaledes mylrede det af *Tyrker* paa Kysten derovre *Annas Alexiade* S. 95.

Allerede *Togrul*, som kom fra det yderste Mørke og indtog *Persien* og *Bagdad*, lærde nemlig *Byzantinerne* at kiende, og hans Eftermand, *Alp Arslan* (den store Løve), traadte allerede bogstavelig Keiseren paa *Nak433ken*, skiøndt det netop, efter *Byzantinernes* Sigende, ved en besynderlig Undtagelse, var en stor Helt.

Denne "Roman-Helt" som Man, uden at mene noget Ondt dermed, nødvendig maa kalde ham, hedde *Romanos Diogenes*, og prøvede, i den forvirrede Tid mellem *Arsaciderne* (det Makedoniske Huus) og *Commenerne*, selv at svinge sig paa Thronen, men hans Forsøg blev kvalt i Fødselen, og han blev kun ført ind i Palladset for at høre sin Dom. Hans Skæbne laae nu i Keiserinde *Eudokias* Haand, som af sin Gemal (en Ducas) var udnævnt til Rigs-Forstanderske i Børnenes umyndige Aar, imod den Forskrivning ei at gifte sig, men for hendes Øine fandt den smukke, drabelige Krigs-Mand saa stor Naade, at hun ikke blot tilgav ham hans Overilelse, men besluttede, om mueligt, at dele Thronen med ham. Kvinde-List er uden Ende, siger Ordsproget, og det maatte *Patriarchen* (Ksiphilin) bekiende; thi ved at lade, som hun havde et godt Øie til en *Frænde ad ham*, fik Keiserinden ham til at løse hende fra sit Løfte og tilintetgiøre Forskrivningen, som var ham betroet, og derpaa giftede hun sig med *Romanos Diogenes*. Den Lykke var imidlertid, som Man nok kan tænke, langt fra at være ham umisundt, saa efter tre Aars Glimmer faldt han (1071) ved *Forræderi* i *Tyrkisk* Fangenskab, og da *Sultanen*, efter at have traadt ham paa Nakken, ganske uventet tog ham til Naade, sluttede en efter Omstændighederne taalelig Fred, og gav ham løs paa sit Æres-Ord, fandt han med Forskrækkelse *Konstantinopels* Porte lukkede, *Thronen* besat og sig selv erklæret *fredløs*. Enstund haabede han vel, ved *Tyrkens* Hjelp, at faae Opreisning, men faldt i sine Avinds-Mænds Hænder og leed, trods de helligste Løfter, en forsmædelig Død^{*} *Zonaras XVIII. 10-15.* Heraf tog *Ars434lans* Søn, *Malek*, Anledning til at skikke sin *Frænde, Soliman*, ind i *Natolien*, ikke for at overfare men for at indtage og beholde det, og han fandt saagodt som ingen Modstand, thi den *Michael Dukas* (med Øge-Navnet *Parapinakion* ∴ *Nittengryn*), der afløste *Romanos*: den samme fede Mikkell, der besvogrede sig med *Robert Viskard*, gik vel flittig i Skole hos den berømte *Michael Psellos*, men lærde ingen Ting af ham^{*} *Zonaras XVIII. 16*, og da naturligviis allermindst at fordrive *Tyrker*. Da derfor *Alex* kom paa Thronen (1081), forsikkrer hans Daatter, som sagt, at der var kun en Smule Vand mellem dem og *Konstantinopel*, saa kunde de sluppet over i en Hast, havde der ingen Redning været.

Saaledes stiftedes da *Sultanatet* i *Rum* (Romer-Riget), nu kun berømt ved sit Fald, men, tænkes Kors-Toget bort, sikkert nok paa at blive selv den "Høie Port", som kunde svare til Navnet; thi i *Tyrken* havde *Mahomed* aabenbar fundet en *ny* kæmpemæssig Beiler til *sit* Paradis, og var ikke den *ny* Kæmpe-Beiler, *Christus* ogsaa havde faaet til *Sit*, betimelig traadt i Kreds med ham, maatte *Byzantineren*, der alt sank i Knæ for *Araberen*, snart, som *Romanos Diogenes*, sunket i Støvet for *Seldschuken*.

Alex, siger hans Daatter, som ved sin Thron-Bestigelse forefandt Riget i Krig baade med *Tyrker* og *Normanner*, uden Hær og uden Penge, nødtes til at skiænke *Tyrkerne* baade Fred og Foræringer, paa det Vilkaar at de skulde lade *Bithynien* uanfægtet^{*} *Annas Alexiade S. 96-97.*, det er paa reent Dansk: han maatte ligefrem *afstaae* dem hele *Natolien*, saa nær som Kysten ligeoverfor Hoved-Staden og endda give dem Penge til. I Krigen med *Robert* var hans *Tyr435kiske* Leie-Tropper iblandt dem, Keiseren stolede mest paa, og efter saaledes ei blot at have viist dem Veien til *Europa*, men gjort dem til sin Svagheds Øien-Vidner, maatte vi selv kunne slutte os til, hvad Art det havde med hans følgende Krigs-Erklæringer imod dem, men hans Daatter har sørget for, vi skulde vide det tilgavns, i det hun omstændelig har fortalt os, hvorlunde det, selv efter *Solimans Død*, da hans *Emirer* sloges om Byttet, ei var Keiseren mueligt med al hans Magt og List og Bestikkelser at faae *Nikæa* (Is-Nik) tilbage, som *Soliman* havde gjort til sin Hoved-Stad. Siden, da det lykkedes *Solimans* Søn, *Kilidsch Arslan*, igien at samle Riget, gik Keiserens Tanker ikke en gang nær saavidt, men det var hans høieste Ønske paa den Leed, at kunne sikkre *Nikomediën* (Is-Mid), den eneste betydelige Stad, han eiede i hele *Asien*, og naar Man hører, hvilket uoverstigeligt Bolværk han desaaarsag reiste mod *Tyrken*, maatte Man baade lee og græde; thi *Prindsessen* fortæller med megen Velbehag, hvorlunde det lykkedes ham at oprense en gammel Grøft, og, for at *Tyrken* hverken skulde springe eller vade derover, fik han ved gode Drikke-Penge mange firskaarne Bønder-Karle til hardtad at forslæbe sig paa uhyre Kampe-Stene, hvoraf han bygde det saakaldte "*Jern-Taarn*" udenfor *Byen*^{*} *Annas Alexiade S. 282-83.*

Det kalder Man at gaae forsvarsviis tilværks, og Keiseren, der vistnok ligesaalidt som hans Daatter troede paa *Begeistring*, hvad Navn den saa førde, maatte da vel blive forskrækket ved at høre Rygtet om den *ny* Verdens Rustning, end sige da ved at see Kæmper mylre under Hoved-Stadens Mure, som hver især kunde gælde for et *Jern-Taarn*, der havde Fødder at gaae paa, men han maa dog snart have mærket, at *Vester-Ledens* Riddere var i Grunden et ærligt og godmodigt 436Slags Folk, siden han vovede at drille dem saa drøit, og troede, der var meget vundet ved at afpine dem en *Troskabs-Eed* og Løfte paa *alle* de *Stæder*, der før havde hørt til *Romer-Riget*^{*} *Annas Alexiade S. 298.*

Vel var nu de *Latinske* Høvdinger hverken stærke i Geographien eller i Verdens-Historien, men at inde i *Asien* hele *Verden* havde hørt til *Romer-Riget*, var dog en vitterlig Sag, og saa uegennyttige som *Gotfred* og *Tankred* var naturligviis ikke Ridderne i Tusind-Tal; medens *Troskabs-Eden*, som *Ridderne* baade kiendte og ærede langt bedre end Keiseren, netop hos Folk, som *Gotfred* og *Tankred*, gik til Hjerte, saa det var, som *Prindsessen* selv anmærker, kun *Boemund*, der gjorde *Eed* som *ingen Ting*. Det gik nemlig dengang i *Byzants*, som det gaaer nu i den ligedannede Verden, at Keiseren fordrede *Eder* ved *alle* Leiligheder og saa *strængt* affattede som mueligt, ingenlunde fordi han ansaae sig synderlig betrygget derved, men som en *Formalitet*, der dog maaskee kunde gavne lidt, kunde aldrig skade, og forbeholdt ham i alt Fald den strængeste lovlige Ret mod Vedkommende. *Byzantinerne*, der hardtad Alle deelde Keiserens Anskuelse af *Troskabs-Eden*, fandt sig naturligviis mindre besværede af den, jo *urimeligere* stræng den lød, men *ærekjære* Riddere, som *ikke* legede med Ord end sige *med Eder*, og maatte nødvendig have Tro paa det

Navn og Kors, de gik i Døden for, kan vi godt forstaae, var meget ilde skikkede til at gaae ind i denne ægte *Romerske* Anskuelse. Uden derfor at kunne oprede den af begge Partier udviklede Sammenhæng med Kiven og Kampen mellem *Alex* og *Gotfred*, see vi dog godt, de især reiste sig af deres himmelvidt forskiellige Begreber om "*Eder og Løfter*", saa de faldt bort af sig selv, da Man endelig kom til Forklaring. Saa snart nemlig *Gotfred* fik at vide, at Keiseren med *Troskabs-Eden* ikke meende stort Andet, end Forsikkring om ei at ville trage ham efter Liv og Krone, fandt han naturligviis ei mindste Betænkelighed ved at gjøre den, og hvad *Løftet* om alle Stæder, som "*havde hørt*" til Romer-Riget, angik, da viser hele den følgende Historie, at det maa være blevet forklaret, ikke om *Alt* hvad der engang i gamle Dage, men "*for nylig*" havde hørt dertil, altsaa kun de *Natoliske* Stæder og *Antiochien*.

Det var *Skiær-Thorsdag* (1097) at *Gotfred* med sine Riddere brød ud af en Fælde, Keiseren for at gjøre dem smidige, havde lokket dem i, og løb ret egenlig Panden mod Væggen, ved, uden alle Beleirings-Redskaber, at løbe Storm mod *Konstantinopel*, saa *Alex* kunde, som en klog General, sagtens *den Dag* sidde vaabenløs, rolig paa sin Throne, som en *Olympier*, medens *Pøbelen* skjalv; men naar Prindsessen vil have os til at troe, det var af *Ærbødighed* for *Dimmel-Ugen* og *Nænsomhed* over *Frankerne*, han ikke lod gjøre et almindeligt Udfald og sable de *Tølpere* ned for Fode, da glemmer hun, blandt meget Andet, reent, hvad hun dog med det Samme selv betroer os, at *Pøbelen*s Angest især reiste sig af, at det ogsaa netop var en "*Skiær-Thorsdag*", da *Alex* for sexten Aar siden tog Byen med Storm og skulde nu, tænkte de, drikke samme Skaal, han da iskiænkede *Annas Alexiade* S. 293-98. Hun tilstaaer desuden selv, at trods al sin Overlegenhed, maatte *Alex* dog tilsidst give gode Ord, før *Gotfred* bekvemmede sig til at giæste ham og aflægge Eden, hvorpaa han da blev behandlet som en Søn af Huset, men dog, snarest mueligt, før *Boemund* og alle de *Andre* kom, sat over til *Asien*.

Hvad nu *Alex* havde at gjenemgaae med alle Disse, 438saamange, siger Prindsessen, som Sand ved Stranden og Stjerner paa Himlen, eller, for at tale *Homerisk* "som Blomster og Blade i Vaar", det vilde i Verdens-Historien vist nok blive meget for vidtløftigt at fortælle, saa deri give vi gjerne Prindsessen Ret, at hun var nødt til for Kortheds Skyld, at springe meget over, men naar hun føier til, at *Grækerne* ogsaa havde havt *Ærgrelse* Nok af de Barbarer, at de ikke endnu bagefter skulde plages med at læse Navne, for skurrende i fine Øren til at kunne lyde fra saa pæne Læber *Annas Alexiade* S. 299-300., see, da skriver hun aabenbar ikke godt *Græsk*, men gjør kun en daarlig *Byzantinsk Stil*; thi hun anmærker dog ellers selv, at anseer end ikke den store Digter (Homer) de *Barbariske* Navne for Pletter hvor de har hjemme, da maa *Historie-Skriveren* det endnu langt mindre *Sammest.* S. 289., og var hun ikke død, kunde vi endnu tjene hende med den kritiske Bemærkning, at det er ikke nær saa meget Navnene, hun næsten nødvendig maatte barbarisere, vi savne, som talende Træk af de Høvdinger, hun var nødt til at nævne.

Da imidlertid "*Recensionerne*", der altid komme bagefter som tyndt Øl, er aldeles spildt paa døde Folks Bøger, der ikke engang kan ærgre sig over dem, vil vi heller, *Andre* til et godt Exempel, rose Prindsessen fordi hun, skiøndt "med Navnets Fortielse", har opbevaret os et kosteligt Træk af en Latinsk Ridder, som, efterat have aflagt Hyldings-Eden, gjorde sig magelig paa det eneste Sæde i Salen, ved *Siden ad Keiseren*. Hertug *Gotfreds* Broder, *Baldvin*, gik nu vel snart hen og fik ham bevæget til at reise sig, men kunde ikke hindre ham fra at maale Keiseren med Øinene og sige halvhøit paa sit Moders-Maal: hvilken en Tølper, som vil sidde der og brede sig alene, mens saamange ædle Høvdinger maae staae dem trætte! Skiøndt Keiseren ikke forstod et 439Ord deraf, kunde han dog nok see paa Munden, det havde noget at betyde, og var ikke Herre nok over sig selv til at lade, som han ingen Ting mærkede, men kaldte ad Tolken og lod det forgræske. Han tav imidlertid stille og smagde paa det, til Stadsen var forbi, men lod saa Ridderen kalde til Side og spurgte kort, ventelig for at jage lidt Skræk i den næsvise Krabat: *hvem* og *hvorfra* han var? Jeg, svarede Ridderen, jeg er en *Fuldblods-Franke*, og *hvor* jeg er *fra*, mødes tre Veie ved en gammel Kirke, berømt som et Bede-Huus for dem der gaae i *Tve-Kamp*, men jeg har selv længe forgjæves ventet der paa en Mand, som *turde maale sig med mig!* Saa grov en "*Udfordring*" i en saa høflig "*Indklædning*", var Keiseren aabenbar slet ikke belavet paa, thi skiøndt Man nok seer, han i sit Svar vilde efterligne *Franken*, ved at indklæde sin lille *Spydighed* i en *faderlig Formaning*, gjorde han det dog saa bagvendt, at selv hans Daatter synes ikke at have seet Andet end lutter Godhed deri. *Alex* holdt nemlig gode Miner, men beed dog sikkert Tænderne lidt sammen, i det han sagde: velan! har du hidtil ingen Modstander kunnet finde, saa vil du nu faae din Fornøielse, men vil du tage et godt Raad af en Mand, der er *forsøgt* i *Tyrke-Krigen*, da skal du *hverken* være blandt de *Forreste* eller de *Bageste*, men holde dig smukt i *Midten* hos dine kjære Stal-Brødre *Annas Alexiade* S. 300-301.. Triumpherende fortæller *Prindsessen* os vel siden, at denne "opblæste *Latiner*" maatte selv sande Keiserens Ord, da han i *Kæmpe-Slaget* ved *Dorylæum*, som en Vove-Hals, i Spidsen af *Boemunds* Fylking, foer ind imellem *Tyrkerne*, men maatte, da hans *fyrretive* Følge-Svende laae slagne omkring ham, og han selv var haardt saaret, vende Rygg og være glad, han slap midt ind i Hæren *Sammest.* S. 317.; 440men vi, som naturligviis er paa alle *saadanne Latineres* Side, tør dog mene, han netop derved kun viiste liden Trang til *Keiserens Erfaring* i *Tyrke-Krigen*; thi hvor, som vi siden skal see, mangen stolt *Kæmpe* baade blegnede og flygtede, er det vist ingen Kryster, som vover sig yderligst og flygter sidst.

Hos saadan en ægte "*Haand og Mund*" gjør Navnet aabenbar kun lidt til Sagen, men om det ogsaa klang lidt barbarisk, vilde dog den *Byzantinske* Prindsesse ikke blot gjort sig *Normannerne* forbundne, men handlet i de gamle *Grækere*s Aand ved at nævne en *Kæmpe* med Priis, der vel lukkede Munden vel høit op, men holdt dog smukt Haanden for den. Det er derfor langt fra, vi kan fortænke de *Lærde* i, at de ad en Omvei har

stræbt at udfinde den Drabeliges Navn, men naar de giætte paa en *Robert* fra *Paris*, som, efter *Vilhelm Tyriers* Sigende, faldt ved *Dorylæum*, da løbe de unægtelig saa aldeles med Lim-Stangen, som det vel er mueligt**Gibbon* K. 58. *Wilkens Historie af Kors-Togene* I. 134.; thi *Prindsessen*, den Eneste der omtaler *Fuldblods-Franken*, siger jo deels at han maa søges i *Boemunds* Selskab og deels at han faldt ikke men frelst sig ved Flugten, og endelig kan *Tyrieren* langt borte umuelig give nærmere Oplysning om hvem der faldt ved *Dorylæum*, end *Peer Tudebod*, som var nærværende, og nævner istedenfor *Robert* fra *Paris* *Gottfred* fra *Monte Scabroso***Hos Bongars* S. 1. 673..

Dog, alt Sligt er naturligviis ingen Ting imod hvad baade *Tyrier* og *Tudebod* er enige om, hvad *Prindsessen* ingenlunde glemmer at nævne og hvad de Lærde aldrig kan tage fejl ad: Indtagelsen nemlig af *Nikæa*, *Antiochien* og *Jerusalem*, og hvad her er Hoved-Sagen, *Tilintetgjørelsen* af *Sultanatet Rum* og *Hjerte-441Stødet* for hele den *Seldschukiske* Magt. Medens Man derfor i *Kirke-Historien* vil gjøre opmærksom paa, hvorledes *Kors-Farerne*, som ved *Sværd-Slag* indtog *Nikæa*, hvor den *Christne Stats-Kirke*, *Antiochien*, hvor *Christen-Navnet*, og *Jerusalem*, hvor *Christendommen*, havde hjemme, derved kun skyggeviis betegnede hvad *Aanden* i den ny *Christenhed* skulde udrette, maae vi her holde os til, hvad de *virkelig* udrettede med den Aand og Kraft, de havde.

Da *Nikæas* Erobring var den største Helte-Gierning, *Alex* i sin fyrige Ungdom havde drømt om, kan Man hverken tvivle om, han jo paa det Varmeste maa have anbefalet *Kors-Farerne* den, som Noget, hvorved rimeligviis enten hans højeste Ønske: *Nikæas* Besiddelse, eller det Næste: de frygtelige *Ridders* Undergang, vilde gaae i Opfyldelse. Vel havde han, som skulde høste Fordelen, ogsaa lovet, som billigt kunde være, at staae Last og Brast, men, siger *Prindsessen*, ved modnere Overlæg fandt han det dog ikke raadeligt at være en Slave af sit Løfte, da Man aldrig vidste, hvad der kunde falde saadanne grove Tølpere og vægelsindede Krabater som *Frankerne* ind, hvor de snart vilde see, de uden Sammenligning var de Stærkeste. At sidde hjemme, fandt han imidlertid, gik heller ikke an, og han valgde da den gyldne Middel-Vei at lægge sig paa Lur ovre paa den *Asiatiske* Side og passe paa *Nikæa*, som en Smed, der bruger Tænger til at tage Jernet ud af Ilden for ikke at brænde sig, men med *Beleirings-Redskaber* forsynede han *Latinerne* rigelig, og lod nogle Tropper støde til dem, tilligemed hans *Fortroelige*, *Butumit*, der havde den hemmelige Ordre at bruge alle Midler: Løfter, Bestikkelser og de mest overdrevne Skildringer af *Frankernes* Grusomhed, for at bevæge *Tyrkerne* i *Nikæa* til i Tide at aabne ham deres Porte**Annas Alexiade* S. 306. 309-10.. 442Vel var *Tyrken* listig nok til at holde *Byzantineren* op med Snak, til *Kilidsch Arslan* var færdig med sine Tilberedelser mellem Bjergene og styrtede ned over *Beleirerne* som en brølende Løve, men saasnart *Frankerne* havde vundet en dyrekjøbt, men fuldstændig Seier over *Sultanen*, begyndte *Keiseren* og *Butumit* dog hvor de slap og fandt naturligviis Besætningen, der nu ingen Undsætning mere turde vente, langt rimeligere, saa *Kjøbet* blev sluttet, og for at *Luren-Dreieriet* kunde faae et ærligt Udseende, skrev *Butumit* til sin Med-Hjælper *Tattik*, der var hos *Frankerne*, at han skulde faae dem til at storme næste Morgen, ved *Soels* Opgang, thi saa vilde han, under *Larmen*, indenfra plante *Keiserens* Fane, som om det var de *Byzantinske* Hjelpe-Tropper, der fra *Sø-Siden* (*Ind-Søen* *Chabangi*) først havde besteget *Muren***Annas Alexiade* S. 310-14.. Det skedte, og *Frankerne* fandt sig nu udelukkede af den Stad, de selv havde indtaget, saa det var som en Naade, de fik Lov til "Ti ad Gangen" at komme ind og bese de hellige Steder; mens *Keiseren*, der allerede var i *Dødsens* Angest for, at den *Tyrkiske* Besætning, før han fik den listet ud, skulde nedsable hans *Byzantinske* Helte, ei vidste anden Maade til at sikre sig Staden, end at lokke Endeel af *Pillegrimene* til at glemme *Jerusalem* og gaae i hans Sold**Sammest*. S. 314-15. 317..

Dette er udelukkende *Prindsessens* Beretning om hendes Faders Ordholdenhed og Krigs-Brug, og medens Man herved i "*Kirke-Historien*" vil bemærke, det var ikke meer end billigt, at *Latinerne* lod *Byzantinerne* ligesaavel beholde *Nikæa*, som "den *Nikæenske* Troes-Bekiendelse", aldeles for dem selv og nøiedes med "det *Apostoliske*" i *Antiochien* og *Jerusalem*, saa kan det dog i *Stats-Historien* slet ikke undre os, at 443*Kors-Farerne*, skiøndt langt daarligere underrettede end vi, fandt *Keiserens* Opførsel nederdrægtig**Kors-Krønikerne* hos *Bongars* S. 6. 40. 97. 142. 387.. Derimod maa det høilig forundre os at *Keiseren* havde Fripostighed til, efter et saadant Venne-Stykke, at forlange *Troskabs-Eden* fornyet, og at *Ridderne* var taalmodige, forbluffede eller bestikkelige nok til at føie ham; men begge Dele, siger hans Daatter, var dog Tilfældet, saa den Eneste, der vægrede sig, var *Bruus-Hovedet Tankred*, der havde listet sig over til *Asien*, mens *Boemund* gjorde Eed, og erklærede nu i *Keiserens* Nærværelse, da Man vilde lokke og kjøbe ham til det, at om saa *Keiseren* vilde forære ham hele sin mageløs glimrende Telt og ligesaameget Guld til, som han havde givet alle de andre *Riddere*, vilde han dog ikke sværge *Andre* end *Boemund* Huldskab. En *Palæologos* blev herved saa øm over *Keiserens* Ære, at han følelig fornærmede *Tankred* paa hans, men havde *Keiseren* ikke mærket *Uraad* og faaet *Boemund* til at lægge sig derimellem og holde paa *Tankred* med begge Hænder, var han ogsaa bestemt faret lige ind paa *Byzantineren* og havde splittet ham levende ad. Skammen over denne Overilelse og *Boemunds* Overtalelser virkede imidlertid meer paa denne "fribaarne Sjæl" end det røde Guld, saa ogsaa han beed omsider i det sure Æble**Annas Alexiade* S. 316-17..

Denne *Prindsessens* Beretning gjør baade hende og *Tankred* saamegen Ære, at vi maae foretrække den for *Radulfs*, som hverken var Aastedet saa nær, eller fortæller saa naturlig, men dog har han neppe gjort det selv, at *Tankred*, blandt Andet, erklærede at det var egenlig *Tyrkerne*, Man gav de erobrede Stæder tilbage naar Man gav *Byzantinerne* dem, og at *Keiseren* tilsidst, opbragt over hans *Fritalenhed*, sagde: jeg agter dig hverken mit *Venskab* 444eller mit *Fiendskab* værd, hvorpaa *Tankred* omtrent svarede: jeg synes dog, det

Halve kunde være Nok^{*}Tankreds Levnet af Radulf hos Muratori V. 292-93..

Christi Himmelfarts-Dag (1097) havde Kors-Farerne slaaet Leier for *Nikæa* og der arbeidet for Keiseren i syv Uger, og da de nu endelig drog videre, ad *Antiochien* til, maatte de underveis holde *tre* varme Slag med *Tyrkerne*, som vel kostede meget Blod, men førde ogsaa til saa afgjørende en Seier, at *Tyrke-Hæren* tilsidst, aldeles tilintetgjort, lod Koner og Børn i Stikken, opløste sig og overlod Kors-Farerne ikke blot Val-Pladsen men Landet^{*}*Annas Alexiade S. 317-18.* Disse tre Kæmpe-Slag (ved *Dorylæo*, *Hebraik* og *Agrustopolis*) der fulgte rask paa hinanden, sammensmelte allerede i *Krønikerne*, ligesom for vore Øine, til eet *uhyre stort* ved *Gorgone*, hvori *Normannerne*, som, med *Robert* og *Boemund* i Spidsen, udgjorde For-Troppen og havde ladt Resten langt tilbage, nær var blevet tilintetgjorte, men frelstes dog, da *Gotfred* og *Raimund* kom, og hjalp saa gladelig til at anrette det umaadelige Blodbad paa *Tyrkerne*, der afpressede de Efterlevende den Bekiendelse, at der burde aldrig Nogen bære Vaaben uden *Tyrker* og *Franker*^{*}*Kors-Krønikerne hos Bongars S. 7. 40-43. 142. 387-89.*

Nu kom da Raden til *Antiochien* ved *Orontes*, som, efter *Overrumplingen* under *Nikifer* (969), over hundrede Aar havde været i *Byzantinernes* Hænder, men var nu faldet i *Tyrkernes*, ved det *Armenieren Philaret*, der havde tjent under *Romanos Diogenes*, og efter hans ulykkelige Endeligt opkastet sig til Herre i *Antiochien*, syndes ikke, han kunde begaae sig, uden at blive *Muselmand*, hvorover hans egen Søn gjorde Oprør imod ham og kaldte Sultan *Soliman* fra *Rum* 445 til Hjælp^{*}*Annas Alexiade S. 168-69.* *Soliman* fik imidlertid kun stakket Glæde af Erobringen, thi hans ærede Frænde, "den store Sultans" Broder, slog ham ihjel for det Samme, og nu hørde da *Antiochien* til den *Seldschukiske Hoved-Magt*.

Hvad der bevægede Kors-Farerne til, om Efteraars-Dage, uden Redskaber eller ordenlig Tilførsel af Levnets-Midler, at beleire denne *Syriens* Hoved-Stad, vidtudstrakt paa Skrånten af et Bjerg, med Floden ved sin Fod, saa godt som uangribelig, er svart at gætte; men skiøndt Endeel af Høvdingerne vilde havt Beleiringen udsat til Foraaret, vandt dog Grev *Raimunds* Raad Overhaand, og da han var den *Byzantinske* Keisers egenlige Fuldmægtig i *Franke-Hæren*, har det sagtens været efter hans Indskydelse og i Fortrøstning til hans kraftige Medvirking, *Raimund* overtalte sine Kors-Brødre til et Vove-Stykke, der blev Mængdens Undergang og kun ved et Mirakel Stor-Værkets Krone. Det var et frygteligt Vinter-Leie, thi Levnets-Midlerne i Omegnen var snart fortærede af den talrige Hær uden Orden og Krigs-Tugt, ved Jule-Tider rasede alt den skrækkeligste Hungers-Nød, ved hvert Skridt mødte Fienden, dels fra Staden og dels fra *Aleppo*, og Keiseren, der sagtens tvivlede paa, de gav ham *Antiochien*, hvis de fik den, eller mistvivlede om at kunne forsvare den, lod dem aldeles i Stikken. Vel var en Trop af hans, under *Tattik*, fulgt med til *Antiochien*, men, siger Grev *Raimunds* Capellan, jeg havde nær glemt han var med, til han løb sin Vei i Nødens Tid; thi han duede til slet ingen Ting, saa det var aabenbar ikke for hans Dyds Skyld, han havde mistet Næsen (naribus truncus et omni virtute); og naar *Prindsessen*, til hans Undskyldning, melder, at *Boemund* kiøs ham med, at *Frankerne* vilde gjøre en Ulykke paa ham, fordi de havde hørt at *Keiseren* selv ophidsede *Tyrkerne* imod dem, da kan 446hun vel for saavidt være undskyldt, at *Tattik* sagtens har fortalt det Æventyr, men hun skulde dog aldrig have troet hvad en *Kryster* sagde om en *Kæmpe*^{*}*Annas Alexiade S. 319. Kors-Krønikerne hos Bongars S. 9-13. 46-53. 143-48. 390-91.*

Uagtet alt Dette var Grev *Raimund* saa besynderlig samvittighedsfuld, at han paa ingen Maade vilde give sit Minde til, at *Boemund* maatte beholde *Antiochien* til evig Arv og Eie, naar han kunde skaffe Nøglerne til Byen, som han ved hemmelig Forstaaelse med en *Armenier* i et af Taarnene havde Haab om, saa det er intet Under, at *Provençaleren* paadrog sig stærk Mistanke om, at selv om han meende det ærlig med Kors-Hæren i det Hele, var dog hans Misundelse paa *Normannen* stærkere end hans Deeltagelse i det almindelige Bedste. Da Rygtet imidlertid daglig blev mere hørøstet om at *Seldschukernes Hoved-Styrke* var underveis fra *Tigris* og *Euphrat*, fandt *Gotfred* og de andre Høvdinger det dog alt for urimeligt, enten for *Raimunds* Stivsindighed eller af Ømhed over *Byzantineren*, længer at nægte *Boemund* det Løfte, han, lidt egennyttig, gjorde til den ufravigelige Betingelse for sin *Odysseiske* Virksomhed, og at han ikke løb med Lim-Stangen, viiste *Boemund* dem nu snart, saa en Morgen-Stund, da Grev *Raimund* kom op, saae han med største Forundring *Boemunds* Fane vaie fra Stadens Taarne. Det var, efter *Krønikerne* eenstemmige Beretning, den *trede Juni* (1098), denne lykkelige Hændelse indtraf, saa Beleiringen maa, trods *Prindsessens tre* Maaneder, have varet fulde Syv, og Man skiønner ikke rettere, end at den, som Ridderne ogsaa med Munden havde beredt dem paa, kunde varet syv Aar, naar Staden havde været forsynet med Levnets-Midler og fri for Forrædere; men nu lod *Armenieren Pyrrus*, efter Aftale med *Boemund*, en Reeb-Stige glide ned om 447Natten fra et af Taarnene, som han skulde bevogte, og skiøndt det varede enstund, før Nogen turde betræde denne farlige Æres-Trappe, besluttede dog omsider *Folker* fra *Chartres* sig til at være første Mand og fik mellem fyrre og tresindstyve Følge-Svende, som strax bemægtigede sig de nærmeste Taarne. *Boemund* selv var dog ikke deriblandt, ja, ei engang tilstæde, hvad høilig forbausede *Pyrrus*, saa en *Lombard* maatte løbe ned og hente ham, men da han saa kom, gik Stigen i Stykker, og først da en *Løn-Dør* blev lukket op, tog den forsigtige Helt personlig Deel i Æventyret^{*}*Kors-Krønikerne hos Bongars S. 14-15. 53-55. Annas Alexiade S. 319-20.* Saa lyder Beretningen af *Boemunds* gode Venner, *Peer Tudebod* og *Robert Munk*, som enten var Øien-Vidner eller stod dog ikke langt borte, og maae derfor, da de aabenbar slet ikke smigre Helten, udelukkende følges.

Alt syndes nu vel overstaaet, men dog var det Brede tilbage, thi Kors-Dragerne fandt saa godt som *ingen* Levnets-Midler i Byen; de prøvede at storme Fæstningen, den saakaldte *Kulæ*, men blev slaaet tilbage med

føleligt Tab, og allerede tredie Morgen opdagede Man en uhyre Støv-Sky, som Man vel i Førstningen smigrede sig med, kunde muelig være Keiser *Alex*, hvem de under Beleiringen havde manet til at opfylde sine Løfter, men lærde snart, var en utallig Hær af Musel-Mænd, der omringede Staden og skjulde Landet. Hvad Mod der endnu var tilbage sank, da Hertug *Gotfred*, der især ved, under Beleiringen, at kløve en *Tyrkisk Goliath* lige til Bælte-Stedet, var blevet Venners Afgud og Fienders Skræk, nu ved et Udfald selv nødtes til at vende Rygg, og forfulgdes saa tæt, at Mange af hans Følge omkom i Trængselen, før de slap ind. Næste Nat lod Mange i Fortvivlelse sig glide ned ad Toug fra Muren, og deriblandt navnkundige Riddere, som *Boemunds* Svoger, *Vilhelm Grant*⁴⁴⁸*maisnil*, og vel tager *Prindsessen* fejl ved ogsaa mellem disse saakaldte "Linie-Dandsere" (funambuli) at nævne *Vilhelm Erobrers* Sviger-Søn, *Grev Steffen af Blois*, der eiede saamange Borge, som der var Dage i et Aar; men Uret gjør hun ham derved ikke; thi han var allerede faldet fra i Fristelsens Tid, før Staden blev taget, og foer nu afsted med hele sit Følge, hen at sætte Skræk i den *Byzantinske* Keiser, som var underveis til *Antiochien* med en stor Hær**Kors-Krønikerne hos Bongars S. 15-17. 55-60. 392. Annas Alexiade S. 321-24.*

Saaledes havde da Bladet vendt sig, at Levningen af Kæmpe-Hæren, hvis mindste Konst det havde været at forskrække *Byzants*, nu, indspærret i sin egen Erobring, satte sit sidste svage Haab til den feige *Byzantiner*; men at Man ventede Hjelp af *Alex* var dog ikke nær saa latterligt, som det klinger; thi ikke blot havde *Kors-Hæren*, ved at lamme *Tyrke-Armen* i *Rum*, saaledes skaffet ham Luft, at han nu spillede Mester i *Natolien*, men *Boemunds* Broder *Guido* var med mange tusinde Korsfarere traadt i hans Tjeneste, saa, havde han kun havt Mod og Villie til at vove noget for sine tapre Lehns-Mænd, var det ganske rimeligt, at den store *Tyrke-Hær* mellem to Ilde snart vilde smeltet sammen til saagodtsom ingen Ting. Det var imidlertid langt fra Keiserens Mening at vove Noget for studse Kæmper, han, jo før, jo hellere, ønskede at blive kvit, saa han laae kun paa Reisen til *Antiochien*, før, ifald de tog den, i Tide at paatale sin Ret, og da han derfor hørde, hvordan Sagerne stod, og at *Tyrkerne* fra *Tigris* med det Samme vilde gæste ham, skyndte han sig hovedkulds hjem til *Konstantinopel* og lod *Antiochien* skiøtte sig selv**Annas Alexiade S. 322-26. Kors-Krønikerne hos Bongars S.19-20. 60.*

⁴⁴⁹Under disse rædsom fortvivlede Omstændigheder, da Hungers-Nøden rasede og selv de kiækkeste Riddere ei mere turde vove sig udenfor Stads-Porten, da kom der en halvstuderet Bonde-Knøs, ved Navn *Peter Bartholomæus* fra *Provence*, til *Grev Raimund* og *Biskop Ædmer*, med den Aabenbaring fra Apostelen *Andreas*, at den "hellige Landse", hvormed *Romeren* gjennemborede *Frelseren* paa Korset, laae nedgravet i en af *Antiochiens* Kirker, som han nævnede, og at den, naar de fandt den, skulde være et vist Seiers-Tegn. Biskoppen tog det for Snak, men Greven troede det, og der blev nu gravet en heel Dag, fra Morgen til Aften, hvorpaa der omsider kom en Spids frem, som *Grevens Kapellan*, der har beskrevet det Hele omstændelig, forsikkrer, han kyssede paa Stedet, og var saa med at drage op af sin dybe Dunkelhed**Raimund Agil fra Puy hos Bongars S. 150-51.* En af *Præsterne* trøstede ogsaa med et Syn, som han havde havt, baade af Herren selv, der lovede Hjelp, naar der gjordes Bod, og af "Jomfru Marie", der med idelige Knæ-Fald bad for de Betrængte, og herved kom der saaledes Ild baade i Høie og Lave, at de besluttede sig til et almindeligt Udfald (28de Juni), ja, meldte det selv Dagen forud, ved *Peter Eremit* og Ridder *Helvin*, til *Tyrke-Høvdingen Korboga*, hvem de dog kun forgjæves udæskede til at stille fra Fem til Hundrede af sine ypperste Riddere mod et lige Antal af Deres, og lade Stadens Skæbne beroe paa Kreds-Gangens Udfald**Kors-Krønikerne hos Bongars S. 18. 20. 60-62.*

Kors-Dragerne havde under deres gudelige Forberedelse til Seieren, de sikkert ventede, ladt alle, hvem der vilde, forlade Staden, saa Man var i den *Tyrkiske* Leir godt underrettet om deres udvortes Elendighed, hvor de Heste, Man ei havde ædt, kunde selv af Sult knap hænge sammen og hvor 450et Heste-Hoved uden *Tunge* kostede en Krone, men den *indvortes* Tilstand, som *Rømnings-Mændene* naturligviis ikke kjendte, var desto kongeligere, efterat *Herren*, som de troede, havde sendt dem Seier med Landsen og det udtrykkelige Løfte, at naar de kun modig vilde binde an med den *ene Tiende-Deel* af *Tyrke-Hæren*, skulde han selv, i Spidsen for alle de *hensovne Kors-Dragerne*, sørge for de Ni. I denne Tro rykkede de ud i sex Hobe, først *Prinds Hugo*, den *Franske* Konges Broder, og *Grev Robert af Flandern*; dernæst Hertug *Gotfred*; saa Hertug *Robert af Normandiet*; saa *Biskop Ædmer* med den *hellige Landse*, baaret af vor Kynding, *Grevens Capellan*; saa *Tankred*, og til Slutning *Boemund*; thi af alle *Høvdingerne* blev kun *Grev Raimund*, som skrantede, tilbage, for at holde *Tyrkerne* paa Borgen i Skranker. Enten af Overmod eller af Forbauselse lod *Tyrkerne* alle disse Skarer frit drage ud, ledsagede, som paa en høihellig Dag, med høirøstet Lov-Sang af hele den hvidklædte Geistlighed. Paa den nærmeste Slette slog de Kreds om *Biskop Ædmer*, som i en kort Tale opmuntrede Folket, og bad dem ei forskrækkes, naar de saae Himlens Hær-Skarer, som ufeilbarlig vilde ile dem til Hjelp, og nu begyndte, Man veed ikke ret, om Man skal sige *Slaget* eller *Flugten*; thi derom er alle samtidige Kilder enige, at *Tyrkerne* sloges med *Skræk*, før *Styrken* ret var prøvet, og *Prindsesse Anna* fortæller det saaledes: at *Greven af Flandern*, som udbad sig den Ære at aabne *Slaget*, sprang af sin Hest, kastede sig tre Gange bedende i Støvet for den Høieste og foer saa, kun selv fjerde, under Raabet "Gud med os" i Firspring mod Høien, hvor *Tyrke-Høvdingen Korboga* stod, som flux vendte Rygg med hele sit Følge og gav derved Løsen til den urimeligste, mest forvirrende og ødelæggende Flugt, Man vel kan tænke sig.

⁴⁵¹Slet saa pludselig, seer Man af deres Beskrivelse, der selv var med at vinde, har *Flugten* imidlertid dog ikke været; thi da *Tyrkerne* først aabnede sig for de *Christne*, var det maaskee vel deres Ønske at undgaae det første frygtelige Anløb, men aabenbar deres Haab at kunne afskiære dem fra Staden, omringe

og tilintetgjøre dem. *Boemund*, som *sluttede* Troppen, var nemlig den Eneste, der blev angrebet, men indeklemtes da og saa frygtelig, at var ikke *Hugo* og *Gotfred* fløiet ham til Hjelp, havde han i et Øieblik været forloren. Selv nu truede Forvirringen med at bryde ind, da Mærkes-Manden, *Odd Belgenser*, faldt med *Banneret*, saa det holdt haardt før *Vilhelm* Blemme med Sværdet kunde bane sig Vei giennem Fienden og reise *Banneret* igjen; men i selvsamme Øieblik raabde Biskop *Ædmer*: Kæmper! see, der har vi de himmelske Hjelpere; og mens selv de *Christne* var nær ved at bæve, foer der med Eet saa vældig en Rædsel i Fienden, at de vendte *Øinene* bort, smeed Skjoldet paa Ryggen og tog til Beens. Der faldt ikke Mange af de Tyrkiske *Riddere*, thi deres Heste var anderledes raske end Kors-Dragernes, men af Fod-Folket Utallige, som deels blev nedsablede, deels druknede i Floden og deels af Indbyggerne grebes i Smut-Huller, og Byttet var saa umaadeligt, at Prindsesse *Anna*, uden at Nogen kan borge for Regningens bogstavelige Rigtighed, dog giver os en rigtig Forestilling derom, ved at sige, det varede en heel *Maaned*, inden det Alt kom til Byes-Kors-Krønikerne hos Bongars S. 21-22. 63-65. 154-155. Annas Alexiade S. 326-27..

Der gives i Menneskeslægten, ligesom vel i enhver udmærket Enkelt-Mands, Levnets-Løb visse fortvivlede Øieblkke, da Intet er urimeligere end *Haabet*, saa *Dets* Gjenfødelse er allerede et stort Mirakel, ja vel i Grunden større 452end *Dets* Opfyldelse, og Et af disse Øieblkke var aabenbar Helte-Prøven i *Antiochien*, saa det vilde være latterligt at sige, at vel var baade Trøsten og Frelsen hardtad mageløs vidunderlig, men dog skedte der *intet Mirakel*, intet virkeligt Vid-Under, men spilledes blot et kirkeligt Narre-Spil, der tilfældigviis kom til at afgjøre Kors-Heltenes og dermed Verdens Skæbne. Det er derfor heller aldrig faldet noget rigtigt Menneske ind at ahne noget Bedrageri ved den Himmelske Hær-Skare, Somme paa de Christnes Side skal have seet under Slaget, og gik det anderledes med den "*hellige Landse*", da er det ingenlunde, fordi Man tvivler om, at begejstrede Folk, under saadanne Omstændigheder, maatte have "*Syner og Drømme*", de ei var istand til at skielne fra Virkeligheden, men blot fordi Man "*virkelig fandt*" en Landse paa det betegnede Sted, som om saa lille et Lykke-Træf endnu var for stort et Middel i Forsynets Haand til paa en naturlig Maade at frembringe de mest forbausende Virkninger. Virkningen beroede nemlig paa, at Sværmerne for Alt hvad de kaldte *Herrens Efterladenskab*, skulde troe paa Landsens *Ægthed*, hvad under Spændingen faldt dem høist naturligt, men allerede kun *hundrede* Dage senere de Fleste af dem latterligt, og at de da forvexlede Spørgsmaalet herom med det ganske Forskiellige: om *Provençalerens* *Ærlighed*, skulde dog aldrig friste os til at gjøre ligesaa; thi vel maa *Ild-Prøven*, for at bevise Noget, gjenemgaaes som "i den gloende Ovn"; men selv naar Man brænder sig, har Man dog unægtelig, ved at gaae i Ilden for sin *Oprigtighed*, givet det stærkeste Pant derpaa, Man kan forlange. Og *Provençaleren* gik virkelig i Ilden (*Lang-Fredag* 1099), for, efter Tidens Tanke-Gang, *under Eet* at bevise baade sin Uskyldighed og Helligdommens *Ægthed*, som efterhaanden, da han bestandig havde nye Syner og Aabenbaringer, faldt Mange mis453tænkelig og blev især stærkt anfægtet af den vel aabenbar verdsligsindede men dog ogsaa høilærde *Arnulf*, Capellan hos Hertugen af *Normandiet*. Om *Ild-Prøvens* Udfald har vi nok kun *eet* Øien-Vidnes Beretning og det er Grev Raimunds *Capellan*, som selv bar den hellige Landse paa Hædersdagen ved *Antiochien*, og troede paa alle *Peters* Syner, saa vi er langt vissere paa, han har seet Sagen fra den bedste end fra den rigtigste Side; men han tilstaaer dog, at *lidt* havde *Peter* rigtignok *brændt sig* paa Skinne-Benene, skiøndt hvad han siden døde af, aabenbar var al den *Ærbødighed* og *Kiærlighed*, hvormed Mængden overvældede ham, da han uskadt med Landsen kom ud af Ilden, saa de havde dræbt ham paa Stedet, hvis ikke den tappe Ridder *Raimund Peles* var fløiet til og havde vovet sit eget Liv for at frelse hans *Raimund Agil* hos Bongars S. 156-160. 165-69. 171..

Herved maae vi da lade Sagen beroe, som vi ogsaa godt kan, da den for os er langt fra at have den Vigtighed, den tilvisse havde i Kors-Hæren, hvor *Landsen* og dens *Prophet*, gav *Provençalerne* en saadan Overvægt, at *Normannerne* i Længden umuelig kunde troe paa deres *Ægthed*, og *dette Nag* var aabenbar den sande Kilde til den i sin Tid urimelige Vantro, baade *Peter* og *Landsen*, skiøndt de gik igiennem Ilden, saa ubillig angrebes og undertrykkes af. *Deres* *Ægthed* maa nemlig, naar Man vil være billig, kun *sammenlignes* med de Propheters og Helligdommes, der baade før og siden giennem *Middel-Alderen* holdtes høit i *Ære*, og dem overstraale de aabenbar saa himmelvidt, som det *første Kors-Tog* overstraaler alle de Følgende, end sige da alle *Smaa-Feiderne* mellem *Middel-Alderens* Fyrster, Grever og Baroner. *Peter Bartholomæus* maa derfor staae for os som Kors-Togets *Calchas*, thi det skulde vist nok Biskop *Ædmer* 454været, men var ikke, og *Spaamanden* kunde dog fremfor Alt i *Antiochien* umuelig undværes. Selv de Billigste af os smile jo vel lidt fornemt ad den klodsede Prophet og den haandgribelige Helligdom; men Efter-Slægten vil ogsaa smile fornemt, naar den skriver og læser vor Tids Historie, og ved Sammenligningen gjøre den Bemærkning, at skiøndt *vore Sværmerier* var meget *finere* og maatte synes Aanden langt værdigere, var der dog aabenbar langt mindre *Liv* og *Kraft*, altsaa langt mere Vind og langt mindre Aand i dem end i *Raimunds* og *Tankreds*.

Det var paa Veien til *Jerusalem*, *Peter Bartholomæus* spaaede sidste Gang, og havde den Fyldestgjørelse, at Staden *Marra* virkelig, under det ny Løsen "*hjelp Gud*", han havde givet Kors-Dragerne, blev indtaget; men kort efter, under Beleiringen af *Akras* (ved Tripoli), var det, han paa den snevre Sti (kun een Fod mellem to Baal) maatte gienemgaae *Skiærs-Ilden*, syv Alen lang, og blev af sine Tilbedere behandlet som "en Reliqvie" det var baade fromt og fordeelagtigt at sønderrive. Men uagtet ved hans Død en stor Anstøds-Steen var borttaget mellem *Provençaler* og *Normanner*, saa var der dog Nok endda, og fremfor Alt var den Borg og de Taarne i *Antiochien*, som Grev *Raimund* vedblev at holde besat, et varigt Skillerum mellem ham og *Boemund*, der nu ganske afsondrede sig *Raimund Agil* hos Bongars S. 160., drev *Raimunds* Folk ud af

Byen, saasart han saae Leilighed, og var slet *ikke med* at indtage *Jerusalem*.

Denne gamle *Dauids-Stad* med "*den hellige Grav*" var vel alt i et Aartusinde, siden *Jerusalems Forstyrrelse*, egenlig kun til i *Indbildningen* og *Amindelsen*, men naar Disse er "*Fornuft* og alle *Sandser*" overlegne, som de for dum naturlig var, da skiænke de 450ogsaa deres Skabninger en tilsvarende *Virkelighed*, det er nemt at spotte, men farligt at trodse. De *Bog-Lærde* skulde saa meget mindre lagt Vind paa den Helvedes Konst at giennemboe *Balder* med *Mistel-Teen*, som deres eget *Sværmeri*, for de "*Classiske*" Steder og Reliquier (qvæ supersunt), er ganske af samme Art, som *Kors-Dragernes* for de "*Hellige*", men langt fra at kunne saa godt taale Spot, da *Penne-Feiderne* unægtelig fordunkles af *Kors-Togene*, og selv de største "*Archæologiske Værker*" kan slet ikke maale sig med "*Riget ved den hellige Grav*", hvor ringe saa Livs-Kraften og hvor mange end Brøstene var. I *Kirke-Historien* gjør Man vel med Rette den Bemærkning, at det var først i *Konstantin* den Stores Tid, da *Troen* paa Christi aandelige Nærværelse *døde*, Man begyndte at gjøre *Pillegrims-Reiser* til den hellige Grav, og at saavel Disse, som Reliquie-Dyrkelsen, er saa langt fra at være *christelige*, at de meget mere i Middel-Alderen staae som *Mahomedanske* Efterligninger; men, i *Stats-Historien*, saavel som i hele det *borgerlige* Liv, maae vi tage *Verden "som den er"*, ikke som vi troe, den burde være, og da er aabenbar Kiærligheden til *Palæstina*, som de *Christnes Fæderne-Land*, Længselen efter at knæle ved den hellige Grav, hvoraf det evige *Livs Haab* engang seierrig opstod, og den dybe *Ærbødighed* for alle *Mindes-Mærker* fra *Christenhedens* Gude-Alder og Helte-Tid, netop de herlige Grund-Træk hos den ny Folke-Kreds, som opløftede Sjælen over det Smaalige, aandelig bandt Hjerterne til den *Gamle* Storhed og sammenknyttede dem i Følelsen af det høiere *Fælllesskab*, som ikke blot avlede *Kors-Togene* men Alt hvad der ogsaa i *Nyaars-Tiden* er menneskelig Stort og Omfattende.

Biskop *Ædmer* var død i *Antiochien* kort efter 456 Landse-Slaget, og *Kors-Dragerne* var da i den Henseende som Faar uden Hyrde, saa den Døde maatte gaae igien, blot for at faae dem til at reise "*Kors-Banneret*" igien, som de reent havde aflagt *Raimund Agil* hos *Bongars* S. 170-71., og skiøndt de umelig kunde glemme, at *Jerusalem* var Maalet, maatte der dog nye Aabenbaringer til at drive dem fra de mange for den fælles Sag meer end unyttige Sysler, som underveis fængslede de enkelte Høvdingers Opmærksomhed. *Boemund* skildte sig, som sagt, aldeles fra *Kors-Hæren*, og *Grev Raimund*, udmærket for Resten saavel ved Standhaftighed som Betænksomhed, var særsindet og knarvurn, saa der hørde meget til at Begeistringen for Korset og Graven skulde seire, men den seirede dog, fordi den var udsprunget af en dyb og mægtig Følelse, i hvis Skiød den hvilede, som Middel-Alderens *Christus* i *Jomfru Marias*.

Dog her, siger *Grev Raimunds* Capellan, uden Sammenligning vor bedste Ledsager paa disse Veie, maae vi ingenlunde glemme *Engelænderne*, som, da de hørde, det gjaldt om at hævne Skade paa dem, der havde ranet *Herrens* og *Apostlernes* Fæderne-Land, paatog sig med 30 Skibe modig den lange, besværlige Reise, norden om *Spanien* og giennem hele *Middel-Havet*; thi disse *Engelændere* gjorde ikke blot, tilligemed *Genueserne*, Gavn til Søes, ved at holde Farvandet ryddeligt og sikkre Tilførselen fra *Kypern*, men da kun en halvsnees Stykker af Skibene var i god Stand, brændte de Resten, og satte Ild i Fodgiængerne ved at gjøre dem Følgeskab til *Jerusalem* **Sammest. S. 172-73.* Efter hele Sammenhængen og efter gammel Vane hos "*Mærkes-Mændene*" paa Øen, har det nemlig ganske sikkert været disse "*Uafhængige*", der, da *Ridderne* laae og nølede ved *Tripolis*, ved Natte-Tid indførde den ny og udtrykkelig forbudne Skik (*contra principum decreta et 457 contra morem nostri exercitus*), at Fod-Folket paa egen Haand gik videre og nødte derved Høvdingerne med deres Riddere til at gjøre Alvor af *Pillegrims-Reisen*. For at holde *Pindse* maatte Toget imidlertid standse lidt ved *Kæsarea*, og Somme var af den Mening, Man gjorde bedst i at gaae lige til *Ægypten*, hvis Chalif (i Krønikernes Sprog: den *Babyloniske* Sultan) havde taget *Jerusalem* fra *Tyrkerne*, da *Korboga* flygtede; men den modsatte Mening seirede dog, især ved den Bemærkning, at Man havde nu i Alt kun *femtehundredede* Riddere, som vilde kun lidt forslaae til at beleire *Babylon* (*Kairo*) og *Alexandrien* **Raimund Agil hos Bongars S. 173.*

Nu gik det da rask over Bjergene fra *Joppe*, da Alle længdes efter Synet af "*den hellige Stad*", og da det omsider timedes, da, siger *Robert Munk*, som var med, smeltede *Steen-Hjertet* i hvert et Bryst, Alle svømmede i Taarer og tilbad i Støvet ham der sidder ved Guds høire Haand og skal igien komme at dømme Levende og Døde **Robert Munk hos Bongars S. 74.*, og det kan i det Mindste vi, der, skiøndt Vingerne er stækkede, dog endnu har lidt af Fugle-Arten, godt forstaae; thi selv om vi kunde flyve til den *Udsigt*, vilde *Hjertet* banke underlig og Øinene knap blive tørre, og havde vi gjort *Reisen* i Selskab med de *Hundrede-Tusinder*, som sank underveis, da vilde endnu Ingen kunne beskrive de forunderlig blandede, vemodig-glade Følelser, hvormed de faa Overblevne maatte staae ved Maalet.

Det var i Skiær-Sommer (1099), Hertugerne af *Lothringen* og *Normandiet*, Greverne af *Flandern* og *Provence*, og *Tankred*, der nok vilde følge *Boemund*, men ei naar han svigtede *Kors-Banneret*, leirede sig paa "*Zion* og *Olie-Bjerget*", og skiøndt de næste fem Uger kun maae synes os som fem Dage for dem, der havde 450overlevet de syv Maaneder for *Antiochien* og de endnu langt frygteligere tre Uger midt i den, saa er dog ogsaa for os den "*nærværende*" Tids Pinagtighed altid den største, saa det var intet Under, de havde nær tabt Taalmodigheden, da de prøvedes haardt, saavel med Hunger og Tørst, som med Mangel paa Tømmer til Krigs-Redskaber. Vel prøvede de "*Tolv Tusinde*," hvortil den utallige Hær var indsvundet, strax, efter *Eremitens* Raad paa *Olie-Bjerget*, at løbe Storm, og Muren var alt besteget, men da tvivlede de, sloges tilbage, og havde nær opgivet det Hele, da en ordenlig Beleiring syndes umelig, hvor der, blandt Andet, kun

var een Kilde i Nærheden, hvis Vand ei engang hver Dag var drikkeligt, saa Mange vilde heller nøies med at have "seet" Jerusalem. Da imidlertid den lille Flaade naaede Havnen ved Jaffa, og fristede Mange til at tænke paa Hjem-Reisen, blev den til Lykke indspærret af en Ægyptisk, saa Mandskabet fandt det bedst at gaae i Land med hvad de kunde føre, og stødte til Kors-Hæren, som herved ikke blot fik et godt Vink om at holde ud, men ogsaa endeel raske Tømmer-Mænd til at bygge Taarne, der kunde maale sig med Muren. Førend Man ret lagde Haand paa Værket, beredte Man sig dog, efter en alvorlig Formaning af Præsterne (i Grunden af Biskop Ædmers Skygge), ved i et høitideligt Optog, med flyvende Faner og klingende Spil, barfodet at gaae Staden rundt, og paa Himmelfarts-Bjerget, som Grændsen for Herrens Efterfølgelse, broderlig at tilgive hinanden deres Skyld og Brøde. Niende Dagen efter, havde Ædmers Skygge sagt til Præsten Peter Desiderius fra Die (i Dauphiné), som nu var Hærens ypperste Spaamand, skulde Jerusalem blive taget, og med den kaadeste Spot, der især ramde Korset, havde de Vantroer fra Muren yderlig forbittret Kæmperne, saa travlere otte Dage end de Næste har Man nok sjelden seet, og ottende Dag stod allerede baade Hertug Got459freds og Grev Raimunds Taarne færdige ved Muren. Raimund Agil hos Bongars S. 174-77.. Stormen varede halvanden Dag, under haardnakket Modstand, saa Folk havde med Kræfterne nær tabt Modet og trukket sig tilbage, men da saae Mange en Kæmpe, Ingen kiendte, vinke med sit Skjold paa Olie-Bjerget og gjøre Tegn til Indbrud. Sammet. S. 178., og dermed kom der saadan Fyrighed i dem, at snart stod Lettold og Viger Løve-Bane, To af Gotfreds Riddere, paa Muren, hvor baade han og Tankred og mange Andre strax med Raabet "hjelp Gud" var hos dem. Dermed var Slaget vundet, thi Fienden prøvede nu ikke engang meer paa at sætte sig til Modværge, men lod sig slagte som Fæ paa Gader og Stræder, eller flygtede: deels til det saakaldte Salomons-Tempel, og deels til Davids-Borgen, som først da Staden var taget, overgav sig til Grev Raimund. Der skal have været over 60000 Muselmænd i Staden, og af dem undkom ikke et levende Øie, undtagen de i Davids-Borgen, som Grev Raimund tog under sin Beskyttelse; thi vel havde Tankred givet dem i Salomons-Templet sin Fane til Sikkerheds-Tegn, men til hans store Ærgrelse blev de ligefuldt nedsablede, og det var frem for Alt grueligt at see, hvordan baade Hertug Gotfred og Viger Løve-Bane den Dag brugde deres Biørne-Kræfter. Kors-Krønikerne hos Bongars S. 27. 28. 75-76. 178-79. 398-99..

Saaledes blev da Jerusalem vundet, ryddet og rensat, og her, hvor Alt sprang over Klingen og Blodet paa sine Steder ret egenlig gik til Hestenes Bidsler, skulde nu vel, efter vore "dydsirede Forskrifter", baade Skriver og Læser blive ømme om Hjertet eller dog lade, som de blev det, og skamme Ridderne ud; men vi har i alt Fald nuom460stunder saa lidt virkelig Medlidenhed med Næsten, at vi gjør klogest i at glemme den til dem der kan have godt af den, og det er naturligviis ikke de Muselmænd, der faldt for syvhundrede Aar siden, men de Christne ved Siden ad os, som Man plager og piner Sjælen ud af Livet paa. Kun alt for mange Taarer har vi fældt paa "Skue-Pladsen" over ingen Ting, og kun alt for ivrig har vi forskrevet Dyder og sværtet Laster med Blæk til ingen Nytte, saa det er paa den høie Tid, vi lade Skuespillet fare, slaae en Streg over alle Papirs-Dyderne og vise Efter-Slægten, med Noget, den nødes til at nævne og studse ved, hvormeget bedre vi, end Middel-Alderens Riddere, har lært at øve Daad som duer og ret forbinde "Dyd og Ære", saa vi selv i Fienden ære Mennesket og aldrig over Kampen glemme Kiærligheden. Jo bedre det imidlertid lykkes, des billigere vil vi sikkert blive mod Fortidens ædle Kæmper, i det vi lære, det er ikke nær saa let at være dydig som at moralisere, og langt vanskeligere at synes god, naar Man virkelig gjør sit Bedste, end naar Man sidder med Hænderne i Skiødet eller staaer dog blot til Tidsfordriv og prikker med en Pen! Og hvad nu i Særdeleshed "Blod-Bad" angaaer, da skal vi lægge vel Mærke til, at det smukke Kiøn, der unægtelig fælder baade de fleste og de oprigtigste Taarer over dem, holder dog sædvanlig mest af Mesterne for dem, naar det kun ikke er gaaet ud over deres nærmeste Slægt og Venner; thi det lærer os, at, hvad enten det er ret eller galt i Grunden, falder det Menneske-Hjertet naturligt gierne at kiøbe sine Venner Seier og Ære med Fiendernes Blod, ihvor store Strømme det end maa flyde, saa naar vi paa Kors-Toget klamres med Ridderne om Tyrke-Blod, da er vi enten Tyrker i Grunden, eller det er et paataget Væsen, som Ridderne vel saae i Byzants, men med Rette forsmaaede. Blods-461Udgydelsen, siger Skriften, begyndte med et Broder-Mord, saa den er nem at laste, og Han, paa hvem de Christne troer, udøste kun "sit eget Blod" med Bøn for sine Fiender, saa det er soleklart, hvad der i den Henseende er christeligt; men Folke-Livet i Verden har altid ligget og ligger bestandig i Kamp med sine dødelige Fiender, og Mildhed mod dem i den aabne Feide er, ligesom Mildheden mod "Røvere og Mordere" i Retter-Gangen, saa langt fra at være en Dyd, at den, som vi see i Byzants, meget mere er et Foster af Slaphed og Feighed og en dødelig Synd mod det "Borgerlige Selskab", der kun blomstrer paa sine Fienders Grav. Hvor Man ikke bryder sig om det, og har hverken Tro eller Fæderne-Land, men kun personlige Begiærligheder, Man til enhver Priis vil følge saa længe og skaffe saamange "Slaver" som mueligt, der skaaner Man naturligviis gierne alt Blod, undtagen sine personlige Fienders, ligesom Neger-Fyrsterne spare deres Krigs-Fanger for at sælge dem til den Høistbydende; men sand menneskelig Oplysning vil lære os, at hvem der foretrækker evigt Slaveri for Døden er ikke Livet værd, og at Skaanselen af det Borgerlige Selskabs Fiender, enkelte eller flokkeviis, er endnu langt skadeligere end, hvad dog ogsaa med Flid skal undgaaes, urimelig Haardhed mod Misdædere og unødvendige Krige.

At nu den store Krig, Christenheden giennem hele Middel-Alderen førde med de Mahomedanske Fri-Byttere, selv under Skikkelse af Angreb, var i Grunden "Nød-Værge", har vi seet, og at Kampen bliver ædlere, Helte-Giernerne større, og Blod-Badet menneskeligere, jo mere Krigen føres til hele Menneskehedens Bedste, og jo mere alle Personligheder og selv Nationaliteter tabe sig i en omfattende Begeistring for hvad alle Borgerlige Selskaber har tilfælles, det maae vi dog endelig snart 462lære at indsee,

saa vi ikke længer finde selv den største Tapperhed for Tyranni, lav Egennytte eller tom Glimmer priselig, end sige brændemærke den *Ædleste af alle Krige* under Solen, som det "Store Kors-Tog" var, med de lumpneste Navne vi kan optænke.

At *Kors-Dragerne*, for deres Selv-Opoffrelser i *Tyrke-Krigen*, ventede en evig Belønning i *Himlen*, maae vi kalde et falsk Haab, udsprunget af den samme hedenske Over-Tro, som vi spore ved den hellige Landse og Guld-Billedet af *Christus*, de lod gjøre af det *Tyrkiske Bytte*; men det var i alle Henseender *deres egen Sag* og deres egen Skade, og da *Hundrede-Tusinder* ligesaa lidt da som nu lod sig drive til saa store Anstrengelser og Opoffrelser blot af *Ærbødighed* for Menneske-Aanden og af *Kiærlighed* til Næsten, maae vi være glade ved, de fik den Hjælp de trængte til, for at udføre det Stor-Værk, hvortil de følte baade Drift og Kraft. Saalidet derfor, som det i vore *Øine* vilde nedsætte Heltene ved *Thermopylæ* og *Salamis*, om de haabede for deres Daad at optages blandt Guderne, ligesom *Herakles*, saalidt maa det lignende Haab, *Kors-Dragerne* aabenbar nærede, skille dem ved det Mindste af vor Beundring, thi var end deres Haab om Udødelighed i Himlen for hvad der kun gavnede Jorden for dristigt, saa er dog en ærefuld Udødelighed herved, netop fordi den syndes dem forlidet, dobbelt deres velfortjente Løn. For at skille dem derved, har vel Avind stræbt at fordunkle deres store Fortjenester af *Christenheden*: deels ved at sige, de tænkte ei paa al den Fordeel, deraf i Tidens Løb skulde høstes, og deels ved at pege paa det svage og kortlivede Rige, de stiftede i Øster-Leden; men deels er det soleklart, at da de *virkelig opoffrede Alt for Christenheden*, er det aldeles ligegyldigt, *hvordan* de tænkte sig Følgerne, og deels er det ikke Rigets Skyld i *Jerusalem*, om vi hidtil 463 var blinde for dets uberegnelig store Vigtighed og Virksomhed.

Vi maae nemlig vel sige: at havde *Kors-Dragerne* det urimelige Haab at finde *Christus* i "den hellige Grav," da tog de mærkelig Feil, men "det *Borgerlige Selskab*", som ved *Jerusalems Forstyrrelse* var jordet der, det stod virkelig paa en Maade op i *Grav-Riget* og blev *Mønsteret* for Alt, hvad der *udenfor* Norden lige til de seneste Tider fortjener dette Navn, saa det er ingenlunde i Rigets Udstrækning eller Varighed, der efter Omstændighederne maatte blive ubetydelige, men i Dets *Forfatning*, der neppe andensteds kunde opstaaet og i alt Fald ingensteds virket saa almindelig velgjørende, vi skal søge og sætte Dets Vigtighed. Skulde nemlig nogen Throne blive "*Ydmyghedens og Retfærdighedens Høi-Sæde*" paa Jorden, maatte det vel være Kong *David*s ved den *Hellige Grav*, og hævdede der sig en bedre Stats-Forfatning i dette ny *David*s Rige, stiftet, bemærket og besøgt af de Ypperste fra *hele Christenheden*; da stod den som et lysende Exempel, lig Staden paa Bjerget, der kan ikke skjules, og som en saadan *Ære-Port* for *Kors-Togets* Helte byder Historien os at betragte Riget i *Jerusalem*.

Allerede under Beleiringen, siger Grev *Raimunds* Klerk, blev der holdt Raad om et Konge-Valg, men da blev der Intet af, iblandt Andet, fordi *Geistligheden* fandt det upassende at nogen *Anden* skulde bære *Konge-Navn*, hvor Herren selv var kronet, og han maaskee ophøie sig i sit Hjerte og fortørne Herren; der burde kun være en *Beskytter*, som kunde besørge Forsvars-Væsenet.**Raimund Agil hos Bongars S. 176.* Paa anden *Dansk: Geistligheden* vilde helst være sin *egen Herre* og staae for Oppebørselen ved den hellige Grav, saa der behøvedes kun en "*Kirke-Værger*", der aldrig kunde have for ydmygt et Navn, da Kirkens "*verdslige Arm*" altid fristes til 464 at ophøie sig over det geistlige Hoved, og den Tanke-Gang er saa naturlig, at havde vi selv været med, og havt Udsigt til *Patriarchatet* i *Jerusalem* eller dog til En af *Bispe-Stolene* mellem "*Dan og Bersabah*," vilde det undret os, at ikke hvert christent Menneske fandt den Ting indlysende; men havde vi været i *Gotfreds* og *Tankreds* eller Nogen af de andre raske Ridderes Sted, vilde vi naturligviis ogsaa fundet, der var en Hage ved, og følt paa vor Samvittighed, at det var ikke Alt af "*Aandens*" Drift, hvad *Geistligheden* sagde, især naar Talen blev om *Mit* og *Dit*. Otte Dage efter Stadens Indtagelse forsamlede Ridderne sig derfor ordenlig til Konge-Valg, og blev smækvrede, da *Geistligheden* igjen vilde føre sin Besyv og anmærkede, at det kunde maaskee være godt nok med en *Konge*, men ligesom det "*Evige*" maatte gaae for det "*Timelige*", maatte den "*Geistlige Statholder*" (vicarius Spiritualis) ogsaa vælges førend den "*Verdslige*", ellers blev Valget, reentud sagt, *ugyldigt*.**Raimund Agil hos Bongars S. 179.* Heraf seer Man, at selv de Præster, som havde reist med Heltene, havde dog endnu ikke lært, hvad Forskiellen var mellem *Karl* den *Store* og *Ludvig* den *Fromme*, eller paa Kirkens Ven og *Geistlighedens* Træl; men nu blev de dog nødt til at mærke det; thi Grev *Raimunds Capellan* vilde vist ikke ved denne mærkelige Leilighed have glemt at nævne enten sin egen Herre eller *Gotfred*, eller selv en langt mindre høibaaren Ridder som en Undtagelse fra de vrede Ansigter, hvis der havde været Nogen. Nu beklager han derimod kun, at Biskop *Ædmer*, æret af Alle som en *Moses*, var død, og han har for saavidt Ret, at havde denne Apostolikerens Fuld-Mægtig oplevet *Jerusalems* Indtagelse, da var Patriarchen gaaet Kongen i For-Kiøbet og den *Hellige Stol* maaskee flyttet til *Graven*; men nu var han, til Lykke, borte, saa Ridderne kunde følge deres eget Hjerte, der 465 sagde dem, at forudsætter end Tiden Evigheden, saa kommer dog i Menneske-Livet *Tiden først* og maa bruges, mens Man har den, og at gav Man *Geistligheden*, der alt raadte for Sjælen, blot en Finger af Legemet, da tog de hele Haanden, og gav Man dem Haanden, da hele Kroppen. De beed da *Geistligheden* af og tilbød saa først Grev *Raimund* Thronen, men da han gjorde sig Samvittighed af at bære *Konge-Navnet*, faldt Valget paa Hertug *Gotfred*, der vel aldrig vilde bære en *Guld-Krone*, hvor Herren bar *Torne-Kronen*, men lod sig ei skrække af Navnet, og han brugte sin korte Regjerings-Tid saa godt, at han giennem hele Middel-Alderen pristest som et Konge-Mønster.**Kors-Krønikerne hos Bongars S. 76-179. 399. 537. 48.*

Om ham fortæller *Vilhelm Tyrrier*, iblandt Andet, at nogle Muselmanske Gesandter traf ham i Leiren for *Arsuf* siddende paa en Straa-Sæk, og forundrede sig højlig over at see en Konge sidde saa lavt, men fik til

Svar: skal vi ligge i Jorden, kan vi sagtens sidde paa den^{*}Vilhelm Tyrier hos Bongars S. 774., og uden at kunne borge for saa ung en Skrivers hemmelige Efterretninger, kan der dog ingen Tvivl være om at *Gotfred* med sin gode Villie satte sig *lavere*, end nogen Konge i Christenheden. Kongen i *Jerusalem* tilsvor nemlig ikke blot før Kroningen *Kirken* al dens Frihed, men ogsaa før Hyldingen *Folket* deres Rettigheder, og stod kun som en kronet Midler mellem *Ridderskab*, *Geistlighed* og *Borgerskab*, som hver havde sin egen Høieste-Ret, hævet over Konge-Bud, og havde virkelig "Stemme" i Alt hvad der angik det almindelige Bedste ^{*}Wilkens's *Historie af Kors-Togene* I. 307-424.. At nu *Gotfred* med Flid udkastede denne Stats-Forfatning og lod den beskrive paa løse Blade med forgyldte For-Bogstaver, det er ikke blot tvivlsomt 466men efter *Tidernes* og *Kæmpens* Vilkaar, urimeligt; thi det er *kun* os, der bruge Livet til at udkaste Planer og ansee det for store Ting, naar vi kan faae dem ført i Pennen, før vi døe, overladende det da trøstigt til Efter-Kommerne at sætte dem i Værk, uden at huske, at enten tænke de anderledes end vi og kan da ikke befatte sig med *vore* Planer, eller de *gjør som vi*. *Ridderne* derimod betænkte sig ikke længe og skrev sædvanlig slet ikke, men greb fat og slog til naar det hugede dem, som de Smukke gjør endnu, hvorved det vist nok let kunde skee, de forgreb og forhastede sig, baade tog og slog feil, men hvorved der dog immer *skedte Noget*, og, som Historien viser, *skedte Meget*, der er værdt at tale om. *Gotfred* har derfor sikkert indskrænket sig til at *føre Septeret ligesom Sværdet*, det bedste, han kunde, og overladt det til hvem der ikke havde Andet at bestille, at gruble over, om det ogsaa hængde ordenlig sammen, og at eftersee, hvordan det tog sig ud paa Papiret, naar det blev afdeelt i Paragrapher, hver med sit Løbe-Nummer og et stort Begyndelses-Bogstav med behørig Kruseduller.

Et vigtigere Spørgsmaal er det vist nok, om den *Stats-Forfatning*, vi finde i *Jerusalem*, som aabenbar stiledede paa at oprette og vedligeholde en vis *Lige-Vægt* mellem *Kongen* og *Stænderne*, var saa ypperlig, som Man, efter de mange Lov-Taler over dens berømte Daatter i *England*, og de mange Beilere til dens Slegfred-Børn i *vore* Dage, skulde formode; men selv naar Man finder hine Lov-Taler meget overdrevne og disse Beilere meget smagløse, maa Man dog huske, deels at *Gotfred* vist var meget for beskeden til ved sit Huus-Raad at ville give hele Christenheden og hele Efter-Slægten Love, og deels, at hvad han saa end var, kan "*Torne-Kronen*", han valgde, godt nu være meget upassende og dog i *hans* Dage have fortjent at tages til Mønster overalt, hvor Man savnede, hvad unægtelig klæ467der Konger allerbedst: en ganske simpel og glat "*gammeldags*" Guld-Krone. Det Sidste var nu, som vi oftere har bemærket, det store Savn saavidt som "*Romer-Riget*", med Røver-Øxer for Rettens Sværd og Riis (fascies) for Septer, havde strakt sig, altsaa midt ind i *Tydskland*, og der kunde virkelig, til det *almindelige Bedste*, ei raades Konger bedre, end efter *Gotfreds* Exempel at gjøre Bod paa Straa-Sækken og at bringe lidt af hans *Torne-Krone* hjem med sig, som en "Reliquie" fra den hellige Grav til daglig Dyrkelse i Slots-Kapellet. Det var sagtens ikke rimeligt, at enten *Kapetinger*, *Hohenstaufer* eller *Plantageneter* vilde høre efter et Raad, der hørde Selv-Fornægtelse til at følge; men desrimeligere var det, at deres Lehns-Mænd, baade Geistlige og Verdslige, der baade med og uden dem besøgte de hellige Steder, vilde være saa letnemme, at de, blot efter Hukommelsen, hver i sin Hjem-Stavn, kunde paa fri Haand lave deres Konge et Side-Stykke til *Gotfreds* Krone, hvori, hvad Man end ellers kunde udsætte paa Arbeidet, *Tornene* dog var forsvarlige. Som sagt, saa gjort, og uden at spille nogen Roes paa Med-Arbejderne, der ikke gjorde det nær saameget for Æren, end sige for det almindelige Bedste, som til deres egen Fordeel, maae vi dobbelt beundre "*Forsynet*", der paa saa naturlig en Maade vidste at faae udført, hvad der for menneskelige Øine maatte synes umueligt: at opvække det *Borgerlige Selskab* af Graven hvor det ikke blot stank, men var aldeles opløst. Hvor der nemlig er en *Grund-Lov*, som Høvdingen ikke kan bryde, og en *offenlig Stemme*, han ikke kan trodse, uden aabenbar at stemple sig selv til *Volds-Mand*, der er et *Borgerligt Selskab* og al den *Betryggelse*, der i *det* kan haves for Misbrug af Magten, medens det beroer paa Tid og Omstændigheder, *hvordan* 468Grund-Loven helst skal være affattet og *hvorigiennem* den offentlige Stemme bedst kan trænge til Høvdingens Øren. Saa ilde, som nu *Riget* i *Jerusalem*, naar det skulde overleve den Begeistring, der stiftede det, var tjent med en Forfatning, der gjorde Kongen til en kronet Tigger og bandt hans Hænder, som netop skulde gaae i Spidsen og slaaes med *Tyrken*, saa viselig var det derimod betænkt, naar Verden slet intet tabde ved Grav-Rigets Fald, men vandt usigelig ved af det med Nødvendighed at faae et sundt Begreb om det *Borgerlige Selskab*. *Riget* ved den hellige Grav var nemlig, hvad allerede Abbed *Vibert* kalder det, "*en Koloni*", midt imellem *Tyrker* og *Araber*, som altsaa trængte bestandig til djærvt Forsvar, men ydede dog hverken Udflytterne eller Moder-Landet (Christenheden) nogen *haandgribelig* Fordeel, saa her maatte lutter *aandelige* Drive-Fjere sættes i Værk for at naae *Stats-Øiemedet*, som var *Betryggelse* af den hellige Grav og Sikkerhed for Pillegrimene, der fra hele Christenheden vilde knæle ved den og bade sig i *Jordan*. Det forudsaaes nu let eller mærkedes dog snart, at en *Koloni*, der har daglig Kamp og kan hvert Øieblik komme i yderste Fare, ei kan bestaae ved den Hjælp i Flæng og i Spræng, der lader sig vente af opbrusende Begeistring i Moder-Landet, saa Man maatte paa alle Maader lokke *tappre* Folk til at opslaae deres Bopæl der, og *rige* Folk til deels at sætte sig ned i *Sø-Stæderne*, deels drive en ordenlig Handel derpaa; men baade *tappre* og *rige* Folk vil have *deres* Frihed, og *Handelen* maa, for at blomstre, nødvendig have *sin*, medens alle Tre føle Trang til en vis *ufravigelig* Orden, og saaledes opkom med Nødvendighed den ny Stats-Forfatning med sit "*Over* og *Under-Huus*" og *Kronen* indeklemt imellem Begge. Man har bemærket, at *Kors-Hæren* kunde lettet den hellige Gravs Forsvar langt anderledes, hvis Den, istedenfor at smelte hen ved *Antiochi*469en, var gaaet til *Ægypten* og havde bemægtiget sig dette Land, rigt paa Hjælp-Kilder og naturlig skikket til at beherske *Syrien*, og det er ganske rigtigt, ja faldt, som vi har seet, allerede *somme* Folk ind paa Veien til *Jerusalem*; men havde *Kors-Hæren* gjort det, da havde den ikke været det, den var, og da var *Kolonien* heller ikke blevet hvad den blev: en "*Borgerlig Real-Skole*", hvormed

Christenheden var anderledes vel tjent, end med det mest blomstrende og seilivede *Chalifat* i *Ægypten*, om saa hans Hellighed, for ret at *korsdanne* det, var selv flyttet til *Alexandrien*.

Efter denne Anskuelse af Sagen, som Man, ved nøiere Betragtning, vil finde, er saa langt fra at være grebet af Luften, at den meget mere er *fundet* i *Graven*, indseer Man let, at *Rigets Stiftelse* hører langt anderledes til *Verdens-Historien* end dets sygelige *Levnets-Løb* og usle *Endeligt*, saa derom tales bedst i *Forbigaaende*, og jeg formoder, det gaaer *Læseren*, ligesom det gaaer mig, og ligesom det gik de fleste *Kors-Farere* efter *Jerusalems Indtagelse*, at de gad nok vidst, hvordan det stod til i *Hjemmet* og hvad *Løn* der ventede *Heltene* for deres *Stor-Værk*.

Ridder-Kongen *Gotfred*, *Middel-Alderens* sande Kong *Artus* ved det runde *Bord*, kan vi imidlertid dog ikke forlade, skøndt alle *Heltene* gjorde det, saa nær som *Tankred*, før vi veed, hvor god *Lykken* var ham, der opgav *Hjemmet* og tog sin *Deel* ved *Graven*. Snart er det sagt, thi *Seieren* over den *Ægyptiske Hær* ved *Askalon*, hvor *Roberterne* og *Raimund* endnu stod ham troelig bi, blev den sidste, han vandt i aaben *Mark*, og et mageligere *Sæde* end det paa *Straa-Sækken* fik han aldrig, men snart det rolige *Leie*, han der beredte sig til, med den korte *Gravskrift* "*Mageløs og Barnløs*", som ingen *Lov-Talers Pen* men 470hele *Christenhedens Mund*, uden *Modsigelse* af *Dens Fiender*, eenstemmig gav ham.

Broderløs var *Gotfred* vel ingenlunde, thi een *Broder*, *Eustak*, havde fulgt ham, som hans *Skygge*, og den *Anden*, *Baldvin*, som blev hans *Eftermand* paa *Thronen*, var hans *Med-Beiler* paa *Val-Pladsen*, men han var det hverken paa *Straa-Sækken* eller hvorsomhelst Man *beiler* sømmelig til meer end *Magt* og *Beundring* for *Øieblikket*: til *Udødelighed* i de *Ædles Bryst*. Hans *Kapellan*, *Folker* fra *Chartres* (dog ikke ham, der var første *Mand* paa *Reeb-Stigen* ved *Antiochien*), har betroet os, at da han i *Edessa*, hvor han sad varmt inden *Dørre*, og svømmede i *Overflod*, mens *Heltene* baade *hungrede* og *frøs* for *Antiochien* og tørstede ved *Jerusalem*, spurgde sin *Kongelige Broders Død*, da gjorde det ham vel *lidt ondt* (dolens *aliqvantulum*) men *Arve-Parten* gjorde ham *meget glad* (*plus gaudens*) ²*Folker hos Bongars S. 402-3.*, og det kunde være *Nok* om ham i *Verdens-Historien*, naar det ikke var en saa *besynderlig Ting*, at ligesom *Edessa*, med sin Kong *Augar*, danner en *æventyrlig Episode* i den *ældste Kirke-Historie*, det under *Kors-Toget* danner en *Lignende* i *Stats-Historien*, hvorved *Hiin* paa en *Maade* *afhjemles* og *Begge* *afrundes*. Derfor maae vi dog vide, at efter *Slaget* ved *Gorgone*, da *Kors-Hæren* kunde gjøre ved *Natolien* omtrent hvad den vilde, gjorde *Tankred* og *Baldvin* en *Udflugt* til *Kilikien*, hvor de dog snart blev *Uvenner* ved *Hedning-Apostelens Føde-By*, *Tarsos*, som *Tankred* havde *vundet* med *Æren*, men *Baldvin* tog fra ham med *List* og *Vold*, og blev *derved* saa *foragtet* i *Hoved-Leiren*, at han med 200 *Riddere*, der endda kun *nødig* fulgde ham, *besluttede* at *æventyre* sig selv paa *Euphrats Bredder*. Her tog han nogle *Borge* fra *Tyrkerne*, og da den *Byzan471tinske Stat-Holder*, som havde *opkastet* sig til *Despot* i *Edessa*, men havde *Tyrkerne* paa *Halsen*, hørde, der var kommet En af de *uovervindelige Franke-Høvdinge* til *Egnen*, *leiede* han ham *strax* til sin *Liv-Vagt* med *Løfte* paa at *arve* *Despotiet* efter ham. *Baldvin* beed paa *Krogen*, men brød sig ikke om, at *Indbyggerne* snart slog den gamle *Despot* ihjel, da "*Arve-Parten*", som vi veed, *trøstede* ham over meer end det, og saaledes blev han da *Despot* i *Edessa* ³*Folker hos Bongars S. 389-90.*, hvor han, ved at give *Tyrkerne* i *Mosul* *Noget* at *bestille*, og opholde *Korboga* hele tre *Uger* paa *Reisen* til *Antiochien*, vist nok gjorde *Kors-Dragerne* langt større *Tjeneste*, end om han var blevet hos dem og havde *kanskee* *tilsidst ærgret* *Livet* af *Tankred*, men uden dog derfor at have *mindste Krav* paa deres *Taknemmelighed* end sige paa *Thronen* ved *den hellige Grav*, hvor han kun, efter *Jerusalems Indtagelse*, i *Følge* med den *anden Afstikker*, *Boemund*, *aflagde* et *forneemt Besøg* ⁴*Sammet. S. 400-1.*

Ved at *vælge* denne *Herre* til *Gotfreds* *Eftermand*, og det paa en *Throne*, der ene kunde *bestaae* ved *Begeistring* og *Opoffrelse*, maa Man vel sige, *Lehns-Mændene* høitidelig *indviede* *Riget* til *Undergang*, men, skøndt *Tankred* stod midt iblandt dem, *syndes* de dog, ham selv *iberegnet*, kun at have *Valget* mellem begge de *berømte Afstikkere*, og skøndt *Tankred* naturligvis *stemmede* paa *Boemund*, saa var det dog *aabenbar* ikke *Skæbnens Villie*, at han skulde være *Konge* i *Jerusalem*.

Det var nemlig *omtrent* paa samme *Tid*, som *Gotfred* døde, at *Boemund* blev *fanget* af *Tyrkerne* ⁵*Kors-Krønikerne hos Bongars S. 301. Tankreds Levnet hos Muratori V.*, og skøndt han *slap* fra dem, *endte* han dog *længe* før *Got472freds* *Throne* igjen blev *ledig*, og det er *høist mærkeligt* at hans sidste *Bedrift* ret *egenlig* var en *Skygge* af den *Første*.

Hvor *tilbøielige* vi imidlertid kunde være til, baade for den *Sags Skyld* og for meget *Andet*, at *overantvorde* *Boemunds* sidste *Dage* til *Glemsel*, vil vor *historiske Samvittighed* dog ikke tillade os det, da *Samtidens Beretninger* soleklart vise, han endnu i sin *Skygge-Tid* gjorde en *Opsigt* i *Europa*, som saare faa *Høvdinge* i deres *høieste Glands*. Da han nemlig (omtrent 1104) i *Antiochien* fandt sig *indeklemt* mellem *Tyrker* og *Byzantiner*, satte han *Tankred* i sit *Sted*, og *smuttede* forbi den *Byzantinske Flaade*, hjem til *Europa*, for, om *mueligt*, i *Spidsen* af en *Franke-Hær* at holde et *seierrigt Indtog* i *Konstantinopel*, og saaledes endnu ei blot faae *Bod* for mange *Tab*, men see sin *Ungdoms stolte Morgen-Drøm* opfyldt. Ved denne *Leilighed* fortæller *Prindsessen*, som har *skiaenket* dette *Boemunds* sidste *Æventyr* hele to *Bøger* af sin *Alexiade*, at den *listige Norman*, der selv lod *udsprede*, han var *død*, gjorde *Reisen* til *Korfu* som et *Liig* i *Kiste*, med al den *Sørge-Pragt*, der hørde til at gjøre *Byzantinerne* *troskyldige*, men at han saa var *dumdristig* nok til at *lande* paa *Korfu*, *indstille* sig for *Befalings-Manden* der, og bede ham *melde* *Keiser Alex*, at han var

staaet op fra de Døde for at hjem søge Romer-Riget med Ild og Sværd og ei standse, før han stod seierrig midt i *Byzants* *Annas Alexiade S. 340-42.. Denne Ligkiste-Leg, som *Prindsessen* ansaae for en splinterny Opfindelse af *Boemund*, havde han imidlertid lært af sin berømte Fader, hvem han i det Hele ikke nær saameget lignede som efterlignede, og den *døde Hane*, som *Anna* siger, han tog med i Kisten, for at selve Lig-Lugten ei skulde fattes, var det eneste Eiendommelige, men gav rigtignok Ting en et saa 473naturligt Skin, at vi maae betragte det som et Varsel om den virkelige *Hel-Fart*, *Boemund* uvitterlig beredte sig til.

Hans forvovne Plan var at bevæge Vester-Leden til et *Kors-Tog* mod *Byzantinerne*, og fra han satte sin Fod paa *Italiens* Grund afmaalede han derfor Keiser *Alex* med de sorteste Farver, ikke blot som en afgjort Tyrke-Ven, men som en forstokket *Hedning*, langt værre end *Tyrken*, og til Sandemænd havde han endeel *Byzantinske* Flygtninger, hvoriblandt En gav sig ud for *Sønnen* af Keiser *Romanos* *Diogenes*, der for nogle Aar siden med væbnet Haand havde stræbt at gjøre sin Arve-Ret gjældende, men var kommet til Kort-*Ordriks* Kirke-Historie hos *Duchesne* S. 817. *Annas Alexiade* S. 345-46.. Man seer strax, at *Boemund* vilde drage samme Fordeel af denne *Diogenes*, som hans Fader af *Mikkelen*, han førde med sig, men da *Prindsesse Anna* forsikkrer, at allerede han, der kort før *Kors-Toget* udgav sig for *Leo*, en Søn af *Romanos*, og gav *Alex* Nok at bestille, men blev dog tilsidst fanget og mistede Øinene, var en grov Bedrager **Annas Alexiade* S. 271-79., saa synes Bedrageriet med den *Boemundske* Keiser-Søn at have været ret haandgribeligt.

Uagtet nu *Boemund*, udrustet med den hellige Fader *Pavens* Fuldmagt og varme Anbefaling, valgte *Frankrig*, hvor *Urbans Kors-Præken* havde frugtet saa godt, til Middel-Punkt for Sin, og formælede sig desaaersag med Kong *Philips* Daatter *Constance*, saa havde han dog ogsaa Mod paa *England* og vilde selv fristet Lykken der; men *Henrik* Præstelærd, der helst vilde præke selv paa Øen, bad ham meget artig ingen Uleilighed gjøre sig, da han snart selv kom over til *Normandiet* og kunde der have den Fornøielse at tale i Mag med *Antiochiens* be474rømte Fyrste. Han matte altsaa indskrænke sig til *Italien* og *Frankrig*, men der gjorde han ogsaa ganske overordenlig Lykke, som Man nok kan tænke, da han, efter *Prindsessens* nøiagtige Beskrivelse **Annas Alexiade* S. 404., maa have været storladen som en Konge, bygt som en Kæmpe, smuk som en Apol, fiin som en Hof-Mand og veltalende som Faa, saa naar han traadte frem for Høi-Altret i *Chartres* og skildrede, paa den ene Side, hvad han selv havde oplevet mellem *Maglegaard* og den hellige *Grav*, og, paa den anden Side, Pragten og Rigdommen, Hedenskabet og Feighed i *Byzants*, da maatte han nødvendig, om just ikke hvad vi kalde "begeistre" saa dog hvad al Verden kalder "fortrylle" baade Herrer og Damer. *Ordrik* udtrykker sig derfor meget rigtig, naar han siger, at denne Præken, som lovede *Kors-Dragerne* Guld og grønne Skove (urbes et oppida ditissima), opflammede Tilhørerne saaledes, at de greb Korset og gav sig paa Vei til *Jerusalem*, som Man gaaer til *Gildes* **Ordriks Kirke-Historie* hos *Duchesne* S. 817..

Saaledes høstede da *Boemund* i visse Maader al den Berømmelse, *Kors-Dragerne* havde fortjent, og han gjorde for saavidt klogt i at "optage sin Løn," før Man opdagede, han var skjønndt ingen "*Linie-Dandser*" som hans Svoger, saa dog en "*Afstikker*;" men slige fortryllende Skue-Spil høre immer til Dagens Orden i den fine Verden, saa, har Man intet *Kors-Tog* og ingen *Boemund* at beundre, da ikke blot nøies Man, som *Prindsessen* i *Maglegaard*, med et *Krigs-Puds* og en *Alex*, men finder disse endnu "guddommeligere" end Hine **Annas Alexiade* S. 404., og Verdens-Historien gjør da, ved her at ændse det, kun en Undtagelse, fordi *Boemunds Kors-Tog* mod *Byzants*, ved Siden ad *Christenhedens* mod *Tyrkerne*, staaer i alle Maa475der som *Trylleriet* i Kongers Gaarde ved Siden ad *Begeistring* under aaben Himmel, to himmelvidt forskiellige Ting, som Man dog, fra *Boemunds* Dage til Vores, kun alt for sædvanlig, baade i og udenfor *Kors-Togenes* Historie, har forvexlet og sammenblandet.

Med en Flaade, som *Prindsessen* ligner ved en svømmende Stad og finder det høist tilgiveligt at den *Byzantinske* Admiral, der skulde hindret Land-Gangen, betimelig dreiede af for, stak *Boemund* i Søen fra *Brindisi* (1107), og fulgte sin Faders Kiølvand til *Valona* og *Durazzo*, hvad netop var det Samme, som naar en aldrende Digter faaer det fortvivlede Indfald at omskrive sit bedste Ungdoms-Arbeide, for at gjøre Slutningen mere glimrende. Keiser *Alex*, der, siden *Robert* Viskard, den frygtelige *Age-Thor*, døde, var gammel vant til at betragte sig selv som den største Mand i Verden, men *Boemund* som "sin Næste", havde naturligviis anstrænget sig for at berede ham en Modtagelse, der lod ham føle Majestættens Overlegenhed; men hvor tilsyneladende rolig han end løste sine Saaler af og satte sig tilbords, mens alle hans Hofmænd blegnede, da Løberen fra *Durazzo*, hvem Frygten gav *Hermes-Vinger*, styrtede aandeløs ind med de Ord: *Boemund* har gjort Land-Gang, saa betroer *Prindsessen* os dog, han var ikke selv fri for lidt indvendig Rystelse, og skiønndt han omsider rykkede i Marken, kom han dog ikke længer end til *Saloniki*, hvor han svedte hele Vinteren over at afrette sine Krystere til Kæmper **Annas Alexiade* S. 372. 75. 79. 404.. Det saae ogsaa galt nok ud for *Kyri-Alax*, thi *Boemund* skal have haft et Følge af over 30000 raske Karle, hvoriblandt Endeel fra "*Thule*," som han havde opsnappet og forloklet paa deres Valfart til *Maglegaard*, og det var ikke nok dermed, at Man nær aldrig havde faaet "*Vor Frues Slør*" i en af Hoved-Stadens 476Kirker, som hver Fredag skulde fare til Himmels, til at gjøre sin *Pligt*, men ved et af de mange Bede-Steder mellem *Konstantinopel* og *Salonik*, hvor Keiseren og *Keiserinden* holdt lovlige mange Rast-Dage, fandt Man et Par *Nid-Skrifter*, og det ene under Keiserens eget Bord, som især løb ud paa, at Fruentimmerne (som *Telemak* siger til sin Moder) skulde kiønt holde sig til Rok og Teen i Fruer-Buret og lade Mændene om Sværd og Skjold. Hvor et *Nidskrift*, som veed, det er fordømt til den for Papir utaaelige Straf at "kastes paa Baalet," vover sig saa nær til Ilden, der maa nødvendig stikke "en Sammen-Rottelse" under, tænkte baade Keiseren og hans kloge Daatter; men om der virkelig var noget Sligt i Giære, eller det, som ved slige Leiligheder de 99 af 100 Gange, kun var blind Alarm, hvormed *Romer-*

Retten straffede sig selv, kan vi af den hemmelighedsfulde Oplysning og korte Proces umuelig opdage*Annas Alexiade S. 376-79.. Det er for Resten meget rimeligt, at *Boemund*, der, som *Prindsessen* bemærker, ingenlunde savnede Forbindelser i Keiserens Leir, ogsaa har havt sine Garn ude der, medens han syndes kun at have sine Tanker ved *Durazzo*, hvor han fandt haardnakket Modstand; men tænkte han, *Alex* lod sig enten lokke eller true til at gaae ham paa Klingen, da tog han mærkelig Feil; thi at møde *Boemund* i aaben Mark, det, siger *Prindsessen*, havde hendes Fader forlovet, vist nok ikke, fordi han jo godt turde see *Normannen* under Øine, men fordi han fandt det ikke raadeligt at vove sig saa yderlig, eller komme den listige *Krabat* fornær. Langt heller begik han hvad blandt *Smaa-Folk* kaldes en *Skurke-Streg*, og spillede *Boemund* falske Breve i Hænderne til hans Broder og alle de Ypperste i Leiren, hvori Keiseren takkede dem for deres Forræderi og opmuntrede dem til at blive det troe, og *Prindsessen* forsikkrer, *Boemund* 477 havde nær ladet sig narre til at mistænke og bryde over tvert med alle sine gode Venner*Annas Alexiade S. 387-89.. Hvad *Prindsessen* derimod synes at have glemt over dette Mester-Stykke, er Virkningen af de Forberedelser, hun selv fortæller, Keiseren traf til virkelig at bestikke og forføre *Boemunds* Broder *Hvid* (*Guido*), som før havde staaet i hans Tjeneste, med andre Flere, hvad *Ordrik* forsikkrer os, ganske rigtig lykkedes og bragde, tilligemed *Hunger* og *Pest*, omsider *Boemund* i saa fortvivlet en Stilling, at han maatte bede om *Fred**Sammest. S. 387-99. *Ordriks Kirke-Historie* hos *Duchesne* S. 823.. Vel tilstaaer *Prindsessen*, at Keiseren, ved at bønføre ham, ogsaa kun gjorde en Dyd af en Nødvendighed, men dog har aldrig nogen navnkundig Ridder fra *Vester-Leden* kastet sig saaledes ikke blot i *Støvet* men i *Skarnet* for den *Byzantinske Sultan*, som den stolte *Boemund*, efter det meer end alenlange "*Klemme-Brev*," *Prindsessen* triumpherende meddeler os; thi deri bekiender ikke blot *Robert Viskards Søn*, En af *Kors-Togets Høvdinger*, den ene Gang efter den anden, at "*Lehns-Mand*" og "*Træl*" er hip som hap, men forpligter sig ogsaa med de dyreste *Eder* til al den *Trældom*, en *Krigs-Mand*, der bliver ved sit *Hand-Værk*, kan vise, ja, endog til at bestride "*Tankred*" paa *Liv* og *Død*, hvis han ikke vil falde til *Føie* og slippe alle de *Stæder*, han har taget, og det Altsammen for at beholde *Antiochien*, som Keiseren ikke kan tage fra ham, forlenes med *Aleppo*, naar han selv kan vriste det fra *Tyrken*, og oppebære *tohundredede Guld-Stykker* (*Byzanter*) om *Aaret**Anna S. 403-16. *Ordrik* S. 824. *Folker* hos *Bongars* S. 420..

Man seer, det var paa den høie Tid, *Boemund* 478 døde for *Alvor*, hvad ogsaa skal være skeet snart efter hans *Hjemkomst* til *Apulien**Annas Alexiade S. 419., og vi vil forlade ham med den snurrige Oplysning, at hans *Døbe-Navn* var *Markus*, saa *Boemund* var kun et *Øge-Navn*, hans Fader engang overborde i *Spas* gav ham, efter en *Jette* af det *Navn*, som en *Saga-Mand* fortalde *Æventyr* om, formodenlig *Stal-Broderen* til *Frakke* og *Stærk-Odder*, som *Saxo* kalder *Bemon* og *Islændernes Beimun* *Stor-Viking***Ordriks Kirke-Historie* hos *Duchesne* S. 817. *Saxo* ved *Stephanus* S. 104. *Snorres Edda* (*Stokholmer-Udgaven*) S. 195..

Keiser *Alex* ansaae nu vist nok *Boemunds* *Død* for langt større *Vinding* end hele hans *Liv*, med al den *Trældom*, hvortil det saa omhyggelig var forpligtet; men desuagtet var han nu dog ikke fornøiet, uden han fik *Antiochien* med, hvortil han, der ei kunde forsvare hvad der laae ham langt nærmere havde en besynderlig *Lyst*, og hvorpaa han, for sin *Medvirkning* til dens Erobring og for alle sine *Fortjenester* af *Kors-Dragerne*, gjorde et endnu besynderligere *Krav**Annas Alexiade S. 332-33. 422-23.. Saadanne urimelige *Griller*, selv hos et langt bedre kronet *Hoved*, vilde imidlertid *Verdens-Historien* aldrig ændse, naar det ikke just havde været *Tankred*, *Alex* misundte hvad han i en *Række* af *Aar* ligesaa ædelmodig som tappert havde kæmpet for. Nu maae vi derimod føie *Prindsessen* i, med saamange andre *Mærkværdigheder* i hendes *Faders Dage*, ogsaa at omtale det *Budskab*, han sendte til *Tankred* som sin meensvorne *Træl*, der sad og gottede sig i *Mag*, sagde *Keiseren*, med hvad der havde kostet *Byzantinernes* *Blod* og *Sveed*. Da *Tankred* nu var "bindegal og formastelig" nok til at lee høit ad denne *Keiserlige Forelæsning*, og bad 479 *Gesandterne* hilse hjemme, at han fra *Antiochiens* *Bjerg-Slot* saae ned paa *Byzantinerne*, som en *Jette* paa en *Flok Myrer*, og blæste ad den *Græske Ild*; see, da blev *Keiseren* naturligviis meget *vred* og lod sine "*Vældige*" kalde, for strax at udslette et saadant *Uhyre* af *Jorden*; men da de samtlig forestillede ham, det var dog bedst, førend Man rørde ved den *Stræng*, at høre hvad *Kongen* i *Jerusalem* og de andre *Latinske* *Herrer* i *Nabolaget* meende om det, da fandt dog *Keiseren*, der var *Mening* i den *Tale*, og skikkede *Butumit* med andre Flere og med en god *Slump Penge* til *Palæstina*, for at prøve, hvad *Priis Vedkommende* satte saavel paa *Keiserens* som paa *Tankreds* *Venskab*. Som sagt, saa gjort, og da *Erfaring* lærde, at de *Allesammen* gierne vilde have *Pengene*, men *Ingen* af dem gjøre *Gavn* mod *Tankred*, lod *Keiseren* det beroe indtil videre*Annas Alexiade S. 424-29., og *Prindsessen* ymter ikke engang om, at *Døden*, for *Løn* eller *Bøn*, var saa artig at fælde den trodsige *Majestæts-Forbryder*, det er kun *Folker*, som melder *Tankreds* *Død* (1112) umiddelbar efter den mislykkede *Beleiring* af *Tyrus*, vi af *Prindsessen* høre, *Gesandterne*, der satte *Priis* paa hans *Hoved*, personlig bivaanede**Folker* hos *Bongars* S. 423.. *Antiochien* fik *Keiseren* imidlertid ikke for det, og skiøndt *Boemunds* mandlige *Afkom* uddøde med hans *Søn* og *Navner*, nedarvedes *Fyrstendømmet* dog paa *Spinde-Siden* i hans *Æt*, til den *Ægyptiske Sultan* (1268) tog det fra *Boemund* den *Sjette*.

Med *Tankred* maa Man imidlertid sige, de ægte *Normanniske Helte* uddøde, thi *Robert Villumsen* havde alt i flere *Aar* været levende død i sin *Broders Henrik* *Præste-Lærds Taarn*, og *Tankreds* *Frænde*, den seilivede *Kong Roger* paa *Sicilien* (til 1154), var vel en klog 480og lykkelig *Herre* og en dygtig *Krigs-Mand*, men ingen *Helt*.

Vi har nu ledsaget alle *Kors-Togets Høvdinger* til *Graven* undtagen *Grev Robert* den *Yngre* af *Flandern* og den gamle *Grev Raimund*, thi *Afstikkerne* *Grev Steffen* af *Blois* og *Hugo* *Konge-Broder* udelukke sig selv af

deres Tal, og tænkte siden kun forgiæves at afstryge Skammen ved et Tog til *Bagdad* (1102), der skulde fordunkle det til *Jerusalem*; thi det endtes alt i *Natolien* med den skammeligste Flugt og det fuldstændigste Nederlag, Man vel kiender*Ordriks Kirke-Historie hos Duchesne 789-93. Vilhelm af Malmsbury hos Savile S. 149. *Wilken* om Kors-Togene II. 114-48..

Robert af Flandern, *Korbogas* Rædsel, hvem *Tyrkerne* skal have kaldt Søn af St. Georg, blev ved sin Hjemkomst meer end kongelig modtaget og vandt den sjeldne Roes, at være ligesaa lydig en Søn af den hellige Kirke, som vældig Kæmpe under Korsets Banner, men han fik et sørgelig Endeligt, ved, i en af den franske Konges Hverdags-Feider, at styrte med Hesten i en Snevring, hvor han blev traadt ihjel af de Flygtninger han vilde standse*Ordrik S. 831-38. Vilhelm S. 159. *Wilken* II. 23-25.. Hans kiække Søn, *Baldvin*, kom alt i sin Ungdom ulykkelig af Dage i Normandiet, som han vilde hjælpe sin Frænde, *Robert* Galnings Søn, at tage fra den Engelske Kong *Henrik*, og med ham uddøde de gamle Flamske Grevers Hoved-Linie.

Hvad endelig gamle Grev *Raimund* angaaer, da vedblev han lige til sin Død (1105) at staae i et tvetydigt Lys for sine Samtidige, som altsaa er det historisk rette, vi maae see ham i, ladende det uafgjort, om Skylden var hans egen, eller han kun blev miskiendt, fordi han hørde til en 481ældre Slægt end den, han paa *Kors-Toget* skulde sammenvirke med. Prindsesse *Anna*, der har barbariseret hans Titel (Greve af *Sanct Gilles*) til et Navn, fortæller at i hendes Øine fordunklede denne "*Sangiles*" alle de andre Korstogs-Ledere, som Solen Stjernerne, og det var ikke meer end billigt; thi han viiste Keiseren i *Byzants* en forbausende Hengivenhed, ikke blot ved at forære ham den "*hellige Landse*", hvormed *Alex*, urimeligt nok, søgde ret at nagle *Normannen Boemund* til sit Kors, men ved at springe, naar han fløitede, saa Spørgsmaalet er kun, om han bragde hvad han ansaae for "den gode Sag" og Christenhedens Vel eller sin egen verdslige Begjærlighed dette store Offer? Det Sidste maatte naturligviis Verden troe, deels fordi den kun nødig troer paa *kloge* Folks *Ædelmodighed*, og deels fordi han virkelig, især ved paa Keiserens Vegne at ledsage "*Bagdads-Farerne*" til deres Undergang og saa lade dem i Stikken, havde Skinnet imod sig. Paa den anden Side derimod vovede *Raimund* dog, baade ved denne Leilighed og ellers, saa tit og redebon sit Liv for *Kors-Banneret*, hjalp sine ubesindige Stal-Brødre ud af saa mange og store Forlegenheder og blev sit Løfte, af al Magt at bestride de Vantroer, saa tro til Døden, at det var ubilligt at mistænke ham for Falskhed, og naar Man da tager Omstændighederne i Betragtning, lader *Alt* hvad vi veed om ham sig best forklare til hans Fordeel. En klog gammel Mand maatte nemlig enten strax indsee, eller dog snart opdage, at baade ved Indtagelsen og Forsvaret af det hellige Land var den *Byzantinske* Keisers "*Gunst og Gaver*" af megen Vigtighed, og det maatte nødvendig falde *Raimund* langt lettere at lempe sig efter *Alex*, der i Grunden var bange for *Kors-Dragerne*, nøiedes med Skinnet og brød sig slet ikke om paa hvad Maade, Man opfyldte hans Ønsker, end at spændes med Bruus-Hove482derne, som, trodsende paa deres Kraft, sædvanlig foragtede Klogskabs Raad og kunde slet ikke taale, at Nogen vilde foretrække en anden Vei til det fælles Maal end den, der hugede dem bedst. Sine fleste Dage, efter *Jerusalems* Indtagelse, tilbragde *Raimund* for Resten med Beleiringen af *Tripolis*, som han paa ingen Maade vilde opgive, men bygde sig, da den gik i Lang-Drag, den saakaldte "*Pillegriims-Borg*" paa *Libanon*, for altid at være ved Haanden, og her døde han, efter *Abulfedas* Beretning, saagodtsom kvalt af Røg ved en Ildebrand, han vilde slukke*Annas Alexiade S. 505. 29-32. 415. *Wilken* om Kors-Togene II. 197-200.. Først adskillige Aar efter hans Død overgav *Tripolis* sig, men forblev saa hos hans mandlige Arvinger til *Saladin* tog *Jerusalem*, og var siden forenet med *Antiochien*, indtil *Boemund* den Sjette mistede begge Dele.

Saaledes nedsank de Vældige i Skygge-Riget, som ikke blot rystede Jorden men reddede *Christenheden*, ikke blot udgiød Strømme af Blod, men blandede dem ogsaa til et mageløs stort og herligt Fost-Broderskab mellem de nye Folke-Færd, og det var intet Under, at *Kors-Togets* Helte misundte de *Trojanske* Sangerne, der lod dem leve med sig fra Slægt til Slægt; thi Krønikerne end sige Versene paa *Kloster-Latin* var kun en maadelig Grav-Skrift og slet intet *Efter-Mæle*. Langt om længe stræbde vel *Tasso* at forevige dem i sit "*Befriede Jerusalem*" men det har alt længe slaaet deres historiske Kyndinger, at *Homers* Helte ligne dem langt meer end *Tassos*, og hvad der desuden aldrig kommer i Folke-Munde, men føres kun i Pennen for velvillige Læsere, er intet *Efter-Mæle*, som enten fryder Helte eller vækker blandt deres Børn de slumrende Kæmper. Selv Middel-Alderens *Rim-Krøniker* og *Helte-Bøger*, som desuden kun befatte sig lidt med det Første 483Kors-Tog, er dets Helte meget for smaalige og trange, saa først naar *Iliaden*, frit oversat paa alle vore Tunge-Maal, afløser den "*Latinske Grammatik*" i vore Skoler og forklares med *Kors-Togets* Historie, da først faaer Dets Helte et værdigt *Mindes-Mærke* og *Grækernes* Høi-Sang sin rette Betydning. At Sligt maa synes de fleste Læsere urimeligt, til det *virkelig* begynder at skee, maa Skriveren finde sig i, men den billige Læser vil ogsaa finde sig i, at hvem der har Syn for Folkenes Vilkaar og Tidernes Sammenhæng beiler i sin Skrift til noget Større end Øieblikkets Bifald, og naar han seer, at *Grækerne*, som forgiæves stræbde at forekomme Middel-Alderens, har spaadomsviis besunget den, han da ogsaa med Pennen stræber at indskiærpe hvad der langt fra at være en ørkesløs Betragtning er en for alle kommende Slægter frugtbar Sandhed.

Ved at sammenligne *Kors-Toget* med *Iliaden* klarer det sig nemlig ret, at *Grækerne* kom for tidlig, thi deres *Helte-Digt* fattes aabenbar, hvad det dog ærlig fortjende: en tilsvarende "*Universal-Historisk*" Begivenhed, som "*den Trojanske Krig*", der endog neppe kan kaldes "*historisk*," jo ingenlunde er, medens *Kors-Toget*, der er en *Universal-Historisk* Begivenhed, ikke blot fattes et tilsvarende *Helte-Digt*, men savner hele det yndige, midt i Kampen rolige Anstrøg *Græker-Aanden* gav *Alt* hvad den skabde. Vi har før

bemærket, at *Byzants* ogsaa tydelig nok viser os *Skyggen* af hvad *Grækerne* skulde været i Slægtens *Middel-Alder*, og Keiser *Alex* er saa klar en *Skygge* af Folke-Lederen *Agamemnon*, at det ved første Øiekast ordenlig forbauser, og ved nærmere Betragtning giver os Nøglen til hans Løn-Kammer; thi hele Himmelheden ligger aabenbar deri, at han følte Kald til at være *Sjælen* i *Kors-Toget* mod *Tyrkerne*, men 484manglede aldeles Kraften, hvad han vel ei kunde dølge for sig selv, men stræbde desvirigere at skjule for Verden, hvorved han nødvendig kom i en falsk Stilling baade til sig selv og til den hele Begivenhed. Men saa slemt det nu end var for ham, ærgerligt for *Kors-Dragerne* og sørgeligt for *Grækerne*, saa kan vi dog lettelig trøste os derover, da vi see, der var, trods alle de Hindringer *Grækernes* Afmagt og *Gothernes* Vildskab lagde i Veien, dog fundet Raad til et *Kors-Tog*, der gjorde sin Virkning og fortjener vor Beundring, og naar vi samle i Forestillingen, hvad Feiltrinnet adskilde, har vi Alt hvad vi kan ønske: Daaden, Digtet og Lys over det Menneskelige, der laae til Grund for begge Dele. Netop fordi den egenlige *Daads-Tid*, som *Middel-Alderen* naturligtviis er, ikke var kommet i *Grækernes* gyldne Dage, men det følsomme for Menneske-Livet klarøiede Folk længdes og stirrede efter den, just derfor udtrykke deres Helte-Digte den dybe Ahnelse deraf i hele sin Friskhed og blive derved saa prophetiske, at det ingenlunde er blot det store *Kors-Tog*, men hele "*Ridder-Tiden*," der speiler sig i *Iliaden*, som begynder med en Vædde-Strid mellem *Olympierne* og ender med *Ridder-Spil* og *Fugle-Skydning* ved et Grav-Øl. Ikke blot for *Mod-Sætningens* Skyld, men ogsaa til Trøst for *Nyaars-Tiden*, der i Henseende til alt Stor-Værk har begyndt sin *Forfatter-Bane* som *Recensent*, er det høist mærkeligt, at *Odysseen* derimod begynder med *Hurlumhei* og en næsviis, opløben Dreng, men forbereder dog strax paa *Aandens* (Laertidens) Hjemkomst og slutter med aandelig Vidskabs (*Pallas Athenes*) Triumph og en smilende Udsigt til Verdens Ende, saa naar den Bog bliver indført i Skolen, ikke til at rives i Stykker og lappe Grammatikker med, men til at lære Svendene, hvordan *Athene* besøgte *Telemak*, da vil den udentvivil synes at gjøre Under-Værker, i det den fremlokke hvad den forudsiger.

485Dog, skiøndt Pennen, der vil gaae Skjalden under Øine, umuelig kan nægte ham den Fornøielse at være Pege-Pind til saadanne Bøger, eller undlade det Ønske at voxe til Stav paa saadan en Bane, maa den dog ikke derover glemme sit Kald for Øieblikket: til som formindsket Maale-Stok at følge *Alfar-Veien* under Tidens Løb, og vender derfor tilbage til sin Pligt med den Bemærkning, at efter det store *Kors-Tog* løb *Alfar-Veien* fra hele *Vester-Leden* til *Jerusalem* og næsten altid over *Konstantinopel*, men derfra deels giennem det blodrøde *Natolien*, deels over det sortladne Hav.

Nu her at holde Bog over alle de Reisende, gaaer ingenlunde an, og selv store Flokke maae nøies med at nævnes, men netop fordi der hverken var *Keisere* eller *Konger* med paa det *Første* *Kors-Tog*, uden forsaavidt Man vil sige, at *Kyri-Alax* var dog ogsaa med, er det mærkeligt at see, hvorlunde de kronede Hoveder, for at hamle op med *Ridderne*, maatte bekvemme sig til at træde i deres Fod-Spor.

De første Konger vi nu møde paa *Kors-Veien*, er, mærkeligt nok, dem fra *Danmark* og *Norge*, ret som til *Bekræftelse* paa, at *Kors-Toget* ganske rigtig var i *Nordens Aand*, saa det kun var ved et særdeles Uheld, den savnede sine visse Bud i *Leirene* ved *Antiochien* og *Jerusalem*. Efter *Albert* af *Aix*, der var *Kors-Toget* lige saa nær, som *Herodot* var *Perser-Krigen*, bestod dette Uheld i, at den *Danske Konge-Søn*, *Prinds Sven* (udentvivil den *Ubekjendte* paa den store *Viking-Snekke*) var blevet saa forsinket i *Konstantinopel*, at han kom ikke til *Nikæa*, før *Kors-Hæren* allerede var brudt op, og blev, underveis i dens Spor, med sin *Hjertens-Kiære* og 1500 Ryttere omringet, overvældet og nedsablet af *Tyrkerne***Albert fra Aix hos Bongars S. 233.*

Kongerne fra *Norden*, der, saa snart som mueligt, 486ilede til den hellige Grav, da dens Befrielse rygtedes, var *Sven Æstridsens Søn*, *Erik Eiegod*, og *Haardraades Sønnesøns-Søn Sigurd Jorsalfar*; men da *Erik*, om han end naaede *Jerusalem* (1103), dog ingen Opsigt gjorde, maae vi holde os til *Sigurd*, hvem *Folker* vel ikke nævner ved Navn, eller tæller blandt *Konger*, men betegner dog kiendelig og omtaler priselig nok. Han siger nemlig: nu (1110) førde vor Herre et Slags Folk til *Jaffa*, som kaldes "*de Norske*", med *tresindstyve* Skibe, anført af en meget smuk *Unger-Svend*, som var *Broder* til *Kongen*, og da *Kong Baldvin* bad dem endelig tøve lidt og hjælpe ham mod *Tyrkerne*, da svarede de strax, at *derfor* var de *netop* kommet, saa de vilde gaae, hvor det skulde være, naar han bare vilde sørge for Kosten. Det fandt *Baldvin* ypperligt, og tænkte først paa *Asklon*, men bestemte sig dog tilsidst for *Sidon*, og skiøndt den *Babyloniske* Sultans Flaade laae i Havnen ved *Tyrus* og var ellers immer paa *Spil*, blev den dog reent forbluffet, da det rygtedes om "*de Norske*," saa den rørde sig ikke ud af *Flekken***Folker fra Chartres hos Bongars S. 421.*

Sidons Indtagelse, som virkelig blev Følgen, er nu vel Ingen af de største Begivenheder, men dog En af de Største, der kom til at føre Navn efter *Konger* i den Egn, og selv den *Historie-Skriver*, der ingen *Nord-Bo* er, maa det glæde, at see *Snorro Sturlesens* Beretning om den fjerneste Begivenhed, han omtaler, saa godt stadfæstet af et *Øien-Vidne*, at *Kong Baldvins* Kapellan endog giver os det samme *Tal* paa de *Norske Skibe*, som den *Islandske* Lagmand**Sigurd-Jorsalfars Saga* i *Heimskringle K. 10-11.*

Det var, saavidt bekjendt, af egen Drift, at *Nordens Konger* besøgte det hellige Land, saa *Jyderne* 487skal endogsaa have tilbudt *Erik Eiegod* at give *Tredie-Delen* af deres Gods til de Fattige, naar han vilde blive hjemmest**Saxos Danmarks Krønike* ved *Stephanius 126-127.*; men Sligt var kun Tilfældet med Faa af de høie Reisende, der i det Hele kun tog liden Deel i Tidens Begeistring, naturligviis fordi den gialdt et større Rige og en høiere Krone end Deres: *Kirke-Riget* nemlig, der truede med at opluge alle *Vestens Konge-Riger*, og den *tredobbelte Krone*, der aabenbar fordunklede alle de Enkelte.

Keiser *Henrik den Fjerde* lovede vel engang at gjøre et *Kors-Tog*, men hvad han lovede i sin Nød, havde han aldrig for Skik at holde, og vi skulde da ikke have nævnet det tomme Løfte, dersom det ikke var for at erindre om, at *Hildebrands* Modstander levede endnu adskillige Aar efter *Jerusalems* Indtagelse (til 1106), hvad i det Mindste vi, der skrive Historie, finde høist urimeligt. Naar Man nemlig ret har været inde i det *Første Kors-Togs* Historie, gaaer det En tildeels, som det sikkert gik *Robert af Flandern*, da han kom hjem og maatte føre Krig med *Henrik den Fjerde*: Man kan slet ikke finde sig i, at *Skrællinger*, Man fordem kiendte, ei er døde og borte for længe siden; thi at der kun er *fem* Aar fra Mødet i *Clermont* til Kong *Gotfreds* Død, det veed *Annalisterne* vel udenad paa deres *Fingre*, men Historie-Skriveren, hvem *Kors-Toget* giver meer at bestille end et heelt Aarhundredes Bedrift, maa ordenlig samle sine Tanker, for at blive sikker paa, at Tiden var saa kort og syndes kun lang, fordi der *skedte* Saameget og *skedte* Mirakler.

Prædikanten under aaben Himmel, Pave *Urban* den Anden, var imidlertid ganske rigtig død, kun *fire* Dage efter *Jerusalems* Indtagelse, og den Kardinal *Regner* (*Rainer*), som, under Navn af *Paskal* den Anden, fulgte ham paa Thronen, havde vel, efter *Hildebrands* Dom, 488 været ham en *god Tjener*, men var derfor ogsaa en *daarlig Herre*, der hverken forstod at benytte sig af den Glands, det store *Kors-Tog* kastede paa Kirke-Riget, eller havde engang rigtig Mod til at forfægte Dets Ære. Han skulde derfor slet ikke nævnes, naar ikke hans Strid med *Keiser Henrik den Femte* i *Tydskland* havde gjort saa umaadelig Opsigt over hele *Europa*, at selv *Kyri-Alax* bevidnede ham sin inderlige Deeltagelse, og tilbød sig ædelmodig at tage *Rom* og den hellige Stol under sine Vinger—*Cassino-Krøniken* IV. 48..

Det var den gamle Trætte om "*Ring* og *Staven*," som *Henrik*, skiøndt han paa *Kirkens* Vegne havde gjort Oprør mod sin egen *Fader*, dog, saasomt han fik Magten, ikke blot oprippede, men gav en ny Vending, ved at overtale *Paven* til et meget billigt Forlig og derpaa ei blot bryde det, men *bogstavelig* tage *Hans Hellighed* ved Vinge-Benet midt i *Peters-Kirken* og kue ham til at underskrive hvad han behagede—*Sammet*. IV. 39–42.. Dette vakde naturligviis dyb Harme i hele Vester-Leden, og selv i *Tydskland*, hvor Man ellers fandt det rimeligt nok, at *Paven* skulde fire for *Keiseren*, bidrog det, med *Henriks* andre Volds-Giæringer, til at gjøre ham Helvede hedt, saa han dog omsider maatte opgive den saakaldte "*Halvhundredaars-Krig*" med *Kirke-Riget*, og slutte Freden i *Worms* (1122), hvorved han gav Afkald paa "*Ring* og *Staven*," men fik dog Lov til at have lidt *Indflydelse* paa *Bispers* og *Abbeders* Valg og, forsaavidt de skulde nyde nogen "*Kongelige Rettigheder*," da ved "*et Septer*" at forlene dem dermed—*Den Sachsiske Annalist* hos *Eccard* I. 647–49..

Stort dybere kan vi nu vel ikke her indlade os i denne udviklede Sag, der kun gjælder *Tydskland*, hvis *Kei489ser-Ret*" selv de Indfødte har haft ondt ved at forklare og end værre ved at nyde, men har Man, som Læser, ærgret sig tilgavns over selv at skulle giætte hvad det egentlig er, Skriveren byder os at lægge Mærke til, da beyrder Man dog heller Læseren med en unødvendig Oplysning, end Man udsætter sig for at sammenlignes med *Keiser-Retten*.

Naar nemlig *Hans Keiserlige Majestæt* i *Tydskland* haardnakket paastod Ret til at forlene *Bisper* og *Abbeder* med "*Ring* og *Staven*," som fra *Arilds-Tid* var de "*Kirkelige*" Sindbilleder paa den høieste *Geistlige* Værdighed, da var det ganske rigtig sluttet, at han maatte indbilde sig, han var "*Christi Statholder*" i *Tydskland* og kunde uddele "*Aandens Gaver*" til hvem han vilde, hvad Man ei engang, som *Paven* i *Rom*, behøvede at være hans *Med-Beiler* til "*Statholder-Skabet*" for at finde oprørende. Det, efter Omstændighederne, høist billige Forlig, som *Paskal* nu "ublokket" sluttede med *Henrik*, men fik saa skammelig betalt, var at han skulde holde sine *Fingre* fra *Bisper* og *Abbeder*, men de igien deres fra *Vaaben*, *Mynt*, *Told* og al anden *Kongelig Rettighed* og verdslig Bestilling. Saaledes at indskrænkes til "*Kirker* og *Klostre*" og nøies med "*Tiende* og *Offer*" og lidt "*Mensal-Gods*", fandt imidlertid de fleste *Tydske* *Bisper* og *Abbeder* var ikke blot kiedsommeligt men uforsvarligt, baade for dem og deres *Efter-Mænd*, saa de raadte selv *Keiseren* fra at beseigle det Forlig, hvorimod Freden til *Worms* var dem vel tilpas, da de gierne vilde være lidt mere uafhængige af *Keiseren* og bevare et godt Skin, naar det kunde skee paa taalelige Vilkaar.

Det var *Franskmanden Guido*, en *Greve-Søn* fra *Burgund*, i Slægt med de *Store*, der, som Pave *Calixt* den Anden, hittede paa denne *Middel-Vei* (juste-milieu), eller rettere, fik anvendt paa *Tydskland* hvad 490alt længe gjaldt i *Frankrig*, og det Vigtigste ved Freden i *Worms* var aabenbar, at Kongen i *Tydskland* dermed erkjendte *Kirke-Riget* for en *uafhængig Magt*, hvis Høvding, *Paven* i *Rom*, da umelig kunde være hans *Stat-Holder*.

Mærkværdigere end alt Dette er imidlertid den *Ligegyldighed* for *Tyrke-Krigen* og den hellige *Grav*, som synes at have været arvelig hos *Paverne* lige fra *Urban* den Anden til *Eugen* den *Tredie* i Midten af Aarhundredet; thi langt fra selv at holde Indtog i *Jerusalem*, hvad, efter al Rimelighed, maatte været enhver nyvalgt *Paves* første Omsorg, synes de aldeles at have tabt *Kirke-Rigets* Hoved-Stad og Glimmer i Øster-Leden aldeles af Sigte, til *Edessas* Fald og fuldkomne Forstyrrelse af *Tyrkerne* forfærdede baade *Paven* og Tiden, som et Drømme-Syn, saa Kong *Ludvig* den *Syvende* i *Frankrig* og *Keiser Konrad* den Anden i *Tydskland* med talrige Hære foer op i *Søvne* og efterabede (1147–48) "det *Store*" *Kors-Tog*.

Hvor ubændig nu især den *Tydske* Hær skabde sig i fremmede Lande; hvor aabenbar *Sønne-Sønnen* af *Alex*, *Tyrke-Vennen Manuel Comnen*, gik paa *Ræve-Kløer*; hvordan begge de stolte Hære, den *Tydske* alene efter *Byzantinernes* Optælling over 90000 Mand, svandt i *Natolien* som Dugg for Soel, og hvilken Stads de

høie Herrer desuagtet gjorde i *Jerusalem*; alt Dette finder Man udførlig beskrevet baade paa *Græsk* og *Latin**Hos *Byzantineren Nikitas* og *Biskop Vilhelm af Tyrus*., men da hele Udfaldet var en hovedløs Beleiring af *Damask*, som Man løb fra, siges det meget bedre med faa Ord, at her er *ingen Begivenhed* at fortælle, men kun uhyre Daarskab at beklage. Hvorledes *Konrad* og *Ludvig*, *Manuel* og *Kolonisterne*, *Paven* og *Togets* berømte *Prophet*, den *hellige Bernhard*, *deelde* 491Skylden, kan Enhver selv slutte sig til, thi de skiød den naturligviis paa hinanden, og den eneste vigtigste Følge var da, at *Moder-Landet* saa godt som opgav *Kolonien*, og at *Jerusalem* endnu før *Rigets* første Jubel-Aar, paa ny faldt i de *Vantroes Hænder*.

For imidlertid at forstaae *Undergangs-Kampen*, maae vi kaste et Blik paa *Grav-Rigets* korte Historie, der, med alle sine store Brøst, dog som det Eneste i sit Slags, altid maa findes mærkværdigt.

Ved *Gotfreds Død*, (1100) var *Riget* ret egenlig indskrænket til *Graven*, thi *Antiochien* og *Edessa* laae baade for langt fra *Haanden* og var meget for selvstændige til at regne paa, og *Jaffa*, *Rigets* eneste Sød-Stad med en daarlig *Havn*, var kun vigtig som *Færge-Sted* mellem *Graven* og de *Levedes Land*. Naar Man derhos betænker, at *Jerusalem* var saa godt som øde for *Indbyggere*, da kan Man ikke vel tænke sig et fuldkomnere *Skygge-Rige* (*Hades*) paa *Jorden*, end *Gotfreds* var, som kun befolkedes engang om *Aaret* ved *Paaske-Tider*, naar *Pillegrimmene* som *Giengangere* mylrede omkring den *hellige Grav*, for, naar *Lamperne Paaske-Aften* tændtes af dem selv, at see *Verdens Lys* paa ny, og derpaa, badede i *Jordans Flod*, at vende tilbage til deres forrige *Liv* og *Idrætter*. Da derfor i *Kong Baldvins* første Aar, *Kirke-Lamperne* om *Graven* ei til rette *Tid* vilde gjøre deres *Pligt*, blev *Rigets* *Udsigter* virkelig saa mørke, at vi maae finde den almindelige *Fortvivlelse*, et *Øien-Vidne* skildrer, meget naturlig, og uagtet *Paaske-Morgen* dengang bragde *Fryde-Sang* for *Nattens Graad*, var det dog et meget ulykkeligt *Varsel* for *Rigets Bestandighed**Folker af *Chartres* hos *Bongars* S. 407-9..

Skiøndt vi nemlig i vor *gasoplyste Tid* knap kan bare os for at smile ad *Lampe-Mirakelet* i *Grav-492*"*Kirken*, saa hængde det dog aabenbar saa nøie sammen med *Pillegrims-Fartens* hele glimrende *Blændværk*, at *Rigets Skæbne* beroede derpaa**Bohadin* ved *Schultens* S. 136., og det *Stød*, *Troen* nødvendig fik hin sørgelige *Paaske-Aften*, forvandt den vist aldrig meer, saa *Udeblivelsen* af det aarlige *Mirakel* ved den *hellige Grav* (1101) er virkelig en *Slags Stats-Begivenhed*, der ventelig har havt sin naturlige *Grund* i den *Uenighed* mellem *Præsterne* (de *Gamle* og de *Nye*, de *Græske* og *Latinske*), som *Folker* ved denne *Leilighed* ogsaa ganske rigtig ymter om.

Næste Aar indtraf en ny *Ulykke*, der for *Øieblikket* let kunde havt langt farligere *Følger*, men var dog nok *Riget* til mere *Gavn* end *Skade*. Den kongelige *Vove-Hals*, som vel er *Baldvins* rette *Titel*, mødte nemlig med nogle hundrede *Riddere*, mest *Levning* af "*Bagdads-Farerne*", vi før nævnedes, den *Ægyptiske Hær* ved *Askalon*, hvor den regelmæssig hvert Aar pleiede at indfinde sig, og *Baldvin*, der denne *Gang* havde forsmaaet at føre "*det ægte*" *Kors* med sig i *Marken*, maatte ikke blot med fyrretive *Riddere* flygte til *Rama*, men igjen stjæle sig derfra som en *Tyv* om *Natten*, og flere *Dage* vanke *fredløs* omkring mellem *Bjergene*, for ei at dele *Skæbne* med *Steffen* af *Blois* og hans andre *Stal-Brødre*, der sprang over *Klingen*. Dette skaffede vel *Kongen* endeel *Uleilighed* og *Efter-Tale*, men reddede "*det ægte*" *Korses Ære*, der øiensynlig stod paa *Spil* og var dog *Rigets Helligdom* (*Palladium*), ligesom *Lampe-Skinnet* i *Grav-Kirken* var dets *Glands***Folker fra Chartres* hos *Bongars* 415-16.. Tænker Man blot disse to *Ting* bort: *Korset*, de *Vantroes Skræk*, og, *Himmel-Lysningen*, de *Troendes Paaske-Glæde*, da forholder *Grav-Rigets* *Historie* sig aabenbar til *Kors-Togets*, som et *urimeligt* *Optrin* 493af det daglige *Liv* til et mageløst *Æventyr*, og hvor *urimeligt* end det *Forunderlige* kan synes os, saa er dog den *blotte Urimelighed* *Noget*, vi slet ikke forundre men ærgre og kiede os over.

Da *Lamperne* imidlertid dog næste *Paaske-Morgen* stræbte at indhente det *Forsømte* og siden tændte sig betimelig hvert Aar, og da det *ægte Kors* beskiæmmede *Kongen* og stod sin *Prøve*, hvergang han førde det i *Marken*, saa blev hans *Regiering* virkelig et *Efter-Skin* af *Kors-Togets Dage*, ligesom han selv og *Største-Delen* af hans *Lehns-Mænd* og *Riddere* var en *Levning* af dets *Kæmper*. Mandig sloges han hardtad aarlig med *Ægypterne* ved *Askalon*, idelig smaahuggedes han med *Emirerne* i *Damask* og *Aleppo*, stundum gik han endog over *Euphrat* til *Edessas Forsvar*, een *Gang* giennemstreifede han *Ørken* ved *Sinai* og badede sig i det *Røde Hav*, og han var tilsidst paa *Vei* til at *hjem søge* den *Babyloniske Sultan*, da han døde (1118) af en *Ret Fisk*, hans *Riddere* med deres *Landser* havde stanget til ham i *Nilen***Folker fra Chartres* hos *Bongars* S. 403-28.. Naar Man seer alle disse *Vove-Stykker* giennem atten Aar (1100-18) udførte med en *Haand-Fuld* *Kæmper*, mellem *Tyrker* og *Araber* i *Tusind-Tal*, medens *Baldvin* paa samme *Tid* beleirer og indtager *Sidon* ved *Normændenes*, *Akre*, *Tripolis* og alle *Sød-Stæderne*, paa *Askalon* og *Tyrus* nær, ved *Genuesernes* *Hjelp*, da mødes virkelig for vore *Øine Ridder-Livet* som den nedgaaende og *Borger-Livet* som den opgaaende *Soel* i et underligt *Tus-Mørke*: paa een *Gang* den gamle *Dags Grav* og den *Nyes Vugge*, kun latterligt for *Daaren*, der indbilder sig, at *uden Dag-Brækning* vilde vi faaet meget bedre *Soel-Skin*, uden al den *Giæring* var *Vinen* blevet klarere, kort sagt: havde *Forsynet* blot spurgt ham til *Raads*, skulde *Menneske-Slægten* 494ypperlig sprunget hele *Middel-Alderen*, ligesom vore unge *Oldinger* har sprunget *Manddommen* over.

Ogsaa *Baldvin* døde barnløs, thi vel giftede han sig paa sine gamle *Dage* med *Ædle*, *Enken* baade efter *Kong Knud* den *Hellige* i *Danmark* og efter *Robert* *Viskards Broder*, *Hertug Roger* paa *Sicilien*, saa denne *Robert Frisers* *Daatter* blev nu anden *Gang Dronning* og det i *Jerusalem*; men deels maa hun ogsaa dengang (1118) været lidt til *Alders*, og deels sagde Man, det var kun for *Grunkernes Skyld*, *Baldvin* beilede til

hende*Folker fra Chartres hos Bongars S. 424–27. Vilhelm Tyrier sammest. S. 808.. Han forskiød hende ogsaa virkelig igien, Aaret før sin Død, og er *Vilhelm Tyrier* efterretteligere i denne Sag end ellers sædvanlig, da brød han med det Samme det høitidelige Løfte paa *Jerusalems* Krone, han havde givet hendes Søn, Kong *Roger* paa *Sicilien*, og det, siger *Vilhelm*, var sikkert Grunden til, at de *Sicilianske* Normanner, der bedst kunde staaet Grav-Riget bi, ei lædskede det med en Drik Vand**Vilhelm Tyrier* hos Bongars S. 808–9. 815..

Nu fik da *Baldvin* sin Navner og Frænde, hidtil Greve af *Edessa*, til Eftermand, og samme Aar stiftede *Hugo* Hedning (de payens ɔ: de paganis) selv *Niende* den saakaldte "*Geistlige Ridder-Orden*," der under Navn af "*Tempel-Herrernes*," er blevet langt mere berømt og beklaget, maaskee ogsaa værre berygtet og behandlet, end den fortjende. Til Med-Beiler havde denne Orden ligefra Begyndelsen "*Johannitterne*" (siden af deres Sæde kaldt *Rhodier* og *Malthesere*), og fik siden, ved *Akres* Beleiring, en Efterligner i den "*Tydske Orden*," der tidlig fandt sin Løn i *Preusen* og nys sin Grav i *Tydskland*; men her kan vi ei sige stort mere om disse 495Ridder-Ordener i det Hele og om "*Tempel-Herrerne*" især, end at den selvgjorte og paatagne Begeistring er ligesaa *uægte*, om end ikke slet saa tom og latterlig, i *Ridder-Standen* som i *Digter-Laget*, saa hvem der indbilder sig, at enten *Gotfred* eller *Tankred* stod op igien i dem, har enten ingen Forestilling om Kors-Kæmperne, eller vil finde sig artig bedraget. Forestiller Man sig derimod *Johannitterne*, under Navn af *Hospitals-Riddere* ligegamle med Riget, som en *Skygge* af *Gotfred*, og *Tempel-Herrerne* som *Baldvin* den *Førstes* *Gienfærd*, Hine som Grav-Rigets *Liv-Vagt*, og Disse som Dets *Leie-Tropper* i Moder-Landets Sold, da vil Man finde saavel *Johannitternes* Mathed som *Tempel-Herrernes* Lumpenhed i sin Orden, og Rigets Undergang omhyggelig forberedt, medens Man i *Europa* tænkte, hvad i vort Sprog er blevet en staaende Tale-Maade, "at den *hellige Grav* var vel forvart."

Da *Baldvin* den *Anden*, meer sin Formands Abekat end Efterligner, besteg Thronen, havde den *Babyloniske* Sultan (i *Ægypten*) tabt sin Frygtelighed; men da Alting i Grav-Riget var efter en meget formindsket Maale-Stok, stod det endnu mere Fare for *Smaa-Djævlene* i *Syrien*, som havde den store Fordeel immer at være ved Haanden, og det var især to *Turkmanner* af Orthoks *Æt*, *Algazi* og hans Brodersøn *Balak*, der nu regierede deres Tid. *Algazi* blev især navnkundig ved en *glimrende* Seier over *Antiochierne* (1119), der, selv efter *Folkers* Beretning, knap kostede ham tyve Mand, skiøndt 7000 Christne beed i Græsset, og deriblandt *Tankreds* Syster-Søn, *Roger*, en drabelig Kæmpe, men i alle Maader en Galfrands, der efter *Tankreds* Død var Formynder for den unge *Boemund***Folker fra Chartres hos Bongars S. 428–29. Rogers egen Kantsler sammest. 449–66. Wilken om Kors-Togene II. 426–39.* *Balak* blev imidlertid endnu mere be496rømt ved at fange ikke, blot Grev *Goslin* af *Edessa* men Kong *Baldvin* selv (1123), hvorved han dog ingen Skade gjorde Grav-Riget, thi netop mens Kongen sad i Fængsel (1124), fældte den undslupne *Goslin Balak*, og Rigs-Forstanderen, *Vilhelm Buris*, indtog, med *Venetianernes* kraftige Understøttelse, *Tyrus*, som hidtil havde trodset**Folker fra Chartres hos Bongars S. 431–40.*

Hermed slutter *Folker*, *Baldvin* den *Førstes* Capellan og Følge-Svend paa det *Store Kors-Tog*, sin Fortælling, og vel var *Tyrus* ikke bogstavelig den sidste Erobring Grav-Riget gjorde, thi *Askalon* blev taget længe derefter, men det var dog den sidste *Udvidelse*, Riget fik, før *Edessa* faldt og det Hele øiensynlig gik Krebs-Gang, som dets meget uforskyldt berømte Historiograph, den titnævnte *Tyriske* *Ærkebisp*, ei blot bevidner men beviser. Dette er nemlig Alt, hvad han gjør godt, thi om det *Store Kors-Tog* og hele Daads-Tiden er han aldeles uefterrettelig, og han holder just op, hvor vi ønskede, han skulde begyndt, saa vi kunde faaet bedre Beskeed om Dommedags-Slaget ved den *Galilæiske Sø* og *Jerusalems* Fald. Maaskee er han bedre undskyldt for hvad vi fattes end for hvad vi finde hos ham, thi de Lærde tvistes endnu om, hvor længe han levede, men han maa dog ligefuldt, istedenfor, som hidtil, at foretrækkes, saa godt som overspringes i enhver forsvarlig Kors-Togs Historie. Uagtet derfor en *Nordisk* Historie-Skriver har ondt ved at fatte den Tanke-Gang, at *Kemaladdin* fra det *Trettende* og *Abulfeda* fra det *Fjortende* Aarhundrede, blot fordi de var *Musel-Mænd*, skulde være bedre Hjemmel i det *Ellevte* og *Tolvte* Aarhundredes Historie, end *samtidige* *Christne*, for største 497Delen *Øien-Vidner*; saa indrømmer han dog strax, at *Saladins* Haand-Skriver og Ledsager, *Bohadin*, er meget vigtigere end den *Tyriske* *Ærke-Bisp*; thi *Saladin* er aabenbar Kors-Kæmpernes Arving og Eftermand i *Grav-Riget*, som han forenede med *Ægypten*, den ældgamle *Under-Verden*, hvortil det naturhistorisk hørde. Ligesom da *Edessas* Fald var et For-Varsel om *Jerusalems*, saaledes er Paastyret i *Syrien* baade af *Al-Gazi* og *Balak*, *Thoktkin* og *Aksonkar*, *Zenki* og *Nureddin*, kun at betragte som en Hurlum-Hei af Snap-Hanerne og For-Travet, der bebudede *Halvmaane-Fylkingen*, hvormed *Saladin* efterabede det *Store Kors-Tog*.

Læseren maa ingenlunde troe, at Skriveren med beraad Hu vovede at vælge saa krænkende et Udtryk om den *store Saladin*, for hvis Ridderlige Høihed, trods selve *Tempel-Herrernes* end sige da saadanne taabelige Sværmere, som *Gotfreds* og *Tankreds*, vi ikke blot har meget Sort paa Hvidt, men "*Nathan den Vises*" (altsaa ogsaa *Moses Mendelsohns*) Høiesterets-Dom, nei, det faldt ham af Pennen i et ubevogtet Øieblik, men forsvarede sig saa haardnakket mod Stregen, der vilde skjult Skammen, at han blev nødt til at lade det staae og trøste sig med, det gaar maaskee den betænksomme Læser ikke et Haar bedre.

Det er nemlig soleklart, at hverken *Seldschuker*, *Turkmanner* eller Nogen af alle *Tyrke-Troppene* havde mindste Ahnelse om, at, de skulde gjøre Eet i det virkelige Liv, fordi de alle velsignede *Mahomed* og forgudede *Alkoranen*, førend de i *Syrien*, hvor de, snart som Venner og snart som Fiender, daglig omgikkes de *Christne*, bemærkede, at hvor nærige og splidagtige de end var, kunde dog den Korsfæstedes Navn og

Hans Tjeneres Ord vidunderlig 498 forene dem paa Kampens Dag og skaffede dem som oftest Seier. Herved gik der først efterhaanden en Smule Lys op for dem over *Troens* og *Koranens* rette Brug, og den første Efterligning finde vi ved *Antiochenernes* fuldstændige Nederlag, thi da, siger *Kemaleddin*, lod *Al-Gazi* eller *Al-Gazi* sin veltalende Kadi, *Abufadl*, giennemride Fylkingen, med en Landse i sin høire Haand, og opflamme Hæren til Kamp for *Allah* og *Propheten*, hvad vel først vakde *Skogger-Latter* hos de raa Kompaner men persede dog tilsidst *Taarer* af deres Øine og gav *Al-Gazi* vundet *Spil-Wilken om Kors-Togene II. 435.* Fra den Tid begynde de *Syriske* Muselmænd virkelig ogsaa saa smaat at gjøre fælles Sag i Prophetens Navn, men det gaaer naturligviis langsomt og lykkes kun daarligt, fordi den personlige Fordeel virker langt stærkere end det fælles Hjerne-Spind, der vel giver Menig-Mand lidt høiere Sving, da det unægtelig er mere opløftende at kæmpe for *Allah* og *Propheten* end for *Balak* og *Al-Gazi*, men er kun et *Krigs-Puds* af *Disse*, der blive ved at kæmpe for sig selv og begeistres da kun for deres egen gode Fornuft og Forstand. I det *Attende* Aarhundrede nu, da Man almindelig slet intet Begreb havde om en ægttere og høiere *religjøs Begeistring* end denne *Kurdiske* paa anden Haand, med Lidt bag Øret, fandt man den naturligviis i sin høieste Glands hos *Saladin*, der baade brugde den klogt og stræbde, ligesom *Fredrik den Eneste*, at udbrede et Skin af Høimodighed og andre christelige Dyder over sin blodige og i Grunden aldeles *Tyrkiske* Bane. Vi derimod, som vel finde, at Noget er bedre end Intet, og et godt Skin allerede store Ting i *Tyrkiet*, men at Begeistringens paa anden Haand dog altid forudsætter En fra første Haand, hvormed den slet ingen Sammenligning taaler, vi gjør vist *Saladin* al den Ære, han kan beholde, naar vi sige: 499 han "efterabede" ret smukt *ikke Tempel-Herrerne* men *Kors-Togets* virkelige Helte.

For nu imidlertid at slippe vel fra denne Udskeielse og komme rigtig til *Saladin*, maae vi lægge Mærke til, at efter *Baldvin* den *Anden*, kom den gamle *Grev Folke (Fulco)* af Anjou (1131), som havde ægtet hans Daatter *Melisende*, og kort før havde *Mosul* i *Zenki*, Latinernes *Sangvinus*, faaet en Hersker, som blev *Grav-Rigets* Skræk og *Edessas* Ulykke. Denne *Zenki* havde alt under *Baldvin* udmærket sig mod de Christne paa et Islamitisk Tog til *Syrien*, vandt fast Fod der ved at bemægtige sig *Aleppo* og havde (1137) den Fornøielse at slagte *Grav-Rigets* Fod-Folk som Faar, da *Tempel-Herrerne* og de andre Riddere, med *Kong Folke* i Spidsen, som feige Flygtninger lod dem i Stikken-Wilken om *Kors-Togene II. 645-47.* *Vilhelm Tyrier* hos *Bongars. S. 866-67.* *Wilken II. 576-84. 645-47.*

Hvad denne Gang frelste *Jerusalem* var deels en Hob Pillegrimmes betimelige Ankomst, og deels den *Byzantinske* Keisers uventede Besøg, som vi, især for Sjeldnehedens Skyld, et Øieblik maae dvæle ved.

Kyri-Alax, der, efter 37 Aars Regiering døde samme Aar som *Baldvin* den *Første*, havde vel idelig fornyet sine Fordringer paa *Antiochien*, men havde dog aldrig for Alvor stræbt at gjøre dem giældende. Hans Søn og Eftermand, *Johannes*, derimod, som for sin udmærkede Hæslighed fik et smukt Øgenavn (*Kalo-Joannes*), og haabede, ved immer at leve paa Feldt-Fod omsider at blive en Helt, han hjemsøgte nu (1137) *Syrien*, til lige Skræk for *Christne* og *Muselmænd*, med en utallig Hær, og leirede sig ved *Antiochien*. *Boemunds* Søn og Navner havde alt for en Deel Aar siden, i sin blomstrende Ungdom, sat Livet til, og *Raimund* af *Poitou*, gift med hans Daatter *Constance*, saae ingen anden Udvei end at falde til Føie, sværge *Byzantineren* Troskabs-Eed og love ham *Antiochien* for *Aleppo* og nogle, andre Stæder, som dog først skulde fratages *Musel-Mændene*. Følgen heraf var et *Syrisk* Feldt-Tog næste Sommer, der i Begyndelsen indjog *Zenki* saadan en Skræk, at *Historie-Skriveren Kemaleddins Olde-Fader* maatte over Hals og Hoved fare til *Bagdad* med Bøn om hurtig og klækkelig Undsætning; men før Hjelpen kom, var dog Faren forsvundet; thi naar en By, som Tilfældet var med *Aleppo*, vovede at gjøre haardnakket Modstand, blev *Kalo-Joannes* snart saa vreed, at han gik til en *Anden*, og saavel *Fyrst Raimund* som *Grev Goslin* den Yngre af *Edessa* havde meget mere Lyst til at spille i Brættet, end at kiæmpe for *Byzantineren*, ja, de skal endog have spillet under Dække med *Zenki*, saa Keiseren maatte reise hjem med uforrettet Sag. Vel kom han nogle Aar efter (1142) igien, men kun til en lille Forskrækkelse for *Raimund* og *Goslin*, hvis Finter han godt havde mærket, og da *Antiochien*, skiøndt under mange Komplimenter, lukkede sine Porte for ham, truede han vel med at komme tredie Gang for ramme Alvor, men hørde aldrig Giøgen meer; thi i *Kilikien* hvor han havde opslaaet sin Vinter-Leir, kom han paa Jagten af Van-Vare til at saare sig med en forgiftet Piil og deraf døde han-Vilhelm Tyrier hos *Bongars S. 849-50. 56-57. 64-65. 66. 69-74. 83-85. Nikitas om Johan Komnen K. 7-8. 11.*

Mod *Byzantineren* havde *Spille-Fuglene Raimund* og *Goslin* gjort fælles Sag, men for *Zenki* lod de hver hytte sig, om han kunde, og *Goslin*, som ikke fandt det morsomt at boe i *Edessa*, lod ogsaa den skiøtte sig selv, saa det faldt *Zenki* let at overrumple og indtage 501en Stad, der i henved halvtredsindstyve Aar havde trodset de største Hære og mangen haardnakket Beleiring. Saasnart Rygtet om Stadens Nød kom til *Jerusalem*, gjorde vel *Dronning Melisende*, som sin Søns Formyndereske, Anstalt til Undsætning, men det var bagefter, og skiøndt *Grev Goslin* siden engang (1146) stjal sig ind i Byen, tjende det kun til at foraarsage et nyt Blodbad og Stadens fuldkomne Ødelæggelse af *Zenkis* frygtelige Søn *Nureddin-Vilhelm Tyrier* hos *Bongars S. 891-92. 898-900. Wilken om Kors-Togene II. 719-34.*

Denne Jobs-Post kom naturligviis snart og ad mange Veie til Moder-Landet, men den "levende Røst", som bragde den til *Frankrig* og fandt tusindfold Gienlyd, var *Biskop Gotfreds* fra *Langres*, hvis *Jule-Præken* (1145) om *Edessa* og den *hellige Grav* gjorde saa stærkt et Indtryk paa *Kong Ludvig* den *Syvende*, der gierne med Sværdet vilde afsone sine mange grove Synder, at han strax havde ladet sig korse, hvis ikke hans *Baroner* havde sat sig imod det og paastaet, at Man først maatte høre hvad *Oraklet*, den *hellige Bernhard* fra

Clairvaux (i Champagne), sagde *Bernhard*, som strax blev hentet, vilde imidlertid hverken sige fra eller til, før det *Apostoliske Sæde*, som hele *Christenhedens* store *Orakel*, var raadspurgt, og først da *Pave Eugen* havde udstædt en almindelig Opfordring til et nyt Kors-Tog, da traadte *Bernhard* frem paa den store Forsamling ved *Vezelai*, en lille By i *Morvan* (Nivernois), pyntede *Kongen* og *Dronningen*, *Grev Didrik* af *Flandern* og endeel andre Stor-Mænd med de stadselige Kors, Paven til den Ende havde sendt, og pegende paa disse ophøiede Exempler, holdt han nu en fyrig Opmuntrings-Tale til Efterligning, der i 502 *Frankrig* neppe kunde forfeile sin Virkning**Otto* af *Freysingen* i *Fredrik Rødskjægs Levnet* I. 34-36. *Wilken* om Kors-Togene III. 33-54.. Allerede her fandt da *Bernhard* saa rivende en Afsætning paa sine Kors, at han tilsidst maatte give sin Kappe til Priis, og da han derpaa selv reiste om i Landet og anpriste sine Vare, som Synds-Forladelse og Salighed "for Røver-Kiøb," da lod al Verden sig korse. Snart fandt Man imidlertid, det var en reen Sag, at kunde *Tyrke-Blod* aftvætte alle *Synder*, da maatte *Jøde-Blod* endnu være meget bedre til det Brug, og at da *Jøderne* baade var i Nærheden og havde mange uretfærdige Penge, burde Man vænne sig til paa dem at slaae *Christus-Fiender* ihjel, og tage den timelige Fordeel deraf til et sikkert Pant paa den evige Løn. Denne Tanke-Gang blev især levende ved *Rhinen*, hvor Man alt under Forberedelsen til det "Store Kors-Tog" havde gjort det første Skridt og opflammedes nu især af Munken *Radulf* til at krone Værket, saa der ikke levnedes Liv i nogen *Jøde*, og at Man i det Mindste i Egnen omkring *Maintz* gjorde sit Bedste, seer Man af en gammel Beretning, hvis Forfatter, som trettenaars *Jøde-Dreng*, skal selv have været midt i *Ulykken***Sammest. III. Bilag 1.* Dette gav imidlertid Anledning til *Bernhards* Udenlands-Reise; thi da *Jøde-Forfølgelsen* streed ganske mod hans Følelse, og *Jøderne*, som Kasse-Mestere, havde mange Venner mellem de Store, maatte *Bernhard* selv reise til *Maintz* for at præke mod *Radulf*, og da den syndige Munk strax krøb i et Muse-Hul for den *hellige Abbed*, hvem Keisere og Konger bar paa Hænderne, fik den berømte Kors-Prædikant gode Stunder til at vise sine Gaver. Naar Man nu veed, at den *Franske Veltalenhed* har altid gjort Lykke i *Rhin-Eggen*, selv naar Man forstod Lidt eller 503Intet af Sproget, saa begriber Man let, at denne berømte Taler, hvis *Hænders Gierninger* beskrives som lutter *Mirakler*, maatte, naar de saae ham præke, endog røre Stene. Det er da ogsaa hvad Man siger, han gjorde, thi *Konrad* af *Schwaben*, længe saa haard som en Sten mod alle Overtalelser, maatte omsider dog briste i Graad og krybe til Korset, da *Bernhard*, under en almindelig Opmuntrings-Tale i *Speier*, pludselig vendte sig mod ham og tiltalte ham ikke som en Konge, men som "et Menneske-Barn," overøst af Herren med Velgierninger, men saa utaknemmelig, at han ikke vilde gaae et Fied for Ham, der paa Korset leed Døden for os**Wilken* om Kors-Togene III. 55-76..

Denne Underretning om Forberedelserne til et Tog, der saa aldeles mislykkedes, kan vel synes overflødig, men det er dog nok værdt at lægge Mærke til *Forskiellen* mellem *Urbans* og den *hellige Bernhards* Kors-Prædiken, da den ei er mindre end den mellem *Togenes* Udfald og hænger paa det Nøieste sammen dermed. Feilen, som var Løftet om "Synds-Forladelse og Salighed" for Mand-Slæt, har de vel tilfælles, men Et er dog at begeistres til ædel og mandig Kamp for den besmittede Helligdom og den undertrykte Christenhed, hvad Man saa end derfor venter, og noget ganske Andet at lokkes eller trues til en *Bods-Vandring*, hvoraf Man venter eens Fordeel hvor lumpent Man end bær sig ad og hvor lidt Man end udretter. Det Sidste var aabenbar Tilfældet her, ligesom med hine Flokke under *Peter* Eremit og *Vilhelm* Tømmer-Mand, saa Udfaldet var i sin Orden; men at der ikke kom en anden Skare efter, som lignede Heltenes, beviser enten at Tiden ikke meer havde Helte-Sind eller at *Bernhard* kun slet forstod den Konst at vække det. Man indseer ogsaa let, at en Mand, der, som *Bernhard*, var sværmerisk begejstret for *Munke-Buret* og *Løn-Gans*⁵⁰⁴*gene* der til det *himmelske Jerusalem*, umuelig kunde være begejstret for *Kæmpe-Færden* under *Vaaben-Gny* til det *Jordiske*, skiøndt han godt kunde mene, at *Tyve* og *Røvere*, *Mordere* og *Volds-Mænd*, vilde *Jægere* og *Svire-Gaster*, og alle De, der dog ikke vilde beflitte sig paa et helligt *Munke-Liv*, gjorde baade *Kirken*, *Verden* og sig selv en stor Tjeneste med at afbryde deres "daglige Sysler," og drage til det *hellige Land*, hvad enten saa de slog *Tyrkerne*, eller *Tyrkerne* slog dem. Hvad endelig *Miraklerne* angaaer, som *Bernhard* ved denne Leilighed skal have ruttet med, da maae vi naturligviis her lade dem staae ved sit Værd, og kun bemærke, at beviste de Andet end hans og hans Samtidiges *Mirakel-Tro*, hvorm Ingen tvivler, da var det i det Høieste kun, at hans Tanke-Gang *tildeels* fandt Medhold i Himlen, men ingenlunde, som Mange indbildte sig, at *daarlige Karle* skulde vinde glimrende Seire, eller at *Gud* ved *Mirakler* vilde raade Bod paa alle *Dumheder*.

Vi bemærkede forud, at en hovedløs Beleiring af *Damask* med en styg Hale (1148) var den eneste Bedrift *Keiser Konrad* og *Kong Ludvig* prøvede paa, og derom siger *Otto* af *Freysingen*, som selv var med, meget kort og koldt: trods alle deres Gienvordigheder lod dog hverken den *Tydske* eller den *Franske* Konge deres *Brasken* fare og hvad Fremgang og Udfald derefter *Damaskus-Reisen* fik, vil jeg opsætte og kanskee overlade *Andre* at fortælle**Otto* af *Freysingen* i *Barbarossas Levnet* I. 58.. Som sagt, saa gjort, *Otto* sprang det over, og var det ikke for en vis Ordens Skyld, vilde vi følge hans fristende Exempel; men nu vil vi dog bemærke, at *Damask*, lige indtil *Baldvin* den *Andens* sidste Dage, havde beholdt sin gamle Høvding, *Thoktkin*, der alt fægtede under *Korboga* ved *Antiochien*, men efter hans Død kom Staden i Forvirring og kastede sig, af Frygt for *Zenki*, i de *Christnes* 505Arme**Wilken* om Kors-Togene I. 222. II. 525-27. 685-90.. Naar derfor *Tydskerne* melde, at *Grav-Rigets* Fyrster lokkede de høie Hoveder til at beleire *Damask*, istedenfor *Askalon* eller *Aleppo*, da har Man ondt ved at troe dem, medens det derimod er høist rimeligt, hvad Alle berette, at *Somme* lod sig bestikke af *Damascenerne* og gjorde Deres til at redde Staden, som Man ovenikiøbet sagde, *Konrad* og *Ludvig* ingenlunde vilde overladt dem, men havde, meget for tidlig, lovet bort til *Greven* af *Flandern*. De *Fremmede* har da sikkert selv valgt det navnkundige *Damask*, de gamle *Chalifers*

Sæde, som en i deres Øine ligesaa glimrende som let Erobring, uden at det dog paa mindste Maade undskylder de utroe *Pullaner* (Føl), som var det Creolske Øge-Navn, Man gav de Indfødte i Grav-Riget, der tit var af blandt Herkomst og sædvanlig bedre Venner med *Tyrkerne* end med *Pillegrimmene*. Hele Bedriften, fra den pralende Ankomst til den bedrøvelige Flugt af de hellige tre Konger (Konrad, Ludvig og Baldwin den Tredie), stod imidlertid kun paa nogle faa Dage og indgiød *Tyrkerne* ligesaa dyb Ringe-Agt for *Pullanernes* fremmede Hjelpere, som de alt enstund havde baaret for dem selv**Vilhelm Tyrier* hos Bongars S. 910-14. Wilken om Kors-Togene III. (1). 234-57. Bilag 2..

Ei længe efter (1154) bemægtigede *Zenkis Søn, Nureddin* fra *Aleppo*, sig ogsaa *Damask* og grundede et *Syrisk Rige*, der aabenbar truede *Jerusalem*, medens der fra Moder-Landet var kun liden Hjelp at vente, men vi vilde dog ingen Grund have til at nævne ham, dersom han ikke havde været *Saladins* Foster-Fader og arbejdet ham i Hænderne.

Denne Ridder af Halv-Maanen, født samme Aar, som *Kalo-Joannes* fik sit Banner reist i *Antiochien* 506og *Zenki* kiøs Livet af Kongen i *Jerusalem* (1137), var nemlig vist nok intet Helte-Mønster, som Christenheden skulde rødme ved, undtagen maaskee i det *Femtende* og *Attende* Aarhundrede, men han var dog hvad Faa af de *Tyrkiske* Stor-Sultaner har været "et Menneske," og maatte, selv om han havde været en Djævel, blive navnkundig i Verdens-Historien, da det lykkedes ham at vanære Korset, og besmitte den hellige Stad, og styrte *Gotfreds* Throne. Vi har desuden, som sagt, en samtidig Levnets-Beskrivelse af ham, som vel er i Arabisk Lovtale-Stil, men hvis Forfatter, *Kadi Bohadin* fra *Mosul*, dog i *Saladins sidste* fire Aar fulgte ham som hans Skygge, og stemmer for denne Tid saa godt overeens med *Richard Løve-Hjertes* Skriver, *Galfred Vinsauf*, at Man seer, han foer ikke vitterlig med Tant.

Saladin (Troes-Helten) hedde egentlig *Joseph*, og hans Fader, *Job*, var en *Kurde*, der som Fri-Bytter (til Lands at sige) tilligemed sin Broder, *Schirku*, havde taget Tjeneste hos *Zenki*, og fandt vel siden deres Fordeel ved at gaae over til hans Fiende, men lettede saa dog igien ved lidt Utroskab hans Søn *Nureddin* Indtagelsen af *Damask* og blev hos ham meget betroede. Naar vi derfor ogsaa hos *Saladin* vel meget savne "*Ærligheden*", da maae vi ikke blot huske, det var en arvelig Mangel, men ogsaa, at det var Noget, hverken *Nureddin* eller nogen *Islamitisk* Høvding gjorde Regning paa, hvorfor den heller ikke findes mellem de fem Hoved-Dyder, hvorved Man, efter *Mahomeds* Sigende og *Bohadins* Mening, som med alle fem Fingre kan gribe Himmels Gunst. Disse fem Sandser paa Islamismens aandelige Legeme er nemlig: *Vidnesbyrdet* om Guddommens Enkelthed, *Bønne-Læsning* i rette Tid, *Gavmildhed*, *Faste* i Maaneden *Ramadan*, og en *Pillegrims-Fart til Kaaba*, 507saa for rige Folk synes det ikke vanskeligt at blive en muselmansk Helgen, men dog er det mærkeligt, at *Troes-Helten*, som dog idelig færdedes mellem *Syrien* og *Ægypten*, opsatte *Pillegrims-Farten*, til det var for silde, en Brøst, som *Bohadin*, løierligt nok, vil besmykke dermed, at i det *sidste* Aar, Helten levede, var *Pillegrims-Farten* fuldt og fast besluttet, saa det var *kun Udførelsen*, der fattedes**Saladins* Levnet af *Bohadin* S. 5. i *Schultens's* Oversættelse.. Hvad endelig *Kiækheden* angaaer, hvorom Propheten skal have sagt, at den tækkes Gud, selv i *ringeste* Grad, da maa Man ikke tænke, at *Saladins* Kiækhed var af samme Slags som *Gotfreds*, *Tankreds* eller *Rikard Løve-Hjertes*, thi han havde ikke mindste Lighed med en Vove-Hals; men han var *sei* ligesom *Kyri-Alax*, saa, hvor tit han end blev slaet, kom han dog immer igien, og var da, efter vore Begreber, ikke egentlig en Helt men en *Helte-Piner*, hvad især blev klart, da han stødte sammen med Kong *Rikard*.

Det var i *Ægypten*, *Saladin* først traadte frem paa Skue-Pladsen (1163), thi vi maa vide, at den *Fatimidiske Chalif* eller *Babyloniske Sultan* var nu blevet en ligesaadan Skygge som *Abbasiden* i *Bagdad*, saa hvem der kunde blive Anfører for hans Liv-Vagt (Mameluker) var hans og *Ægyptens* Herre, og i en Strid om denne Hæders-Post tyede en af Med-Beilerne, ved Navn *Shaver*, til *Nureddin* i *Damask*, der ei forsømde denne gode Leilighed til Indpas i *Ægypten*, men skikkede strax Tropper did under *Schirku* og *Saladin*, som vel for et Syns Skyld indsatte *Shaver* til Chalifens Herre, men vilde naturligviis selv være *Over-Herrer*. Det syndes *Shaver* imidlertid slet ikke om, og blev to Gange *Kurderne* kvit ved at kalde Kongen af *Jerusalem*, den tapre *Amalrik*, til Hjelp; men da saa *Amalrik*, som havde faaet 508Smag paa *Ægypterens* Penge, siden kom selvbuden, for at klemme Fler af ham, var *Shaver* taabelig nok til at kalde paa *Kurderne*, som strax var ved Haanden, drev *Amalrik* ud og stjal Livet af *Shaver*, før han fik Tid til at besinde sig**Vilhelm Tyrier* hos Bongars S. 959-60. 962-74. 978-82. *Bohadin* ved *Schultens* S. 30-34.. Dette Mester-Stykke tilskriver *Bohadin* udtrykkelig *Saladin*, saa det er høist rimeligt, hvad *Vilhelm Tyrier* tilføier, at han ogsaa, da hans Farbroder var død, for ganske at have frie Hænder, skal have skyndt sig at slaee *Chalifen* ihjel**Vilhelm Tyrier* hos Bongars S. 981..

Paa denne, i *Christenheden* lumpne, men *derudenfor* sædvanlige Maade blev da *Saladin* Herre af *Ægypten* (1168), og hans Keiserlige *Gavmildhed* mod Fiender saavel som mod Venner, den Dyd, han især skyldte sin Lykke og sine Lov-Talere, var ligefra Begyndelsen saa berømt, at Man siger, *den* bevægede Kong *Amalrik*, der havde gjort fælles Sag med *Byzantinerne* imod ham, til heller at opoffre sin Ære end gjøre ham nogen Skade**Wilken* om Kors-Togene III. (2.) 127-33..

Egentlig skulde nu vel *Saladin* betragtet sig som *Nureddins* Stat-Holder, men da det *Ægyptiske* Rige var baade meget større og lettere at forsvare end det *Damasceniske*, fandt han det naturligviis urimeligt, og til hans Lykke døde *Nureddin* just som han stod paa Springet at lade ham føle sin Overmagt**Bohadin* i

Samme Aar som *Nureddin* (1173) døde *Jerusalems* stridbare Konge *Amalrik*, fulgt paa Thronen af sin umyndige Søn, *Baldvin* den *Spedalske*, og da Skæbnen saa gunstig skildte ham ved begge sine Med-Beilere, baade til *Syrien* og *Ægypten*, forsømde *Saladin* ikke 509at fiske i rørte Vande, men gjorde sit Bedste til paa en passende Maade at forene de to hinanden hardtad uundværlige Lande.

Nureddins eneste Søn var baade et Barn og en Stakkel, saa ham var det ikke klogt at betroe for meget, derfor tog *Saladin*, skiøndt det ufornuftige Barn græd, i al Venskabelighed *Damask* og endeel andre Stæder fra ham, og lod ham kun beholde *Aleppo*, fordi den, skiøndt flere Gange beleiret, slet ikke vilde overgive sig.**Bohadin* ved Schultens S. 41-43. 45. *Vilhelm Tyrrier* hos *Bongars* S. 981. .

Med *Grav-Riget*, skiøndt det ogsaa havde et Barn til Konge, var det derimod langt fra at gaae saa feiende; thi da den ny *Babyloniske Sultan* viiste sig paa den gamle Val-Plads ved *Ramla*, blev han saaledes slaaet sønder og sammen af Fyrst *Rainald* fra *Antiochien*, som Rigs-Forstander, at hans Lov-Taler siger, han forvandt det først i det berømte Slag ved *Tiberias***Bohadin* ved Schultens S. 46.. Det lærde *Saladin* Forsigtighed og kun ved den kunde han spille Mester; thi hvorlidet han i Magt var *Grav-Riget* overlegen, seer Man klarlig deraf, at han i henved tyve Aar kun forgiæves stræbde at bemestre sig Fæstningen *Krak* paa den *Arabiske* Grændse, der laae ham slemt i Veien, saa han maatte trøste sig med, at Allah tog Villien i Gierningens Sted.**Sammet*. S. 38. 55-56. 58.. Derimod sloges han tappert med sine egne Troes-Forvandre og gjorde et seierrigt Tog til *Mosul*, der vel ikke lykkedes fuldstændig, men nødte dog Herrerne i *Mosul* og *Bagdad* til af fire for ham, ved hvilken Leilighed han stiftede Bekiendtskab med *Bohadin*, der siden blev hans venstre Haand og Lov-Taler.**Sammet*. S. 49-52. 56-57..

510Dette kan vel synes for meget talt om saa lidt, og det er i Grunden *ubilligt* at maale *Saladin* med den Alen, vi bruge til de *Store* i *Christenheden*; men da han engang ei blot er trukket ved Haarene midt ind imellem dem, men med mange Ophævelser foreholdt dem som et lysende Exempel, saa kan Historien ikke redde ham fra en Sammen-Ligning med sine Over-Mænd, hvorved han nødvendig maa tabe den Anseelse, han i en lavere Stilling og snevrere Kreds med Rette nød. Det skader ham imidlertid ikke, dels fordi han er død for 600 Aar siden, og dels fordi det aabenbar var hans egen Skyld; thi hvad vilde Spurv i Trane-Dands, maa Man vel her sige, og hvad vilde *Saladin* i *Jerusalem*! Man seer det nok, at i Feldt-Toget mod Kong *Amalrik* ved *Nilen*, og under sit derpaa følgende, venskabelige *Ophold* i den *Christne* *Leir***Vilhelm Tyrrier* hos *Bongars* S. 974., fik *Saladins* Tanke-Gang lidt højere Sving end Man ellers paa den Tid havde enten i *Kairo*, *Mosul* eller *Damask*; men hvorfor vilde han ikke nøies med Æren af en *mageløs Babylonisk Sultan*, der ei blot forsvarede sig paa *Ægyptens* Throne baade mod *Christne* og *Muselmænd*, men aabnede dette rige Lands forstoppede Hjelpe-Kilder, knyttede fredelig Forbindelse med den dannede Verden, og tilbagegav *Alexandrien* en Deel af sin Glands under de første *Ptolomæer*? Dette var aabenbar den høieste virkelige Ære denne *Joseph*, i sin Tid og med sin Tro, kunde naaet, men den forsmaaede han, for at løbe sig træt efter et tomt Skygge-Billede, han vidste ikke selv hvoraf, men vi see, det var af et *Mahomedansk Ridder-Skab*, der skulde fordunklet det *Christelige*, ligesom i hans Øine *Mahomeds Himmel-Reise* fordunklede *Christi Himmel-Fart*, og hvad han paa denne Vei kunde naae, naar han var allerlykkeligst, det lærer Historien; thi 511kun ved et ganske besynderligt *Lykke-Træf* kom han til at throne i *Jerusalem*, og kun ved et endnu langt urimeligere blev han trindt i *Christenheden* løftet til Skyerne, høit over *Gotfred* og *Tankred*, som alle Ridderes Stor-Mester, ja, som den sande Kong *Artus* ved det runde Bord. Men ligesom hans Glands i det hellige Land kun varede et Øieblik, til *Rikard Løve-Hjerte* stak ham af Sadelen, saaledes fordunklede han i *Christenheden* kun de store Kors-Drage, saalænge *Tusind* og *een Nat* fordunklede *Aar-Tusinders* Historie, og saasnart Nattens Spøgerier med alt deres Blænd-Værk viger for Dagens Alvor med sin store Virkelighed, da synker *Saladin* ned til en *mageløs Kurdisk Snap-Hane*, der dog havde det Uheld at møde en ligesaa *mageløs Normannisk Vove-Hals*, og til en godmodig Drømmer om *Mahomeds Verdens-Rige*, der egenlig kun blev navnkundig ved at nedrive hvad store Folk havde opbyggt, og blev i det *Attende* Aarhundrede kun de Lærdes Afgud, fordi den samme fattige Navnkundighed var Maalet for deres kritiske Bestræbelser.

Da *Vilhelm Tyrrier* (1184) sluttede sin Historie, sad hans *Discipel*, *Baldvin* den *Spedalske*, vel endnu paa Thronen, men fælde sig dog for svag til selv at staae for Styret, og havde desaarsag først udnævnt sin Svoger og formodenlige Thron-Følger, *Hvid* (*Guido*) fra *Lusignan*, Greve af *Askalon*, til Rigs-Forstander, og siden, da det mishagede Mange, i hans Sted overdraget Grev *Raimund* af *Tripolis* Bestyrelsen. Den herved opkomne Splid havde nær udartet til en Borger-Krig, da Kongen kort efter døde, og et lille Parti, med den foragtelige *Jerusalemske* Patriark, *Heraklius*, i Spidsen, stjal sig (1187) til at krone *Baldvins* ældste Syster, *Sybille* og hendes Gemal, foromtalte Grev *Hvid*.

512Under disse Omstændigheder fandt *Saladin* det betimeligt at prøve sin Lykke, og Udfaldet veed vi, men *Jerusalems* Tilbage-Fald i de Vantroes Vold ansaaes i hele *Christenheden* for saa stor en Skam og Skade og var et Hjerte-Stød, der i en heel Menneske-Alder saaledes giennemrystede *Europa*, at vi i det Mindste maae være nysgierrige efter at kiende Sammenhængen dermed.

Her, som allevegne, er det imidlertid Spørgsmaalet, ikke hvad Man i Løbet af det næste Aarhundrede fandt paa at fortælle, men hvad *Samtidige*, der ikke var for langt borte, har berettet os, og vi maatte da

nøies med hvad *Bohadin*, som dengang endnu var i *Mosul*, havde hørt hos *Saladin*, hvis der ikke mellem det kronragede Pillegrime havde været en forvoven *Engelsk-Mand*, der, istedenfor at holde sin Næse hos sig selv, stak den saa langt frem i *Jerusalems* Beleiring, at han fik en Piil igiennem den, hvoraf Spidsen blev siddende der, saalænge han levede**Radulf af Coggeshall* i *Martene* og *Durands Mindes-Mærker* V. 568.. Samme Pillegrim traf nemlig til at være den i sin Tid vellærde og velbekiendte Abbed *Radolph af Coggeshall* (i *Essex*), som kun paa hele Christenhedens Vegne tog Deel i den sørgelige Begivenhed, og hans Beskrivelse deraf er da den eneste ret Troværdige, vi har, saa det kan aldrig feile, den maa følges.

Radulf tager ogsaa netop fat, hvor *Vilhelm* slipper, ved Spliden nemlig, som *Saladin* benyttede sig af til at prøve Nyt med en talrig Hær af alle muselmanske Farver, men for ikke at brænde sig, skikkede han først 7000 Mand ind at plyndre *Galilæa* og vilde see hvad Modtagelse de mødte. De kom som en Tyv om Natten, men næste Morgen tidlig, da Taarn-Vægterne i *Nazareth* blev de omstreifende *Tyrker* vaer, gjorde de strax Anskrig og da baade 513 *Tempel-Herrernes* og *Johanniternes* Stor-Mester (*Gerhard Betfort* og *Roger Moulin*) traf til at være i Byen, kom der snart en lille Hær paa Benene af 130 Ryttere og tre, firehundrede Fod-Folk, som modig gik Fienden i Møde. Da Tyrkerne imidlertid ikke holdt Stand, forsømde de Christne at holde Trop og faldt i et Bag-Hold, som afskar Fod-Folket og nedsablede dem, hvorpaa Rytterne saae sig trindt omringede og faldt eller fangedes Allesammen, saa nær som *Tempel-Herrernes* Stor-Mester, der frelste sig med Flugten. Hans Marschal derimod (*Jaquelin Mailly*) og Johanniteren *Henrik* gjorde vel Underværker af Tapperhed, saa Ingen tilsidst turde komme dem nær, men, overvældede med Kaste-Spyd og Pile, sank dog ogsaa de ved Siden ad den fromme *Roger Moulin*, saa paa den Dag undkom slet Ingen med Æren**Radulf Coggeshall* hos *Martene* og *Durand* V. 548-52..

Dette var imellem *Paaske* og *Pindsdag* (1187), og da Grev *Raimund* hørte det, forligde han sig strax med Kong *Hvid* og hjalp ham at samle hele Rigets Styrke mod den truende Fare. Ved saa godt som at blotte alle Stæder for stridbare Mænd, fik de ogsaa snart Samling paa en Hær af 1200 Riddere og henved 20000 Fodfolk, foruden en Mængde *Turkopuler* (Tyrke-Unger), og slog Leir, som ved slige Leiligheder sædvanlig, i *Saphor-Dalen* vestenfor den *Galilæiske Sø*, hvor *Saladin* ikke vovede at angribe dem, men derimod lagde han sig for *Tiberias*, der kun var svagt besat, saa Grev *Raimunds* Frue, som var i Byen, skikkede strax Bud til den Christne Leir, at kom der ikke Undsætning næste Dag, var Haabet ude. Det var Thorsdagen, den anden *Juli*, om Aftenen, den Tidende kom til Leiren, og Krigs-Raadet, som strax blev sammenkaldt, besluttede hardtad eenstemmig at bryde op næste Morgen tidlig 514 og undsætte *Tiberias*. Kun forgiæves besvor Grev *Raimund* Kongen og dem Alle, dog ei at gjøre den Daarlighed, sigende: vel er Byen min og Faren kan Ingen gaae nærmere til Hjerte, end mig, som ovenikøbet har min Kone derinde; men i den hede Sommer at føre Folket herfra til *Tiberias*, hvor der underveis ei engang findes *Vand*, er *Galmands* Værk; thi Man tog det gode Raad for en Ræve-Streg og brød op. Omsværmet af drillende *Tyrker* og udmattet af Hede og Tørst, fik Hæren endelig henimod Aften *Søen* i Sigte og Grev *Raimund*, som havde For-Troppen, vilde nu havt alle Kræfter opbudt for at naae Søen og faae Tørsten slukket, men Kongen slog Leir, og næste Morgen tidlig, da *Saladin* rykkede frem, flygtede hele det vansmægtede Fod-Folk op paa en Bjerg-Aas og var ikke at formaae til Sværd-Slag. Nu var der ingen Redning, *Tyrkerne* brød paa i Tusind-Tal fra alle Sider, slagtede Fod-Folket, afskar For-Troppen under Grev *Raimund*, som derpaa strax tog Flugten, og sammenpressede Resten saaledes, at selv Flugt var umuelig. Kongen prøvede vel derpaa, men grebes af *Takeddin* og faldt, tilligemed Korset, sin Broder og mange af de ypperste Riddere, i Tyrkisk Fangenskab. Alle *Tempel-Herrer* og *Johanniter* lod Man næste Dag springe over Klingen og Fyrst *Rainald* dræbde *Saladin* med egen Haand**Radulf* hos *Martene* og *Durand* V. 552-58. 811-12..

I den første Forskrækkelse faldt baade *Akre* og *Bairuth*, ja, allerede i Begyndelsen af *September* overgav *Askalon* sig paa det Vilkaar, at Kongen og hans Broder og Tolv foruden af de ypperste Fanger skulde sættes i Frihed, hvad dog først skedte næsten et heelt Aar efter og kun paa den Maade, at Kongen afsvor Kronen og lovede at rømme Landet**Sammest.* V. 559-65. 73-74. 812..

Den tyvende *September* slog *Saladin* Leir for 515 *Jerusalem*, og Lærd saavel som Læg greb til Vaaben for den hellige Stad, men da Fienden opdagede, at Muren var svagest paa den Nordre Side, flyttede han Leiren did og brød Gab, saa der var intet Raad uden enten at gjøre et almindeligt Udfald eller lade sig taalmodig offre ved den hellige Grav. Det Første forbød imidlertid *Saladin* ved at stille 10000 Ryttere for Portene og det Andet forhindrede de Rige, som hemmelig traadte i Underhandling med Sultanen og forraadte den hellige Stad, imod at alle de skulde have fri Udgang, som kunde betale for sig: ti Byzantier for en voxen Mand, fem for en Kvinde og een for et Barn under syv Aar. Den tredie *October* holdt *Saladin* sit Indtog, hvorpaa *Tyrkerne* strax rensede Templet paa deres Viis, rev det store *Guld-Kors* ned fra Spiret og fyldte Staden med deres Vederstyggelighed**Radulf* hos *Martene* og *Durand* V. 567-73..

Med den *Engelske Pillegrim* stemmer her den *Muselmanske Cadi* i Henseende til Kiends-Giernerne saa nøie overeens, at vi, som fra vore Dages Krigs-Skueplads er vant til noget ganske Andet, fristes til høilig at beundre, hvad dog slet ikke er Andet end Spor af den sunde Menneske-Forstand, der lærer, at Ærlighed varer længst og at Falskhed er ligesaa daarlig stædt i Krig som Hykleri paa en Val-Plads**Bohadin* ved *Schultens* S. 67-74. 90.. Grav-Riget faldt altsaa hverken ved sine Forsvareres Feighed eller ved Seier-Herrernes Tapperhed, men ved et af de besynderlige Tilfælde, der soleklart vise, at Vedkommende har *Lykken*, altsaa, i det Mindste indtil videre, *Forsynet* imod sig, og den Haan, hvormed *Bohadin* stempler Grev

Raimunds tidlige Flugt, frikiender endog ham for at have spillet under Dække med Saladin.

Neppe var *Raimund* kommet hjem til *Tripolis*, 516 før han overleedes af den Død, han ved *Tiberias*, eller efter *Bohadin*, ved Lands-Byen *Hittin* (Hutti), første Gang i sit Liv flygtede for, og det vilde da snart været aldeles ude med *Frankerne* i *Palæstina*, hvis der ikke var traadt nye Riddere i Skranken, men de kunde heller ikke let udeblive, saalænge Moder-Landet, den Vestlige Christenhed, endnu vrimlede af dem; thi var end Begeistringen for det hellige Land og de Vantroes Ødelæggelse lunknet, saa maatte dog Grav-Rigets pludselige Fald og *Saladins* Pral nødvendig bringe meget Kæmpe-Blod i Kaag, saa det gjaldt kun om, at Moder-Landet ei blev aldeles afskaaret fra Kolonien, hvad omtrent vilde været Tilfældet, hvis det havde lykkedes *Saladin* at indtage *Tyrus*, som han endnu samme Aar (1187) i *Jule-Maaneden* for Alvor prøvede paa.

Tyrus, som endnu under Kors-Togene var en stor Handels-Stad og stærk Fæstning, havde trodset *Baldvin* den Førstes seierrige Vaaben og blev i den *Andens* Tid (1124) kun ved *Venetianernes* kraftige Understøttelse og efter fire Maaneders Beleiring indtaget; men under Forfippelsen efter Slaget ved *Tiberias* vilde den dog sikkert deelt Skæbne med *Akre* og *Askalon*, hvis den ikke i Mark-Grev *Conrad* fra *Montferrat* havde faaet en udmærket djærv og krigsvant Høvding. *Conrad*, som regnede sig i Slægt med den gamle *Vittekind*, nedstammede i alt Fald fra en *Sachsisk* Adels-Mand, som *Otto* den *Store*, da han vandt den *Lombardiske* Krone, forlenede med *Montferrat*, og hans Fader blev fanget ved *Tiberias*, men selv havde han lagt Veien om ad *Konstantinopel*, og der enstund kæmpet mandelig for en kvindagtig Keiser, saa han kom først paa Høiden af *Akre*, da den alt var faldet i *Saladins* Haand. Nær var det gaaet ham, som det gik adskillige Pillegrimme, der trøstig løb ind i den fiendtlige Havn, men han fik dog til Lykke endnu tidsnok 517 Syn paa de *Tyrkiske* Faner og dreiede af til *Tyrus*, hvor han fandt Alt i yderste Forvirring, men bragde snart Tingene i Orden, saa *Saladin* fandt Folk oppe, da han kom. Sultanen blev vel liggende for Byen en Maaned-Tid og gjorde sit Bedste, men da Mark-Greven ikke blot slog hans Flaade, men lukkede Portene op mens han stormede, da blev *Saladin* saa ærgerlig, at han brændte sine Redskaber og ophævede Beleiringen—*Bohadin* ved *Schultens* S. 72. 75. *Galfred* Vinsauf hos *Gale* II. 252–54.. Dermed opgav han imidlertid ikke Haabet, thi *Bohadin* fortæller, at da han i det ny Aar reed med ham fra *Askalon* til *Akre*, og tænkte med Forfærdelse paa det vilde, oprørte Hav, han her første Gang i sit Liv havde for Øine, da overraskede *Saladin* ham med de Ord: jeg har endnu ikke fortalt dig, hvad jeg har isinde, naar jeg faaer hele *Sø-Kysten* undertvunget, thi saa vil jeg skrive mit Testamente, dele mine Lande og hjem søge Øerne i Havet, til jeg enten finder min Død, eller faaer uddyddet alle de *Vantroer* til Verdens Ende—*Bohadin* ved *Schultens* S. 17.. Om det var hans ramme Alvor, og hvordan i saa Fald dette Halvmaane-Tog til *Gien-Giæld* for Kors-Toget vilde spændt af, kan nu vist nok Ingen vide, men det var dog godt, han ei kom i Fristelse, og dertil skal Mark-Grev *Conrad*, efter *Bohadins* Sigende, mægtig have bidraget, i det han, som var ei mindre trædsk end tapper, sendte et Maleri til *Europa* af “den hellige Grav”, nedtrampet af en Muselmansk Rytter, hvis Hest endog staldede deri—*Sammet*. S. 135–36.. Vissere og langt vigtigere er det imidlertid, at *Ærke-Bispen* af *Tyrus*, rimeligviis den titnævnte Historie-Skriver, *Vilhelm*, drog selv til *Vester-Leden* og talde *Gravens* Sag; thi han var aabenbar den levende *Røst*, som bevægede de tre ypperste Fyrster i 518 Christenheden: den *Tydske Keiser* nemlig og *Kongerne* i *Frankrig* og *England*, til at tage Korset op og følge hvad dem syndes var Herrens Vink—*Galfred* Vinsauf hos *Gale* II. 257–58..

Vi kan da ikke blive staaende ved Maleriet, men maae i Tankerne følge med *Ærke-Bispen*, hvis Skrift vel, ved at følges for troelig, har gjort Kors-Togenes Historie mere Skade end Gavn, men vækker dog Formodning om gode Tale-Gaver, og vi bemærke da i Forbigaaende, at *Pave Urban* den *Tredie* døde af Græmmelse over, at den hellige Stad, der blev vundet under hans Navn, *Urban* den *Anden*, gik tabt under ham. Hans Efter-Mand (*Gregor* den *Ottende*), der kun i et Par Maaneder beklædte det *Apostoliske* Sæde, udmærkede sig vel ved sine Klage-Breve over *Jerusalem*, hvorover Man græd og blegnede selv i det høie Norden, men det paafølgende Kors-Togs rette Paver var dog den ældgamle *Cælestin* og den ungdommelige, men i alle Maader udmærkede *Innocens* den *Tredie*.

Betragte vi nu de tre store Herrer, som antog sig *Grav-Rigets* Sag, da see vi strax, det var ikke de bedste *Kirke-Patroner*; thi *Fredrik Rødskæg* havde næsten i hele sin Keiserlige Menneske-Alder (fra 1152) ligget i Strid med den hellige Fader, især om Arve-Godset efter hans *Tydske Sønner* (*Bisperne*), som *Fredrik* fandt, han var nærmest til; hans Jævn-Aldrende, *Henrik Lyng-Stilk* (*Plantagenet*) i *England*, havde ladet den berømte *Ærke-Bisp* af *Canterbury*, *Thomas Becket*, myrde (1170), og den unge *Philip August* i *Frankrig* kom vel til at overgaae alle sine *Kapetingiske* Fædre i Navnkundighed men ingenlunde i Fromhed. Paa Begeistring for Korset var her altsaa neppe at tænke, og fandtes der en Gnist hos nogen af dem, maa det ene have været hos den gamle *Keiser*, der i sin Ungdom havde gjort *Keiser Conrads* bedrøvelige Tog 519 med og ønskede i Alderdommen aabenbar at afstryge det *Tydske* Navns Skam og afsone sine mange Synder ved den hellige Grav, men maatte lægge sine Been i *Natolien*, hvor han, efter megen Besværighed med *Græker* og *Tyrker*, druknede (1190) ved at sætte over en Flod. Af hele den stolte Hær, han med forbausende Krigs-Tugt førde til *Asien*, og hvis Rygte vakde megen Uro i *Saladins* Leir, naaede kun en sørgelig Levning *Antiochien* og *Akre*, men dog gav Keiseren, før han sank, den *Seldschukiske* Magt i *Koniah*, der igjen begyndte at reise sig, Naade-Stød—*Galfred* Vinsauf hos *Gale* S. 258–66. *Bohadin* ved *Schultens* S. 119–25. 35–36..

Med det *Fransk-Engelske* Tog, som Man allerede har ondt ved at udtale, saae det ogsaa kun maadeligt ud, thi efter, paa Korsets Vegne, at have inddrevet en svær Krigs-Styr i deres Riger, ragede Kongerne i Krig

med hinanden, og skiøndt denne blev afbrudt ved *Henriks Ydmygelse og Død* (1189), og Kors-Toget paa en Maade kom istand, var Høvdingerne dog ikke nær saa misundelige paa *Saladin*, som paa hinanden. Udfaldet kunde derfor umuelig blive ærefuldt og Toget blev kun glimrende som et *Ridder-Spil*, fordi *Rikard Løve-Hjerte* var en Mester i det, som ei fandt sin Mage blandt *Tyrker* og *Kurder*, men kun, først til sin store Ærgrelse og siden til en god Nød-Hjelp, i den *Franske Ridder Vilhelm Barr* ^{*}*Roger Howden hos Savile S. 687. Galfred Vinsauf hos Gale II. 350.*

Et saadant *Ridder-Spil* med den "hellige Landse" kan vi nu vist nok hverken sætte ved Siden ad det *Store Kors-Tog* eller skrive synderlig paa *Aandens Regning*, der, langt fra at slaae Alvor hen i Spas, selv naar den skiemter har Alvor bag Øret; men enhver Ting, der i det Store drives mesterlig, bliver dog historisk mærkværdig, og *Dys20sten* mellem *Rikard* og *Saladin* viser netop soleklart, hvad Man endelig maa lægge vel Mærke til, at det *Christelige Ridderskab* var ægte og det *Muselmanske uægte*, fra Hoved indtil Hale. Lad nemlig *Saladin* have haft alle de *Dyder*, hans Lov-Taler, og *Rikard* alle de *Lyder*, hans Avinds-Mand tillægger ham, da var det unægtelig godt for den *Babyloniske Sultan* og slemt for den *Engelske Konge*; men det er netop den største Triumph for Christenhedens "*Løve-Mod*", at dets Mangel ei kan erstattes af alle *Saladins* Dyder og dets Glands ei skjules af alle *Rikards* Feil!

Dog, det er Kiends-Giernerne, der i Historien skal tale for dem selv, og vil vi see dem, maae vi følge *Rikard* baade til og fra den store Skue-Plads for *Ridder-Spillet* mellem *Kurder* og *Christne*: paa Sletten mellem *Karmels-Bjergene*, hvor *Æren* langt meer end *Akre* var *Prisen*, hvorom de kæmpede saa haardnakket, at Offerne kan Ingen tælle.

Akre eller *Ptolomais* var imidlertid særdeles skikket til at bære Skylden for alle de Kræfter, der udtømdes, og alt det Blod, der flød i Strømme for dens Porte; thi vel er Dens Besiddelse blevet meget vigtigere, siden de *Phøniciske Havne* forstoppedes, men den kunde dog alt da med Rette kaldes Nøglen til det hellige Land, da den var *Dets* eneste taalelige Havn og beherskede *Dets* eneste Adel-Vei. Som en Bjerg-Fæstning, *Saladin* havde gjort sit Bedste med at istandsætte og maatte anstrænge sig til det Yderste for at beholde, var *Akre* tillige et *Tvistens Æble*, hvorom Man længe kunde drages og hvorved Man fandt Leilighed til at bruge alle sine Kræfter og vise alle sine Konster, saa ingen *Odysseus* kunde snildere nødt den *Kurdiske Snap-Hane* til at holde Stand og *Christenhedens Riddere* til at holde Trop, end ved, som den afsatte Kong *521Hvid*, paa Lykke og Fromme at aabne Løbe-Gravene for *Akre*. Kaldte Kong *Hvid* selv det imidlertid end ikke siden, som Man har sagt, en dum Streg, saa var det hos ham dog aabenbar kun et ridderligt Indfald han fik, da han omsider kom paa fri Fod, fik lidt Hjelp, og syndes han maatte benytte den til om mueligt at faae visse Værelser, som han ude af Fængelet aldeles fattedes. Ved *Askalons* Overgivelse havde nemlig *Saladin* vel lovet med det Allerførste at sætte baade Kongen og hans Broder og Tolv af de Ypperste dernæst i Frihed, men han vilde dog ingenlunde forhaste sig, og slap dem nødig, før han havde hele Landet i sin Magt. Da der imidlertid ingen Udkomme var med *Tyrus*, maatte *Saladin* for Skams Skyld, da snart et heelt Aar var gaaet, gjøre Alvor af det og nøies med at pine den Eed af Kongen, at han var Sultanens "Mameluk og Træl", der havde forsvoret at føre Vaaben imod ham ^{*}*Galfred Vinsauf hos Gale II. 253-66. Bohadin ved Schultens S. 90-91.. Udvexlet*, som han var for *Askalon*, gjorde Kongen sig naturligviis ei megen Samvittighed over den med Uret aftungne Eed, men holdt sig kun rolig i *Antiochien* og *Tripolis*, saalænge han var nødt dertil.

Den første Hjelp han nu fik, var fra *Sicilien*, hvis ægte *Normanniske Kong Vilhelm* nu, da de Vantroer jublede, fortrød ei at have understøttet *Jerusalems* vaklende Throne og sendte sin berømte Admiral *Margarit*, sædvanlig kaldt "*Sø-Kongen*" eller den anden *Neptunus*, til *Tyrus* og *Tripolis* med 50 Galeier og 500 Riddere. Vel foer der Skræk i *Tripolitanerne*, da de skimtede den store Flaade, som de tog for Fiendens, men da den kom nærmere med sine vaiende Kors-Bannere og andre visse Mærker, forvandlede Angesten sig til ubeskrivelig Glæde, og det med Rette; thi "*Sø-Kongen*" satte ikke blot Mandskab 522i Land, men holdt Far-Vandet ryddeligt og beskyttede Tilførselen, saa ham maatte baade *Tripolis* og *Antiochien* takke for deres Redning ^{*}*Galfred Vinsauf hos Gale II. 255-56.*

Kun forgiæves vilde nu Kong *Hvid* gjort *Tyrus* til sin Vaaben-Plads, thi Mark-Greven lukkede Portene for ham, og da var det, han besluttede, med Levningen af troe Tjenere, de *Sicilianske* Hjelpe-Tropper og Endeel *Pisaner* fra *Tyrus*, at prøve sin Lykke for *Akre*. Det Puds havde *Saladin* mindst ventet og laae derfor ganske rolig og beleirede en lille Borg i *Galilæa*, da der kom Bud paa Bud om Kong *Hvids* flyvende Fart fra *Tyrus* til Lands og Vands, og det Sidste til Sultanens store Forbauselse meldte, at *Frankerne* alt laae i Leir for *Akre* ^{*}*Sammet. II. 266-68. Bohadin ved Schultens S.91-93. 97-98.* Saaledes begyndte da (i August 1189) den berømte, næsten *toaarige* Beleiring, og vi har den saa udførlig beskrevet af to *Øien-Vidner: Engelsk-Manden Galfred* Viinprøve (*Vinsauf*) og *Mosul-Manden Bohadin*, at vi kan faae en meget levende Forestilling derom; men deels er saadanne lange Beleiringer, der tilsidst endog kiede de muntreste Kæmper, sjelden morsomme at læse meget om, og deels tillader saavel Rummet som Haand-Bogens Natur os kun at pege paa det Mærkværdigste.

Hvor mandstærk Kong *Hvid* egenlig var, da han tog sig saa store Ting for, veed vi ikke, men at han var for svag til at omringe Byen eller hindre *Saladin*, der strax var ved Haanden, fra at forstærke og forsyne Besætningen, og dog for stærk til at *Sultanen*, efter sit inderlige Ønske, kunde kvæle Beleiringen i Fødselen, det beviiste sig selv, og snart blev der Folk Nok paa begge Sider, stundum Fler end Man enten kunde bruge

eller føde*Bohadin ved Schultens S. 98-102.. Da nemlig Rygtet om den 523Tydske Keiser kom *Saladin* for Øre, sendte han *Bohadin* til *Mesopotamien* og *Chaldæa*, *Mosul* og *Bagdad*, om, Hjelp, og til ham strømmede da hele Østens Magt, og om den *Christne* Leir siger *Galfred* med et godt Skin, at der opfyldtes de Prophetiske Ord til *Jerusalem*: jeg vil hente dig Sæd fra *Norden* og samle til dig fra *Vesten*, jeg vil sige til *Norden*: giv hid og til *Syden*: læg ingen Hindring i Veien**Galfred* hos *Gale* II. 266-68.. De Allerførste der kom, var, som det med *Kirke-Folk* pleier at gaae, de der havde den længste Vei, og *Galfred* kan ikke beskrive den Trøst, det var i et fortvivlet Øieblik fra *Karmel* at opdage de 50 Snekker fra *Norden* med *tolvtusinde* Mand, deels *Danskere* og *Friser*, og deels *Engelsk-Mænd* og *Flæminger*, som aldrig saasnart saae det gode Exempel, før de fulgte det, og Natten efter kom Ridder *Jakob* fra *Avesne* (i *Hennegau*), til hvis Roes *Galfred* ei troer at kunne sige formeget, ved at sætte ham ved Siden baade ad *Hector* og *Achil* og foretrække ham for *Regulus*. Blandt de Følgende, som var utallige, maae vi først lægge Mærke til Landgrev *Ludvig* af *Thyringen*, ikke fordi der er skrevet en heel Rim-Krønike om hans Helte-Gierner, thi var de kun tigange bedre end den, var de ikke værd at nævne**Wilken* om *Kors-Togene* IV. Bilag 7., men fordi han overtalte Mark-Grev *Conrad* i *Tyrus* til at gaae med, og var selv tilligemed *Jakob* fra *Avesne* En af *Høvdingerne* i *Beleiringens første* Aar, uden Sammenligning, det *Ridderligste***Galfred* hos *Gale* II. 268-80.. Vel kan vi her ikke opholde os ved det saakaldte store Slag (i *October* 1189), som Ridderne baade vandt og tabde**Sammet* II. 269-71. *Bohadin* ved *Schultens* S. 103-10.; men maae dog ved 524denne Leilighed anmærke, at hverken der eller nogensteds finde vi *Saladin* i *Spidsen*, men immer, som en forsigtig General, blandt de Bageste, saa det eneste *Sværd-Slag* af ham selv hans Lov-Taler ihukommer, næst det hvorved han stjal Livet af den *Ægyptiske* Vezir, er det, hvormed han Dagen efter Slaget ved *Hittin* huggede Armen af den fangne Fyrst *Rainald*, der baade engang havde bespottet *Mahomed* og ved *Ramla* beskiæmmet *Troes-Helten***Bohadin* ved *Schultens* S. 27-28. Dernæst maae vi lægge Mærke til, at skøndt Ridderne i ovennævnte Slag, til *Musel-Mændenes* store Forundring, der allerede for en Sikkerheds Skyld havde plyndret deres egen Leir, slap Seiren af Hænderne og tog Hugg til *Giengiæld*, trak dog *Saladin* sig tilbage i *Vinter-Leir*, og gav dermed Ridderne frit Spille-Rum, som de, især efterat den *Tyriske* Flaade havde slaadet den *Ægyptiske*, brugde saa godt, at Fæstningen stod paa Nippet at overgive sig. Hvad der fornemmelig jog *Skræk* i *Musel-Mændene* var tre *Beleirings-Taarne* paa *Ruller*, som *Bjerger* at see til, og som det syndes, uforgjængelige, saa det eneste *Haab* var den "Græske Ild," hvortil *Chalifen* i *Bagdad* havde sendt *Saladin* alt *Tilbehør*, undtagen *Folk*, der ret forstod at lave og haandtere den; men i det sidste Øieblik var der dog en *Kaabber-Smed* fra *Damask*, som tog sig *Arbeidet* paa, slap ind i *Byen* og stak Ild paa alle tre *Uhyrerne*, saa de til *Musel-Mændenes* store Fryd og *Riddernes* *Kvide* sank i *Aske***Sammet*. S. 109-10. 114. 16-17. *Galfred* hos *Gale* II. 273-76.. *Ulykken* kommer sjelden ene, og efter *Nederlaget* paa de døde *Hjelpere* fulgte et langt føleligere paa de *Levende*, da *Fod-Folket*, som var kied ad *Lange-Legen*, paa deres egen *Haand* angreb *Saladin* og faldt som *Fluer* i *Tusind-Tal*, medens *Akres* *Besætning* benyttede *Forvirringen* til et kiækt *Ud525fald*, som førde den *Græske Ild* midt ind i *Riddernes* *Leir***Bohadin* ved *Schultens* S. 125-28. *Galfred* hos *Gale* II. 377-78. .

Dette skedte ved *Sommer-Soelhverv* (1190) og dermed endtes *Land-Grevens* *Anførsel* just ikke glimrende; thi nu var *Alle* saa *modfaldne*, at de *Intet* turde begynde paa, før end *Grev Henrik* fra *Troyes* kom, berømt og *mandstærk*, og han som bragde *Modet* med sig, fik *naturligviis* ogsaa *Anførselen*, hvorover *Land-Greven* blev saa stødt at han pakkede ind og reiste, men fandt allerede paa *Cypern* sin *Grav***Bohadin* ved *Schultens* S. 128-59. *Galfred* hos *Gale* II. 279-99..

Grev Henriks *Regierings-Tid*, hvoraf *Man* ventede saa meget, udmærkede sig imidlertid kun ved *lutter* *Ulykker*, og havde nær endt med hele *Hærens* *Undergang*; thi at *Pisanernes* *Storm* mod *Flue-Taarnet* mislykkedes og at de nye *Beleirings-Redskaber* gik samme *Vei* som de *Gamle*, var kun *Lidet*; men at der udbrød et bittert *Fiendskab* mellem *Franskmændene* og *Tydskerne*, at *Mark-Grev Conrad* stræbde at skille *Kong Hvid* ved hans *fattige Krone*, og at der endelig kom *Pest* og *Hungers-Nød* i *Leiren*, det var en *Hær* af *Ulykker*, som det var et stort *Vidunder*, der dog levned Liv i *Ridder-Skaren*. Uden her at kunne indlade os videre paa *Omfanget* af *Mark-Grevens* *Brøde*, hvem *Man* i *Leiren* gav *Skyld* for *Alt* og bandede *daglig* ned i *Helvede*, vil vi kun erindre, at *Hertug Fredrik* af *Schwaben*, som *Mark-Greven*, for at opveie det *Franske Parti*, der var ham *imod*, fik slæbt til *Leiren* med *Keiser-Hærens* *Levninger*, fik selv sin *Helsot* for *Akre*, og derhos vil vi, til *Ære* for den *ridderlige* *Taalmodighed*, anmærke, at midt under den *gruelige* *Hungers-Nød* fik 526de *Pisanske Korn-Pugere*, som med *Flid* frembragde den, dog ikke blot *Lov* at leve, men *Lov* at beholde deres *Hvede-Dynger*, til de om *For-Aaret* af dem selv faldt i *Prisen* eller sank i *Aske***Galfred* hos *Gale* II. 280. 92-93. 98-99..

Vaaren (1191) var glædelig, thi den bragde *strax*, med *Føde-Varene*, den visse *Tidende*, at *Kongerne* af *Frankrig* og *England* laae paa *Sicilien* og kunde ventes hvert Øieblik med *Alt* hvad *Man* *fattedes*, fra *Mod* til *Mad*, og da der ingen *Ting* skedte, før de kom *Begge*, maae vi i *Tankerne* gaae dem imøde og see, hvad de nølede efter saa længe.

Allerede i *September* forrige Aar (1190) var begge *Kongerne* kommet til *Messina*: *Philip August*, der saae paa *Skillingen*, aldeles ubemærket, og *Rikard*, der vilde glimre, med høieste *Bram*; men deels vilde *Vinden* ikke *strax* blive føielig og deels ragede *Rikard* snart i *Klammeri* med *By-Mændene*, og bemægtigede sig med væbnet *Haand* *Messina*, hvorved *Venskabet* mellem ham og *Philip*, der immer vaklede, nær var gaaget reent overstyr. Da *Rikard* nu desuden paa sin *Systers* *Vegne*, der var *Enke-Dronning* efter *Kong Vilhelm*, havde en svar *Afregning* med hans *Eftermand Tankred*, blev det *Vinter*, før *Man* vidste det, og det hellige *Land* maatte

da skiøtte sig selv til Foraaret**Sammest. II. 306-15.*.. Hvor nær det da kunde været bagefter med Hjelpen, har vi seet, men nu kom da endelig *Philip August* til Leiren *Paaske-Løverdag*, og blev modtaget med stor Høitid, skiøndt Musel-Mændene smiilde lidt spodsk, da de hørde at han, der var udraabt for den største Konge i Christenheden, landede kun med sex Skibe**Sammest. II, 318. Bohadin ved Schultens S. 159.*.. Nu maatte Man da trøste sig og see at skræmme Musel-Mændene med den *Engelske Konge*, 527om hvem det hed i Leiren, at vel var han ikke saa stormægtig som den *Franske*, men meget baade rigere og anderledes daadfuld end han**Bohadin ved Schultens S. 160-61.*; men ham maatte Man endnu vente paa til Pinds-Dag; thi han fik Forfald underveis.

Den store og stadselige Flaade, hvormed *Rikard* i Dimmel-Ugen løb ud fra *Messina*, blev nemlig allerede *Lang-Fredag* adsplittet i en stærk Storm, og selv blev han forslaaet først til *Kreta* og siden til *Rhodos*, hvorpaa han anløb *Kypern*, for at see, om Nogle af hans vildfarende Skibe var flydt op der, hvor Man paa *Rhodos* havde sagt ham, der var for Christne Folk ikke godt at komme. Her traf han ogsaa ganske rigtig paa Rheden ved *Limissa* (Amathusa) blandt Andet det Skib, hvorpaa hans *Syster* fra Sicilien og hans *Kiæreste* var, og befriede dem fra en dødelig Angest, da *Keiseren* endelig vilde have dem i Land, og de ingenlunde troede hans søde Ord, der kun stemmede daarlig med den Behandling, nogle strandede Engelsk-Mænd nys havde nydt**Galfred hos Gale II. 316-21.*..

Denne *Kypriotiske Keiser* hedde ellers *Isak*, og nedstammede paa Moders Side fra *Commenerne*, men havde, siger Man, blandet Blod med *Saladin*, saa Pillegrimene havde kun Ulykke af ham, og da nu *Rikard* skikkede sine visse Bud til ham for at kræve Fyldest-Gjørelse, fik han kun et grovt Svar. Her traf *Isak* imidlertid for den Urette, thi *Rikard* gjorde paa Timen Land-Gang og kiørde saaledes i Ring med hans Keiserlige Majestæt, at havde vi Stunder til at opholde os derved, vilde det strax blive os ligesaa indlysende, at *Rikard* var en vældig Kæmpe, som at *Isak* var en ussel Kryster; men da det egenlig følger af sig selv, vil vi indskrænke os til at melde, hvad Udfaldet blev. Da nemlig Keiser *Isak* havde flygtet saalænge han kunde paa sin 528gule Hingst, saa let som en Vind, og forgiæves i Bag-Hold skudt to giftige Pile efter *Rikard*, faldt han til Føie, afstod Riget og frabad sig kun Bolt og *Jern*, hvorpaa *Rikard* lod ham binde med *Sølv-Lænker*, tog alle hans Grunker, der var uhyre, indsatte Kong *Hvid*, som var kommet at søge Trøst hos ham, til sin Fuld-Mægtig paa *Kypern*, holdt Bryllup med Kongens Daatter af *Navarre*, og stak saa i Søen med sine *hundrede Snekker***Galfred hos Gale II. 321-23.*..

Endnu slap han dog ikke til *Akre* uden et lille Æventyr, som hører saa naturlig til Beleiringens Historie, at ogsaa vi i Forbigaaende maae tage det med; thi paa Høiden af *Bairuth* praiede han en Tre-Master, som først gav sig ud for en *Franskmand* og saa for en *Genueser*, men var en *Saladiner*, bestemt til *Akre* med allehaande Fornødenheder, og saasnart *Rikard* mærkede det, var han ved Haanden. Der var, efter *Bohadins* Sigende, 650 dygtige Karle ombord med Mesteren for dem Alle: *Jakob* fra *Aleppo*, og *Galfred* nægter det ikke heller at de sloges fortvivlet, saa der var ikke andet Raad, end at *Rikard* maatte lade alle sine 40 Galeier løbe Snablerne, der var til det Samme, ind i Tre-Masteren og bore den i Grund. *Bohadin* paastaaer, at Mandskabet hjalp selv til, og det kan gjerne være, men naar han siger, der blev kun een levende Mand, som *Rikard* sendte til Byes for at give ordenlig Beskeed, da maae vi desuagtet følge *Galfred*, der selv gjorde Konge-Reisen med og melder, at *Rikard* levnedes Fem og Tredives, som deels var *Emirer* og deels udlærte Tømmer-Mænd**Sammest. II. 329-30. Bohadin ved Schultens 166.*..

Saa kom da *Rikard* endelig og endelig til *Akre* i Pindse-Ugen (1191), og det var ubeskriveligt, al den Stads, der blev gjort ad ham, der ikke blot havde Pungen og lod den 529staae aaben, men havde ved *Kyperns* Indtagelse nys oprisket sit Helte-Ry og sikkert Tilførselen, ja, *Bohadin* tilstaaer selv, det giøs i Musel-Mændene, da de saae Ridder-Leiren ligesom staae i lys Lue hele Natten af Glædes-Ild**Galfred hos Gale II. 331-32. Bohadin ved Schultens S. 165.*.. Vel faldt *Rikard* snart i en svær Sygdom, men *Akres* Besætning meldte dog *Saladin*, det var blevet reent galt, siden han kom, saa nu mærkede de, det hjalp ikke at brænde "Vædere og Katte" og andet Beleirings-Tøi, naar den Græske Ild brændte uslukkelig i Fiendens Bryst. De holdt imidlertid ud en Maanedes-Tid endnu, da *Saladin* hjalp til, saa godt han kunde, uden at vove sig for yderlig; men dermed var det ogsaa forbi, og en af de første Fredager i *Juli* overgav *Akre* sig paa de Vilkaar, at Besætningen skulde have fri Afgang, som den gik og stod, naar *Saladin* udleverede det *hellige Kors*, han tog ved *Tiberias*, løslod et vist Antal Christne Fanger og betalte 200000 Gylden, hvortil *Bohadin* endnu regner 14000 Gylden, som Besætningen havde lovet *Mark-Greven* i *Tyrus* for at frelse deres Liv**Galfred hos Gale II. 333-41. Bohadin ved Schultens S. 167-79.*.. Disse Betingelser blev imidlertid aldrig opfyldte, og derfor lod Kong *Rikard* i Tyrke-Hærens Paasyn 2700 af *Gidslerne* springe over Klingen, hvorover han endnu den Dag i Dag, saavidt døde Folk kan, maa høre meget ilde, skiøndt det er vanskeligt nok at sige, hvad han skulde gjort med de *Tyrker*, naar han ei kunde købe Christne for dem og han ingen Trælle brugde**Galfred hos Gale II. 341. 45-46. Bohadin ved Schultens S. 179-84.*..

Saaledes endtes da *Akres* Beleiring, uden at Nogen veed Tal paa de Liv, den kostede, men af de *tolvtusinde* 530Danskere og Friser, Engelsk-Mænd og Flæminger, som havde holdt ud fra Først til Sidst, siger *Galfred*, der var neppe "Hundrede" tilbage**Galred hos Gale II. 368.*.. saa dersom *Tyrkerne* ei havde tabt Andet end *Akre*, havde de unægtelig faaet Strømme af Christen-Blod for Røver-Kiøb; men de havde aabenbar tabt *Modet* med *Akre*, som *Trojanerne* med *Hektor*, og dermed var Toget betalt.

Neppe var Akre taget, før den Franske Konge fik Hjem-Vee og lod sig ikke holde, saa nu stod Rikard for saavidt Ene, men dog blev en stor Deel af de Franske Riddere, under Hertugen af Burgund, hos ham, og hans Hu stod nu nærmest til Askalon; men vi kan ikke nøies med saa lidt og vilde derfor reise hjem med Philip August, naar ikke Rikard Løve-Mod (coeur lion) var af det Slags Folk, man har ondt ved at holde Øinene fra, fordi de, hardtad uden selv at vide det, gjør imellem i en Time, hvad Man ei seer Mage til i mange Aar.

Det lønner imidlertid dog ikke Umagen at følge Rikard Skridt for Skridt fra Akre til Jaffa, med Saladin, som Hannibal med Fabius, ved Siden; thi Rikard vilde aabenbar meget heller glimre end gjøre Gavn og heller beundres af Saladin end slaae ham, hvorfor han ogsaa, ligefra sin Ankomst til Akre, stod i Underhandlinger med Sultanen, og lod Ingen blive klog paa, om han virkelig havde i Sinde at indtage Jerusalem, som han vel to Gange forskrækkede, men aldrig angreb.*Sammest. II. 370-418. Bohadin ved Schultens S. 184-243.. Fra Saladin, der aldrig vovede at gjøre ham Laurbær-Krandsen stridig, vandt Rikard vel ogsaa Borger-Krandsen, da han opbygde Askalon igien, som Saladin, med Tyrkisk Lands-Faderlighed, for at sikkre, havde ødelagt, men det gik den fors31fængelige Ridder med sine Krands, ligesom det gaaer Damerne med deres, de binde med Lyst og bære for Løier men kaste for Alvor; thi før endnu Rikard forlod det hellige Land, sluttede han en Stil-Stand med Saladin, hvorved Askalons Ødelæggelse udtrykkelig bestemdes. Slikt kan let synes os ubetydeligt, fordi Askalons Tilværelse i vore Øine er det; men naar vi nu see alle de blomstrende Sø-Stæder paa Syriens og Lille-Asiens Kyst, saanær som Smyrna, i Bund og Grund ødelagte, ja, see Ødelæggelsen udbredt, saavidt som Osmannernes Hel-Hest kom, da maa det ikke glemmes, at Osmannerne i denne Henseende er Discipler af den berømte Saladin, som snildt opdagede, det var nemmere at ødelægge end at forsvare sit Land, og skiøndt Rikard fandt denne Tanke-Gang afskyelig, plettede han dog unægtelig sit og Christenhedens Skjold ved at give sit Minde til, hvad Man vel maa lade skee, naar Man ei kan forhindre det, men aldrig befordre. Længe krympede Rikard sig ogsaa og var nær sluppet bort med Christenhedens uddødelige Ære, ei at have brugt sin Magt til at nedrive men til at opbygge; men just som han i Akre stod med den ene Fod i Skibet, kom der Bud fra Jaffa, at Saladin var krøbet ud af sit Muse-Hul og angreb med langt overlegen Styrke den slet befæstede By, og det var en Næsvished, Rikard umelig kunde taale, saa han indskibede sig paa Timen med nogle faa Riddere og endeel Pisanske og Genuesiske Bue-Skytter.*Galfred hos Gale II. 411-13.. Vinden var ham imod, saa Saladin fik Stunder til at bryde ind i Jaffa, men mødte der saa fortvivlet Mod-Stand, at han omsider, meget imod sin Villie, nødtes til at gaae paa Forlig med Besætningen, som da trak sig tilbage til Borgen og skulde, hvis den ikke blev undsat til næste Lørdag-Morgen, have samme Kiøb paa sit Liv som Jerusalems Indbyggere.*Bohadin ved Schultens S. 243-50. Galfred hos Gale II. 413.. Natten imellem Fredag og Lørdag ankrede imidlertid Rikard paa Rheden ved Jaffa, og skiøndt Saladin mærkede Uraad, saa Bohadin maatte ind i Byen i Mørke, banke Tyrkerne op og see til at faae Borgen rømmet før Dag, saa lykkedes det dog ikke, fordi, efter Galfreds meget rimelige Oplysning, de første Syv, der forlod Borgen, fik Hovederne hugget af, saasnart de havde betalt Løse-Pengene, hvad Resten naturligviis fandt, var en daarlig Handel og vilde heller sælge Livet til enhver Priis end kiøbe Døden saa dyrt. Handelen gik i alt Fald tilbage, og saasnart Rikard af en Præst, der med Livs-Fare svømmede ud til ham, fik at vide, at Borgen holdt sig endnu, raabde han strax: ja, skal vi da end døe med vore Brødre, saa gid dog den skee en Ulykke, der ikke vil frem! Dermed foer han buus paa med sin rødmaalede Snekke, sprang ud til Belte-Stedet og vadede i Land, skiøndt Strand-Bredden vrimlede af Tyrker, men han vidste ogsaa nok, de kiendte ham, og havde ingen Lyst til at bides med hans Sværd og ad en Løn-Gang, som var ham bekiendt, slap han ind i Staden, lod sit Banner vaie og gjorde med Borgmændenes Hjelp i et Øieblik ryddeligt. Saladin laae vel i Leir tæt udenfor Byen, men saasnart Bohadin kom farende med den Beskeed, at "Engelsk-Manden" var selv med, blev han saa bange som en Hare og skyndte sig afsted med alle sine Tusinder, saa det var hans store Lykke, at Rikards Rytteri kun bestod af tre Heste, der knap kunde gaae, end sige løbe.*Galfred hos Gale II. 414-15. Bohadin ved Schultens S. 251. Da Tyrkerne imidlertid fik Stunder til at samle sig imellem Bjergene og hørde, at den Engelske Vove-Hals laae rolig i Leir udenfor Jaffa kun med en Haand-Fuld Folk, da besluttede de at hevne Skade, og den Arabiske Røver-Trop, som Saladin ved Akre havde oprettet til ved 533Nattetid at stjæle Allehaande, selv Patte-Børn, ud af Franke-Leiren, skulde nu gjort sit Mester-Stykke, ved at stjæle Kong Rikard, hvorpaa Saladin, som var ved Haanden med hele sit Rytteri, vilde gjort det af med Resten. Dette Skielm-Stykke mislykkedes imidlertid saa fuldkommen som Man kan tænke sig; thi først spildte Røverne den kostbare Tid paa at trættes om, hvem af dem der skulde gribe Rikard, ligesom Musene i Fabelen trættedes om, hvem der skulde hænge Bjelden paa Katten, og dernæst fik en Genueser Øie paa dem i Dagningen, saa Rikard blev i en Hast lysvaagen, foer i Harnisk med de bare Been, og gjorde saa god Anstalt til at tage imod de Fremmede, at Bohadin takker sin Gud, han den Dag var blevet ved Trosset. Rikard havde, efter Tyrkernes Formodning, ikke uden i det Høieste sytten Riddere og henvend tusinde Fod-Folk, og skiøndt vi hos Galfred see, han fik dog Samling paa lidt meer end det Dobbelt, stadfæster det sig dog, at det var kun Femten til Hest, der ikke alene bød hele det Tyrkiske Rytteri Spidsen, men foer tilsidst, da de blev kiiede af Lange-Legen, midt igiennem det, huggende ned til Høre og Venstre, saa der laae 700 Tyrker og dobbelt saamange Heste paa Pladsen, da Resten flygtede.*Galfred hos Gale II. 416-20. Bohadin ved Schultens S. 23-24. 254.. Dette var imidlertid endnu ikke Rikards hele Dag-Værk, thi mens han holdt og ærgrede sig over Fienden, der immer truede, men turde ikke slaae til, kom der Bud fra Jaffa, at der var trængt en Slump Tyrker ind i Byen, og efterat have betroet Budet, at det skulde koste hans Hals, hvis han mælede et Ord derom til nogen Anden, gjorde Rikard sig blot med et Par Riddere et Ærinde ind i Byen, slog tre Emirer og jog Resten paa Porten.*Galfred hos Gale II. 419. Radulf Coggeshall hos Martene V. 824..

534Man seer nok, at denne Tirsdag eller Onsdag (August 1192) har været En af de mest glimrende Dage, ei blot i *Rikard Løve-Mods* Levnet, men i hele Ridderskabets Historie, saa da han efter den uhyre Anstrængelse faldt i en Sygdom, laae han unægtelig paa Ærens Seng, og da *Saladin* var philisteragtig nok til at melde ham, at *nu* vilde han besøge ham i *Jaffa*, svarede *Rikard* ridderligt nok, at han skulde finde ham lysvaagen, om ikke paa Benene saa dog paa Knæerne; men da han Ingen kunde faae til at blive i *Jaffa*, mens han drog til *Akre* for at have *Ro til at* komme sig, beed han dog i det sure Æble og overgav, for en kort Stilstand, *Askalon* til Nedbrydelse**Galfred* hos Gale II. 422. *Bohadin* ved *Schultens* S. 243. 58-62..

Saaledes gik det til, siger *Rikards* gode Ven og Ledsager, *Galfred* Vinsaaf, saa hvem der siger andet, de lyver, og vi vil hverken trættes med ham, eller nægte, at de *Franske*, *Tempel-Herrerne* og *Johanniterne*, som lod en saadan knæsunken Kæmpe i Stikken, da han ei meer kunde staae ene, har meget mere Skam af *Saladins-Freden* end han; men det gjør Altsammen i Grunden slet ingen Forskiel; thi naar vi pege paa *Rikards* Glimre-Syge, Vankelmodighed og Letsind, da er det ingenlunde for at faae Sag med den i sin Tid hardtad mageløse Ridder, men for i denne Kong *Folkes* Sønne-Søn, paa Moders Side af *Angel-Sachsisk* og *Normannisk* Blod-Blanding, som i et klart Speil at betragte *Christenhedens* *Ridderskab* paa Overgangen til det *Trettende* Aarhundrede, der blev Graven baade for Dets Ære og Lykke. Selv faldt *Rikard* paa Hjem-Reisen i den Østerrigske Hertug *Leopolds* Kløer, med hvem han havde lagt sig ud i det hellige Land, maatte, til Hertugens og den Tydske Keiser *Henrik* den *Sjettes* uslukkelige Skam, kiøbe sig løs fra 535dem Begge i dyre Domme (1194), og sloges siden med *Philip August* om *Normandiet*, til han fik sit Bane-Saar af en Piil (1199); men var dog end i Døden ridderlig nok til at give sin Bane-Mand (*Bertrand Gerdon*) fem Pund for Skuddet, da han hørde det var kun Giengiæld for Sværd-Slag, der fældte baade Skyttens Fader og begge hans Brødre**Roger* *Howden* hos *Savile* 717. 34-35. 91.. *Saladin* var død for længe siden, Aaret efter *Freden*, saa hans sidste Daad var *Askalons* anden Ødelæggelse**Bohadin* ved *Schultens* S. 262., og naar Man, uden at lægge de Dyder i Vægt-Skaalen, hans Lov-Talere paa *fri* Haand tillægge ham, kun spørger om "*Kiends-Gierninger*", da har det ingen Nød, hans Rygte skal fordunkle *Rikards*, som, med alle sine Feil, dog aabenbar var en høimodig Helt, der lærde *Saladin* og alle hans Musel-Mænd igien at respektere *Christenheden*, og søgde vel sin egen Ære men slet ikke sin egen Fordeel. Hvem der betragtede *Jerusalem* som *Christenhedens* Æres-Punkt, maatte vel finde, han udrettede Intet, men Tiden viiste, at *Kypern*, som han med *meer* end *Engelsk* Gavnildhed skiænkede Kong *Hvid*, var et langt bedre Ryg-Styd for *Frankerne* i *Palæstina* end den *hellige Grav*, og vi, som ei kan misunde Musel-Mændene Graven, naar vi beholde Livet, maae da regne *Rikard* det til en stor Fortjeneste, at *Kors-Togene* endnu et heelt Aarhundrede lod sig fortsætte. Sligt klinger vist nok urimeligt, naar Man betragter *Kors-Togene* i sig selv som en Plage, der kun ved enkelte Helte-Gierninger fik en glimrende Side, og ved et lykkeligt Tilfælde nogle gavnlige Følger; men har Man faaet Øiet op for den store Kamp i *Middel-Alderen* mellem *Christenheden* og *Barbariet*, hvorunder en nydannet Verden opstaaer af den Gamles Ruiner, da seer Man let, at *Kors-Togene*, som den eneste tænkelige Art af Fælles-536Kamp mod *Tyrker* og *Mogoler*, og en mageløs stor *Olympisk Leeg* for alle de menneskelige Kræfter, var den største Lykke, der i *Middel-Alderen* kunde times vor Slægt. Paa de faste Besiddelser, som derved vandtes, kom det saalidet an, at Man tvertimod maatte sige: jo færre, des bedre, naar kun Modet ikke tabdes, eller Leiligheden afskares; thi *Grav-Rigets* Historie viser tydelig nok, at *Vestens Kæmper* hverken forstod at behandle Øster-Lænderne uden paa Val-Pladsen, eller baadede selv ved at nedsætte sig i Øster-Leden, og hvor nødvendig end *Palæstina* maatte blive Skue-Pladsen for Ridder-Tidens mest glimrende Optrin, laane *Kors-Togene* dog ingenlunde deres Vigtighed fra Det, men Det netop sin fra dem. Havde *Saladin* derfor afstaaet *Jerusalem* for *Akre* og ladet *Pilegrimene* lande der ligesaa frit, som han nu lod dem tilbede ved Graven, da havde han rimeligviis derved gjort Ende paa *Kors-Togene* og dysset *Vester-Leden* i *Søvn*, til den selv fik uventet *Tyrke-Besøg*; men da *Jerusalem* blev i *Tyrkernes* og *Sø-Stæderne* tilligemed *Kypern* i de *Christnes* Vold, kunde *Freden*, som *Pullanerne* aabenbar og selv *Moder-Landet* hemmelig ønskede, til Lykke aldrig komme ret i Stand, og *Christenheden* nødtes til, hvad det gjaldt om, at holde *Middel-Havet* ryddeligt og, saalænge mueligt, spille *Mester* paa *Syriens* og *Ægyptens* *Kyster*, hvorfra *Faren* nu, da begge disse Lande forenedes, øiensynlig truede.

Naar vi med disse Tanker følge *Rikard* hjem, da er vi langt fra at ærgre os over alle de Hjul, *Pave Innocens* den *Tredie* satte i Bevægelse for at frembringe ret et stort, almindeligt *Kors-Tog* for den hellige Grav, men fristes snarere til at ærgre os lidt over, at det kun lykkedes saa smaat. Det nytter imidlertid, som Man daglig kan see paa gamle Kiæreste-Folk, aldrig at gaae i Rette med Nogen om den Lunkenhed, der klæder saa stygt, hvor Alt engang var *Fyr* 537og *Flamme*, thi trods den bedste *Villie* har det dog ingen Art med de *Kiær-Tegn*, Man viser for *Skams* Skyld, og at Man nu i *Vester-Leden* slet ikke brød sig om at besidde den hellige Grav, naar Man kun frit kunde besøge den, blev netop soleklart, da *Kors-Prækenen* dreiede sig om "*den Skam*" det var, at lade de *Vantroer* beholde *Jerusalem*; thi paa det følgende *Tog* gjorde Man end ikke *Mine* til at befrie den hellige Grav. Derimod indtog Man *Konstantinopel* og *Damiette* i *Ægypten*, under den *Forud-Sætning*, at *Resten* da vilde falde af sig selv, men dog i Grunden med Lyst til at indtage Noget, der i sig selv var værdt at eie, hvordan det saa end gik med den lille vandløse, ufrugtbare *Jord-Plet*, paa hvis *Besiddelse* *Prædikanterne* vel, som det syndes, af gode Grunde, satte umaadelig Priis, men hvis *Værdi* dog var en stor *Hemmelighed*. De Eneste, der endnu med *Prædikanterne* sværmede for *Jerusalem*, var de halvvoxne *Franske* og *Tydske* *Drenge*, der flokkedes i Tusind-Tal med *Hyrde-Stav* og *Taske*, og haabede at *Middel-Havet* skulde aabne sig for dem, som det *Røde Hav* for *Israels* *Børn*, og *Jerusalems* *Mure* falde som *Jerichos* **Ælfrik* (*Alberik*) *Munk* hos *Leibniz* A. 1212. *Wilken* om *Kors-Togene* VI. 71-83., Noget, der kun skal

nævnes i Verdens-Historien til en lærerig Oplysning om, at naar de *halvvoxne* Drengene med Hurlumhei springe op og ruste sig til at udføre, hvad deres Olde-Fædre sværmede, men deres Fædre blev ligegyldige for, da kan Man være ligesaa rolig for Stort i *den* Retning, som Musel-Mændene nu kunde være for *store* Kors-Tog, hvor høit saa den hellige Fader end raabde: see, Børnene beskiæmmer os!

Dette være for Resten sagt uden al Fornærmelse mod *Lothar* fra *Segni* (i Kirke-Staten), en adelig Romerindes Søn, der i sin blomstrende Alder (kun 37 Aar gammel) under Navn af *Innocens* den *Tredie* nu (1198) 538besteg det Apostoliske Sæde; thi han var en dygtig Mand i sin Tid, og ei blot En af de myndigste men ogsaa af de klogeste Paver, som godt indsaar, at kom Man først af Vane med at gjøre Kors-Tog, da tabde Man snart al levende Forestilling om det store *Kirke-Rige*, hvis fuldmægtige Stat-Holder han var, og af hvis Soel-Skin dog, efter den hellige *Hildebrands* Ord, som *Innocens* udtrykkelig tilegnede sig, hvert Christent Konge-Rige skulde laane sin Glands. Glimrende var unægtelig denne Paves Regiering, saa glimrende, at han i Stats-Historien bør kaldes *Innocens* den *Store*, thi ved Siden ad ham blev alle Christenhedens Konger smaa, og selv Kongen paa *Øen*, Rikard Løvemods Broder *Johan*, maatte bogstavelig kaste sig i Støvet for hans Sende-Bud, medens *Keiseren* i *Konstantinopel* søgte Beskyttelse under hans Vinger. Lægge vi hertil, at *Innocens* aabenbar havde den *Romerske Keiser-Krone* i sin Haand og gav den til hvem han vilde, at han, som Formynder for *Fredrik Rødskiægs Sønne-Søn* og Navner, var saa godt som enevældig i *Italien*, og at Pave-Thronen i hans Dage, ved Oprettelsen af *Dominikaner* og *Fransiskaner-Ordenen*, fik en staaende Geistlig Hær, der lød ubetinget og indtog snart baade *Kirken* og *Skolen*, da kunde Man fristes til at tænke, at det store *Kirke-Rige* under ham grundfæstedes for Evigheden; men ogsaa her beviiste imidlertid Erfaringen snart, at det er ikke Guld Alt hvad der glimrer, thi netop med *Innocens* opgav *Kirke-Riget* sin *Aand*, og var siden kun et Liig, hvorom Paverne, som verdslige Skillings-Fyrster, sloges med Konger og Kiættere og med hverandre, til de, som *Chaliferne* i *Bagdad*, lærde at nøies med en tom Titel og et godt Leve-Brød. Selv de ypperste Afguder blive ligesom de mest fortryllende Drage-Dukker nødvendig til Spot, naar deres Tilbedere kiedes ved dem, og hvor tungt det end naturligviis 539faldt Christi selvgjorte Stat-Holdere at finde sig deri, var det dog en fælles Skiæbne "mod hvilken de omsonst sig stræbde at bevæbne" undtagen med Taalmodighed; men *Verdens-Historien* vilde ligefuldt beklage deres Fald, hvis de ikke, ved at forkynde *Folke-Frihed* og *Oplysning* aaben Feide, selv havde udæsket Menneske-Aanden til en Kamp paa Liv og Død. Det gjorde imidlertid allerede *Innocens* den *Store*, ved at lade "*Kors-Tog*" prædike mod *Albigenserne* i *Languedoc* og deres Beskytter Grev *Raimund*, en Ætmand af det store Kors-Togs *Nestor*. Paa *Kiætteriet* og *Fanatismen*, som *Albigenserne* beskyldtes for, kan vi her nemlig saameget mindre indlade os, som deres Lands-Herre ei var deres Anklager men Beskytter, og er det nu aldrig engang Rettens men altid Urettens Sværd, en Lands-Herre blotter mod sine Undersaatter for *Troes* og *Tankers* Skyld, da er Uretten himmelraabende, naar Høvdingen i *Aandens* Rige ei blot opfordrer det verdslige Sværd til at fuldende paa *Kiættterne* hvad det Geistlige har begyndt, men prædiker *Kors-Tog* mod hele Landskaber som befængte med *Kiætteri*; thi kun en hjerteløs Tyran slaar ihjel paa Slump for at ramme den Skyldige, og den Trøst "at Herren kiender Sine," som Hans Helligheds Legat (Abbed Arnold) skal have givet *Kors-Dragerne*, der gjorde sig Samvittighed over at storme *Beziers* (1209)*Schrøckhs *Kirke-Historie* XXIX. 626., smager unægtelig langt meer af Svovl end af Manna. Dette meer end forfløine Ord kan imidlertid gjerne være usagt, uden at det derfor ved Nedsablingen i *Languedoc* blev mindre klart, at Uskyldigheden herefter ei maatte søge sin Beskytter i Paven, men iblandt hans Fiender, og dermed var Pave-Thronen saaledes rystet i sin Grund-Vold, at de Støtter, den fik i Tigger-Munkene, baade Graa og Sorte, vel som et frygteligt *Politi* under Hel540ligheds Maske kunde forsinke, men umuelig afværge dens Fald. Dette synes *Innocens* selv at have følt, men at sidde i Grunden afmægtig paa en glimrende Verdens-Throne er en fortvivlet Stilling, thi mens Man paa den ene Side nødes til at blotte sin Svaghed, fristes Man paa den Anden kun alt for meget til med Grusomhed at dække den, og saaledes gik det nu Paven, da det *Geistlige Sværd* vel glimrede over Kongers og Fyrsters Hoved, men tørnede af mod Riddernes Hjelm og Spids-Borgernes Skjold.

Denne sørgelige Erfaring havde *Innocens* gjort og det for hele Verdens Øine, før han i Fortvivlelse udøste sin Harme paa *Albigenserne*; thi *Venetianerne*, med Frankrigs stolte Ridder-Skare i sine Garn, havde ikke blot trodset den Pavelige Ban-Straale, men havt den Triumph, at *Hans Hellighed*, for at faae Deel i Byttet, velsignede dem for det, og gjorde derved selv det "*Geistlige Sværd*" til Latter. Fra denne Side er det da især det *bagvendte* Kors-Tog, hvormed det *Trettende* Aarhundrede aabnedes, maa tildrage sig vor Opmærksomhed; thi er Bedriften end ikke stor i sig selv, saa maatte den dog gjøre stor Opsigt, som Beviis paa, at enten var det "*Geistlige Sværd*" en Død-Bider, levende Folk kunde lee ad, eller ogsaa kunde de Døde, efter Pavens egen Dom, øve større Helte-Giæringer end de Levende, og kunde altsaa lee ad dem.

Aar 1198, da *Innocens* den *Tredie* var Apostoliker i Rom, *Philip* (August) Konge i *Frankrig* og *Rikard* i *England*, da var der i den lille By *Nully*, mellem *Lagny* ved *Marne* og *Paris*, en hellig Mand ved Navn *Folke*, en stor Prædikant, ved hvem vor Herre gjorde mange Mirakler, og den samme Guds Mand kom derved saaledes for Orde, at det spurgdes til *Rom*, hvorpaa Apostolikeren strax skikkede Bud til Frankrig og gav *Folke* Befaling og Fuld-Magt til at være *Kors-Præ541dikant*. Hermed fulgde da ogsaa slig *Aflad*, som jeg nu skal fortælle, for alle dem der korsede sig og tjende vor Herre i Marken paa hin Side Havet et heelt Aar om; thi dem skulde alle deres forrige Synder, naar de vilde skrifte ærlig, være forladte, og fordi den *Aflad* hun var saa stor, blev Mangfoldige rørt i deres Hjerte og lod sig korse med gudelig Agt. Aaret efter, først i Advent, var der et *Ridder-Spil* (en Turnering) i *Champagne*, ved Slottet *Ecry*, og der lod baade Grev *Theobald* (Thibaut) af

Champagne og Brie, knap 22 Aar gammel, og Grev *Ludvig* af Blois og Chartres, 27 Aar gammel, dem korse, og disse to Grever var i Slægt baade med Kongen i *Frankrig* og med Kongen i *England*, og det gjorde saameget des større Opsigt allevegne, som de to store Franske Baroner: *Simon* Montfort og *Rainald* (Renaud) Montmirail, tog Korset med det Samme. Foruden alle de mange Lehnsmænd der nu lod dem korse med disse Høvdinger, fulgde ved Fastelavn Grev *Baldvin* af *Flandern*, med sin Frue, sin Broder *Henrik* og mangfoldige Riddere det samme gode Exempel.

Saaledes begynder Marsken i *Champagne*, *Gotfred Ville-Hardouin*, som selv hørde til fornævnte Ridder-Skare, sin berømte Historie om det *Byzantinske Kors-Tog*, og heraf see vi, det var langt mere den "store Aflad" end Udsigt til Stor-Værk, der nu lokkede Grever og Baroner med deres Riddere, og derfor gjorde det saamegen Opsigt, at de to unge Grever, især *Theobald* knap toogtyve Aar, hvis *Synde-Register* følgelig endnu kun var kort, vilde gjøre saa tidlig Bod og tjene Herren et heelt Aar for saa knap en Sold, som den Aflad, de trængde til. Det var altsaa egenlig disse to Grever og deres Følge-Svende, Man kunde forudsætte nogen Begeistring hos og vente Storværk af, men før endnu Toget begyndte, henrev Døden Grev *Theobald*, begrædt af sine Undergivne, savnet 542af alle Kors-Dragerne, der frivillig havde valgt ham til Anfører, og lige til det Sidste saa begejstret for Sagen, at han bestemte hele sin Formue til dens Fremme**Ville-Hardouin hos Ducange S. 13-15.* Handelen om Over-Farten til det hellige Land var netop dengang paa alle Riddernes Vegne sluttet med *Venedig*, hvis berømte *Doge* (Hertug), *Henrik Dandolo*, siden til stor Opbyggelse for Ridderne selv tog Korset op i Markus-Kirken, men, som en Blind kan see, med Skielmen bag Øret**Samlest. S. 6-12. 25-26.*

Da nemlig Toget skulde gaae for sig (1202), laae vel den *Venetianske* Flaade prægtig udrustet og seilfærdig, men da en heel Deel af de *Franske* og *Flamske* Riddere, trods deres hellige Løfte, enten var blevet hjemme eller indskibede sig andensteds, og *Venetianerne* dog ikke vilde slaae en Skilling af paa de 86000 Mark Sølv, den hele Skares Overfart og Underholdning skulde koste, saa kom de ordholdne Riddere derved i største Forlegenhed, og da de havde strakt dem saa vidt de kunde, fattedes der endnu 34000 Mark. Da imidlertid *Venetianerne* havde faaet Alt hvad der var at finde, besluttede de at vise dem ædelmodige, saavidt det uden deres egen Skade lod sig gjøre, og sagde til Ridderne: velan! I kan ikke betale os reent ud og vi havde da, efter Aftale, Ret til at beholde hvad vi har faaet, som reen Gevinst, men det var Synd, og derfor vil vi opfylde alle vore Forpligtelser, naar I blot vil lægge Veien om ad *Dalmatien* og hjælpe os at tugte *Zara*, som har sat sig paa Bagbenene, og ved den Leilighed tør der vel vanke Bytte Nok til at betale hvad vi borge jer saalænge. Det Forslag hugede nu vel slet ikke en stor Deel af Ridderne, men de der raadte, beed dog i det sure Æble og for at forsøde det og, saavidt mueligt, besmykke det Hele, var det nu, den gamle og blinde, men snilde og driftige *Dandolo* overraskede Tilskuerne ved baade 543selv at korse sig og prædike Kors-Tog for sine *Venetianer***Ville-Hardouin hos Ducange S. 21-26.*

Allerede herved tog dette Kors-Tog aabenbar en skiæv Retning, og det blev snart reen bagvendt, da Kors-Dragerne sluttede Handel med en landflygtig Prinds fra *Byzants* om ogsaa i Forbigaaende at indtage *Konstantinopel* og sætte ham paa Thronen. Vel fraraadte Pave *Innocens*, som var i god Forstaaelse baade med Kongen i *Ungern* og Tyrannen i *Byzants*, paa det Faderligste alle disse Optøier, ja, bansatte tilsidst *Venetianerne*; men disse *Kiøbmænd*, der, trods Kirkens Forbud, var blevet rige ved at handle med de Vantroer, brød sig kun lidt om det, saa Toget gik ligefuldt sin Gang, *Zara* blev baade taget og plyndret og *Konstantinopel* gik det ikke bedre, men saameget værre, som den i et halvhundrede Aar maatte huse Halv-Barbarerne og være Hoved-Staden for en *Latinsk* eller rettere *Frankisk* Keiser.

De nærmere Omstændigheder ved denne Tildragelse er nu vel hverken vigtige eller ridderlige nok til her at fængsle vor Opmærksomhed; men saa flygtig, som Man i Haand-Bøgerne pleier, tør vi dog ikke overfare en Begivenhed, der er langt vigtigere end den seer ud. Det er nemlig intet Mindre, end det *Byzantinske* Riges *Opløsning*, og at den gik for sig i Begyndelsen af det *Trettende* Aarhundrede, uden at dog enten *Tyrker* eller *Mogoler* før seent i det *Fjortende* vandt Noget derved, var unægtelig en stor Fordeel for *Christenheden*, hvorfor den maa takke det *Venetianske Kors-Tog*, der naturligviis, som et Handels-Foretagende, ikke var beregnet paa Ære men paa Vinding.

Den *Byzantinske* Prinds *Alex*, der tyede til Kors-Dragerne, var en Søn af den *Isak Angelos*, der 544havde stødt *Comnenerne* fra Thronen (1185), men var nu ikke blot Høisædet men Friheden og sine Øines Lys berøvet af sin egen Broder, og Handelen med Ridderne blev sluttet paa de Vilkaar, at naar *Alex* kom paa Thronen, skulde han ikke blot give sine Hjelpere Kost og Løn (200000 Mark Sølv), men i det Mindste 10000 Mand Hjelpe-Tropper til at indtage *Ægypten*, og derhos nøde den *Græske Kirke* til at hylde *Paven* i Rom**Ville-Hardouin hos Ducange S. 35-36. Nikitas Choniatas Alex Comnen III. 9.*

Den samtidige Byzantiner *Nikitas* tilstaaer selv, at *Venetianerne*, som, siden de hjalp *Kyri-Alax* mod *Normannerne*, skulde nyde Handels-Frihed hele Riget over, havde lidt store Skaar deri under de sidste Tyranner, saa de havde Fristelse Nok til Selv-Tægt, om det end ikke, som Man har sagt, var for hans Dyds Skyld, *Dandolo* havde faaet sine Øine stukket ud i *Maglegaard***Wilken om Kors-Togene V. 142-43.*, og at de, ligesom Keiserne, tog haandfaste Hjelpere, hvorfor de kunde, er ikke at fortænke dem i, saa naar det ikke skulde gælde for et *Kors-Tog* og vi turde haabe at *Frankerne* vilde føre dem anstændig op i den *Græske* Hoved-Stad, kunde vi med Fornøielse gjøre dem Selskab, ja, selv med Alt hvad der er at udsætte paa

Bedriften, maae vi dog altid heller unde *Venetianer* og *Flæminger* end *Bulgarer* og *Wallacher* Riget.

Det var lige Dagen før *Santhans-Dag* (1203), den stolte Flaade kastede Anker ved Dardanellerne, og *Gotfred* Marsk kan ikke beskrive det mageløse Indtryk, Keiser-Staden, med sine kæmpehøie Mure og sine utallige Kirke-Taarne og Paladser, gjorde paa ham og hans Stal-Brødre, men det maa han ærlig bekiende, at der var ingen Ridder saa kiæk i hele Flokken, hans Hjerte jo bankede lidt uroelig ved Tanken om, hvad der hørde til at indtage saadan en *Magle-545By-Ville-Hardouin hos Ducange S. 48-49.* Heller intet Under, lægger Marsken til, thi saalænge Verden har staaet, saa Man aldrig saa lille en Hob tage sig saa store Ting for, og skiøndt vi, der er lidt bedre hjemme i Verdens-Historien, end Marsken fra *Champagne*, just ikke tør give ham Ret heri, kan vi dog godt begribe, at baade *Franskmænd* og *Flæminger* maatte korse sig for saadan en Stad, og at Riddere, der var vant til at ligge for et lille Bjerg-Slot hele Aar, maatte være bange for at blive graa, før de vandt Bjerg-Staden ved Hellespont. Den blinde *Doge* derimod blev naturligviis ikke bange for hvad han saa, *Venetianerne* havde været i *Konstantinopel* før og Sky-Haarene blæse desuden snarest af Sø-Folk, saa ved deres Opmuntring fik Ridderne Mod til at begynde med Havne-Taarnet i *Galata*, og skiøndt *Væringerne*, som forsvarede det, var raske Karle, lykkedes det dog Kors-Dragerne ved det første Udfald, som Byzantinerne løb fra, at slaae Kæmperne tilbage og slippe ind med i Borgen, som saaledes blev taget uden Beleiring**Sammest. S. 60-61. Wilken om Kors-Togene V. 217. Nikitas om Alex Comnen III. 10.* Derpaa sprængte *Venetianerne* den berømte *Jern-Kiæde*, hvormed *Byzantinerne* havde spærret Havnen, og som er os Nord-Boer velbekiendt fra *Harald Haardraade*, der, hvis han ikke prælede, sprang lukt over den paa sin "Hav-Hest", den Nat, han flygtede fra Orme-Gaarden i *Konstantinopel* **Villehardouin hos Ducange S. 61. Harald Haardraades Saga i Heimskringle K. 15.*, og nu kunde Man da begynde at tænke paa en ordenlig Beleiring baade til Lands og Vands. Denne havde imidlertid sine store Vanskeligheder, en Storm fra Land-Siden mislykkedes, ved de *Engelske* og *Danske* Troppers (Væringernes) Tappers⁵⁴⁶hed, og skiøndt endeel Taarne ved Havnen kom i *Venetianernes* Vold, havde det dog langt Udseende, indtil den selvgjorte *Kyri-Alax*, under Skin af et kraftigt Udfald, gjorde en Afstikker af sig, hvorpaa den blinde *Isak*, der strax blev taget ud af Fængselet og sat paa Thronen, naturligviis indbød Prinds *Alex* i Franke-Leiren til at dele sin Faders Pragt og Herlighed**Ville-Hardouin S. 65-73. Nikitas Alex III. 10.*

Saaledes syndes da allerede i Juli-Maaned den Sag afgjort; men Ridderne blev dog ved at ligge i Leir ved *Pera*, deels fordi de ikke nær kunde faae hele deres Løn i en Haande-Vending og deels fordi den vaklende Throne selv følte Trang til saadanne Støtter. Det gik ogsaa godt til en Tid og den Frankiske Hoved-Anfører, Markgrev *Bonifas* af *Montferrat*, ledsagede endog med endeel Riddere den unge Keiser paa Jagten efter sin Farbroder, der vilde bygget Rede i *Adrianopel*; men allerede mens de var borte, brød Hadet mellem Græker og Latiner eller rettere dog mellem *Byzantiner* og *Franker* ud i lys Lue, da nogle *Flamske* Kors-Drager ikke fik Lov til at plyndre den *Moskee*, Musel-Mændene fra *Saladins* Tid havde i *Konstantinopel*, og stak desaarsag Ild paa Staden, hvorefter mange Gader lagdes i Aske**Ville-Hardouin hos Ducange S. 76-82. Nikitas Isak og Alex K. 2.*, Forbittrede herover drev *Byzantinerne* de hos dem bosatte *Latinere* ud i Tusind-Tal, og da den unge *Alex* nu ogsaa tænkte, han kunde nok undvære *Frankerne* og bød dem Spot til fuld Betaling, erklærede de ham tilsidst aaben Feide**Ville-Hardouin S. 82-86.* Paa denne unge Herre, der aldrig vaagnede uden til Leg og Lystighed, var nu vel Bjarkemaalet spildt, men hans Navner, *Alexios Dukas*, hvis Hjerte vel ikke duede stort, men sad dog paa det rette Sted, smed sin 547keiserlige Svire-Broder i Hullet, satte sig selv paa Thronen og bød *Frankerne* Brodden**Nikitas Isak og Alex K. 5.* Da imidlertid hans natlige Brander-Tog mod den *Venetianske* Flaade mislykkedes, var det ikke Kors-Dragerne ukiært, at Septeret kom i en Mands Haand, de ikke skyldte Andet end Sværd-Slag; thi nu turde de haabe, ved *Konstantinopels* Indtagelse og Rigets Deling som et Bytte, at faae deres Umage godt betalt, og skiøndt den første Storm blev afslaaet, fulgde dog den Anden rask derpaa og alle de Tappre kappedes for Alvor ikke blot om Æren at være den Første paa Muren, men ogsaa om Prisen af hundrede Mark Sølv, som var udlovet for det Mester-Stykke**Ville-Hardouin S. 88-97. Wilken V. 290.* Begge Dele vandt den Franske Ridder *Andreas Urboise*, thi vel var *Venetianeren Pedro Alberti* egenlig Første-Mand, men ham tog En af de andre Riddere for en *Græker* og fældte, saa han maatte nøies med at æres i Graven ved en Lig-Tale af *Dandolo* selv. Ingen af Vove-Halsene kom imidlertid til at fattes Følgeskab, og da Man nu tillige med Magt sprængte Tre af Stads-Portene, kom *Frankerne* snart saavidt, at de kunde slaae Leir inden Voldene. Det gjorde de ogsaa virkelig i den Tanke, at der endnu godt kunde behøves en heel Maaned, før deres 20000 Mand blev Mestere af den uhyre Stad med meer end 400000 Indbyggere, som kunde gjøre dem hvert Skridt stridigt; men saa haardnakkede var *Byzantinerne* langt fra at være, og Man kan ikke bare sig for at smile, naar Man hører Geheimeraad *Nikitas* fortælle, hvorlunde den tappe Keiser *Dukas*, eller, som han for sine Olympiske Øienbrynes Skyld sædvanlig kaldtes: *Murzuflos*, med alle sine tusinde Vældige flygtede for en eneste Frankisk**Ville-Hardouin S. 98. Wilken V. 290-91.* 548Ridder (Peter Plantz ellers *Braccuel*) hvem de beskrev som hardtad ni Alen lang med en Hielm som et Kirke-Taarn**Ville-Hardouin S. 99-100. 103. Nikitas Alex Murzuflos K. 2. Wilken V. 292.*

Det var om Mandagen i Dimmel-Ugen (1204) *Frankerne* tog *Konstantinopel*, paa hvis Udplyndring og øvrige Medfart vi ei her kan inklade os, men naar *Nikitas*, der selv kun med Nød og Neppe undgik Blod-Badet, for ret at beskiamme *Frankerne*, sammenligner deres grumme Adfærd i *Byzants* med *Saladins* Mildhed i *Jerusalem*, da maae vi dog aldrig glemme, at i det *Nittende* saavel som i det *Tolvte* Aarhundrede gjør det en mærkelig Forskiel, om en beleiret Stad overgiver sig eller tages med Storm; thi skiøndt hvad der er dyrisk og djævelsk bliver det under alle Omstændigheder, saa staaer det dog ingenlunde *altid eens* i

Menneskets Magt at tæmme Furierne hos sig selv, end sige hos Andre.

Kort efter *Paaske* skred Frankerne til et Keiser-Valg, som faldt paa Grev *Baldvin af Flandern* og *Hennegau*, der vel ikke nedstammede fra *Robert Friser*, men dog fra den gamle *Baldvin* med *Staal-Armen*, der i det *Niende* Aarhundrede bortførde en Enke-Dronning og Keiser-Daatter, hvad Man, i en Lignelse, ogsaa kunde sige om hans Ætmand, der indtog Keiser-Staden med *Staal-Handske* og *latiniserede* det Byzantinske Rige. Havde det ikke været for Ærens Skyld, maatte *Baldvin* imidlertid langt heller nøjedes med sit Grevskab; thi han fik efter Aftale kun "*Fjerde-Parten*" saavel af *Konstantinopel* som af den *Balkanske Halv-Øe*, der udgjorde hele det Latinske Keiserdom, medens de tre *Fjerde-Parter* deelttes mellem *Ridderne* og *Venetianerne*, og den Smule han blev raadig over var endda langt meer end han kunde forsvare, som havde baade *Byzantinerne* og deres naturlige Fien⁵⁴⁹der imod sig. Inden Aaret var omme, blev *Baldvin* fanget af Kongen i *Bulgarien* og *Vallachiet*, med hvem han sloges om *Adrianopel*, og Man maa snarere forundre sig over at de *Frankiske Ridderne* dog beholdt *Konstantinopel* over *halvtredsindstyve* Aar (til 1261), end at de ikke gjorde Umueligheder, hvortil det aabenbar hørde at skabe et kraftigt Byzantinsk Rige enten af slet ingen Ting eller dog af en aldeles ubekvem Materie. Hvor lidt *Vester-Ledens Folk* endnu forstaae at behandle og oplive *Græker*, har det sidste Aar-Tiendes Erfaring kun alt for tydelig viist, og i det *Trettende* Aarhundrede, da de to første Forholds-Regler maatte blive at give den *Græske Kirke* en *Latinsk Patriark* og udstykke Landet mellem *Frankiske Ridderne*, kan Man neppe tænke sig nogen gavnlig Indflydelse af det ny Herskab, uden for saavidt der endnu hos *Byzantinerne* ulmede en lille Gnist af den *Græske Ild* eller fandtes et lille Korn aandig Kraft, saa de, ved den uhyre Skam, der overgik og det utaalelige Aag, der nedtrykte dem, kunde vækkes til en fortvivlet Anstrængelse. At der imidlertid fandtes noget Saadant lære vi ikke blot af *Nikitas*, den frysens Hof-Mand, men især af de *Græske Keisere* i *Nikæa* og *Despoten* i *Epiros*, som trodsede og tilsidst fordrev *Latinerne*, men det kan her kun berøres, da det hører til den Døds-Kamp, der slutter *Middel-Alderen*.

Saalænge Keiseren i *Konstantinopel* var *Frankisk*, var *Patriarken* naturligtviis ogsaa en *Latiner*, og for dette Blændværk, der skulde forestille den *Romerske Kirkes* afgjørende Seier over den *Græske*, opoffrede *Innocens* den *Tredie* ikke blot det forsvarlige Begreb om *Kors-Tog*, som *Christenhedens* Fælles-Kamp mod *Tyrkiet*, men ogsaa hvad *Bid* der endnu var i det *Geistlige Sværd*, saa enten maatte nu *Kirke-Riget* blive et blot *Mahomedansk Navn* paa et despotisk *Verdens-Rige* eller ogsaa det maatte opløses. ⁵⁵⁰Det Sidste, som var det mindste Onde, gik virkelig for sig giennem det *Trettende* Aarhundrede, saa netop hundrede Aar efter *Konstantinopels* Indtagelse af de "bandsatte" *Kors-Dragere*, uddøde de virkelig regierende *Paver* (1305) med *Bonifas* den *Ottende*. Med hans Eftermand, *Clemens* den *Femte*, der tog sit Sæde i *Avignon*, begynder nemlig den *Franske Pave-Række*, der kun var *Redskaber* i de *Franske Kongers Haand*, og kunde da umuelig være *Herrer* i hele *Christenheden*, men maatte lade hvert *Riges Geistlighed* see til at hytte sig selv.

Kort før *Bonifas* den *Ottendes* *Thron-Bestigelse* indtog den *Babyloniske Sultan Akre*, som var den sidste *Levning* af *Grav-Riget*, og vi maae da nu see til kort og godt at tage *Afsked* med *Kors-Togene*, der i det *Trettende* Aarhundrede, naar de var bedst, kun kan betragtes som *Ridder-Aandens* sidste Suk.

Slet saa bagvendte som det *Venetianske*, eller *kræmmeragtige* *Kors-Tog* var vel ikke *Parret* til *Ægypten*, men allerede den skiæve *Retning* viser dog, der var en *Hage* ved dem, og deres rette Navne er det "*Hovedløse*" og det "*Sygelige*", medens det saakaldte *Frederik* den *Andens*, der falder midt imellem, ærlig fortjener *Navn* af det "*Modbydelige*."

Man vil erindre, at allerede ved det *Store Kors-Tog* stod endeel *Ridderes Hu* mere til *Ægypten* end til *Jerusalem*, og siden *Saladin* havde slaaet *Syrien* og *Ægypten* sammen til eet *Sultanat*, var det en ganske rimelig *Formodning*, at det angrebes bedst i *Hjertet* ved *Nilen*, hvor dets *Liggendefæ* var. *Ridderne* fra *Champagne* havde derfor ogsaa fragtet *Venetianerne* til *Alexandrien*, og da deres *Tog* var gaaet avet om til *Konstantinopel*, tænkte *Innocens* for *Alvor* paa dog at faae Et istand, der gik den rette *Vei* til *Tyrkens* *Skade* og *Christenhedens* ⁵⁵¹*Gavn*, men just som det skulde gaae for sig, døde den hellige *Fader* (1216), som Man troede fra *Æren*, men som det viiste sig, fra *Skammen* for det "*hovedløse*" *Kors-Tog*. De berømte *Prædikanter* ved denne *Leilighed* var i *Frankrig* *Jakob Vitry* (fra *Champagne*) og i *Tydskland* *Holger* (*Oliver*) *Skolemester* fra *Cøln*, som baade selv fulgdes med og har beskrevet *Toget* ^{*}*Damiettes Historie af Holger Skolemester* (*Oliverius Scholasticus*) hos *Eccard* II. 1398. *Jakob Vitrys* *Jerusalems-Historie* hos *Bongars* S. 1125., saa dersom de har glemt *Hoved-Sagen*, maae de tage *Skade* for *Hjemgiæld*. Egenlig var det vel *Kongen* af *Jerusalem*, der skulde ført an ved *Nilen*, hvor Man ventede at erobre et fedt Land og faae "*det Hellige*" for *Intet*; men *Kongen* af *Jerusalem*, der altid havde været en *Skygge-Konge*, var nu i allerstrængeste *Forstand* blevet en *Konge-Skygge*, der ikke engang raadte selv for *Titelen*, men bar den kun som sin *Kones Mand*. Det Samme var nu vel i *Grunden* allerede *Tilfældet* med *Kong Hvid*, men *Sligt* bliver værre, jo længere det varer, og saa reent et *Nul* havde dog *Ingen* af *Skygge-Kongerne* været, som *Johan* af *Brienne*, der nu sleed *Fløiel* for *Armod*. Han var en dygtig *Ridder*, men hans *Fader* havde gjort ham *arveløs*, fordi han løb ud af *Klosteret*, Man tidlig havde puttet ham i, og det tomme *Konge-Navn* var omtrent Alt hvad han fik i *Medgift* med *Mark-Grev Konrads* *Daatter* af *Tyrus*, hans, der var saa forgabet i *Kong Hvids Krone*, at han tog en *Kone* fra sin *Mand*, for at faae *Krav* paa den, men myrdedes af et *Par Assasiner*, just da den faldt ham i *Hænderne*.

Denne østlige *Kong Johan uden Land*, samtidig med den *Vestlige* (i *England*), var det som skulde føre an i *Ægypten*, der endnu tilligemed *Syrien* beherskedes af *Saladins* *Broder Malek Adel*, en dygtig *Krigs-Mand*,

552som havde skudt sine Broder-Sønner tilside; men neppe havde *Johan*, især ved de *Frisiske* og *Tydske* Kors-Drageres overordentlige Kiækhed, erobret *Nil-Taarnet*, der spærrede Floden ved *Damiette*, og dermed kyst Livet af *Malek Adel* (1218), før han fik en farlig Med-Beiler til Høvding-Skabet i den *Spanske* Kardinal og *Pavelige* Fuld-Mægtig, *Pelagio Galvani*, som paastod, at han maatte nødvendig være Sjælen i et Tog, der gjordes paa Kirkens Vink og Bekostning*Wilken om Kors-Togene VI. 56. 61. 97-102. 180-215.. Der var ogsaa virkelig Noget i det, og havde Pavens Anskuelse af sin Ufeilbarhed og timelige Almagt været ægte, kunde Anførselen aabenbar aldrig kommet i bedre Hænder end hans Fuld-Mægtigs; men just derfor spillede han et høit Spil ved at tiltage sig den; thi var Toget løbet ulykkelig af for Kong *Johan*, da kunde Paven dristig have givet hans og de Andres grove Synder Skylden; men da nu hans egen Fuldmægtig var den kloge Høne, kom han naturligtvis selv til at bære Skylden, enten han vilde eller ikke, og deraf fulgte, at enten hængte det galt sammen med Christi Rige eller med hans Romerske Stat-Holder. Vel fik Paven og hans Fuld-Mægtig ganske rigtig Æren for *Damiettes* Indtagelse (1219), som Kardinalen meget hemmelighedsfuld besørgede ved *Natte-Tid*, da Besætningen omtrent var uddød*Sammet. VI. 278-89.; men deels saae neppe Andre end Præsterne et Mirakel i denne *Natte-Vandring*, deels faldt det Mange mistænkeligt, at *Christi* Statholder satte mere Priis paa *Damiette*, end paa *Jerusalem* og hele det "hellige Land", som Sultanen under Beleiringen havde budt for sin gode Handels-Stad, og endelig giøs det i hele *Christenheden*, da Man hørde, at *Apostolikerens* Høre-Haand havde ført de *Christne* over Nilen, som Pharao førde Ægypterne over det røde Hav. Det skedte nemlig i 553Sommeren 1221, at Kardinalen, trods Kong *Johans* Advarsel, drev Krigs-Hæren afsted langs *Nilen*, for i en Haande-Vending, som han lovede, at holde Indtog i *Kairo*, men kom ikke længer end til Kanalen ved *Aschmum*, hvor Sultan *Kamel* ikke blot forbød ham Over-Gangen, men tilintetgjorde hans Flaade og ængstede ham saa hardt, at han sneg sig bort i Mørke og lod sin Leir i Stikken. Ja, selv Flugten mislykkedes saa reent, at efter meget Folke-Tab, baade ved Tyrke-Sværd og konstig Oversvømmelse, maatte *Legaten* kiøbe sit og Restens Liv for *Damiette* og selv tilligemed Kong *Johan* og alle de tre Ridder-Ordeners *Stor-Mestre* være Gidsel i Tyrke-Leiren*Holger Skolemester hos Eccard Ic. 1427-37. Wilken om Kors-Togene VI. 318-45..

Efter et saa iøinefaldende Beviis paa, at Apostolikeren, trods alle sine Bønner, ingen "Engle-Legioner" havde til sin Tjeneste, kunde Man vist nok hverken fortænke Keiser *Fredrik* den *Anden* eller noget kronet Hoved i, at de krympede sig ved at kæmpe under hans Banner, hvor det saakaldte "ægte Kors" vel var tungt nok men slet ikke straalende, saa Keiseren kunde med Rette leet ad Ban-Straalen, der skulde drive ham, dersom han ikke ved sine Lyve-Stævner havde kraftig bidraget til det Pavelige Kors-Togs sørgelige Udfald. Nu derimod loe han aabenbar som en *Tyrk* og holdt ikke blot Paven men hele *Christenheden* for Nar, især, da han omsider paatog sig en hellig Mine, reiste Kors-Banneret, holdt Indtog i *Jerusalem* og kronede sig selv, i *Kirkens Band*, ved den hellige Grav.

For en Menneske-Alder siden vilde dette Par Ord om de Protestantiske Historie-Skriveres udkaarede Yndling vel giældt for Beviis nok paa gruelig hierarchiske og papistiske Grund-Sætninger; men da det er en tør historisk Sandhed, vilde deraf i det Høieste følge, at *Historien* selv var gruelig 554hierarchisk og papistisk, i hvilket Tilfælde hendes underdanige Tjenere jo var nødt til at synes ligesaa. Nu derimod, da Man har lært, det gaaer i Tankens som i Tingenes Verden, at naar Man kan slippe godt fra det, har Man allermost Fordeel af, mens To trættes, at tage fra dem Begge; nu maa Man vel ogsaa have lært at *protestere* baade mod "*Keiseren og Paven*," som den eneste Maade, hvorpaa Man kan blive Begges Universal-Arving.

Her lade vi det da ganske staae ved sit Værd, hvem der havde meest Uret: enten *Hohenstaufere*, som vilde herske enevældig baade i *Tydskland* og *Italien*, eller Paverne, som syndes det Halve var meer end Nok, og holde os blot til, hvad *Historien* melder om Keiser *Fredriks* Forhold til *Christenheden* og *Tyrkiet*. Han havde nemlig ladt sig korse allerede i sin Pavelige Formynder, *Innocens* den Tredies Dage (1215), og havde lovet ganske vist at komme selv til *Damiette*, men da der blev Intet af, lovede han igjen meget høitidelig at gjøre Alvor af det 1225 og forlovede sig, til ydermere Sikkerhed, med *Jolante*, Kongens Daatter af *Jerusalem*, men da saa Tiden kom og Bruden med, og Keiseren havde nødt sin Sviger-Fader, Kong *Johan*, til at afstaae ham sin Titel, lod han det dermed beroe og fik paa Ny to Aars Udsættelse. Da saa igjen de to Aar var gaaet (1227), og Kors-Dragere fra alle Lande havde samlet sig i *Brindisi* for at gjøre Følgeskab, da holdt Keiseren dem først op med Snak den hele Sommer, for hvis uvante Hede mange Tusinde bukkede under, og da han saa omsider lettede Anker, var det kun for at seile til *Otranto*, hvor han meldte sig syg og opgav Toget *Rikard af St. Germano hos Muratori VII. 395-98. 1003. Wilken om Kors-Togene VII. 370-72. 91-96. 401-5. 23-26.. Vel havde *Innocens* den Tredies Broder-Søn *Ugo555lino*, der just nu, under Navn af *Gregor* den *Niende*, blev Apostoliker, været Keiserens gode Ven, men dette, hvorover hele *Christenheden* knurrede, fandt han dog, var for grovt og satte *Frederik* i Band; men nu satte Keiseren sig for at gjøre et Kors-Tog paa Trods (1228) og stak i Søen med tyve Galeier og i det Høieste "eet Hundrede" Riddere. Hans første Helte-Gierning var at lande paa *Kypern* og opkaste sig til Formynder for dens Barne-Konge, og den *Anden* var at fortsætte sine alt længe drevne Underhandlinger med den Ægyptiske Sultan, til Samme, for Venskabs Skyld, overlod ham det nu aldeles forstyrrede *Jerusalem*, dog med Forbeholdenhed af Tempel-Kirken som en Mahomedansk Moskee. I Selskab med en Ægyptisk Emir og under hans Vinger holdt nu Keiseren sit Indtog i *Jerusalem*, kronede sig selv, da Patriarchen Intet vilde have med ham at skaffe, udstædte et latterlig pralende og modbydelig prækende Brev om sine Bedrifter til alle Fyrster i *Christenheden*, spillede i *Akre*, som magtesløs Despot, en bedrøvelig Rolle og reiste saa hjem (1229) med hvad kun han selv kaldte

velforrettet Sag.*Wilken om Kors-Togene VI. 452-505.

Om det nu virkelig var denne Keisers Lyst, som ikke blot Paven lastede, men de Arabiske Historie-Skrivere roste ham for: at drive Spot med alt *Christeligt*, det er hans egen Sag, som det neppe lønner Umagen for os at tvistes om, men at hans saakaldte *Kors-Tog* gjorde *Christenheden* al den Skam, det kunde, og at Grav-Riget i den Tydske Keiser fik en Konge, der ikke blot dybt foragtede Dets ringe Levninger, men hadede og forgreb sig paa Dets fri Forfatning, det var *Menneskehedens* Sag, der vist nok kan hæve sig over alle saadanne Smaa-Ting, som de største Enkelt-Mænd dog i Grunden er, men hævner sig 556dog nødvendig paa sine Fiender ved at optage den Handske de kaste.

Hermed vende vi os da fra det "*modbydelige*" til det "*sygelige*" Kors-Tog, der klarlig viiste at Ridder-Aanden gik med sin Hel-Sot, men viser os den dog selv under saa uheldige Omstændigheder fra en saare elskværdig Side; thi baade Kong *Ludvig* den *Hellige*, som stod i Spidsen for det, og hans Lov-Taler, som tillige var hans tro Følge-Svend, *Johan Joinville*, er aabenbar kiække, ædle og fromme Ridders-Mænd, der kun fattes Ørne-Blikket og Bjørne-Kræfterne for at gaee i Lag med det Store Kors-Togs Helte.

Anledningen til *Ludvigs* Tog var ogsaa, efter alle Samtidiges Vidnesbyrd, en svær Sygdom, han faldt i, og *Joinville* fortæller os saaledes, efter Kongens egen Mund, at Man troede, han havde opgivet Aanden, saa En af Fruerne, der stod ved Sengen, vilde dækket hans Ansigt til, men saa stod der, til Lykke, en Frue ved den anden Side ad Sengen, som ingenlunde vilde tillade det, men blev ved at paastaae, der var Liv i ham endnu, og mens Fruerne trættes, lukkede vor Herre hans Øine op og gav ham hans Mæle igien. Det første Ord, han da sagde, var at de skulde række ham *Korset*, som de ogsaa gjorde, og vel blev hans kiære Fru Moder usigelig glad, da hun hørde, han havde faaet sit Mæle igien, men da hun saae, han havde taget Korset op, da giøds det i hende, som om hun saae en Dødning.**Ludvig* den *Helliges* Levnet af *Joinville* (Menards Udgave) S. 42-43.

Disse trøjertige Ord af den vakkre Seneschal fra Champagne, der give os en rigtig Forestilling om hele den rare Bog, han med ridderlig Pen skrev paa sit *Moders-Maal*, er i dobbelt Henseende mærkelige; thi deels indskyde de os venlig Deeltagelse i et Tog, hvoraf Frugten dog iblandt Andet 557var en munter og livlig Bog paa et levende Sprog i det *Trettende* Aarhundrede, og deels speiler Toget sig forunderlig klart i den simple Tale om dets Anledning, saa *Ludvigs* Kors-Tog staaer i Historien virkelig som en uformodenlig Opvækkelse af den hensovne Ridder-Aand, uden at Middel-Alderen selv ret vidste, om den skulde fryde sig over den eller grue for den.

Det var en Skik ved det Franske Hof, siger *Mathæus* Parisius, at *Jule-Morgen* tidlig fik alle Hofmændene nye Klæder af Kongen, som de da trak første Gang paa i Mørke, og ved at lade sye *Kors* paa dem narrede *Ludvig* (1245) Mange til at følge med.**Wilken* om Kors-Togene VII. 27-28.; og uagtet samme *Mathæus* er en Anekdot-Jæger, Man kun tør troe paa det Halve, er Fortællingen dog mærkelig; thi selv om den er opdigtet, giver den os ligefuldt en klar og rigtig Forestilling om det Franske Ridderskabs Deeltagelse i *Ludvigs* Kors-Tog, der næsten udelukkende reiste sig af Kiærlighed til Kongens Person og Undseelse for at holde sig tilbage, hvor han gik i Spidsen.

Kun forgiæves gjorde naturligviis *Ludvig* sig al optænkelig Umage for at faae et stort *Europæisk Kors-Tog* istand, og først efter adskillige Aars Tilberedelser og efter Overvindelse af mange Hindringer fik han selv sin Krigs-Magt paa Benene (1248), og stak i Søen fra *Aigues-Mortes* (i Languedoc), den eneste Havn ved Middelhavet, der traf til at være *hans egen*.**Sammest.* VII. 63-64.. Hans Vinter-Leie paa *Kypern* og Vaar-Landing i *Ægypten*, Mamelukkernes Forfippelse, der overlod Franke-Kongen *Damiette* uden Sværd-Slag, og endelig den Øine-Forblindelse, der bragde *Ludvig* til, som han var forhexet, at træde Skridt for Skridt i Kardinal *Pelagios* bedrøvelige Fod-Spor, til han mistede hele sin Hær og faldt selv i *Tyrkisk* Fangenskab; 558alt dette beskriver nu vel *Joinville*, der delde Ondt og Godt med Kongen, saa jævnt og kiønt.**Joinville* (ved Menard) S. 49-131., at Man læser derom med Fornøielse, men store Ting seer Man strax, det er ikke, og hverken Vilderede eller Vanheld er saadanne Sjeldenheder i Verden, at dens Historie kan opholde sig derved. Vi maatte da her tage Afskeed baade med Kong *Ludvig* og hans vakkre Lov-Taler, dersom Skiæbnen ikke havde været dem Begge saa god, at de beholdt Livet, blev udvexlede for *Damiette* og en Slump Penge, kom til *Akre* og havde endnu Mod paa at gjøre og lide noget for det hellige Land; men især det *Sidste* er saa smukt og i det *Trettende* Aarhundrede saa mageløst, at vi nødvendig maa pege derpaa. Stort var det naturligviis ikke, hvad *Ludvig*, selv kun en svagelig Mand af Middel-Størrelse, med et lille mismodigt Følge kunde udrette, men dog havde Sultanerne af det *Saladinske* Huus, ved saavidt mueligt at ødelægge *Sø-Stæderne*, givet veltænkende Konger en Leilighed til gode Gierninger, som *Ludvig* (1250-54) flittig benyttede. *Askalon*, for hvis Ødelæggelse vi nok huske den store *Saladin* stred saa haardnakket, at han tilsidst seirede over *Rikards* Løve-Hjerte, den havde alt (1240) faaet Opreisning af *Rikards* Broder-Søn og *Navner*, Grev *Rikard* af Cornwall, som, mærkeligt nok, synes ene at have gjort sit lille Kors-Tog for at viske Pletten af sin Far-Broders Ridder-Skjold.**Wilken* om Kors-Togene VI. 614-15.. *Ludvig* stræbde nu at gjøre sig fortjent af hele Christenheden ved ei blot at forbedre Befæstningerne ved *Akre* og *Jaffa*, men ved paa ny at opbygge og befæste baade *Kæsarea* og *Sidon*, som var i Bund og Grund forstyrrede, og det maa Ingen kalde unyttigt, skiøndt Stæderne snart igien nedsank i det Gruus, der end skjuler dem; thi deels forsinkedes dog ved *Ludvigs* Bestræbelser Grav-Rigets 559fuldkomne Undergang hened et halvt Aarhundrede, og deels er netop

de Ædles *Utrættelighed* til at opbygge hvad *Fienden nedriver* et *guddommeligt* Træk hos Menneske-Slægten, der skal æres overallt hvor det mødes. Dette kan ikke tit nok indskiærpes i vore Dage, med en Tids-Alder bag os, da det selv midt i Christenheden, ved et stort Uheld, gjaldt for den største Helte-Giærning at *nedrive*, skiøndt endog Hvem der forstyrrer en *Røver-Kule*, hører selv til den, hvis han ikke har noget *Bedre* i Arbeide, han derved stræber at sikre, saa vi maae baade *kirkelig, borgerlig og videnskabelig* vandre "i et nyt Levnet," dersom *Forsynet* ikke skal angre at have gjort os til sine Fortroelige og aabnet os den mest glimrende Bane som Dets forsigtige Med-Arbeidere. Istedendfor da, at det nu alle vegne i Christenheden er blevet til et Ord-Sprog: Fædrene bygde op, men vi brække ned, maa det herefter, om vi skal redde vor Ære, blive øiensynligt, at vore *Stæder og Skoler virkelig* fordunkle Middel-Alderens *Kirker og Borge*, som vi og vore nærmeste Fædre nedbrød; thi Hvem der er "i Slægt med Guddommen," nedbryder og forstyrrer aldrig noget Stor-Værk, uden de føle baade Drift og Kraft til at skabe noget *Bedre*. Al Tapperhed til blot at ødelægge skal vi da betragte ligesom de vilde Dyrs og *Assasinernes* (Bærsærkernes) paa *Libanon* der med Fornøielse lod sig partere, naar de havde gjort den Ulykke, de kunde, og skiøndt dette Niding-Laug ikke havde Lykken med sig, gjorde det dog i Kors-Togenes Dage saa *forskrækkelig* en Opsigt, at vi i det Mindste maa vide, hvad *Joinville* fortæller om dem.

Blandt andre Gesandtskaber til Kong *Ludvig* i *Akre* kom der nemlig ogsaa Et fra Morder-Engelen paa *Libanon*, hvem de kaldte "den Gamle paa Bjerget" og spurgde, hvor hans Foræringer blev af, da han jo dog, ligesaavel som 560 *Keiseren* i *Tydskland*, Kongen af *Ungarn* og Sultanen af *Babylon* maatte vide, hans Liv stod i Herrens (Morder-Herrens) Haand. Kongen havde maaskee ogsaa ladt sig kyse til at købe sit Liv, hvis han ikke havde hørt, at "den Gamle" var bange for *Johanniter* og *Tempel-Herrer*, som Uhyrer, det ikke nyttede at hugge Hovedet af; men nu viiste han *Emiren* til dem, og Enden blev da, at "den Gamle" sendte først Kongen "Venne-Gaver" og fik saa Giengæld, efter Ord-Sproget: Man skal gjøre et Skarn godt for ikke at have Ondt af ham—*Joinville* (hos Menard) S. 182-88.. Anderledes tænkte imidlertid *Mogolerne*, som under *Hulaku* udryddede de Persiske *Assasiner*—*Wilken om Kors-Togene VII. 405.*, og at *Tempel-Herrerne* ei længe før gjorde det Samme ved de *Syriske*, er en af denne Ordens dødelige Synder; thi hvem der *beskatter* Morder-Handteringen, beskytter den, ja, driver den egenlig paa anden Haand.

Hermed slutter da Kors-Togenes *Historie*, thi hvad Man end kaldte den Reise til *Tunis*, Kong *Ludvig* gjorde, da han gik i Barndom (1270), saa fik den dog *ingen* Historie, blandt Andet, fordi Historie-Skriveren (*Joinville*) betakkede sig for at følge med—*Joinville* (hos Menard) S. 269., saa der staaer kun tilbage at melde hvordan *Akre* og de andre Sø-Stæder sank i Gruset, hvor Man nu maa lede efter dem.

Det *Saladinske* Rige i Ægypten og Syrien var egenlig *Mamelukisk*, altsaa kun arveligt paa "*Sværd-Siden*" i allerstrængeste Forstand, og det var ingenlunde for deres gode Families Skyld, men for det gode Hande-Lag de havde til at føre Sværdet, at Malek *Adel*, hans Søn *Kamel* og Sønne-Søn *Eiub*, i det Mindste beholdt *Ægypten*. Da derfor Sulten *Eiub* døde, strax efter 561 Kong *Ludvigs* Ankomst til *Ægypten*, blev hans Søn *Turanschah*, hvem Bæger-Klang gik over Vaaben-Gny, ikke gammel paa Thronen, thi før endnu Kong *Ludvig* slap løs, blev Sultanen myrdet saa godt som for hans Øine af den sorte Mameluk Rokneddin *Bibar*, som siden (1260) ved nok et Sultan-Mord banede sig Vei til Thronen—*Wilken om Kors-Togene VII. 232-36. 422-25.*

Denne *Bibar*, Træl af Herkomst og Menneske-Slagter af Handværk, var ellers, efter de *Tyrkiske* Historie-Skrivere, en Mand af "rene Sæder", som nøiedes med fire Koner og smagde aldrig Viin, men drak sig kun en uskyldig Ruus i *Kumis* (af Hoppe-Mælk), og slige Ting skal Man lægge vel Mærke til, ikke for at kives med de Tyrkiske Sultaner og deres Lov-Talere, men for at lade den *Christenhed* vederfares Ret, hvis *sletteste Kæmper* er som Tyrkernes de Bedste. En Kæmpe var nemlig *Bibar*, som, før han blev Sultan, huggede drabelig ind baade i Slagene med Kong *Ludvig*, og i det store Slag med *Mogolerne* (1260) ved *Goliaths* Brønd, der indtil videre afgjorde *Syriens* Skæbne, og i de sytten Aar, han beklædte Sultanatet, fik de *Christne* at føle, han hverken døsede eller dovnede. Han beleirede nemlig ikke blot *Akre*, men indtog og ødelagde med Flid baade *Jaffa, Kæsarea* og (1268) de Christnes stolte Ære-Port: *Antiochien*, der nu ikke holdt sig i ti Maaneder, men kun i ti Dage—*Sammest. VII. 424-28. 74-75. 519-23.* Vel kom *Bibar* ikke videre før han blev forgiven (1277), men kort efter besteg en anden stridbar *Mameluk, Kalavun*, Thronen, og han blev navnkundig ved (1289) i Bund og Grund at ødelægge *Tripolis*, den berømte Bauta-Steen paa Grev *Raimunds* ligesom *Antiochien* paa *Boemunds* 562 Grav, og denne Helte-Giærning er udførlig beskrevet af *Abulfeda*, den store Tyrkiske Historie-Skriver af *Saladins* Æt, som her var selv tilstæde—*Wilken om Kors-Togene VII. 651-52. 699-705.*

Tre Aar senere havde *Akre, Tyrus, Sidon* og *Bairuth* samme Skæbne, under *Kalavuns* Søn *Aschraf*, og skiøndt herved naturligviis er næsten kun lutter Ynk at see, maae vi dog standse et Øieblik ved Forstyrrelsen af *Akre*, der i et heelt Aarhundrede (1191-1291) var Grav-Rigets Hoved-Stad og i alle Maader det *Trettende* Aarhundredes Magle-By eller Stor-Stad. Vel har vi nok ingen Beskrivelse af denne By i sin Velmagt uden af *Tydskere*, der aldrig selv har haft nogen Hoved-Stad ved Havet og Alt hvad dermed følger, saa de kunde ikke ligne den ved Andet end "Cøln am Rhein", men des vissere har den kun sig selv at takke for al den Pragt og Herlighed, den skinner af i Tydske Bøger. *Akre* eller *Ptolomais* er desuden En af de faa Stæder, som aldrig kan ødelægges saa tit, den jo reiser sig igien, saa vi kan godt forstaae, at mens den var Middel-Punkten for alle Kors-Farere og Pillegrimme, og Residentsen for alle tre Ridder-Ordeners Stor-Mestere og næsten alle Grav-Rigets Lehns-Mænd, maa det have været en stolt Stad, hvor det gik stadseligt til fremfor noget andet

Steds, selv *Konstantinopel* iberegnet, som vi maae huske var i det *Trettende* Aarhundrede, under Latinernes Aag, sin hele Glands berøvet*—Herman Korner hos *Eccard* II. 941–46. Wilken om Kors-Togene VII. 737–41.. Hvor fornøieligt og tillige forbausende det imidlertid maatte være især for en *Tydsker* at giennemvandre saadan en Stabel-Stad, med alle sine Skibe, Kirke-Taarne og Spir, store deilige Paladser med klare Ruder og Blomster-Haver paa de flade Tag, med Mure saa brede at to Vogne kunne magelig mødes, og med Indbyggere og Giæster af alle 563Folk under Himmelen; saa kan Man dog ogsaa nok vide, at *Akre* var ingenlunde en Undtagelse fra Regelen: store Stæder, store Synder, og at det maatte see gruelig forvirret ud i en Hoved-Stad, der var deelt mellem mangfoldige strunke, balstyrige Herremænd og rige, storagtige Kjøbmænd. For nærværende Tid førde vel Kong *Henrik* paa *Kypern* ogsaa Titel af Grav-Riget, men vi har forhen bemærket, at allerede *Johan* af Brienne var blot en *Konge-Skygge* og hans Efter-Mænd, snart *Sicilianske* og snart *Kypriske* Konger, var i *Akre* ligedanne Skygger, der kun gjorde Opsigt, naar de modtog Kronen ellers sloges om den. Hvor nu Konge-Magten er en Skygge, bliver Kongens Bedrift og Deeltagelse i Rigets Skæbne naturligviis derefter, og naar en Stad er splidagtig med sig selv, maa den jo falde, saa under disse Omstændigheder bliver *Akres* Fald meget forklarligt, hvor urimeligt det end ellers klinger, at en *Ægyptisk* Sultan uden *Flaade* skulde indtage saa stærk en Fæstning, med “al den ganske Christenhed” i Baghaanden. *Akre* blev nemlig denne Gang ingenlunde overrumplet, men med ordenligt Kald og Varsel forkyndt aaben Feide af Sultan *Kalavun* (1290), og da Patriarken af *Jerusalem* havde sat Mod i Borgerne, blev der gjort de bedste Anstalter til at udholde en lang Beleiring. Folk i Vester-Leden var vel ingenlunde saa opsatte paa at forsvare *Akre* som for hundrede Aar siden paa at indtage den, men der samledes dog 900 Riddere og 18000 Fod-Folk, og havde de holdt dem saa brav, som de var mange til, vilde de vist ikke kommet til at fattes Undsætning. Der var imidlertid alt for mange om Raadet til at der kunde skee noget Klogt, efter det sande Ord-Sprog “Faa om Raad, Mange om Daad”: thi foruden det *Geistlige* Hoved (Patriarken), var der ikke mindre end *Otte* verdslige *Høvdinger*, og deriblandt den *Franske* 564og *Engelske* *Minister*, som en Samtidig giver det Lov at de var mageløse Helte i Munden, men store Krystere i Grunden, der ikke engang lod sig slæbe i Strid, men flygtede godvillig. Midt i Marts (1291) blev Staden indsluttet og stod sig godt den første Maaned, men imidlertid var *Kalavun* død, og nu kom hans Søn, Sultan *Aschraf*, med hele sin Magt og reiste 666 Blider, hvormed han fra den fjerde Mai beskiød Staden baade Dag og Nat. Da sank Modet hos de Beleirede, saa de sendte ikke blot *Koner* og *Børn* til *Kypern*, men Kong *Henrik* stjal sig en Nat samme Vei med sine 3000 Mand, og næste Morgen (16de Mai) stormede Fienden hvor *han* skulde staaet, brød et Gab paa Muren, tyve Favne bredt, og rykkede ind. Hidtil havde de *Geistlige Riddere* kun brudt sig lidt om Kampen, men nu vaagnede *Johanniterne*, og deres Marsk, *Mathæus Clarimont*, tumlede den Dag sin Hest og sin Landse saa ridderlig, at Besætningen, med ham i Spidsen, drev Fienden tilbage fra Gade til Gade, og ud ad Gabet med Tab af Tusinder. Herved vandtes imidlertid kun Natte-Frist, som Besætningen vilde nyttet til at flygte, hvis der havde været meer end *to* Skuder i Havnen, og næste Morgen begyndte den sidste Strid, som endtes med afgjørende Seier paa Fiendens og næsten fuldstændigt Nederlag paa de Christnes Side. Vel var Gabet stoppet, saa godt som mueligt, men dog brød Fienden saavel derigennem som gennem En af Portene, han sprængte, og Kampen blev da fortvivlet, skiøndt ingenlunde uhæderlig for de Christne; thi nu kæmpede baade *Johannitere* og *Tempel-Herrer* som Løver, saa Fienden flere Gange maatte rømme Byen og seirede kun tilsidst ved sit alt for overlegne Antal. Denne Dag turde ingen Tyrk staae for *Mathæus Clarimont*, men tilsidst var hans Ganger saa træt, at den ei meer vilde lystre Sporen, men blev stædig midt i en Gade, hvor da Kaste-Spyd i Snese-565Tal ei var sene til at giennembore dens herlige Rytter. Den Ene af Skuderne, hvorpaa Patriarken var slæbt ombord af andre Flygtninger, blev saa overladet, at den sank i Havnen med Top og Tavl, og af Ridderne undkom kun *ti* Tempel Herrer og syv *Johanniter**—Beretningen om *Akres* Indtagelse hos Martene og Durand (store Samling) V. 761–83. Wilken om Kors-Togene VII. 719–70..

Saaledes faldt *Akre*, og de andre Byer enten flygtede Indbyggerne fra eller overgav strax, saa hermed endtes det sælsomme historiske Efter-Spil, hvorved *Jerusalem* og *Tyrus* og *Sidon*, som opstandne Dødnings, igjen kom for Orde, men kunde selv ved at drikke Millioners Blod ei holdes i Live. Alt dette Blod har nu *Protestanterne* meent, maatte komme over den *hellige Fader* og hans Børns Hoved, men da det aabenbar er Prisen, hvorfor hele den ny Verden har købt sin Dannelse, seer Man let, det vilde være meer end *Jødisk* af os, der skumme Fløden, at skyde Skylden paa dem, der især havde Skaden, og naar vore Skrivere ordenlig give “*Kirken*” Regning paa alle de Millioner Mennesker, der gennem *to Aarhundreder* satte Livet til paa Kors-Togene, da er det, som om en Bogholder, gaaende i Barndom gav et stort Handels-Huus Regning paa Summen der i 20 Aar gik igiennem Dets Hænder. Vist nok er *Mennesker* ligesaalidt at forvexle med klingende Mynt som med Regne-Penge, men vi maae dog endelig huske, at var alle hine Millioner blevet hjemme, da havde de derved kun undgaaet Daaden, *ikke Døden*, og da nu de “*Frivillige*” aldrig i nogen Krige saaledes som paa Kors-Togene har udgjort *Hoved-Styrken*, har vi al Ret til at betragte *dem* som nødvendige *Offere*, der *opoffrede sig selv for Christenheden*, men vistnok ogsaa den dyre Forpligtelse at ære og takke dem i deres Grav. Stræbe vi derfor at undgaae det *Sid566ste* ved at sigte Kors-Dragerens Bevæg-Grunde, Hensigter og Tro paa den *hellige Grav*, da ligne vi aabenbar langt meer den *Onde*, der vilde sigte *Peder* som Hvede, end den *Gode*, der bad for ham, at hans Tro ei maatte tabe sig, men luttres i Skiærs-Ilden.

Vi forudsætte nemlig her, at *Kors-Togene*, som en Daad i rette Tid, ei blot var et Ridder-Spil til Stads og ørkesløs Beundring, men fremfor Alt et *Stor-Værk* til uberegneligt Gavn for alle følgende Slægter, ved Faren, de afvendte, og Synet, de udviklede, Livet, der vakdes og Lyset, der tændtes, og Beviserne for denne Sætnings Rigtighed føre vi ikke med Pen og Blæk, men pege kun paa det *Ny Europa*, der under Kors-Togene

gestaltede sig med sine gienfødte *Riger* og *Tunge-Maal*, *Markeder* og *Værk-Steder*, *Raad-Stuer* og *Høi-Skoler*, kort sagt: fremtryllede igien al den menneskelige Virksomhed med Haand og Mund, til Lands og Vands, for *Himmel* og *Jord*, som udmærkede den gamle Verden og pryder den Ny, men truede giennem mange Aarhundreder, i *Konstantinopel* som i *China*, med at udarte til et Abe-Væsen, hvis dyriske Lighed med det Menneskelige netop gjør det væmmeligt.

De næste Aarhundreder efter Kors-Togene: det *Fjortende* og *Femtende*, er vist nok hverken glimrende paa den store Skue-Plads, eller i sig selv fornøielige; thi det er en *Undertrykkelses* og *Oprørs-Tid*, hvorigiennem det store *Kirke-Rige* opløses og de nye *Konge-Riger* hæve sig, uden at det tegner til, at Menneske-Aanden skal faae andre Redskaber i de faldne Ridderes Sted end vindtørre Magistre, eller Friheden bedre Hjem-Stavne end *Florens*, *Venedig* og *Alpe-Hytten*, eller Vester-Leden anden Vinding af Kors-Togene end Penge og Penges-Værd. Det er imidlertid ingenlunde *Ridder-Tidens* Skyld, at den afløses af "*Tigger-Munkenes*", med al dens aandelige Sløvhed og verdslige Gridskhed, det er kun en ubehagelig Følge af den gamle Uorden i Menneske-Naturen, som hver opmærksom Enkelt-Mand kan spore hos sig selv og Andre, at *Middel-Alderen* slutter lavt ligesom *Iliaden*, hvad der er saameget ærgerligere, som den begynder *himmelhøit*, og vi maae da ligesaavel i vort som i vort *Folke-Færds* og i *Menneske-Slægtes* Levnets-Løb, trøste os med, at hvor der har været noget Dygtigt, er samme Dalen kun en *Overgang*, som fra den *synkende Iliade* til den *stigende Odyssee*, eller fra den forældede Følelse til den opvoxende Forstand. Vi vil da ikke være saa uforstandige at skiælde paa Ridder-Tiden, fordi den ikke bedre overlevede sig selv, men vi vil takke den for, at vi fik en *Vidskabs-Tid*, der vel endnu er tarvelig nok, men dog kiendelig i Tilvext, og allerede et *Haars-Bred* højere end *Grækernes* nogensinde blev. Dette er saameget des fornøieligere, som vi har al Grund til at formode, at vor Vidskab, hvor den naaer sin Høide, vil overgaae *Grækernes* ligesaameget, som *Kors-Togene* overgik det *Trojanske*, og Hvormeget det var, see vi endda først, naar vi til Bedrifterne i *Asien* lægge dem i *Spanien*, og atter til Kampen om *Middel-Havet* føie Kampen om *Øster-Søen*, der vel ingenlunde i Udstrækning kan maale sig med Hiin, men var dog Blus af samme Ild og Løb til samme Maal. Først naar Man sammenfatter hele denne kolossalske Kamp af *Christenheden* mod *Tyrki* og *Hedenskab*, og seer de samme Kæmpe-Kræfter og Kvinde-Længsler aabenbare sig i *Saga-Skrifter* og *Kæmpe-Viser* som i *Dysterne* med *Tyrker*, *Mohrer* og *Slaver*, da først faaer Man et fuldstændigt Begreb om *Ridder-Tiden* i det *Tolvte* og *Trettende* Aarhundrede, og skiøndt baade Rum og Regel forbyde os her at gaae ind i det Enkelte, maae vi dog nødvendig lade Øiet løbe over *Spanien* og *Nørre-Leden*, og fæste det paa den mageløse Tids-Alder i det Hele.

Da *Saracenerne* er døde fra det, bliver det ene *Spaniernes* Sag at see, om de kan hitte Rede i Halv-Øens forvirrede Middel-Alder, og da de endnu ikke har bragt det vidt i *Historisk Vidskab*, maae vi endnu lade den Gaade uløst, hvordan det egenlig gik til, at de gamle Folk med Kors-Banneret oppede sig mellem Bjergene i *Norden* og samlede Kræfter til at faae Bugt med de selvbudne Giæster, som havde *Afrika* til Ryg-Styd. Den første Modstander i *Galicien*, de *Arabiske* Krøniker nævne, skal imidlertid være *Anfus* eller *Alanfus* i Begyndelsen af det *Niende* Aarhundrede. *Conde's Mauriske Historie i Rutschmans Oversættelse I. 244. 280., altsaa *Alfons* den *Kydske*, om hvem de *Spanske* Krøniker blandt Andet melde, at han fik *Oviedo* ophøiet til et *Ærke-Sæde* af *Pave Leo* den *Tredie* og slog *Roland*, med hele *Karl* den *Stores* Bag-Trop, i *Giæste-Dalen* (*Hospita Vallis*), som vi kalde *Ronceval*. **Roderik Ksimenes* i *Bell's Spanske "Scriptores"* S. 202-6..

I Begyndelsen af det *Tiende* Aarhundrede nævner *Kastilien* med Stolthed *Ferdinand Gonzales*, som sin første Greve. **Sammest.* S. 214., og skiøndt Man forgiæves leder om hans Navn hos *Araberne*, seer Man dog ogsaa af deres Krøniker, at de allerede dengang havde ondt ved at forsvare sig ved *Duero* og *Zamora*, saavel som ved *Ebro* og *Zaragossa*. **Conde's Mauriske Historie* i Rutschmans Oversættelse I. 342-44.; men dog var det først i det *Elleve*te Aarhundrede Over-Vægten klarlig blev paa de Christnes Side da *Ommiadernes* Throne i *Cordova* faldt (1031) og det *Spanske Chalifat* aldeles opløstes, medens *Ferdinand* den Første (*Arabernes Ferdelan*), en *Navar*569*resisk* Prinds, forenede *Kastilien* og *Leon* (1037), indtog *Coimbra* med en heel Deel af *Portugal* og gjorde Adskillige af Nabo-Emirerne skatskyldige. **Rodrik Ksimenes* hos *Bell* S. 226. 230-35.. Endnu mægtigere blev hans Søn, *Alfons* den *Sjette*, som indtog *Toledo* (1085), og føiede sin Deel af *Spanien* til det store *Kirke-Rige* under *Gregor* den *Syvende*, ved at indføre den *Romerske* Alter-Bog istedenfor den *Gothiske*. **Sammest.* S. 235-42..

Under disse to Konger tilkæmpede *Rodrigo Vivar* sig den sjeldne Udødelighed, han under Navnet "*Cid*" (Herren) har siden nydt i *Spaniens* *Kæmpe-Viser*, og medens Man naturligviis i dem har ondt ved at tælle hans Bedrifter, nævne de ældste Krøniker *Valencias* Indtagelse og tapre Forsvar som hans egenlige Stor-Værk, hvad det og saameget vissere maa have været, som det kun er i Anledning af *Moravidernes* Huseren i det Nabo-Lag, *Araberne* nævne den frygtelige *Kampador* eller Kæmpe-Høvding. **Sammest.* S. 213. 35. 38. 44. *Conde's Mauriske Historie* i Rutschmans Oversættelse II. 158. 178..

Disse *Moravider* var en *Afrikansk* Horde, som Emiren af *Sevilla* kaldte til Hjelp, og indrømmede *Algezira*, hvorfra de, under Stifteren af det *Marokkanske* Rige, den frygtelige *Joseph* (Juzef ben Taxfin), oversvømmede Landet og bragde, allerede i det berømte Slag ved *Zalacca* (fire Mile fra Badajoz) 1086, *Alfons* paa Randen af sin Undergang, men maatte dog nøies med *Syd-Spanien*. **Conde's Mauriske Historie* II. 73-146. *Rodrik Ksimenes* S. 245.. *Moraviderne* gik altsaa jævnsides med *Seldschukerne*, og vilde aabenbar gjort en Ulykke paa *Christenheden* fra *Vesten* ligesom Hine fra *Østen*, 570hvis de ikke hos "*Kampadoren*" og hans *Stal-Brødre*

havde mødt en Deel af samme Begeistring for *Korset* som luede hos *Gotfred* og *Tankred*. Hvormegen Deel Kors-Dragerne fra det øvrige *Europa* tog i denne Side-Træfning, lader sig vel ikke bestemme, men at de ingenlunde betragtede den med Ligegyldighed, er dog vist nok, og det var naturligviis især de *Nordiske* og *Engelske*, som underveis til *Palæstina* landede i *Portugal* og hjalp til Oprettelsen af dette ny Konge-Rige. En saadan Hjælp med *Norden-Vind* var det iblandt Andet, der vristede *Lissabon* ud af de Vantroes Hænder, og her kan det være os det Samme, enten *Lissabons* Indtagelse var en Bisag paa *Sigurd Jorsalfars* Kæmpe-Færd til *Akre* og *Sidon*, eller en Undtagelse i det daadløse Kors-Tog, som bærer Navn efter Keiser *Konrad* af *Schwaben*. Kun vil vi gribe Leiligheden til at bemærke, at *Snorro* siger ikke, *Sigurd* indtog *Lissabon*, men blot at han vandt et Slag i Nærheden, saa *Engelskmænd*, *Flæminger* og *Tydskere* kan rolig dele Æren, som de er Venner til, skiøndt det er løierligt nok, at Munken fra *Lüttich*, ligesom bare for at drille dem, vil fortælle os: "den *Norske* Konge" var med, da de tog Staden**Sigurd Jorsalfars Saga* i *Heimskringle* K. 5. *Ælfrik* (*Albericus*) Munk hos *Leibniz* A. 1149. *Wilken* om Kors-Togene II. 219. III. (1.) 264-69..

I Slutningen af det *Tolvte* Aarhundrede havde de *Afrikanske Mohader* afløst *Moraviderne* i Spanien, ligesom *Kurder* afløste *Seldschukerne* i *Syrien*, og mellem dem fandt den store *Saladin* en berømt Jævn-Aldrende i *Jakob Almanzor*, som ved *Alarkos* (ei langt fra *Cuenza*) kjørde saaledes i Ring med Kongen af *Kastilien* (1195), at Denne, i Arabernes høitrvænde Stil, af hele sin stolte Krigs-Hær kun beholdt sin Gangers 571Tøile**Conde's Mauriske Historie* ved *Rutschman* II. 385-416. *Rodrik Ksimenes* Spanske Krønike hos *Bell* S. 262-63.. Snart (1198) fik imidlertid den *Almanzor* afseiret, og *Alfons* den *Ottende* oplevede endnu ved *Tolosa* at faae Bod for Banen ved *Alarkos*.

Dog, hvormeget Hast-Værk vi end har, maae vi standse et Øieblik ved dette berømte Slag, der efter *Arabernes* egen Tilstaaelse ei blot gav *Alfons* men det Christne Spanien Bod for Bane, saa det kun er at ligne ved Slaget, som netop *Femhundrede Aar* før gav Araberne vundet. *Roderik Ksimenes*, som dengang nylig var blevet *Ærke-Bisp* i *Toledo* og fulgte sin Konge til Seier, slutter derfor ogsaa sin Spanske Krønike med Fortællingen om dette Lykke-Skifte, og er naturligviis her saa omstændelig, at vi med hans Øine kan see det Hele. Lidt fortinnede har hans Øine nu vel sagtens været, siden han ikke kunde see *Blod* paa Val-Pladsen, hvor der var Lig i mangetusind Tal, og savnede ikke Flere end *fem* og *tyve* Christne, hvor der faldt henved et Par hundredetusinde Musel-Mænd; men han har dog i det Hele brugt sine Øine meget bedre end de fleste *Slag-Malere*, baade paa Papir og Lærred; thi hos ham staaer Døden i Skygge og Livet i Lys. At der til dette store Ridder-Spil var kommet mange Med-Beilere fra *Frankrig*, som dog for største Delen faldt fra i Fristelsens Tid, og at de ypperste Christne Fyrster paa Halv-Øen nu dog endelig havde forenet sig mod den fælles Fiende, saa Kong *Peter* af *Arragon* og *Sancho* af *Navarra* kæmpede broderlig hver ved sin Side ad *Alfons* i *Kastilien*, det har "Hyrden fra *Tolosa*" nylig fortalt os *Danske* saa smukt, at Historien kun behøver at lægge til: det er sandt, og tør Historien end ikke inklade sig paa den aldeles ubekjendte "Hyrdes" Slægt-Register, som viste Kors-Hæren en bedre Vei ned ad *Sjerra Morena*, end Snevingen ved *Losos*, 572saa stadfæster den dog med Fornøielse, at det stolte *Spanien* skylder, næst Gud, en Stodder at see til, men dog en Engel i Grunden, sin vigtigste Seier og skiønneste Triumph**Rodrik Ksimenes* hos *Bell* S. 266-75. *Conde's Mauriske Historie* ved *Rutschman* II. 420-32..

Dette Hoved-Slag stod 1212 nærvæd *Ubeda* i *Jaen*, og kaldes hos Araberne Slaget ved *Alacab*, hvad blandt Andet er værdt at mærke, fordi det *bekjendte* Spanske *Tolosa* ligger i den anden Ende af Riget, og Borgen, hvoraf Kæmpe-Sletten bar Navn (*Navas de Tolosa*) sagtens for længe siden er sunket i Gruus.

Hertil er nu kun at føie, at Kong *Peter* af *Arragon* faldt Aaret efter mod den Pavelige *Kors-Hær*, der angreb hans Svoger Grev *Raimund* af *Toulouse*, som *Albigensernes* Beskytter, og at hans Søn *Jakob*, skiøndt han med det Samme som Barn faldt i Fiendens Hænder, dog ei blot blev gammel paa *Arragoniens* Throne (til 1276), men tog baade *Valencia* og de *Balejariske* Øer fra *Saracenerne*, og var (1269) paa Vei til "det Hellige Land," da en Storm under *Sicilien* drev ham tilbage.

Blikket vender sig nu til *Øster-Søen*, og skiøndt det er en farlig Sag, at komme Fædrelandet saa nær i *Forbigaaende*, maa Historie-Skriveren dog vove det, flittig mindes, at Fædrene-Landet er ham aldrig saa nær, Læseren jo er Bogen nærmest, og saaledes see til nogenlunde upaaklagelig at giennemgaae en Fristelse, der ei lader sig undgaae.

At nu *Danmark* i gamle Dage maa have havt Nøglen til *Øster-Søen*, derpaa hentyder ikke blot *Kron-Borg* og Vagt-Skibet i *Øre-Sund*, men Alt hvad vi veed om *Nordens* Old-Tid; men allerede i *Sven Tveskiægs* og *Knud* den *Stores* Tid seer det dog meget 573betænkeligt ud, saavel med de store *Norske* Flaader i dette Far-Vand, som med *Jomsborg* og *Julin*, der, i hvad Sammenhæng de end stod med *Danmark* og hinanden, dog gjorde baade Havet og Danmarks Kyster meget usikkre. Vel havde baade *Henrik Fugle-Fænger* og *Otto* den *Store* alt i det Tiende Aarhundrede gjort deres Bedste for baade at christne og fortydske *Slaverne* i Nord-Tydskland; men da hele Syd-Randen af *Øster-Søen* var besat med dem, naaede de *Sachsiske* Keisere ikke stort meer end at afskiære *Strand-Sidderne* fra de mange *Oplændinger* i Syd-Ost, medens de i Nord-Ost beholdt Sammenhæng med *Preuser* og *Kurer*, *Letter*, *Esther* og alle de andre grove Hedninger. Dette lærde Man snart, var en farlig Sag ei blot for de nærmeste Naboer, men for hele *Nørre-Leden*; thi vel var disse *Slaver* deelt i mange smaa indbyrdes uenige Stammer, som syndes ganske at mangle "Aand" eller den høiere Livs-Kraft, der skaber stærke Samfund, men Tiden viiste dog, de var snilde nok til efterhaanden at

lære alt det af dannede Folk, hvormed Man kan gjøre Skade, og blandt Andet Nødvendigheden af, naar Man vil røve fra tappre Folk og slippe vel fra det, da, trods mange smaa Ubehageligheder, at slaee sig sammen saa mange mueligt. Under saadanne Omstændigheder faaer *Christenheden* kun daarlig Tak for sine milde Forsøg paa at udbrede en højere Anskuelse; thi for den er Barbarerne blinde, men benytte sig af den dermed følgende Oplysning til at handle snuere og slaee vissere, som Man med stor Forskrækkelse saae, de havde lært, da de i Begyndelsen af det *Ellevte Aarhundrede* næsten samtlig gav *Christendommen* Afskeed og optog, med deres gamle, grove Afguder, alle deres gamle Uvaner**Helmolds Slave-Krønike I. 9-18.* Vel standsede den unge og drabelige Slave-Fyrste *Gotskalk* pludselig i sit Raseri mod *Christenheden*, gav sig i 574 *Knud* den Stores Tjeneste, ægtede en Daatter af ham, og blev i *England* en meget dannet Mand; men hans Lands-Mænd speilede sig ingenlunde i hans Exempel, og fik først igien en Smule Lyst til Rolighed, da Kongen af *Danmark* og *Norge*, *Magnus* den Gode (omt. 1043) havde slaet dem, "som Bønder slaee Korn," paa *Leirskov-Hede***Helmolds Slave-Krønike I. 19. Saxos Danmarks-Krønike X. Magnus den Godes Saga i Heimskringle K. 25. 27-29.* Selv det forslog imidlertid ingenlunde til at skaffe *Christenheden* Fred paa den Kant, thi vel hyldede nu *Slaverne* ved *Elben* og *Traven* *Gotskalk*, ja, lige til *Peene* taalde de en Snees Aar *Christendommen* hos sig; men deels holdt *Pomerinker* og *Rygboer* dog fast ved deres gamle Barbari, og deels lurede de Andre aabenbar kun til de havde forvundet *Skrækken* fra *Leirskov-Hede*, thi ikke blot *Gotskalk* myrdede de i *Lenzen* (1066) men offrede derpaa alle de Præster, de kunde overkomme, til deres gamle Ugle-Billeder, og forbandt sig med *Pomerinkerne* under *Rygbo-Høvdingen Krukke***Helmolds Slave-Krønike I. 20-25.*

Over *Firsindstve* Aar henrandt nu, inden der igien blev en Biskop i *Oldenburg*, siger *Helmold*, og uden her at kunne nærmere indlade os paa denne Mellem-Tid, maae vi bemærke, at Omstændighederne var *Slave-Magten* særdeles gunstige; thi *Sachserne* havde i lang Tid ondt nok ved at forsvare sig selv mod de *Frankiske* Keisere, *Christenhedens* hele Opmærksomhed blev spændt paa *Øster-Leden*, og i *Norden* blev Tilstanden efter *Erik Eiegods* og *Sigurd Jorsalfars* Dage, saa forvirret, at Man i *Danmark* og *Norge*, langt fra at kunne tugte *Slaverne*, maatte grue for dem. Det var nemlig ikke dermed nok, at de spillede Bas i *Øster-Søen* og paa de *Danske* Kyster, men de blev omsider saa dumdristige, at de (omt. 575-1135) med en stor Flaade løb ind i *Kattegat*, overrumplede, indtog og ødelagde *Kjøbstæden Kong-Hell*, som *Sigurd Jorsalfar* havde gjort til en Grændse-Fæstning, og meende at have gjort uindtagelig med den Splint af det ægte *Kors*, han vandt i det hellige Land**Sigurd Jorsalfars Saga i Heimskringle K. 40-41. Magnus den Blindes Saga K. 9-11.* I det daadløse *Kors-Tog* rykkede nu vel ogsaa (1147) en stor Hær, baade *Tydsk* og *Dansk*, imod *Demmin* og *Dubin*, men kun omtrent med samme Held, som Keiser *Konrad* og Kong *Ludvig* mod *Damask*. Somme vil sige, at *Tydskerne* reentud solgte de *Danske* til *Slaverne***Tillægget til Anselm af Gemblours Aar 1158.*, men *Saxo*, tilstaaer ganske ærlig, at *Danskerne*, som dengang skulde tjene to Herrer, var selv Skyld i den Skam, deres Flaade fik af *Rygboerne*, og *Helmold* gjør med et Kul begge Parter lige kiønne, paa det nær, at det naturligviis var *Sachserne* som tog Penge for deres Part, og *Danskerne* som betalte Gildet**Saxos Danmarks Krønike B. XIV. Helmolds Slave-Krønike I. 59-65.*

Ikke desmindre var dog nu alle *Slavernes* berømte Tugte-Mestre voxne, thi den *Sachsiske* Hertug *Henrik Løve*, Svoger til *Richard Løve-Hjerte* (ligesom Keiser *Otto* til Kong *Ædelsteen*), var allerede med paa det daadløse *Kors-Tog*, og det varede nu ei længe før *Danmarks* Krone kom paa den store *Valdemars* Hoved og Hoved-Banneret saavel som *Hyrde-Staven* i den nok saa store Biskop *Axels* (Absalons) Haand.

Hvorledes nu den *Danske* Konge og den *Sachsiske* Hertug deelde *Besværligheden*, *Æren* og *Byttet*, deels med hinanden og deels med deres tappre Følge-Svende, det lader sig ikke her fortælle, hvor det kun skal meldes, at hele *Venden* 576 eller *Slavenland*, fra *Traven* til hinsides *Oderen*, nu blev undertvunget, christnet og tildeels ny befolket, saa *Christenheden* vandt i disse Egne om ei nogen virkelig Tilvekt, saa dog en vigtig og varig Fred. Forties bør det imidlertid dog ikke, at *Tydskerne* naturligviis tog Broder-Parten og fortrængte efterhaanden med deres platteste Mund-Art det *Slaviske* Maal i disse Egne, men at *Danskerne*, som indtog og christnede *Rygen*, den *Slaviske* Guds-Dyrkelses og Sømagts Hoved-Sæde, havde den haardeste Dyst at bestaae, og vandt forsaavidt den meste *Ære*, som hverken *Helmolds* eller *Arnolds* Omrids af *Slave-Krigen* taaler mindste Sammenligning med *Saxo Grammatikers* meer end classiske Historie om "Valdemar den Store og hans Mænd", det velbekiendte Navn, hvormed Digteren i vore Dage døbde *Danmarks* bedste Ridder-Skare**Saxos Danmarks-Krønike B. XIV. Ingemans Helte-Digt: Valdemar den Store og hans Mænd.*

Endelig maa det i Forbigaaende mindes, at efter *Henrik Løves* Fald (1180) vandt de *Danske* Konger frie Hænder, og *Valdemar* den Anden, Seiersæl, udstrakke sine Erobringer over hele *Øster-Søens* Syd-Rand, lige til den *Finske* Bugt, ved hvilken Leilighed *Dannebrogs-Fanen* første Gang vaiede i *Esthland*, som et *Kors-Banner*, faldet ned fra Skyerne, og Alting tegnede da til, at *Danmark* skulde indtaget en Plads blandt de store Magter. Det var imidlertid kun som et Veirlys i Begyndelsen af det *Trettende Aarhundrede*; thi fanget ved List (1223) af sin egen Lehns-Mand, *Greven* i *Schwerin*, overlevede *Valdemar Seier* længe sin Triumph, og selv *Esthland*, om enstund forblev under *Dansk* Høihed, fødtes omsider til det ny Rige, den *Tydske* *Ridder-Orden* stiftede i disse Egne.

Ogsaa dette Rige maa imidlertid her nøies med et flyg577tigt Øiekast; thi vel regner Man nu "Preusen" til "de store Magter", men i *Middel-Alderen* var det kun Navnet paa et Landskab fuldt af vilde Hedninger, som *Ridderne* af den *Tydske Orden* i det *Trettende Aarhundrede* (1230-80) mindre christnede end

udryddede*Den Preusiske Krønike af Peter Duisburg. Kun i Forbigaaende vil vi tilføje, at paa samme Tid reiste sig i Slave-Landet Mark-Grevskabet *Brandenburg* og Hertugdømmet *Pommern*, der nu, tilligemed det gamle *Preusen* og endeel Brud-Stykker af andre Riger, findes saa at sige sammenloddede til et Politisk Konst-Værk under Navn af det *Preusiske Monarchi*.

Vi behøvede da neppe engang at vide, at ogsaa *Polen*, *Böhmen* og *Ungern* i dette Tids-Rum føiedes til det store *Kirke-Rige*, for at see, hvorledes *Vestens Christenhed*, medens Den i det Fjerne beviiste sin kraftige Tilværelse, ogsaa i Hjemmet afrundede og omgjærdede sig til den ny Folke-Kreds, hvis Idræt, Skæbne og Vexel-Virkning i de følgende Aarhundreder gav Menneske-Historien et Indhold, ei mindre mærkværdigt og lærerigt end det der findes i de gamle Frasagn. Det er altsaa ingenlunde vore Penne, der give *Ridder-Tiden* eller det *Ellevte*, *Tolvte* og *Trettende* Aarhundrede Præg af den ny Verdens Helte-Tid, men det er kun Manglerne ved vore Penne, der hidtil har kunnet tillade betænksomme Læsere at drage dens forbausende Storhed i Tvivl. Først nu begynde vi at fuske paa *Kirke-Rigets* Historie, som Verdens største Vidunder, hvis Æventyrlighed er noksom iøinefaldende, men hvis sande Beskaffenhed og Værdi nødvendig miskiendes, naar Man istedenfor at tage det som det var, stirrer sig blind paa dets uhyre Afstand fra det Himmerig paa Jorden, det selv vilde ansees for. Med Rette kan Man ligne Riget ved en *Drøm* og 578det store Kors-Tog ved en *Natte-Vandring*, men skiøndt dette skal lære os at oppebie en langt dybere Indsigt i Slægtens *Natur-Historie*, end vi nu har, før vi prøve paa at sætte dem i klar Forbindelse med de forrige og følgende Dages Begivenheder, saa maae vi dog ingenlunde overse, hvad der allerede har klaret sig, at *Natte-Vandringen* var nødvendig, for at Dagen, vi nu see, kunde oprinde, og at *Drømmen* var En af dem, vore Kæmpe-Viser kalde "*de Stærke*", hvori Frem-Tiden ikke blot foresvæver det lukte Øie, men Fortidens Aand gjør et levende Indtryk paa Hjertet, saa der fødes Nyt paa Jorden. *Nyaars-Tidens* Fødsel af *Middel-Alderen* er nemlig fuldt saa æventyrlig som Tusind-Konstneren *Merlins* i de Bretske Sagn, saa kun af de stærke *Drømme* i den "*Almindelige*" Kirke lader sig *Almeen-Vidskaben* (Universaliteten), med Alt hvad dertil hører, udlede, hvorfor da ogsaa *Pariser-Universitetet* er, saa at sige, Tvilling-Broder med det *Store Kors-Tog*, og Kors-Toget det mageløse Stor-Værk, i hvis Beskrivelse *Anna Comnen* og *Abulfeda* mødes ei blot med *Vester-Ledens* Munke men selv med *Islands* Lagmand. Det er da kun videnskabeligt Børne-Værk at give Pavedømmets Aar-Bog for *Kirke-Rigets* Historie, og støve op i Bog-Hylderne efter *Kors-Togenes Følger*, og kan vi endnu ikke gjøre noget Bedre, saa kan vi dog forberede det ved at pege paa de store Virkninger giennem hele den følgende Tid, som borge os for ei mindre Aarsager i den Foregaaende.

Naar vi derfor slutte *Kirke-Rigets* og *Kors-Togenes* Historie med *Akres* Indtagelse og *Bonifas* den *Ottendes* Død, da er det ingenlunde fordi de er dermed til Ende, men kun fordi de, efterat have været det Største og Bedste, blive det Ringeste og Sletteste paa den store Skue-Plads, som Menneske-Aanden med Flid unddrager sin Opmærksomhed og 579værdiger kun et Øiekast for Sammenhængens Skyld, ved Overgangen til noget Bedre. Med den sidste Plet af det hellige Land tabe nemlig *Kors-Togene* hvert Spor af det høie Sving og dybe *Almeen-Præg*, de fra Begyndelsen bar, og det Samme er Tilfældet med *Kirke-Riget*, fra den Dag, en *Fransk Hof-Præst* i Avignon afløste *Bispen* i Rom, som St. Peders Efter-Mand og Christi Stat-Holder paa Jorden. Fra den Tid af tjener begge Deles Historie kun til at vise, hvor *grundfalsk* Forestillingen var om et *verdsligt Christus-Rige*, der skulde udvides og forsvares med Staal og Jern, saa hvad der i sin sværmeriske Dragt og blomstrende Ungdom, lig en begeistret Digter, blændede og henrev netop de kraftigste og dybeste Naturer, blev nu, lig en tidlig falmet, daarlig sminket, hykkelsk og rænkefuld Skiøge, daglig mere til Gru og Væmmelse ikke blot for de Bedre, men for alle dem, der end følte Kraft og havde mindste Sands for aandelige Ting. Men hvor hurtig end denne Forvandling skedte, var den dog intet Øiebliks Værk, og vi har alt bemærket, at Bladet vender sig paa Over-Gangen fra det *Tolvte* til det *Trettende* Aarhundrede, da *Pave Innocens* den *Tredie* velsignede de *bandsatte* Venetianer, fordi de udraabde ham til *Pave* i *Konstantinopel*, opsminkede Slagteriet af *Albigenserne* til et *Kors-Tog* og straffede et heelt Folk med *Messe-Fald* for at hevne sig paa *Fyrsten*. Fra nu af vaier nemlig *Kors-Banneret* ikke meer til *Christenhedens Værn* men til dens Skræk og Ødelæggelse, fra nu af er *Christi Stat-Holder* ikke meer for Folkene en hellig Fader men en frygtelig Hersker, og medens det nu er den grove Misbrugs naturlige Følge, at det "*Geistlige Sværd*", hvor det *Verdslige* ikke er med, bliver daglig mere til Latter, da gjør det *Forsynet* Ære, at Kirken, forvandlet fra *Bede-580* Huus til *Røver-Kule*, daglig meer kommer til at savne den *verdslige Arm* og nedbrydes tilsidst deraf. Istedenfor *Ridderne* fik *Kirke-Fyrsten* i det *Trettende* Aarhundrede *Tigger-Munke* til sin Livvagter, og skiøndt de var meget bedre til *Speidere* og *Politi-Mestere* (Inquisitorer), duede de dog hverken til at føre eller døve det *verdslige Sværd*, og *Provençalerne*, som i *Neapel* skulde erstattet *Normannerne*, trængde lige saameget til *Paven* som han til dem. Ved Hjelp af Disse, af de tvetydige Bunds-Forvandre i *Italiens Fri-Stæder* og af gammel Vane, listede imidlertid *Pavedømmet* sig dog igiennem til det *Fjortende* Aarhundrede, men da *Bonifas* den *Ottende*, en Skabning af Kongerne i *Frankrig* og *Neapel*, vilde bevise, det ingen Skygge var, beviiste han netop soleklart det Modsatte. Vel var han selv baade for vantro og verdensklog til at tænke, Man enten i *Frankrig* eller *Italien* gjorde Meer for den hellige Stol, end Man fandt sin Fordeel ved; men han troede, *Philip* den *Smukke* vilde været Herre nok over sig selv til at bevare det *Skin* af "*Kirkens lydige Søn*", hvorpaa *Kapetinger*, saavel som *Merovinger* og *Karolinger*, havde sat saamegen Priis, og hvoraf de tillige havde høstet saamegen Fordeel, at de for at miskiende dets Værd maatte staae sig selv i Lyset. Da der imidlertid *virkelig* er "*Aand*" til, maa Alt hvad der, i Forudsætning af det Modsatte, tilegner sig dens Navn og vil spille dens Rolle, nødvendig forregne sig, saa de der kappedes om at narre hinanden og hele Verden, narrede sig vel i Grunden begge To selv, men *Paven* som vilde gaee for *Aanden* dog især. Da han nemlig (1303) umuelig

kunde Andet end sætte Kong *Philip* i Band, skikkede denne Stor-Herre ham uden videre Omstændigheder sine Politi-Betjenter, *Nogaret* og *Plasian*, med en Trop haandfaste Karle paa Halsen, der i *Anagni* (midt i Kirke-581Staten) ret egenlig piinde ham Sjælen ud af Livet; thi, saavidt Man veed, gik Paven fra Forstanden af Ærgrelse og døde ynkelig*Den Pavelige Kirke-Bog A. 1301-3. Sismondis Franske Historie VIII. 490. 513 IX. 10. 28. 70-133. *Philip* var desuagtet slet ikke blind for *Skinnet* af "Kirkens lydige Søn", han meende kun, det lod sig redde med mindre Opoffrelse end den storagtige *Bonifas* forlangde, og det lykkedes ham virkelig (1305) ei alene at faae Pave-Valget i sin Haand, men i Biskop *Bertrand* (*Villani* kalder ham *Raimund*) *de Goth* af *Bourdeaux*, at finde en Kræmmer-Sjæl, der for det største Leve-Brød i *Christenheden* bød Alt hvad *Philip* enten strax eller siden vilde forlange**Villani* hos *Muratori* XIII. 416-20. Sismondis Franske Historie IX. 158-62. *Philip* vidste imidlertid godt hvad *Løfter* havde at sige hos saadanne Folk, derfor maatte *Clemens* den Femte, som Kræmmeren kaldte sig, smukt blive i *Frankrig*, hvor han kunde holde ham Fingeren paa Øiet og i Nødsfald sætte ham Kniven paa Struben, men skiøndt det var ganske klogt for Øieblikket, var det dog alt for grovt til at lykkes i Længden, saa de *Franske Hof-Paver* i *Avignon* gjaldt naturligviis blandt alle fornuftige Folk kun for dens Stat-Holdere, de aabenbar var. Vel kaldte Man nu dette Ophold (1305-75) den *Babyloniske Udlændighed*, og trøstede hinanden med, at naar *Rom* igien fik sin *Biskop*, fik Kirken ogsaa sit Hoved og *Christenheden* sin aandelige Fader paa Ny, men havde det været meer end et Munds-veir, vilde Man naturligviis ikke fundet sig saa taalmodig i den hovedløse Tilstand, og da nu endelig *Gregor* den Ellefte traf til at døe i *Rom* (1379), fik Staden rigtig nok en *Italiensk Biskop*, men da *Frankrig* vilde have sin egen Pave, fik *Christenheden* to saakaldte Hoveder og fandt da 582snart, de var Begge overflødige. Denne Opdagelse gjorde Man paa de store Kirke-Stævner (Concilier) i *Costniz* og *Basel* (1414-16 og 1431-48) under *Keiserlig Beskyttelse*, thi her viiste det sig tydelig, at Kirke og Stat var meget nemmere at adskille end at forene, og de forsamlede Fædre fandt naturligviis at Kirken i dem havde Hoveder Nok, saa et virkeligt Over-Hoved var ligesaa overflødigt som utaaeligt. De fleste verdslige Fyrster fandt derimod, at naar Paven lod dem gjøre hvad de vilde, var det godt i ham at have en Tugte-Mester til deres Bisper og en Busse-Mand til deres Almue, og derved blev det, hvor ikke ved Reformationen det Hele vendtes om, saa Kirken, ligesom i det gamle *Rom*, blev en *Stats-Indretning*, med Fyrsten til Ypperste-Præst.

Heraf maae vi nødvendig slutte, at *Christenhedens* Stats-Begivenheder egenlig alt fra det *Trettende* og især fra det *Fjortende* Aarhundredes Begyndelse har staaet i *Modsætning* til *Kirke-Riget*, saa Man har stræbt at samle sine Kræfter om en ganske anden Middel-Punkt og at udvikle dem i en anden Retning, men de aabenbare Oprør, det *Albigensiske* i det *Trettende*, det *Lollardiske* i det *Fjortende* og det *Hussitiske* i det *Femtende* Aarhundrede, er dog alle saa ubetydelige, at de kun som For-Spil til Revolutionen i det *Sextende* faae verdenshistorisk Mærkværdighed. Læsriivelsen fra det æventyrlige Kirke-Rige hører da, ligesom Oprettelsen deraf, *statshistorisk* til Middel-Alderens skjulte Ting, som kun efterhaanden i Nyaars-Tiden komme for Lyset, medens Rigets virkelige Tilværelse ved det *Store Kors-Tog* og giennem hele det *Tolvte* Aarhundrede er en Kiends Gierning, der beviser sig selv. Ved dette Aarhundredes Slutning maae vi da gjøre ligesom *Kors-Dragerne*: lade det hellige Land skiøtte sig selv og see hvordan vi er vendt paa den hjemlige Skue-Plads, Folke-Vandrin583gen og Folke-Blandingen skabde. Uagtet vi derfor af Nysgierrighed har giennemløbet det *Trettende* Aarhundrede i Øster-Leden, indtil Sultanen af *Babylon* tog *Akre* og nødte os til enten at følge med ham til *Tyrkiet* eller at vende Næsen hjem, saa var dog alle det *Trettende* Aarhundredes saakaldte *Kors-Tog* kun *Roman-Streger* og vil vi rigtig ind i *Stats-Historien* igjen, maae vi gaae *Krebs-Gang* tilbage til *Akre* i Slutningen af det *Tolvte* Aarhundrede. I den *Christne* Leir for *Akre* finde vi nemlig for sidste Gang en Samling, det store Kirke-Rige værdig, deels fordi Udfaldet slet ikke svarede til Folkenes Forventning, og deels fordi de der tydelig mærkede, at *Franskmænd* og *Engelskmænd*, *Tydskere* og *Italienerne* var dog egenlig hver et Folk for dem selv, som i Længden slet ikke kunde spændes, end sige da sammensmelte med hinanden. Med den Opdagelse og med den Beskeed, at selv *Richard Løve-Hjerte* enten ikke vil eller ikke kan tage *Jerusalem* og den hellige Grav fra *Saladin*, reiser nu hver hjem til Sit, og vi kan neppe være tvivlrådige om, hvem vi maae følge med, naar vi vil see Noget, der er værdt at tale om. *Tydskerne* har nemlig ikke giort Andet end Splid, *Pisanerne* kan være brave nok, men *Korn-Pugeriet* under *Kors-Banneret*, mens Hungersnøden rasede i Leiren, betager os dog Lysten til at fare med dem, og de Modigste saavel af dem som af *Fransk-Mændene* holde desuden Trop med *Richard*, saa han er aabenbar Hoved-Manden og borger os for, der er mest at see, hvor han kom fra. Vel høre vi baade i Østen og Vesten meget tale om *Hohenstaufferne*, som de største Helte for Øieblikket, men deres Spor i det hellige Land gjør os dog slet ikke gridske paa deres nærmere Bekiendskab, og den af dem, vi underveis med *Richard* støde paa, er vi nødt til at korse os for. Paa Lykke og Fromme maae vi da lande med *Richard* ved *Sandwich* (1194) 584og lade Tiden vise, hvad der er paa Færde og hvordan vi slippe skikkelig fra Øen, over til Fast-Landet, hvor vi nok kan vide, Slaget skal staae.